NELLORE JILLAA KATHAA SAAHITYAM
MAANDALIKA PARISHIILANA

Dissertation submitted to the University of Hyderabad
for the degree of

Doctor of Philosophy

in

TELUGU

by

DAKKA PRABHAVATHI
Reg, No. 08HTPH14

Department of Telugu
School of Humanities
University of Hyderabad
Hyderabad, Andhra Pradesh,
INDIA-500 046

JULY - 2013

నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యం
మాండలిక పరిశీలన

(NELLORE JILLAA KATHAA SAAHITYAM MAANDALIKA PARISHIILANA)

పిహెచ్.డి. పట్టాకోసం సమర్పిస్తున్న సిద్ధాంత గ్రంథం

పరిశోధన
డక్కా ప్రభావతి
Reg. No.08HTPH14

పర్యవేక్షణ
డా.డి. విజయలక్ష్మి
అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్

తెలుగు శాఖ
మాన య శాస్త్రాల విభాగం
హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం
హైదరాబాదు 500 046.

జూలై 2013

DECLARATION

Dakka Prabhavathi hereby declare that this thesis entitled "NELLORE JILLAA KATHAA SAAHITYAM - MAANDALIKA PARISHIILANA" submitted by me under the guidance and supervision of Dr. D. Vijaya Lakshmi, is a bona fide research work. I also declare that it has not been submitted previously in part or full to this University or any other University or Institution for the award of any degree or diploma.

Hyderabad (DAKKA PRABHAVATHI)

Date:5-07-2013 Regd. No. 08HTPH14

Signature of the Student

CERTIFICATE

This is to certify that the thesis entitled "NELLORE JILLAA KATHAA SAAHITYAM - MAANDALIKA PARISHIILANA" submitted by DAKKA PRABHAVATHI with Reg..No.08HTPH14 in partial fulfillment of the requirements for the award of Doctor of Philosophy in Telugu is a bona fide work carried out by her under my supervision and guidance.

The thesis has not been submitted previously in part or in full to this or any other University or Institution for the award of any degree or diploma.

Signature of the Supervisor
(D.VIJAYALAKSHMI)

Head
Department of Telugu

Dean
School of Humanities

కృతజ్ఞతలు

పరిశోధన చేసే అవకాశం కల్పించిన హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయ అధికారులకు, భాషపట్ల ఉన్న ఆసక్తిని గుర్తించి పరిశోధనలో తగు సూచనలు, సలహాలు ఇస్తూ మార్గనిర్దేశకులై పర్యవేక్షణ బాధ్యతవహించిన పర్యవేక్షకులు డా.డి.విజయలక్ష్మిగారికి....

మంచి పరిశోధన చేయమని ప్రోత్సహించే తెలుగుశాఖాధ్యక్షులు ఎస్.శరజ్జ్యోత్స్నారాణిగారికి, జ్ఞానతృష్ణను అందించిన తెలుగుశాఖ అధ్యాపకవర్గం ఆచార్య బేతవోలు రామబ్రహ్మంగారికి, ఆచార్య ఎన్.ఎస్.రాజుగారికి, ఆచార్య తుమ్మల రామకృష్ణగారికి, ఆచార్య జి.అరుణకుమారిగారికి, ఆచార్య రేమిల్ల వేంకట రామకృష్ణశాస్త్రిగారికి, డా.పిల్లలమర్రి రాములుగారికి, డా.దార్ల వేంకటేశ్వర రావుగారికి, డా.పమ్మిపవన్ కుమార్ గారికి, డా.బి.భుజంగరెడ్డిగారికి, డా.డి.విజయకుమారిగారికి....

పరిశోధన అంశానికి ప్రాథమిక ఆకరాలను అందించిన నెల్లూరుజిల్లాకథారచయితలు స.వెం.రమేష్, ఆర్.ఎమ్.ఉమామహేశ్వరరావు, పోట్లురిసుబ్రహ్మణ్యం, మహ్మద్ దీర్బాబు, ఈతకోటసుబ్బారావు, పెళ్ళకూరు జయప్రద తదితరులకు....

పరిశోధనలో ప్రథమ ద్వితియ ఆకరాల సేకరణలో అవసరమైన గ్రంథాలను సంప్రదించడానికి అనుమతి ఇచ్చిన హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, శ్రీకృష్ణదేవరాయవిశ్వవిద్యాలయం, శ్రీవెంకటేశ్వరవిశ్వవిద్యాలయం, శ్రీపద్మావతి మహిల విశ్వవిద్యాలయం, నెల్లూరు టౌనుహాలు గ్రంథాలయాధికారులకు, సహకరించిన సిబ్బందికి...

పిహెచ్.డి., పనిపై హైదారాబాదు రావడానికి సహృదయతతో అనుమతినిచ్చిన ఆర్.జి.యు.కే.టి., ఆర్.కే.వ్యాల్లీ అధికారులకు...

తమవంతు సహకారం అందించిన మిత్రులు వై.స్వరూపరాణి, భానుపావని, శివకుమారి, వై.వి.వి.ఎస్.సత్యనారాయణ, ఎమ్.కె.రావు, పైడిరాజుగార్లకు..

వచ్చినపుడల్లా అక్కాఅని ఆప్యాయంగా పలకరించే తమ్ముడు సన్నారెడ్డిహేమంత్, అంతే ఆదరణతో చూసే శ్రీ.బాలకృష్ణగార్లకు....

నేను ఉన్నత స్థానంలో ఉండాలని ఆకాంక్షించే నా కుటుంబసభ్యులకి, స్నేహితులు స్వప్న, కవిత, రాజ్యలక్ష్మి, శ్రీలతలకు ఇంకా ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా సహకరించినవారికీ....

అందరికీ హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు.

డక్కాప్రభావతి

విషయసూచిక

కృతజ్ఞతలు

సంక్షిప్త రూపాలు

ప్రవేశిక I–IV

అధ్యాయం ఒకటి : శ్రీ పొట్టిశ్రీరాములు నెల్లూరుజిల్లా – పరిచయం 1 – 14

పూర్వ చరిత్ర

చారిత్రక వ్యవస్థలో నెల్లూరు ప్రాంతం

నవాబులు మరియు బ్రిటీష్ కాలం

స్వాతంత్ర్యానంతర నెల్లూరు

భౌగిళిక స్వరూపం

స్వాతంత్ర్య సమర యోధులు

అధ్యాయం రెండు : భాష - మాండలికం 15 – 35

మాండలికం పరిచయం

మాండలిక నిర్వచనాలు

మాడలికం లక్షణాలు

తెలుగుభాష - మాండలిక విభజన

మాండలికాలపై జరిగిన కృషి

అధ్యాయం మూడు : నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యం–ప్రాకృతికవిజ్ఞానం 36 – 48

ప్రాకృతిక విజ్ఞానం

నెల్లూరి జిల్లా కథలు - ప్రాకృతిక విజ్ఞానం

జలవనరులు

జలజీవులు

అటవీ సంపద

కొండలు/గుహలు

నేలపై జీవించే జీవరాశులు

దేవతలు/దేవుళ్లు

జానపదం

తినుబండారాలు

అధ్యాయం నాలుగు : వర్ణవిజ్ఞానం **49 – 82**

వర్ణవ్యాప్తి

వర్ణాలల్లో జరిగిన మార్పులు

సంయుక్తాలల్లో జరిగిన మార్పులు

ధ్వని మార్పులు

అధ్యాయం ఐదు: రూప విజ్ఞానం **83 –135**

నామపదాలు

లింగభోదకత

వచన బోధకత

విభక్తి స్వరూపం

సర్వనామాలు

సంఖ్యా వాచకాలు

క్రియా విజ్ఞానం

సామాన్య క్రియలు

సంశ్లిష్ట క్రియలు

సంయుక్త క్రియలు

సకర్మక క్రియలు

ప్రేరణార్థక క్రియలు

సమాపక క్రియలు

అసమాపక క్రియలు

వ్యతిరేక ప్రత్యయాలు

అధ్యాయం ఆరు : ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూప పదాలు **136 – 176**

బంధు వాచకాలు

సంబోధన పదాలు

కొలతలు

కాల సూచకాలు

వ్యక్తి నామాలు

గ్రామనామాలు

శరీరావయవాలు

అనుకరణ పదాలు

జంట పదాలు

తిట్లు

అన్యదేశ్యాలు

అనుబంధాలు

అనుబంధం - 1 177 – 195

నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలోని మాండలిక రూపాలు

అనుబంధం - 2 196 – 200

జాతీయాలు

అనుబంధం - 3 201 – 204

సామెతలు

ఉపయుక్త గ్రంథసూచిక **205–211**

ప్రవేశిక

భాష - మాండలికం వేరుకావు. భాషలో మాండలికం అంతర్భాగం. ఇది ప్రాంతీయంగా గానీ సాంఘికంగానీ, చారిత్రకంగా గానీ ప్రమాణ భాషకు వేరుపడి ఉంటుంది. ఇందులో సార్వజనీన రూపాలూ ఉంటాయి. సార్వజనీన రూపాల రూపాంతర రూపాలూ ఉంటాయి, ప్రాదేశికంగా ఉన్న రూపాలూ ఉంటాయి. ప్రాదేశిక అర్థ వైవిధ్యమున్న రూపాలూ ఉంటాయి. వాక్యవినియోగంలో ప్రమాణ, ప్రాదేశిక వ్యాకరణాంశాలూ ఉంటాయి. ప్రమాణ రూపాలతో కలసి వ్యవహరించే ప్రాదేశిక వ్యవహార శైలి మాండలికం.

పరిశోధనాంశం :

స్నాతకోత్తరస్థాయిలో మాండలిక విజ్ఞానాన్ని కోర్సులో భాగంగా అధ్యయనం చేయడం, ఎం.ఫిల్. పరిశోధనకు "ప్రళయకావేరి కథలు - నెల్లూరు జిల్లా మాండలికం' అన్న అంశంపై పరిశీలన చేయడం జరిగింది. ఆ అభిరుచితో పిహెచ్.డి. పట్టాకోసం "నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యం-మాండలిక పరిశీలన' అనే అంశాన్ని ఎంచుకోనడం జరిగింది.

పరిశోధనా పరిధి :

నెల్లూరు జిల్లాకు సంబంధించిన రచయితలు రచించిన కథా సాహిత్యం పరిశోధనకు ప్రధాన ఆకరం. నెల్లూరు జిల్లాకు సంబంధించిన రచయితలు రచించిన కథలనుండి మాండలిక స్వరూపాన్ని అధ్యయనం చేయడం.

పరిశోధనా విధానం :

ప్రధాన ఆకరాలనుండి పరిశోధనకు అవసరమైన ప్రాథమిక సమాచారాన్ని నెల్లూరుజిల్లాకు చెందిన కథా రచయితలు రాసిన 320 కథలను వివిధ పత్రికలనుండి, కథా సంకలనాలనుండి, కథా సంపుటాలనుండి, రచయితల దగ్గరనుండి

సేకరించడమైంది. సేకరించిన కథలను మూడు విధాలుగా విభజించడం జరిగింది. 1. పూర్తి స్థాయిలో మాండలికంతోనే రచించినవి 2. పాక్షికంగా మాండలికాన్ని వినియోగించినవి. 3. పూర్తిగా ప్రమాణ భాషలో రాసినవి. మొదటి విభాగంలోని కథలనుండి రూప విజ్ఞాన పరిశీలన చేయడమైంది. మొదటి రెండవ విభాగంలలోని కథలనుండి మాండలిక పదాలు, ప్రాకృతిక విజ్ఞానానికి చెందిన మాటలు, పద స్వరూపాలలో ప్రాదేశికతను అందించే మాటలను, ఉదా: బంధువాచకాలు, జంటపదాలు, ధ్వన్యనుకరణాలు, సంబోధనాపదాలు, కొలతలు, కాల బోధకాలు, శరీరావయవాలు, గ్రామనామాలు, వ్యక్తినామాలు, జాతీయాలు, సామెతలు, తిట్లు, అన్యదేశ్యపదాలు సేకరించడం జరిగింది. మూడవ విభాగాన్ని అధ్యయనంలో భాగం చేయలేదు.

పరిశోధనా ప్రణాళిక :

పరిశోధనా లక్ష్యానికి అనుగుణంగా పరిశోధనాంశాన్ని ఆరు అధ్యాయాలుగా విభజించడమైంది.

మొదటి అధ్యాయం – పొట్టి శ్రీరాములు నెల్లూరుజిల్లా - పరిచయం

ఈ అధ్యాయంలో నెల్లూరు ప్రాంత పూర్వ చరిత్ర, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య వ్యవస్థలో నెల్లూరుజిల్లా చరిత్ర, స్వాతంత్ర్యానంతరం నెల్లూరు జిల్లా చరిత్రలను పరిచయం చేయడం జరిగింది. నెల్లూరు ప్రాంత భౌగోళిక స్థితి, రాజకీయ వ్యవస్థ, నీటిపారుదల సౌకర్యాలు, వ్యవసాయం, చారిత్రక కట్టడాలు, సాహిత్యచరిత్ర, సాంస్కృతిక నేపథ్యాలను తెలపడం జరిగింది.

రెండవ అధ్యాయం – భాష - మాండలికం

ఈ అధ్యాయంలో మాండలికం పరిచయం, భాష మాండలికం, మాండలికం నిర్వచనాలు, మాండలిక లక్షణాలు, మాండలికాలు ఏర్పడడానికి కారణాలు, మాండలికాల వర్గీకరణ, మాండలిక అధ్యయనం ప్రయోజనం, ఇప్పటి వరకు మాండలిక అధ్యయనంపై జరిగిన కృషి, వివిధ రంగాలలో మాండలిక వినియోగం, తెలుగులోని కథా సాహిత్యంలో మాండలికం ప్రాధాన్యత, నెల్లూరుజిల్లాలో కథా సాహిత్యంలో మాండలిక వినియోగం చర్చించడమైంది.

మూడవ అధ్యాయం : ప్రాకృతిక విజ్ఞానం

రచయిత తన చిన్నతనం నుండిపుట్టి పెరిగిన వాతావరణం, తాను నివశించిన ప్రదేశంలోని భూగర్భ వనరులు, జల వనరులు, అటవీ వనరులు, భూమిపై నివసించే చెట్లు, జంతువులు, పక్షులు, క్రిమి కీటకాలు, సరీసృపాలు, నీటి నిల్వ ప్రదేశాలపేర్లు, కొండలు, గుట్టలు, తిప్పలు వీటిలో లభ్యమయ్యే సహజ వనరులు ఇవన్నీ ప్రాకృతిక విజ్ఞానంలో భాగం. రచయిత తమ రచనలో ఈ రకమైన సమాచారాన్ని అందించడం ద్వారా తర్వాతి తరంవారికి ఆ ప్రాంత వైశిష్ట్యం తెలిసికొనడానికి వీలవుతుంది. నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలో చోటుచేసుకున్న పై విషయాలను విపులంగా చర్చించడం జరిగింది.

నాల్గవ అధ్యాయం – వర్ణ విజ్ఞానం

వర్ణవిజ్ఞానంలో నెల్లూరు కథాసాహిత్యం నుండి సేకరించిన మాండలిక స్వరూపాన్ని ప్రమాణ భాషతో పోల్చి చూసి అచ్చుల్లో హల్లుల్లో పదాది పదమధ్య పదాంతాలలో జరిగిన వర్ణ మార్పులను, సంయుక్తాలలో, ద్విత్వాలలో జరిగిన వర్ణ మార్పులను చర్చించడం జరిగింది. పదాది, పదమధ్య రెండువర్ణాల, మూడువర్ణాల సంయుక్తాలను, సంయుక్తం పేరు సంయుక్తాలుగా మారడం, సంయుక్తం ద్విత్వంగా మారడం, అసంయుక్తం పేరు సంయుక్తంగా మారడం, రెండు వర్ణాల సయుక్తాలు, మూడు వర్ణాల సంయుక్తాలుగా మారిన రూపాలను చర్చిస్తూ పరిశీలనలో వచ్చిన వర్ణ మార్పులను ధ్వని సూత్రాలతో అన్వయించి సూత్రబద్ధం చేయడం జరిగింది.

.

ఐదవ అధ్యాయం – రూప నిర్మాణం

రచయితలను ప్రాంతాల వారీగా గుర్తించి వారు మాండలికాన్ని పూర్తిగా వినియోగించి రాసినవి పాక్షికంగా వినియోగించి రాసినవైన 48 కథలను ప్రత్యేకంగా ఎంచుకుని ప్రాదేశిక రూపవిజ్ఞానాన్ని అధ్యయనం చేయడం జరిగింది. ఈ అధ్యాయంలో నామపదాలపై చేరిన లింగ, వచన, విభక్తి ప్రత్యయాలనూ, ఔప విభక్తిక ప్రత్యయాలనూ గుర్తించి చర్చించడం జరిగింది. ఈ అధ్యాయంలోనే క్రియా పదాలపై చేరే

కాలబోధక ప్రత్యయాలను, పురుష బోధక ప్రత్యయాలను, క్రియలపై చేరే వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయాలను, అనుబంధ రూపాలను చర్చించడం జరిగింది.

ఆరవ అధ్యాయం – ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూపం

నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యం ద్వారా సేకరించిన పదాలను వింగడించి వాటిలోని సామాన్య పదజాలాన్నీ నిత్యజీవనోపయోగపదాలను వర్గీకరించడమైంది. ఇందులో బంధువాచకాలు, సంబోధన పదాలు, కొలతలు, కాలసూచకాలు, వ్యక్తినామాలు, గ్రామనామాలు, శరీరావయవాలు, అనుకరణపదాలు, జంటపదాలు, తిట్లు, అన్యదేశ్యాలను వేరుచేసి విశ్లేషించడం జరిగింది.

చివరగా ఉపసంహారంలో ఆరు అధ్యాయాలలో నెల్లూరుజిల్లాకథా సాహిత్యంలోనుంచి గ్రహించిన మాండలిక స్వరూపాన్ని చర్చించి ఫలితాలను అధ్యాయాల వారీగా చెప్పడం జరిగింది. అందులోనే నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యం నుండి ఎంచుకున్న 183 కథలనుండి సేకరించిన మాండలిక పదాలు, జాతీయాలు, సామెతలను మూడు అనుబంధాలుగా కూర్చడం జరిగింది. మాండలిక పదాలకు, జాతీయాలకు సందర్భోచిత అర్థనిర్ణయం చేయడం జరిగింది.

పరిశోధనలో మాండలిక అధ్యయన విజ్ఞానానికి తోడ్పడినగ్రంథాలను, వివిధ పత్రికల్లోని వ్యాసాలను ఉపయుక్తగ్రంథ సూచిక ఇవ్వడం జరిగింది.

పరిశోధనా ప్రణాళికలో ఐదు అధ్యాయాలు పదమూడు అనుబంధాలనుకొనడం జరిగింది. సిద్ధాంతగ్రంథ రచనాకాలంలో అనుబంధంలోని అంశాలను విశ్లేషించడంవల్ల వాటిని ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూప పదాలుగా ఆరో అధ్యాయంగా రూపొందించడం జరిగింది.

మొదటి అధ్యాయం

శ్రీ పొట్టి శ్రీరాములు నెల్లురుజిల్లా

పరిచయం

శ్రీ పొట్టి శ్రీరాములు నెల్లూరు జిల్లా - పరిచయం

భారతదేశంలోని దక్షిణ తీర ప్రాంతంలో ఉన్న ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో ఆగ్నేయ దిశలో శ్రీ పొట్టి శ్రీరాములు నెల్లూరు జిల్లా?ం ఉంది. ఈ జిల్లా వరిసాగుకు, ఆక్వాకల్చర్ కు ప్రసిద్ధి. శ్రీపొట్టి శ్రీరాములు గౌరవార్ధం నెల్లురుజిల్లాను 2008వ సంవత్సరం జూన్ 1వ తేదిన శ్రీపొట్టి శ్రీరాములునెల్లూరు జిల్లాగా పేరు మార్చారు.

పూర్వ చరిత్ర :

మనుమసిద్ధి కాలంలో ఈ ప్రాంతం సస్యశామలమై అత్యధిక వరిధాన్యపు ఉత్పత్తిలో విలసిల్లేది. అందుకే ఈ ప్రాంతానికి "నెల్' పేరు మీదుగా నెల్ +ఊ(వూ)రు అనే పేరు వచ్చింది.(నెల్ అంటే వరి అని అర్థం. ఇది ద్రావిడ భాషా రూపం) ఈ ప్రదేశ స్థలపురాణం, చరిత్రల ప్రకారం కాలక్రమంలో నెల్వూరు నెల్లూరుగా రూపాంతరం చెందింది. ఆంగ్లేయుల పరిపాలన కాలంలో అవిభక్త మద్రాసు రాష్ట్రంలో ప్రముఖ విద్యా కేంద్రంగా నెల్లూరు ప్రసిద్ధి చెందింది. నెల్లూరుకు సింహపురి, విక్రమసింహపురమనే పేర్లుకూడా ఉన్నాయి. ఈ ప్రాంతపు ప్రజలు యుద్ధ వీరులుగా ప్రసిద్ధులు. అందుకే ఇక్కడి వారిని విక్రమ సింహాలని అంటుంటారు. ఆ కీర్తి మీదనే ఈ ప్రాంతానికి ఈ పేరు వచ్చి వుండవచ్చని కొందరి అభిప్రాయం. విక్రమ సింహుని ఆధీనంలో ఈ ప్రాంతం ఉన్నందువల్ల అతని పేరుతోనే ఈ ప్రాంతం పిలవబడుతున్నదని మరికొందరి అభిప్రాయం.

పురాణ ప్రశస్తి :

తమిళ పురాణాలను అనుసరించి ఈ నగర చరిత్రను గురించి వివిధ విశ్వాసాలు వాడుకలో ఉన్నాయి. శివుడు ఒక ఉసిరిక చెట్టు(దీనిని తమిళ భాషలో నెల్లిమరమ్ అంటారు) లింగరూపంలో దర్శనం ఇచ్చాడని విశ్వసిస్తున్నారు. పురాణ కథనం అనుసరించి ముక్కంటి రెడ్డి అనే ఆయన తన పశువులలో ఒక పశువు ప్రతి రోజు పాలను ఇవ్వడం లేదని గమనించి ఆ పశువు పాలు ఏమవుతున్నాయని తెలుసుకోవడానికి ఆ పశువు వెంట అడవికి వెళ్ళాడు. అక్కడ ఆ పశువు ఒక రాతి మీద తన పాలను తనకు తానే కార్చడం గమనించాడు. ముక్కంటి రెడ్డికి అక్కడ

శివుడు తన నిజ రూపంతో ప్రత్యక్షం అయ్యాడు. ముక్కంటి రెడ్డి ఆ శిల ఉన్న ప్రదేశంలో ఆలయ నిర్మాణం చేసి అక్కడ శివలింగానికి మూలశాంత ఈశ్వరుడని నామకరణం చేసాడు. ఈ కారణంగా నెల్లి ఊరు నెల్లూరు అయిందని విశ్వసిస్తున్నాను. ఈ ఆలయం ప్రస్తుతం నెల్లూరులోని మూలపేటలో ఉంది..

చారిత్రక రాజ్య వ్యవస్థలో నెల్లురు ప్రాంతం :

మౌర్యులు :

మౌర్య సామ్రాజ్యం అవతరించిన పిమ్మట నెల్లూరు కూడా మౌర్యుల ఆధీనంలోకి వచ్చింది. అప్పటి వరకు నెల్లూరు క్రీ.పూ. 3వ శతాబ్దం నుండి అశోక సామ్రాజ్యంలో ఒక భాగంగా ఉండేది. నెల్లూరు ప్రాంతంలో ఉన్న గుహలలో చెక్కబడిన శిలాక్షరాలు అశోక చక్రవర్తి కాలంలో ఉపయోగించిన బ్రాహ్మీ లిపిలో ఉండడం ఇందుకు ఆధారం.ఈ ప్రాంతంలో ?0క్వార్ట్జైట్?0 అనే ఒక ప్రత్యేక తరహా ఫింటు రాళ్లు విరివిగా లభిస్తాయి. వీటితో ఆదిమానవులు తమ ఆయుధాలు, పనిముట్లు తయారు చేసేవారు. ప్రాచీన మానవుడు ఆయుధాలకు, అగ్నిని రగల్చడానికి ఉపయోగించే చెకుముకి రాళ్ళ ఖనిజాలకు నెల్లూరు జిల్లాప్రసిద్ధి చెందినది.

చోళులు :

భారతదేశ దక్షిణ ద్వీపకల్పంలో చోళసామ్రాజ్యం క్రీ.పూ.1వ శతాబ్దం నుండి 4వ శతాబ్దం వరకు సాగింది. చోళుల శిలాశాసనాలు క్రీ.శ. 1096 నుండి కనబడుతున్నాయి. జమ్మలూరులో లభించిన శిలాశాసనాలు ఇందుకు నిదర్శనం. చోళసామ్రాజ్యంలో కరికాలచోళుని పాలనలో ఈప్రాంతం ఒక భాగంగా వుండేది. నేటికీ చోళులు నిర్మించిన శివాలయాలు ఈ ప్రాంతంలో చాలా ప్రసిద్ధి.

పల్లవులు :

సింహవిష్ణు పల్లవరాజు చోళులను ఓడించి క్రీ.శ. 4వ శతాబ్దం నుండి 6వ శతాబ్దం వరకు నెల్లూరుప్రాంతాన్ని తన అధీనంలోకి తెచ్చుకున్నాడు. పల్లవులు తమ రాజ్య భాగాలను రాష్ట్ర అని పిలిచేవారు. నెల్లూరు ప్రాంతాన్ని ముండా రాష్ట్ర అనేవారు. గుంటూరు నెల్లూరు ప్రాంతాలను కలిపి కర్మ రాష్ట్ర లేక కార్మిక రాష్ట్ర అనేవారు. పల్లవులు ఉదయగిరిలో పలు ఆలయాలు నిర్మించారు. గుంటూరు మరియు నెల్లూరు

ప్రాంతాల్లో పల్లవులు, చోళులు వేయించిన శిలాశాసనాలు లభించాయి. వీటిలో ఉండవల్లి ప్రాంతంలోని నాలుగంతస్థుల గుహలు, భైరవకోనలోని ఎనిమిది గుహాలయాలు పల్లవుల శిల్పకళా వైశిష్ట్యానికి ప్రతిబింబం. ఇవి పల్లవ రాజైన మహేంద్రవర్మ పాలనా కాలంలో తొలచినవి.

13వ శతాబ్దాకాలంలో మనుమసిద్ధి ఆస్థానంలోని మంత్రి తిక్కన సోమయాజి ప్రఖ్యాతి చెందిన కవిగా కూడా పేరు పొందాడు. ఆయన మహాభారతాన్ని ఆంధ్రీకరించి చరిత్రలో తెలుగు సమాజానికి శాశ్వత కీర్తిని సంపాదించి యిచ్చాడు. తెలుగు చోళులలో ఒక శాఖ కల్యాణీచాళుక్యులు. కలిసి ఐక్యంగా వీరిని చోళ, చాళుక్య యుద్ధాలలో సహాయం చేసే నిమిత్తం ఇక్కడ పాకనాడు పాలకులుగా నియమించారు. నెల్లూరు(విక్రమసింహపురి)ను రాజధానిగా చేసుకుని నెల్లూరు, కడప, చిత్తూరు, చెంగల్పట్టు ప్రాంతాలను వీరు పాలించారు.నెల్లూరుకు విక్రమసింహపురి అనే పేరు కూడా ఉంది. మహావీర, మనుమసిద్ధి మహారాజు సింహపురిని రాజధానిగా నెల్లూరు ప్రాంతాన్ని పరిపాలించాడు. మహాభారతాన్ని తెనిగించిన కవిత్రయంలో ఒకడైన కవిబ్రహ్మ, ఉభయ కవిమిత్రుడు కవి తిక్కన ఇతని వద్దే ప్రధాన మంత్రిగా పని చేసాడు. ఖడ్గ తిక్కన ఇతని రక్షణామాత్యుడు.తిక్కన కాకతీయ రాజైన గణపతిదేవుడిని కలుసుకుని రాజుకు సైన్యసహకారం సంపాదించాడు. 1260లో మనుమసిద్ధికి కనిగిరికి చెందిన ఎర్రగడ్డపాడు రాజప్రతినిధి కాటమరాజుకు మధ్య వంశ కలహాలు చెలరేగాయి. పచ్చిక భూములలో పశువులను మేపుకునే హక్కుల విషయంలో వివాదాలు చెలరేగాయి. ఈ వివాదం చివరకు ఘోర యుద్ధానికి దారితీసింది. మనుమసిద్ధి యుద్ధంలో విజయం సాధించాడు కాని వీరమరణం చెందాడు. ఇతని మరణంతో నెల్లూరు తన ప్రత్యేక గుర్తింపును కోల్పోయింది.

కాకతీయులు, పాండ్యులు, విజయనగరవాసులు :

కాకతీయులు, పడమటి కళ్యాణి చాళుక్యుల పాలేగాళ్ళు బలం పుంజుకుని స్వతంత్రం ప్రకటించుకున్నారు. 13 వ శతాబ్దపు కాకతీయ సామ్రాజ్యానికి చెందిన గణపతిదేవుని రాజ్యంలో నెల్లూరు భాగం అయింది. రెండవ ప్రతాపరుద్రుడు పాండ్యుల చేత ఓడించబడే వరకు నెల్లూరు ఆధిపత్యం కాకతీయులు మరియు పాండ్యుల మధ్య

మారుతూ వచ్చింది. కాకతీయ పతనం తరువాత నెల్లూరు భూభాగం మీద తుగ్లక్ ఆధిపత్యం వచ్చింది. తరువాత నెల్లూరు కొండవీటి రెడ్ల ఆధిపత్యంలోకి మారింది.

14వ శతాబ్దానికి నెల్లూరు జిల్లాలోని అధిక ప్రాంతం విజయనగర సామ్రాజ్యపు సంగమరాజ్యంలో చేరింది. క్రీ.శ. 1512లో మిగిలి వున్న ఉదయగిరిని విజయనగర చక్రవర్తి శ్రీకృష్ణదేవరాయలు జయించి స్వాధీనపరుచుకున్నాడు. విజయనగర రాజుల చేతనిర్మింపబడిన కోటల భాగాలు శిధిలావస్థలో నేటికీ ఉన్నాయి. నెల్లూరుసీమగా ప్రసిద్ధి చెందిన తర్వాత ఈ ప్రాంతాన్ని పల్లవులు, చాళుక్యులు, తెలుగు చోళులు, పాండ్యులు, కాకతీయులు, రెడ్డిరాజులు, విజయనగర రాజులు పాలించారు. తర్వాతి కాలంలో ముస్లీములచేత చిక్కి ఈ సీమ గోల్కొండ నవాబులు ఆర్కాటు నవాబుల పాలనలో ఉండింది. 1801లో బ్రిటీష్ వారిస్వాధీనంలోకి మారింది.

నవాబులు మరియు బ్రిటిష్ కాలం :

విజయనగర సామ్రాజ్య పతనం తరువాత ఈ ప్రాంతం నవాబుల ఆధీనంలోకి చేరింది..1753లో నెల్లూరు అర్కాటు నవాబు తమ్ముడైన నజీబుల్లాహ్ పాలనలోకి మారింది. మచిలీపట్నంనుండి ఫ్రెంచివారు మద్రాసునుండి బ్రిటిష్వారు ఆర్కాటు నవాబులకు సహకరించగా నెల్లూరు ప్రాంతం అనేక యుద్ధాలకు సాక్ష్యంగా నిలబడింది. 1781 నాటికి ఆదాయ పంపిణి వ్యవహారంలో భాగంగా నవాబు అజమ్ ఉద్ మిగిలిన నెల్లూరు భాగాన్ని ఈస్టిండియా కంపెనీకి తిరిగి ఇచ్చాడు. నెల్లూరు ప్రాంతాన్ని స్వాధీనపరచుకున్న ఈస్టిండియా కంపెనీ డైటన్ను మొదటి కలెక్టరుగా నియమించింది. ఇతని కాలంలోనే నెల్లూరును ఆదాయకేంద్రంగా ప్రకటించారు. ఆంగ్లేయుల పరిపాలనలో జిల్లా శాంతియుతంగానే సాగింది. ఈ కాలంలో రాజకీయ ప్రాముఖ్యత కలిగిన ఒకే ఒక సంఘటన 1838లో బ్రిటిష్ పాలకులకు వ్యతిరేకంగా కర్నూలు నవాబు పన్నిన తిరుగుబాటు కుట్రలో పాలుపంచుకున్నందుకు ఉదయగిరి జాగిర్దారు నుండి ఉదయగిరి జాగిరును లాగివేసుకోవడం జరిగింది. ఈ సంఘటనతో జిల్లాప్రాంతాన్ని నేరుగా బ్రిటిష్ వారు పాలించడం జరిగింది.ఆ తర్వాత, 1904లో ఒంగోలు తాలుకాను అప్పుడే కొత్తగా ఏర్పడిన గుంటూరు జిల్లాకు బదిలీ చేయటం తప్ప జిల్లాలో పెద్ద పెను మార్పులేమి జరగలేదు.

స్వాతంత్ర్యానంతర నెల్లూరు :

భారత దేశానికి స్వతంత్రం వచ్చిన తర్వాత మాతృభాషా ప్రజల సంఖ్యాబలం ఆధారంగా రాష్ట్రాలను ఏర్పాటుచేయాలన్న ఉద్దేశ్యానికి మూలం నెల్లూరు ప్రాంత ప్రజల తెలుగు రాష్ట్ర అభిలాష. ఈ దశలో చర్చలు ఫలించక పోవడంతో స్వాతంత్ర సమరయోధుడు, దేశభక్తుడు అయిన పొట్టి శ్రీరాములుగారు 51 రోజులపాటు ఆమరణ నిరాహారదీక్షచేశారు. 51వరోజున ప్రాణత్యాగం చెందగా దాని ఫలితంగా సంయుక్త భారతదేశంలో భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర విభజనకు భీజం పడి ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరణ జరిగింది. అప్పటివరకు ఈ ప్రాంతమంతా అవిభక్త మద్రాసు రాష్ట్రంలో భాగంగా ఉండేది. 1956 నవంబర్ 1న భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్రాల పునర్విభజన జరిగినపుడు ఈ ప్రాంతం ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో భాగమైంది.

నెల్లూరు జిల్లా నుండి ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి ఇద్దరు ముఖ్య మంత్రులు ఎన్నుకోబడ్డారు. మాన్యులు బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, మాన్యులు నేదురుమల్లి జనార్ధనరెడ్డి నెల్లూరు జిల్లా నుండి ఎన్నుకోబడిన ముఖ్యమంత్రులు. నెల్లూరు జిల్లాలో ప్రధాన రాజకీయ పార్టీలు కాంగ్రెస్, కమ్యూనిస్ట్, తెలుగుదేశం, వై.ఎస్. ఆర్. కాంగ్రెస్ లు. పొరుగు జిల్లాలు అయిన ఒంగోలు మరియు వైఎస్ ఆర్ జిల్లాలతో పోలిస్తే నెల్లూరులో కమ్యూనిష్ట్ పార్టీ అనుచరులు అధికమే. ప్రముఖ కమ్యూనిష్టు యోధుడు పుచ్చలపల్లి సుందరయ్యగారిది ఈ ప్రాంతం. తన జీవితాన్ని, ఆస్తులను నెల్లూరు జిల్లాలో ఆర్ధికంగా అంతగా బలంగా లేని కమ్యూనిష్టు పార్టీకి అంకితం చేసిన మహనీయుడుగా ఇతనికి గొప్ప పేరు ఉంది.

భౌగోళిక స్వరూపం :

నెల్లూరు బంగాళాఖాతం పశ్చిమ తీరంలో ఉంది. నెల్లూరుకు దక్షిణ సరిహద్దులో తమిళనాడు రాష్ట్రం ఉంది. పడమటి సరిహద్దులో వై ఎస్ ఆర్ కడప జిల్లా ఉంది. ఉత్తర సరిహద్దులలో ప్రకాశం జిల్లా ఉంది. తూర్పు దిశలో బంగాళాఖాతం సముద్రంతీరం విస్తరించి ఉంది. నెల్లూరు జిల్లా మొత్తం వైశాల్యం 13,076చదరపు కిలోమీటర్లు(5,049 చదరపు మైళ్ళు).నెల్లూరు జిల్లా సముద్రమట్టానికి 19 మీటర్ల (62అడుగుల) ఎత్తులో ఉంది.

కొండలు :

వై ఎస్ ఆర్ కడప జిల్లాలో ఉన్న వెలిగొండ కొండలు నెల్లూరుజిల్లా పడమటి సరిహద్దులవరకు విస్తరించిఉన్నాయి.

నదులు :

నెల్లూరుజిల్లాలో ప్రధాన నది పెన్నానది. ఇవికాక పాలేరు, మున్నేరు, పిల్లవాగు, పైడేరు, పెన్న, ఉప్పటేరు, స్వర్ణముఖి, కాళంగి, కండలేరు, బొగ్గేరు ఉన్నాయి. వెలిగొండ వద్ద పెన్నానది మీద నిర్మించిన ఆనకట్ట మరియు పెన్నానది ఉపనది అయిన పెన్నేరు మీద గండిపాళెం వద్ద నిర్మించిన ఆనకట్టలు జిల్లాలోని అనేక గ్రామలలోని వ్యవసాయానికి చక్కగా ఉపయోగపడుతున్నాయి.

నేలలు :

నెల్లూరు జిల్లాలోని నేలలో సగభాగం మాగాణి పంటలకు అనువైంది. సగభాగం రాళ్ళతో కూడిన భూమి. నెల్లూరు సముద్రతీర ప్రాంతం ఇసుక భూములతో అడవులతో నిండి ఉంటుంది. పెన్నానది ఉపనది అయిన కండలేరు మరియు బొగ్గేరు మిగిలిన ప్రాంతాల్ని సారవంతం చేస్తున్నాయి.

వాతవరణం :

శీతకాలం జనవరి నుండి ఫిబ్రవరి వరకు

వేసవి మార్చి నుండి మే వరకు

నైరుతి రుతుపవనాలు జూన్ నుండి సెప్టెంబర్ వరకు

ఈశాన్య రుతుపవనాలు అక్టోబర్ నుండి డిసెంబర్ వరకు

వేసవి అత్యధిక ఉష్ణోగ్రత (36 - 46) సెంటీగ్రేడ్

శీతకాల అత్యల్ప ఉష్ణోగ్రత (23 - 25) సెంటీగ్రేడ్

నైరుతీ రుతుపవనాల వర్షపాతం 700 - 1000 మిల్లీమీటర్లు.

సముద్ర తీరం కాబట్టి నెల్లూరు తరచూ తుపానులకు ముంపుకు గురవుతూ ఉంటుంది. పెన్నానది, సువర్ణముఖీనది, కాళంగీనది, వీటి పిల్లనదులు వరదలగు గురికావడం జరుగుతుంటుంది. పశ్చిమ ప్రాంతంలో కొంత కరువు పరిస్థితికూడా తరచూ కన్పిస్తుంటుంది.

రవాణా వ్యవస్థ :

రోడ్ మార్గం:

సెల్లూరుజిల్లాకు నడిమధ్యన చెన్నై - కోల్ కత్తా ఐదవ నెంబరు జాతీయ రహదారి (NH – 5)ఉంది. 2011 నుండి ఇది ఆరు మార్గాలుగా విస్తరింపబడింది.

రైలుమార్గం

దక్షిణ మధ్య రైలు నిలయంగా నెల్లూరుకు గుర్తింపు. నెల్లూరు జిల్లాలో గూడూరు, బిట్రగుంట స్టేషన్లు రైళ్లరాకపోకలకు సంధి ప్రదేశాలు.

రేవు పట్టణాలు ?ం

నెల్లూరుజిల్లాలోని ముత్తుకూరు మండలంలో ఉన్న కృష్ణపట్నం రేవు ప్రపంచఖ్యాతి నొందుతున్న రేవుపట్టణలలో చేరుతుంది. కృష్ణపట్నం ఓడరేవు క్రమంగా అభివృద్ధి పధంలో వేగవంతంగా సాగుతుంది. ఇక్కడి నుండి ప్రపంచవ్యాప్త రవాణా ప్రధాన పాత్ర వహిస్తుంది.నెల్లూరుజిల్లాలోనే దుగరాజపట్నం రేవు పట్టణానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం అనుమతి జరిగింది. ఈ ప్రాంతంలోకూడా మరో ఓడరేవు వెలిస్తే సముద్ర రవాణా అభివృడ్డి చెందదమే కాకుండా నెల్లూరు జిల్లాలోని తీర ప్రాంతమంతా ప్రత్యేక ఓడరేవు ప్రదేశంగా అభివృద్ధి చెందే అవకాశం ఉంది.

వ్యవసాయం :

నెల్లూరుజిల్లా వరిసాగుకు చాలా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఈ ప్రాంతాన్ని భారతదేశ ధాన్యగారం అని అంటారు. 70 శాతం ప్రజల ప్రధాన ఆదాయ వనరు వ్యవసాయమే. వీరందరికీ జీవనోపాధిగా వ్యవసాయం, వ్యవసాయ సంబంధిత పనులు, వ్యవసాయ సంబధిత వాణిజ్యం ఉన్నాయి. ప్రధాన పంటలు వరి, చెరకు, వేరుచెనగ, పత్తి.. నెల్లూరు జిల్లా ప్రత్యేకంగా మొలకొలుకులు అనే నాణ్యమైన బియ్యం ఉత్పత్తికి పేరు పొదింది. వాణిజ్య పంటలలో పత్తి, నిమ్మకాయలు, నూనెగింజలు, మామిడి తోటలు, చింతతోపులు ప్రధానమైనవి.

ఆక్వాకల్చర్ :

బంగాళా ఖాతపు తీరం వెంట చేపలు, రొయ్యలు, పీతలు, నత్తలు అధికంగా లభిస్తాయి.సముద్రపు నీరు అలల ఆటుపోట్లద్వారా సహజంగా ఏర్పడిన ఉప్పటేర్లలోకి ప్రవేశించడం వల్ల ఈ ప్రాంతంలో ఆక్వా కల్చర్ కి ప్రసిద్ది చెందింది. దీనిద్వారా భారతదేశ

రొయ్యల కేంద్రంగా ప్రసిద్ధి పొందింది. రొయ్యలకు వేసే తిండి పదార్థాలను తయరుచేసే పరిశ్రమ వాటర్బేస్ లిమిటెడ్ ఫ్రాన్ ఫీడ్ ఫ్యాక్టరి నెల్లూరుజిల్లా వరకవిపూడి ప్రాంతంలో ఉంది.

పాడిపరిశ్రమ:

నెల్లూరు జిల్లా ప్రాంతంలో అటవి భూమి ఎక్కువ. ఇక్కడున్న తూర్పు కనుమల భాగం, సముద్రతీరం, తడిలేని చిట్టడవులు అన్నీకూడా పాడి పరిశ్రమకి అనువులు. అందువల్ల ఇక్కడ పాడి పరిశ్రమలు అధికం. ప్రస్తుతంవున్న దొడ్లవారి పాడి పరిశ్రమ, తిరుమలా వారి పాడి పరిశ్రమల రాష్ట్రమంతా వ్యాప్తి చెందినవి..

చేనేత పరిశ్రమలు :

ఇక్కడి ప్రజలలో చాలామంది చేనేత పరిశ్రమపై ఆధారపడి జీవిస్తున్నారు. స్వచ్ఛమైన జరీతో నేయబడిన వెంకటగిరి మరియు పాటూరి నూలు మరియు సిల్కు చీరలు అత్యంత ప్రాచుర్యం పొందాయి. నెల్లూరు జిల్లాలో వెంకటగిరి మరియు పాటూరు సాంస్కృతిక చేనేత వస్త్రాల ఉత్పత్తికి ప్రధాన కేంద్రాలు. కొత్తపాళెం లోని టెక్స్ టైల్ పార్క్, మేనకూరులోని టెక్స్ టైల్ పార్క్ లు వస్త్ర పరిశ్రమలకు నిలయాలు.

రాకెట్ కేంద్రం :

సూళ్లూరుపేట మండలంలో ఉన్న శ్రీహరికోట ప్రపంచ దృష్టిని ఆకర్షించిన రాకెట్ పంపిణీ కేంద్రం. ఈ ప్రాంతంలోని రేడియేషన్ గ్రావిటీ ఫవర్ రాకెట్ లాంచింగ్ కి అనువైనదని ప్రపంచప్రఖ్యాతి వహించిన అంతరిక్ష పరిశోధనా సాంకేతిక నిపుణులు సతీష్ ధావన్ గుర్తించి రాకెట్ కేంద్ర స్థాపనకు కృషి చేశారు. అందువల్లనే ఈ రాకెట్ కేంద్రానికి అతని పేరు పెట్టడం జరిగింది. ఇప్పటివరకు ఈ కేంద్రంనుండి PSLV రాకెట్లను అంతరిక్షంలోకి పంపించారు.

పరిశ్రమలు :

గూడూరు, సైదాపూరు మైకాగనులు, చిల్లకూరు మండలంలోని అంకులపాటూరులోని ఎస్.బి.క్యూ. స్టీల్ ప్లాంటు, బాలాజీ స్టీల్ ఫాక్టరీ, తడలో నిప్పో ఫ్యాక్టరీ, మెడిమిక్స్ సోప్స్ ప్యాక్టరి, మాంబట్టులోని అడిదాస్ అపాచీ షూ ఫ్యాక్టరి, గుమ్మళ్ల దిబ్బలో మధుకాన్ ఫవర్ లిమిటెడ్, మీనాక్షీ ఫవర్ లిమిటెడ్,

నిడిగుంటపాళెంలో గాయత్రీ ఫవర్ ప్లాంటు, నేలటూరులోని జెన్కో, చింతవరం చుట్టూఉన్న ప్రపంచ ప్రసిద్ధి వహించిన సిలికా మైన్స్, నాయుడుపేటలోని ఎమ్.పి. షుగర్ ఫ్యాక్టరి, పొదలకూరులోని గాయత్రీ షుగర్ ఫ్యాక్టరి, కోవూరులోని షుగర్ ఫ్యాక్టరీ, గుమ్మళ్లదిబ్బదగ్గరున్న ఫామాయిల్ ప్యాక్టరీ నెల్ కాస్ట్స్ గూడూరు, తడ మండలంలోనున్న ఎస్.ఈ.జెడ్ శ్రీ సిటీలో ఐ.ఎం.టి.సి కార్బైట్స్ . నాయుడుపేటలోని ఇండస్ట్రియల్ పార్క్ లో బాటిల్ సప్లయింగ్ ప్లాంటు వంటివి ఎన్నో ప్రధాన పరిశ్రమలు నెల్లూరు జిల్లాలో ఉన్నాయి. నెల్లూరు జిల్లాలో ఇన్ని పరిశ్రమలు ఏర్పడడానికి ప్రధాన కారణం ఇక్కడి ప్రజల స్నేహ సౌభాతృత్వ దృక్పథం. ఏ పరిశ్రమ వచ్చినా దాని బాగోగులను ఆలోచించి ఆహ్వానించడం వీరు చేస్తున్న పని.

ఖనిజాలు :

అభ్రకం ఉత్పత్తిలో అగ్రగామి. పింగాణి, ముడిఇనుము, జిప్సం, సున్నపురాయి నిధులున్నాయి.

డివిజన్లు లేదా మండలాలు, నియోజక వర్గాలు :

రెవెన్యు విభాగాలు - 3 ; 1. నెల్లూరు 2. కావలి 3. గూడూరు

లోక్ సభ స్థానం - 1 నెల్లూరు లోకసభ నియోజక వర్గం

శాసనసభ నియోజక వర్గాలు - 10 1. కావలి 2. ఆత్మకూరు 3. కోవూరు 4. నెల్లూరు పట్టణం 5. నెల్లూరు గ్రామీణ 6. సర్వేపల్లి 7. గూడూరు 8. సూళ్ళూరుపేట 9. వెంకటగిరి 10. ఉదయగిరి.

మండలాలు 46

1. సీతారామపురం 2. వరికుంటపాడు 3. కొండాపురం 4. జలదంకి 5. కావలి 6. బోగోలు 7. కనిగిరి 8. వింజమూరు 9. దుత్తలూరు 10. ఉదయగిరి 11. మర్రిపాడు 12. ఆత్మకూరు 13 కొడవలూరు 14.అనుమసముద్రంపేట 15.దగదర్తి 16 అల్లూరు 17.విడవలూరు 18.బుచ్చిరెడ్డిపాళెం 19.సంగం 20. చేజర్ల 21. అనంతసాగరం 22. కలువాయి 23. రాపూరు 24. పొదలకూరు 25. నెల్లూరు 26. కోవూరు 27. ఇందుకూరుపేట 28. తోటపల్లిగూడూరు 29. ముత్తుకూరు 30. వెంకటాచలం 31. మనుబోలు 32. గూడూరు 33. సైదాపురం 34.

డక్కిలి 35.ఓజిలి 36.వెంకటగిరి. 37.బాలాయపల్లి. 38. చిల్లకూరు 39. కోట 40. వాకాడు 41. చిట్టమూరు 42. నాయుడుపేట 43. పెళ్లకూరు 44. దొరవారి సత్రం 45. సూళ్లూరుపేట 46. తడ

జనాభ లెక్కలు :

2011 జనాభా గణాంకాలలో శ్రీ అమరజీవి పొట్టిశ్రీరాములు నెల్లూరు జిల్లా జనాభా 29, 66, 082 మంది. 640 భారతీయ జిల్లాలలో నెల్లూరు జన సంఖ్య పరంగా 12వ స్థానంలో ఉంది. నెల్లూరు జిల్లా నివాసితుల జన సాంద్రత 1 చదరపు కిలో మీటరుకు (590/ చదరపు మైలుకు 227). 2001 - 2011 వరకు దశాబ్ద జనసంఖ్య పెరుగుదల శాతం 11.15. స్త్రీ పురుషుల నిష్పత్తి 9861000. అక్షరాస్యత శాతం 69.155. జిల్లాలోని మొత్తం జనాభా 29,66,082 లో 22.45 శాతం నగర, పురాలలో నివసిస్తున్నారు. సమీపకాలంలో జరిగిన అసెంబ్లీ ఎన్నికల గణాంకాల ప్రకారం నగర జనాభా 7 లక్షలకు చేరుతున్నట్లు అంచనా. జిల్లాలో అత్యధిక ప్రజలు తెలుగు మాతృభాషా మరియు వ్యవహారభాషగా మాట్లాడుతుంటారు. అదేవిధంగా దక్షిణ ప్రాంతాలు మరియు దక్షిణ తీరప్రాంతాల ప్రజలు తమిళం మాట్లాడుతారు. తెలుగు మాట్లాడే వారి శాతం 92.5 శాతం ఉన్నా తమిళం మాట్లాడే వారి శాతం కూడా గుర్తించదగినంత ఉంది.

సంస్కృతి :

నెల్లూరు రుచికరమైన వంటకాలకు ప్రసిద్ధి. కళాత్మక వసతులు కలిగి పెద్ద నగారాలకు సమానమైన సినిమా ధియేటర్లకు పేరు పొందినది. నెల్లూరు మొలగలుకులు బియ్యం మరియు చేపల పులుసు అంతర్జాతీయ నాణ్యత కలిగిన ఆహారంగా గుర్తింపు పొందాయి. ఆంధ్రరాష్ట్రంలోనూ, భారతదేశంలోనూ, ప్రపంచ ప్రసిద్ధి చెందిన నగరాలలోనూ నెల్లూరు హొటల్స్ నాణ్యత కలిగిన ఆహారాన్ని అందజేయడంలో ప్రసిద్ధి చెందాయి. నెల్లూరు వారి చేపల పులుసు, వంకాయబజ్జీ కూరలను ఎవరూ మరవలేరు.

కళలు సాహిత్యం :

సాహిత్యానికి పెద్దపీట మూలస్థానం నెల్లూరు జిల్లా. నాటి తిక్కన సోమయాజి మొదలు ఆధునిక కవి ఆత్రేయ వరకు ఈ జిల్లాలో సాహిత్య క్షేత్రాన్ని దున్నినవారు

ఎక్కువ, ప్రాచీన సాహిత్య కవులైన తిక్కన, మొల్ల, మారన్న, కేతన ఇక్కడ జన్మించిన వారే. పంచతంత్రాన్ని తెలుగులోనికి అనువదించిన నారాయణ కవి ఇక్కడి వారే. మహాభారతాన్ని ఆంధ్రీకరించిన కవిత్రయంలో తిక్కన రెండవవాడు. రామాయణాన్ని తెలుగించిన రెండవ కవయిత్రి మొల్ల. తిక్కన సమకాలీనుడు కేతన దశకుమారచరితం అలఅలఅ కావ్యాన్నీ, ఆంధ్ర భాషా భూషణమను వ్యాకరణ గ్రంథాన్నీ రచించారు. అదేకాలానికి చెందిన మారన మార్కేండేయ పురాణం రచించాడు. ఈ జిల్లాలో జన్మించిన రామరాజ భూషణుడు కృష్ణదేవ రాయల ఆస్థానంలోని అష్టదిగ్గజ కవులలో ఒకరు. వేదం వేంకటరమణ శాస్త్రి - 1817, వజ్ఝల చిన సీతారామశాస్త్రి - ప్రథమ పెద్ద బాలశిక్ష తెలుగుభాష విజ్ఞాన కోశాన్ని 1820లో రచించారు, అయ్యనకోట పార్ధసారధిశెట్టి - 1862, దువ్వూరి రామిరెడ్డి - (నవంబర్ 9, 1895 - సెప్టెంబర్ 11, 1947) కవికోకిల అనే ప్రసిద్ధుడైన కవి, రైతు, బండి గురవారెడ్డి 1915, దావుద్ కవి (1920 - 1994) , గుంటూరు శేషేంద్ర శర్మ (1927 - 2007) - ప్రముఖ సుప్రసిద్ధ కవి ప్రతాపరుద్రీయ నాటక కర్త వేదం వెంకటరాయశాస్త్రి ఇక్కడి వాసులే. నాటక రంగానికి సమకాలీన వస్తువుతో పట్టం కట్టిన ఆత్రేయ ఇక్కడి వ్యక్తి. బ్రిటీష్ కాలంలో నెల్లూరు ప్రధాన విద్యాకేంద్రంగా ఉండేది. జిల్లాలో ప్రధాన వినోదం నాటకం, చలనచిత్రాలు. చలన చిత్ర రంగానికి నెల్లూరు ప్రాంతం దర్శకులను నిర్మాతలను నటీనటులను సినిమా రచయితలను, సినీ గాయకులును అందించింది. ఘంటశాల వేంకటేశ్వరరావు, ఎస్.పి.బాలసుబ్రహ్మణ్యం, ఎస్.పి.శైలజలు ఇక్కడి వారే. ప్రముఖ నటులైన రాజనాల, రమణారెడ్డి, వాణిశ్రీలు నెల్లూరువాసులే.

పండుగలు/తిరునాళ్ళు :

నెల్లూరు ప్రాంత ప్రజలు జరుపుకొనే ముఖ్యమైన పండుగలు ఉగాది, దీపావళి, వినాయకచవితి, దసరా, సంక్రాంతి, శ్రీ రామనవమి, వైకుంఠ ఏకాదశి, శివరాత్రి, కార్తీక పున్నమి, హనుమజ్జయంతి, సుబ్రహ్మణ్యస్వామి పూజలు. ఇవికాక సామూహికంగా ఆ ప్రాంతానికే కాకుండా ఇతర ప్రాంతాలనుండి ఇతర జిల్లాలనుండి, ఇతర రాష్ట్రాలనుండి ప్రజలు భక్తి శ్రద్ధలతో వచ్చి పాల్గొనే ఉత్సవాలలో కనుపూరు ముత్యాలమ్మ జాతర, వెంకటగిరి జాతర, నాయుడు పేట జాతర,

ఉదయగిరి పేరంటాళ్ళ ఉత్సవం, నెల్లూరు రొట్టెల పండుగ, గూడూరు దశరాఉత్సవాలు సూళ్లూరుపేట చెంగాళమ్మ తిరునాళ్లు ముఖ్యమైనవి.

ఇక్కడ ఉన్న జంతుజాలం అద్భుతం. నెల్లూరుకు 70 - 80 కిలోమీటర్ల దూరంలో సూళ్ళూరుపేట వద్ద ఉన్న పులికాట్ సరస్సు ఒక విధమైన జల సంబంధిత వలస పక్షులకు ఇది ఆలవాలమైన ప్రదేశం. పులికాట్ సరస్సు తీరంలో నేలపట్టు పక్షి సంరక్షణ కేంద్రం 486 కిలోమీటర్ల దూరం విస్తరించి ఉంది. ప్రతి యేడాదీ 160 సైబేరియన్ కొంగల జాతులు ఇక్కడకు వస్తుంటాయి.ఈ సందర్భంలోనే నేలపట్టులో ప్రతి సంవత్సరం ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వేడుకగా ఫ్లెమింగో ఉత్సవం జరుపుతుంది.

నెల్లూరు జిల్లా ప్రఖ్యాత సరస్సులకు, సముద్ర తీరాలకు మరియు ఉద్యనవనాలకు ప్రసిద్ధి పొందింది. నెల్లూరు నుండి 23 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న కొత్త కోడూరు వద్ద సముద్రతీరం బహుసుందరమైనది. నెల్లూరుకు 14 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న మైపాడు బీచ్ ఇసుక తిన్నెలకు, రాక్షస అలలకు ప్రసిద్ధి. పొదలకూరు రోడ్డు వద్ద ఉన్న నెల్లూరు లేక్ పార్క్ వద్ద బోటు సర్వీసులు మరియు రెస్టారెంట్లు పర్యాటకులను విశేషంగా ఆకర్షిస్తున్నాయి.

విద్యా సంస్థలు :

నెల్లూరు ఉత్తమ నాణ్యత కలిగిన విద్యను అందించే స్కూల్స్, కళాశాలలకు ప్రసిద్ధి. ఒకపక్క ప్రభుత్వం గ్రామీణప్రాంతాలకు సైతం విద్యాసౌకర్యాలను చక్కగా విస్తరిస్తుంది. ప్రస్తుతం అన్ని కళాశాలలు విక్రమసింహపురి విశ్వవిద్యాలయంకు అనుసంధానించబడ్డాయి. మెడికల్, డెంటల్ మరియు నర్సింగ్ ఇన్స్ టిట్యూట్స్ విజయవాడలోని డాక్టర్ ఎన్.టి.ఆర్ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ హెల్త్ సైన్స్ తో అనుసంధానించబడ్డాయి.

విద్యాలయాలు :

విక్రమ సింహపురి విశ్వవిద్యాలయం, నెల్లూరు, వెంకటగిరి రాజా కళశాల (VRC) నెల్లూరు సర్వోదయ డిగ్రీ కాలేజి, నెల్లూరు, దొడ్ల కౌశల్యమ్మ మహిళా కళాశాల (డి.కె.డబ్ల్యూ) నెల్లూరు, జవహర్ భారతి కాలేజి, (జె.బి) కావలి,

జిల్లాలనేదురుమల్లి బాలకృష్ణారెడ్డి సైన్స్ అండ్ ఆర్ట్స్ కాలేజీ, (ఎన్.బి.కే.ఆర్.) విద్యానగర్, నేదురుమల్లి బాలకృష్ణారెడ్డి (ఎన్.బి.కే.ఆర్.) ఇంజనీరింగ?్ కాలేజీ, విద్యానగర్, డి.ఆర్.డబ్ల్యూ. కళాశాల, గూడూరు, ఎమ్ ఎస్ ఆర్ కాలేజి, కావలి ఈ జిల్లాకేకాక చుట్టుపక్కల వారికి కూడా విద్య నందించే సేవలో పాలుపంచుకున్నాయి.

దేవాలయాలు :

నెల్లూరు జిల్లా అనేక ఆలయాలకు ప్రసిద్ధి చెందినది. సూళ్లూరుపేట చెంగాలమ్మ గుడి, మల్లాంలోని శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యస్వామిఆలయం, సువర్ణముఖి నదికి దక్షిణ ఒడ్డున వెలసినశివాలయాలు, కొటమండలంలో చోళులుకట్టించిన ప్రాచీనశివాలయాలు, వాకాడు మండలంలోని పంటరంగంలోని శివాలయం. శ్రీ తల్పగిరి రంగనాధస్వామి ఆలయం, శ్రీ మూలస్థానేశ్వరస్వామిఆలయం, భగవాన్ శ్రీశ్రీశ్రీ వెంకయ్యస్వామి మందిరం - గొలగముడి, ముత్యాలమ్మగుడి- కనుపూరు, గూడూరులోని నారాయణమ్మగుడి, జొన్నవాడలోని శ్రీ కామాక్షితాయిఆలయం, నరసింహ కొండలోని శ్రీలక్ష్మీనృసింహస్వామిఆలయం, సూళ్ళూరుపేటలోని చెంగాళ్లమ్మగుడి, పెంచలకోనలోని నరసింహస్వామిఆలయం సోమశిలలోని సోమేశ్వరస్వామి ఆలయం, వరిగొండలోని జ్వాలాముఖి అమ్మవారు ప్రసిద్ధి చెందిన దేవాలయాలు.

అవధూతలు :

స్వామి సుందర చైతన్య, కమలానంద భారతి స్వామిభగవాన్, శ్రీశ్రీ శ్రీ వెంకయ్యస్వామి జిల్లాకు చెందిన ప్రముఖులు

స్వాతంత్ర్య సమర యోధులు :

దిగుమర్తి హనుమంతరావు (1890 - 1926), సి.వి. కృష్ణ (1894 - 1953), చక్కా కొండయ్య (1929), తూములూరు అనంత పద్మనాభయ్య 1910 నేదురుమల్లి బాలకృష్ణారెడ్డి(1915 - 78), పాటూరి బాలసరస్వతమ్మ, నూకలపాటి వెంకటపతి రెడ్డి (1888 - 1953), ఏనుగు వెంకట నరసారెడ్డి (1892), రాయపూడి దేవదానం (1924), దామవరపు మరియన్న, రేబాల లక్ష్మీనరసారెడ్డి, శ్రీ పొట్టి శ్రీ రాములు (1902 - 1952), బెజవాడ రామచంద్రారెడ్డి, పొణకా కనకమ్మ(1892 - 1963) - పుచ్చలపల్లి

సుందరయ్య - (1913 - 85), బెజవాడ గోపాల రెడ్డి - (1907 - 1997)ఇలా ఎందరో మహామహులను దేశ సేవకై అందించింది.

సాంఘిక ఉద్యమ ప్రముఖులు :

దూబగుంట రోశమ్మ సారా వ్యతిరేక ఉద్యమకారిణి

పారిశామిక రంగ ప్రముఖులు :

జి.వి క్రిష్ణారెడ్డి - జి వి కె గ్రూప్ వ్యవస్థాపకుడు మరియు చైర్మన్ , తిక్కవరపు సుబ్బారామిరెడ్డి, బొల్లినేని క్రిష్ణయ్య నాయుడు, ఓబులురెడ్డి, జి.కె.రెడ్డి వంటివారు.

మాధ్యమరంగం :

నెల్లూరు జిల్లాలో ప్రాంతీయ పత్రికలు అనేకం ఉన్నాయి. అవి వరుసగా జమీన్ రైతు, నెల్లూరు ఎక్స్ ప్రెస్, లాయర్, నెల్లూరు న్యూస్, గూడూరు న్యూస్, నగరభేరి, ఇంకా అనేకం ఉన్నాయి. వీటిలో అనేకం ఈనాడు, సాక్షి, వార్త, ఆంధ్రజ్యోతి వంటి పత్రికలవలన తుడిచిపెట్టుకు పోయినా లాయర్ మరియు జమీన్ రైతు మాత్రం నాటినుండి నేటివరకు ప్రజాదరణతో ముందుకు సాగుతున్నాయి.

ఇలా అన్ని రంగాలలోనూ ప్రసిద్ధి చెందిన నెల్లూరు జిల్లా వ్యవహార భాష విలక్షణంగా ఉంటుంది. ఈ ప్రాంతపు వ్యవహార శైలిలోని మాండలికత అందిపుచ్చుకును ప్రయత్నమే ఈ పరిశీలనోద్దేశ్యం.

రెండవ అధ్యాయం

భాష - మాండలికం

భాష - మాండలికం

మానవజాతి మనుగడలో భావవినిమయానికి వినియోగపడు ప్రధాన సాధనం భాష. ఒక జాతి జనుల కార్యకలాపాల నిర్వహణకు వినియోగించెడి వాగ్రూప వ్యవహారం భాష.

భాష సార్వజనీనమైంది. విస్తృత ప్రయోజనాలకై విస్తృత పరిధిలో ఒక జాతినంతటిని ఏకీకృతం చేసి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. అంటే ఒక్కొక్క భాష ఒక్కొక్క జాతి జనులకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తుంది. ఈ జాతిజనులు ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఏ ప్రాంతంలో నివసించినా వారిని ఆ భాషాజాతికి చెందినవారుగా పరిగణిస్తారు. ఈ భాష ఆయా వర్గ ప్రజల వినియోగంతో దిన దినాభివృద్ధి చెందుతూ ఉంటుంది. ఇది కాలగతిలో అనేకమైన మార్పులకు, చేర్పులకు, కూర్పులకు, వార్పులకూ లోనవుతూ ఉంటుంది. కాలానుగుణంగా సాహిత్యాన్ని సంతరించుకుంటూ వుంటుంది. వివిధ రంగాలలో వినియోగింపబడుతూ ఉంటుంది. ఈ విధంగా తన స్థితిని అస్తిత్వాన్ని కాపాడుకుంటూ కొన్ని భాషలు అభివృద్ధి మార్గంలో పయనిస్తుంటాయి. అటువంటి భాషలను నాగరిక భాషలనీ, అభివృద్ధి చెందిన భాషలనీ అంటారు. మరికొన్ని భాషలు కారణాంతరాలవల్ల కాలక్రమంలో భాషావ్యవహర్తలు అంతరించడంవల్ల తనదైన అస్తిత్వం కోల్పోతుంటాయి. వీటిని అనాగరిక భాషలు/అంతరిస్తున్న భాషలు అంటారు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న భాషలు ఈ రెండు స్థితులలో ఏదో ఒకదానికి చెందినవిగానే ఉంటాయి.

అభివృద్ధి చెందుతున్న భాషల వినియోగ విస్తృతి, వినియోగ పరిధి వ్యాప్తి చెందుతున్న నేపథ్యంలో భాషలో అనేక రకాలు ఏర్పడుతుంటాయి. అవి సాహిత్యభాష, పరిపాలనాభాష, రచనాభాష, వ్యవహార భాష, జనమాధ్యమ భాష మొదలైనవి. ఇవన్నీ భాషా వినియోగంలో భాగస్వామ్యం వహిస్తాయి. ఈ విధంగానే ఏదైనా ఒక భాషా వినియోగ ప్రదేశం, వినియోగ జనాభా విస్తృతంకావడంవల్ల ఆ భాషా వ్యవహర్తల భాషా వ్యవహారంలో అంతర భేదాలు కనపడుతుంటాయి. వీటినే ప్రమాణభాష, వ్యవహారభాష, మాండలికభాష అని అంటారు. భాషా ప్రయోగ విస్తృతి, ప్రాంతపు

భౌగోళిక నిర్మాణం, కాలానుగుణ శీతోష్ణస్థితి, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘికస్థితిగతులు వ్యవహారభాషలో అనేక అంతరాలు ఏర్పడడానికి కారణమౌతాయి. ప్రతి ఒక్కరి భాషలో పదజాలం, ఉచ్చారణ, వ్యాకరణాంశాల వ్యవహార వైవిధ్యం వారి భౌగోళిక, సాంఘిక, ఆర్థిక నేపథ్యాలను పట్టిచూపుతుంది. ఇది ఇతరుల వ్యవహారశైలికి భిన్నంగా ఉంటుంది. ఇదంతా ప్రధాన భాషలో అంతర్భాగం. ఏ జీవద్భాషలోనూ నూటికి నూరుపాళ్లు ఏకరూపత ఉండదు. ఒకే భాషను వినియోగించు ప్రజల భాషావ్యవహారంలోని అంతరాల తేడాలను యాస అంటారు. ఈ యాసలోని విలక్షణత మధ్యఉన్న సారూప్యాన్ని బట్టి ఆ వినియోగ వ్యవహారం ఫలానా ప్రాంతానిదనో, ఫలానా కులానిదనో, చదువుకున్న వారిదనో, ఫలానా కాలానిదనో, స్త్రీలదనో, కాలేజీ కుర్రాళ్లదనో, చిన్నపిల్లలదనో పేరుపరుస్తారు. ఈ రకంగా ఒకే భాషలో పేరుపడిన వ్యవహార వినియోగ అంతరాల వైవిధ్యాన్నే మాండలికం అంటారు.

భాష జాతిగతమైంది. మాండలికం ఆ భాషాజాతిలో భాగం అవుతుంది. భాష విస్తృతపరిధి కల్గినది. మాండలికం పరిమిత పరిధితో భాసిల్లుతుంది. ఒక భాషలోని వ్యవహార అంతర భేదాల మధ్య గల సమాన లక్షణాల స్వరూపమే మాండలికం. మాండలిక భాషకు విభాష, ఉపభాష, ప్రాదేశిక భాష, పల్లీయుల భాష అను పర్యాయపదాలు వాడుకలో ఉన్నాయి.

సాంఘిక, భౌగోళిక, చారిత్రక వైవిధ్యాలతో కూడిన వ్యవహృత భాషే మాండలికం. ప్రతి ఒక్కరు మాండలికం వినియోగిస్తారు. మాండలిక భాష ప్రత్యేకమైందీ కాదు, ప్రాచీనమైందీ కాదు, అనాగరికమైందీకాదు. మాండలికమంటే ఇద్దరి వ్యవహర్తల మధ్య జరిగే భాషా వ్యవహార వైవిధ్యం. ప్రతి ఒక్కరూ ఏదో ఒక సాంఘిక నేపథ్యం నుండి వచ్చినవారే.

మాండలికాలు మంచివి, చెడ్డవి అన్నవి లేవు. బాగుంటాయి, బాగుండవు అనీ లేదు. ఇది తప్పు ఇది ఒప్పు అనీ చెప్పలేము. ఏ విషయంలోనూ దేనికీ ఏదీ ఎక్కువా కాదు తక్కువా కాదు. ఇవన్నీ ఒకే భాషలో గల వైవిధ్యభరితమైన అంశాలు మాత్రమే.(1) అవగాహనా క్షమత్వం కలిగి సాంఘిక/ప్రాంతీయ వైవిధ్యం మాత్రమే కలిగి

ఉంటాయి. ఈ పరస్పర అవగాహనా క్షమత్వం గల భిన్న రూపాలను మాండలికాలు అనవచ్చు..

బ్రౌణ్య ఇంగ్లీషు - తెలుగు నిఘంటువులో Dialect అనే పదానికి(the form of idiom of a language) భాషాభేదము, మాట్లాడేతీరు, రీతి, పైఖరి, సరణి సమానార్థాలుగా ఉన్నాయి.1 ఆచార్య జి.ఎన్ రెడ్డిగారి "ఇంగ్లీషు-తెలుగు' నిఘంటువులో Dialect అనేపదానికి "మండల, వృత్తి, వర్గాదుల ప్రత్యేకమగు పదజాలం, ఉచ్చారణ, జాతీయంగల భాష, భాషా ప్రభేదం, మాండలిక భాష'లు అని చెప్పారు.2. ఇంగ్లీషులో **DIALECT** అనే పదానికి సమానార్థకంగా తెలుగులో మాండలికం అనే పదం వ్యవహారంలో స్థిరపడింది. **Encyclopaedia Britanica లో మాండలికం అంటే "A Dialect is a variety of Language. The word came from the Ancient Greek'dialekto' discourse, language, dialect' which is derived from dialegesthai'' to discourse talk'' Dialect** అనే పదం గ్రీకు పదమైన "డైలెక్టా' నుంచి తీసుకోబడింది. గ్రీకు భాషలో మాండలికమంటే ప్రాంతీయ భాషా భేదం మాత్రమే. కానీ ఫ్రెంచి, ఇంగ్లీషు భాషల్లో దానికి అర్థ విస్తృతి కలిగింది. ప్రాంతీయ భేదాలనేకాకుండా సామాజిక వైరుధ్యాలవల్ల ఏర్పడ్డ భాషా వైవిధ్యాన్నికూడా మాండలికంగానే భావించడం జరిగింది.3

Dialect అనగా "A regionally or socially distinctive VARIETY of language, identified by a particular set of **WORDS** and **GRAMMATICAL STRUCTURES**..Any language with a reasonably large number of speakers will develop dialects; especially if there are geographic barries separating groups of people from each other or if there are divisions of social class". 4

ఒక ప్రాంతంలో లేదా భిన్న సామాజిక వర్గాలమధ్య పదస్థాయిలోని ఉచ్చారణలోగానీ, వ్యాకరణాంశాలలోగానీ వినియోగ వైవిధ్యం కన్పిస్తే ఆ వర్గాలు మాండలికం వినియోగిస్తున్నట్లు చెప్పవచ్చు. ఏ భాషా సమాజంలోనైనా అధిక సంఖ్యాకులైన వ్యవహర్తలున్నప్పుడు మాండలికం వృద్ధి చెందుతుంది. ప్రత్యేకంగా చెప్పాలంటే భౌగోళిక కారణాలవల్ల ఇవి ఏర్పడుతుంటాయి. అంతేకాక ఒకే భాషా జాతికి చెందిన ప్రజల మధ్య సాంఘిక వైవిధ్యంఉంటే మాండలికానికి అవకాశం ఎక్కువ.

"variety of a language spoken by a group of people and having features of vocabulary, grammar, and/or pronounciation that distinguish it from other varieties of the same language. Dialects usually develop as a result of geographic, social, political or economic barriers between groups of people who speak the same language. When dialects

diverse to the point that they are mutually incomprehensible, they become language in their own right." 5

ఒక భాషకు చెందిన కొన్ని సమూహాల పదజాలం, వ్యాకరణం ఉచ్చారణలో వైవిధ్యాన్నికలిగి భేదిస్తున్నప్పుడు దానిని మాండలికం అంటారు. దీనికి అనేక కారణాలుంటాయి.ఒకే భాషను మాట్లాడే భిన్న సమాజాలమధ్య ప్రాంతం, రాజకీయం, ఆర్థికం అనే అసమానతలు మాండలికం ఏర్పడడానికి కారణం కావొచ్చు. ఒక స్థాయిలో సమూహాల వినియోగ భాషలో పరస్పర అర్థావగతి సాధ్యం కానపుడు అవి ప్రత్యేక భాషలుగా రూపొందుతాయి.

"A form of a language distinguished from other forms of the same language by pronounciation, grammar or vocabulary. It may be regional, social or occupational (a regional form of a language esp. as distinguished from the standard or literary language) a language in relation to the family to which it belongs" 6.

ఒక భాషలోని ఉచ్చారణ, వ్యాకరణాంశాలు లేదా పదజాలంలోని భిన్న రూపాలమధ్య గల విలక్షణతే మాండలికం. ఈ విలక్షణత ప్రాంతీయంగాగానీ, సాంఘికంగాగానీ, వృత్తిపరంగాగానీ ఉండవచ్చు. (ప్రాదేశిక వ్యవహారం లిఖిత సాహిత్య భాషని లేదా ప్రమాణ భాషని వేరుచేసేలా ఉంటుంది.) ఒకే భాషలో అంతర్భాగంగా ఉంటూ మూలభాషా కుటుంబంతో దగ్గరి బంధం కలిగి ఉంటుంది.

"మండలమనగా గుంపు లేక రాశి, ఒక జాతి జనులకుగాని ఒక సంఘంయొక్క విభాగాన్ని మండలం అంటారు. అట్టి మండలంలో ఉన్నదే మాండలికం. అట్టి భాషా విశేషాన్ని మాండలిక భాష అంటారు.' 7 ""ఒక తల్లి కడుపున పుట్టిన బిడ్డలలోనే ఒక్కొక్కరి వ్యవహారంలో ఒక్కొక్క వైయక్తిక పద్ధతి గోచరించవచ్చు. అటువంటి వైయక్తిక పద్ధతుల్లో సామాన్య లక్షణాలు కొన్ని ఒక వర్గంలోనో, ప్రాంతంలోనో గరిష్టంగా ఉండే వాటినన్నింటిని కలిపి మాండలికం'' అంటారు. 8 "ఒక్కొక్కరు మాట్లాడే తీరులో ఒక్కొక్క విలక్షణత కన్పిస్తుంది. ధ్వనుల ఉచ్చారణలోనూ పదాల ఎంపికలోనూ పదబంధ నిర్మాణంలోనూ వాక్య స్వరూపంలోనూ, ఊనికలోనూ, కాకువులోనూ అర్థస్ఫూర్తిలోనూ ఒక్కొక్కరిలో ఒక్కొక్క ప్రత్యేకత కన్పిస్తుంది. ఈ విధంగా భిన్న రూపాల్లో భిన్న స్థాయిల్లో ఉన్న వాడుకలను "మాండలికాలు' అని అంటారు. ప్రాంతీయతతోపాటు వర్గాన్నిబట్టి, వృత్తినిబట్టి, విద్యా సంస్కారాదులను బట్టి ఏర్పడ్డ వ్యవహార భేదాలన్నిటినీ "మాండలికాలు'

అంటారు.9 "స్థూల దర్శనానికి ఏ భాషయినా సమరూపంలో భాషిస్తుంది. సూక్ష్మంగా వివేచిస్తే అందులో అత్యల్పమైన అవాంతరభేదాలు గోచరించబోవు. ఈ అవాంతర భేదాలకు ఆశ్రయమైనదే మాండలిక భాష''1 "ఒకే భాషకు ప్రజల వ్యవహారంలో పదాలలోనూ, వాటి ఉచ్చారణలోనూ, ప్రత్యయాలలోనూ, పదాల అర్థాలలోనూ భేదాలు ఉండి ఆ భాషలో రకాలు ఉంటాయి. ఒకే భాషకున్న ఇటువంటి రకాలని మాండలికం అంటారు.''11 "పదజాలంలోగాని, ఉచ్చారణలోగాని, కొంత వైలక్షణ్యంగల ఒక మాండలికానికి చెందిన భాషనుగాని, ఒక భాషా శాఖనుగాని లేక ఒక మూల భాషకు చెందిన భాషనుగాని, ఒక వృతికో, వ్యాపారానికో చెందిన పరిమిత భాషనుగాని మాండలికం''అంటారు.12 "ఉచ్చారణలో వాడే పదాల్లో, జాతీయాల్లో, సామెతల్లో, వ్యాకరణ రూపాల్లో వ్యవహార వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది. ఈ వైవిధ్యాన్ని మాండలికం అంటారు. (మాండలిక శైలిలో భేదాలు - తెలుగు మౌళికాంశాలు)13. "ఒక భాషా సమాజంలో ఒకరి వ్యవహారం మరొకరి వ్యవహారానికి భేదం ఉంటుంది. ఈ భేదం చారిత్రకం, ప్రాంతీయం, సాంఘికం, జన్యుసంబంధంగా ఉంటుంది. ఇలాంటి వ్యవహార వైవిధ్యాలనే భాషలో మాండలికాలు అంటారు. 14.

ప్రమాణ భాష వ్యాకరణనియమ నిబంధనలకు లోబడి ఉంటుంది. వ్యవహార భాష ప్రమాణభాషకు సమీపంగా ఉండి సార్వజనీనమౌతూ ఉంటుంది. మాండలిక భాష చారిత్రక, ప్రాంతీయ, వర్గ వైవిధ్యం కలిగినదై ఉంటుంది. ఇంగ్లీషులో "Dialect' అన్న పదానికి సమానార్థకంగా "మాండలికం' అన్న పదం వ్యవహారంలో స్థిరపడింది.

తెలుగుభాష - మాండలిక విభజన:

ఒక ప్రాంతం నుంచి మరో ప్రాంతానికి, ఒక వర్గం నుంచి మరో వర్గానికి, ఒక కాలంనుంచి మరో కాలానికి భాష వినియోగ వైవిధ్యాన్ని పొందుతుంటుంది. ఈ వినియోగ వైవిధ్యమే మాండలికం.. ఇక్కడ వైవిధ్యం అను మాటకు పదోచ్చారణలోవైవిధ్యం, వ్యాకరణాంశాలలో వైవిధ్యం, పదరూపాల వైవిధ్యం, అర్థంలో వైవిధ్యం అని వింగడించి చూపవచ్చు. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా మూడువేలకు పై చిలుకు భాషల్ని వినియోగిస్తున్నారు. ప్రతి భాషకూ ప్రత్యేక చరిత్ర ఉంది. అంటే ప్రతి భాషకూ ఆ భాషను వ్యవహరించు వ్యవహర్తలు, వ్యవహార ప్రాంతం, సమాజం, సంస్కృతి ఉన్నాయి. ఇవి అన్ని కలగలసి భాషా వినియోగ జాతి ప్రత్యేకంగా ఆయా

భాషలకు ఏర్పడుతుంది. అటువంటి అనేక భాషా జాతుల మధ్య సారూప్య వైరుధ్య సంబంధాలు నిర్మాణపరంగానూ, సమాజపరంగానూ, సంస్కృతిపరంగానూ పరిశీలనకు అందుతున్నాయి. ఈ రకమైన పరిశీలనా పరిశోధనల ఫలితంగా ప్రపంచ భాషలను కొన్నికుటుంబాలుగా వర్గికరించారు. వీనిలో ద్రావిడ భాషా కుటుంబం ఒకటి. ప్రస్తుతం ఈ కుటుంబ భాషలు భారత దేశంలో వినియోగంలో ఉన్నాయి. ఈ భాషా కుటుంబంలోని ప్రధాన నాగరిక భాషలు దక్షిణ భారతదేశంలో భారత రాజ్యాంగ గౌరవం పొంది ఉన్నాయి. వానిలో తెలుగు భాష ఒకటి. తెలుగు భాషకు ప్రత్యేక మైన రాష్ట్రం ఉంది. అదే ఆంధ్రరాష్ట్రం ఇందులో అధికారికంగా 23 జిల్లాలున్నాయి. ఆంధ్ర రాష్ట్రానికి అధికార భాష తెలుగు. విద్య, పాలన, న్యాయం, జమాధ్యమ రంగాలలో తెలుగు భాష అమలులోఉంది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా తెలుగు మాతృభాషగా కలిగిన వారి సంఖ్య 11 కోట్లకు మించినది. తెలుగు భాషకు ఆంధ్రేతర ప్రాంతాలలో సుమారు నాలుగు కోట్లకు పై బడిన మాతృ భాషా వ్యవహర్తలు ఉన్నారు.. తెలుగు భాషకున్న విస్తృత పరిధిని దృష్టిలో ఉంచుకొని ఆ భాషా వ్యవహారంలోని అంతర భేదాలను పరిశీలించినపుడు కొన్ని వ్యవహార మండలాలుగా విభజించవలసి వస్తుంది. వాటినే తెలుగు మాండలికాలుగా వర్గీకరించారు.

తెలుగు మాండలికం విస్తృతి:

తెలుగు భాషను చారిత్రకంగా, ప్రాంతీయంగా, సాంఘికంగా, జన్యుశాస్త్రానుసారంగా వింగడించి చూచినపుడు భాషలోని అంతరభేదాలను ఇలా వర్గీకరించవచ్చు. అవి :.

చారిత్రక మాండలికం:

ప్రాజ్నన్నయయుగ శాసనభాష, కవిత్రయయుగభాష, ప్రబంధయుగ భాష, దక్షిణాంధ్రయుగ భాష, ఆధునిక యుగ భాష, నేటి భాష అని వింగడించి చూడాలి.

ప్రాంతీయ మాండలికం:

ప్రాంతీయ దృక్పథంతో తెలుగు వినియోగ భాషాంతరాలను వింగడించి చూడడంలో కొంత దూర దృష్టిప్రదర్శించక తప్పదు. ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంను నాలుగు భాషామండలాలుగా భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారు వింగడించారు. అవి పూర్వ మండలం,

దక్షిణ మండలం, ఉత్తర మండలం, మధ్య మండలం. ఇవిగాకుండా ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్ర సరిహద్దుల్లోని తెలుగు వ్యవహార ప్రాంతాలు. తమిళనాడు, కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర, చత్తీస్‌గడ్, ఒరిస్సా రాష్ట్రాల సరిహద్దులు. భారతదేశంలోని ఇతర రాష్ట్రాలలో ప్రాచీనకాలంనుండి భిన్న కారణాలతో సమూహాలుగా నివసిస్తున్న తెలుగుజాతి. సరిహద్దు దేశాలలో వలస కూలీలుగా, బానిస కులీలుగా, జీవన భృతి కోసం సమూహంగానూ, గ్రామ గ్రామాలుగా వెళ్లి స్థిరపడి తమ భాషను సమాజాన్ని సంస్కృతిని నేటికీ పరిరక్షించుకుంటూ నివశిస్తున్న వారి భాష. ఇలా సామూహిక స్థితితో తన అస్థిత్వాన్ని పలు చోట్లకాపాడుకుంటున్న తెలుగు భాషలోని ప్రాంతీయ వ్యవహార వైవిధ్యాలు ఉన్నాయని గ్రహించడం అవసరం.

సాంఘిక మాండలికం:

కులం, వృత్తి, విద్య, అర్థికస్థితి అనే అంశాలపై ఆధారపడి సాంఘిక మాండలికం ఏర్పడుతుంది. **కులం** ప్రభుత్వ విధానాలలో ప్రజలను కులాలపరంగా కొన్ని వర్గాలుగా విభజించి వున్నారు. మాండలిక భాషలో భాషావ్యవహార వైవిధ్యాలలో కూడా ఈ విభజన సరిపోలుతున్నది. గిరిజన మాండలికం, దళిత మాండలికం, వెనకబడిన తరగతులమాండలికం, ఇతర కులాల మాండలికం. ఇతరకులాల మాండలికాన్ని బ్రాహ్మణ - అబ్రాహ్మణ అని రెండు విభజనలు చేయవచ్చు..

వృత్తి: కులవృత్తుల మాండలికం, భుక్తివృత్తుల మాండలికం.**విద్య**: చదువుకున్న వారి మాండలికం, చదువుకోని వారి మాండలికం..

ఆర్థికస్థితి: పేదవర్గం మాండలికం, మధ్యతరగతి మాండలికం, సంపన్నుల మాండలికం.

జీవశాస్త్రాను సారం:

వయోభేదం, లింగభేదంలను బట్టి కూడా మాండలికం ఏర్పడుతుంది. వయోభేదాన్ని బట్టి పిల్లల మాండలికం, యువత మాండలికం, పెద్దల మాండలికం. లింగభేదాన్ని బట్టి స్త్రీల మాండలికం, పురుషుల మాండలికం అని వర్గీకరించవచ్చు.

తెలుగు మాండలికాలను పై వర్గీకరణ దృష్ట్యానే కాకుండా ఇటీవలకాలంలో ప్రాచుర్యం వహించిన ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంద్వారా రచనల్లో చోటుచేసుకుంటున్న గ్లోబిష్ మాండలికం, జనమాధ్యమ రంగంలో ప్రత్యేకించి టి.వి.ల ద్వారా ప్రసారమౌతున్న ఆంకర్స్ మాండలికాలను కూడా మాండలికం పరిధిలో అధ్యయనం చేయవలసిన అవసరం ఏర్పడుతుందని గ్రహించాలి.

మాండలికం - లక్షణాలు

గంటి జోగిసోమయాజి "ప్రధాన భాషాంతర్గతమయి పరిమిత ప్రదేశాన్ని బట్టిగానీ ఉపయోగిస్తున్న వర్గాన్ని బట్టిగానీ, ఏర్పడిన ప్రధాన భాషతో సామీప్యాన్ని నిరూపిస్తూ స్వతంత్రమైన సారస్వతంగానీ నాగరికతగానీ లేకపోవడం మాండలికం ముఖ్యలక్షణం''15అన్నారు మాండలిక భాష ఒక ప్రాంతానికి/వర్గానికి మాత్రమే పరిమితమై భాషలో అంతర్భాగంగా ఉంటుంది. భాషా స్వరూపాన్ని బట్టి ఒక ప్రదేశంనందుండే జనుల భాషను మాత్రమే కాక ఒక జాతి/వర్గ జనులు వాడే భాషను లేక ఒక కాలమందు సమాన లక్షణాలతో ఒప్పుచున్న భాషాంతర్భేదాలను సూచిస్తాయి.మాండలిక భాష ప్రమాణభాషలో అంతర్భాగంగా ఉంటుంది. మాండలిక భాష వ్యాకరణస్థాయిలోనూ, పదస్థాయిలోనూ సామూహిక విలక్షణతను కలిగి ఉంటుంది. మాండలిక భాష ప్రాంతీయ యాసను కలిగివుండి వ్యవహర్త ఏ ప్రాంతానికి చెందినవాడో తెలుసుకోవడానికి వీలుకల్పిస్తుంది. ప్రమాణభాషకు విలక్షణంగా ఉంటూ తనదైన ప్రత్యేక సలక్షణత కలిగి ఉండడం. ప్రధాన భాషలో అంతర్భాగమై విరాజిల్లడం. ప్రధాన భాషకి మాండలిక భాషకీ మధ్య స్పష్టమైన అంతర్భేదం ఉచ్చారణలో కనిపించడం. మాండలికాల స్వరూపాన్ని బట్టి భాషలోని అంతర్భేదాలను గుర్తించడానికి వీలుగాఉండడం. ఒకే కాలంలో సమాన లక్షణాలతో ఒప్పుతున్న ఆతర్భేదాల మాండలికాన్ని గుర్తించే వీలుకల్గించడం.

తెలుగు మాండలికాలపై ఇప్పటివరకు జరిగిన కృషి:

మాండలిక వృత్తి పదకోశాలు:

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ ఆగష్టు 7,1957 న స్థాపించబడి 1958లో మాండలిక వృత్తిపదకోశాలను తయారు చేయించే బృహత్తర కార్యక్రమాన్ని చేపట్టింది. భారతదేశంలోనే వృత్తి పద సేకరణకు తొలి ప్రయత్నమిది. మొదటి పదకోశం 1962లో

వెలువడింది.(1972లో మలిముద్రణ పొందింది). 1991లో ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంలో విలీనమైంది. ఈ రెండు సంస్థల ఆధ్వర్యంలో ఇప్పటివరకు 9 వృత్తి పదకోశాలు వెలువడ్డాయి.

1. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, వ్యవసాయం - 1972 - ఆచార్య భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి 2.

2. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, చేనేత - 1971 - ఆచార్య భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి

3. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, వాస్తు పదజాలం -1968 - బూదరాజు రాధాకృష్ణ

4.మాండలిక వృత్తి పదకోశం, కుమ్మరం - 1971 - ఆచార్య జి.ఎన్ రెడ్డి

5. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, మత్స్య పరిశ్రమ -1991 - ఆచార్య తూమాటి దొణప్ప-

6. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, వడ్రంగం -1997 - ఆచార్య జి.యన్. రెడ్డి

7. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, కళలు -1997 - బూదరాజు రాధాకృష్ణ

8. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, మేదర పరిశ్రమ -1992 - పోరంకి దక్షిణామూర్తి

9. మాండలిక వృత్తి పదకోశం, లోహకారవృత్తి- 1991 - ఆచార్య జి. నాగయ్య 1.మాండలిక వృత్తి పదకోశం, స్వర్ణకార వృత్తి- ఆచార్య జి.నాగయ్య ముద్రణలో ఉంది

రావలసినవి:

11. నీరా- సారా- బెల్లంపరిశ్రమ- ఆచార్య చేకూరి రామారావు

12. జంతువులు, పక్షులు, వేట -ఆచార్య కేతువిశ్వనాథ రెడ్డి

13. నాటువైద్యం- ఆచార్య జి.యన్. రెడ్డి (అకాల మరణంవల్ల ఆగింది)

జిల్లాల వారీ మాండలిక పదకోశాలు :

తెలుగు అకాడమీ "తెలుగు మాండలికాలు' అనే పథకాన్ని బూదరాజు రాధాకృష్ణగారి నేపథ్యంలో ప్రారంభించారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ప్రతిజిల్లాకు సంబంధించిన భాషావిశేషాల్ని, ఉచ్చారణ భేదాల్ని సేకరించి ఒక్కొక్క జిల్లాకు ప్రత్యేక గ్రంథంగా ప్రచురించడానికి పూనుకున్నారు. ఇంతవరకు

కళింగాంధ్ర :

తెలుగు మాండలికాలు- శ్రీకాకుళం జిల్లా- 1985

తెలుగు మాండలికాలు- విశాఖ జిల్లా- 1972

కోస్తాంధ్ర :

తెలుగు మాండలికాలు- గుంటూరు జిల్లా- 1972

తెలుగు మాండలికాలు- నెల్లూరు జిల్లా- 2003

తెలుగు మాండలికాలు- తూర్పు గోదావరి జిల్లా- 2003

తెలుగు మాండలికాలు- పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా- 2004

తెలుగు మాండలికాలు- ప్రకాశం జిల్లా- 2004

తెలంగాణా:

తెలుగు మాండలికాలు- కరీంనగర్ జిల్లా- 1971

తెలుగు మాండలికాలు- వరంగల్లు జిల్లా- 1977

తెలుగు మాండలికాలు- అదిలాబాదు జిల్లా- 1985

తెలుగు మాండలికాలు- నిజామాబాదు జిల్లా- 1985

తెలుగు మాండలికాలు- ఖమ్మం జిల్లా- 1996

తెలుగు మాండలికాలు- రంగారెడ్డి జిల్లా- 1998

తెలుగు మాండలికాలు- మహబూబ్ నగర్ జిల్లా- 1999

రాయలసీమ:

తెలుగు మాండలికాలు- కడప జిల్లా- 1972

తెలుగు మాండలికాలు- చిత్తూరు జిల్లా- 1983

తెలుగు మాండలికాలు- కర్నూలు జిల్లా- 1985

తెలుగు మాండలికాలు- అనంతపురం జిల్లా- 1985

పైన చెప్పిన పదకోశాలే కాకుండా మరికొన్ని పదకోశాలను వ్యక్తులు ఆసక్తితో స్వతంత్రంగా నిర్మించారు.

మాండలిక పదకోశం- మరువూరు కోదండరామి రెడ్డి- 1970

మాండలిక పదకోశం- అక్కిరాజు రమాపతిరావు- 1985

శ్రీకాకుళం ప్రజలభాష- వి.సి.బాలకృష్ణశర్మ- 1975

నల్గొండజిల్లా మాండలిక పదకోశం- ఆచార్య రవ్వాశ్రీహరి- 1986

తెలంగాణా పదకోశం- నలిమెల భాస్కర్- 2003

కళింగాంధ్ర మాండలికం- జి.ఎస్.చలం- 2006లో వెలువడ్డాయి.

తెలుగు పత్రికల్లో, వ్యాస సంపుటాలలోనూ మాండలికాలపై అనేక వ్యాసాలు వెలువడ్డాయి.

విశ్వవిద్యాలయాలలో జరిగిన పరిశోధనలు:

శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయం

1.నెల్లూరు జిల్లా మాండలిక పదాలు- ఒక పరిశీలన - బి. మైథిలి - ఎం.ఫిల్. - 1978

2. చిత్తూరు జిల్లామాండలికాలు- ఒక పరిశీలన- పి.గోపీనాథ్- ఎం.ఫిల్.- 1978

3. ఉత్తరఆర్కాట్ జిల్లా- తెలుగుమాండలికం- పైడిహరినాథరెడ్డి - ఎం.ఫిల్. - 1979

4.చిత్తూరుజిల్లా- తెలుగుహరిజనులమాండలికం- జె.సుబ్రమణ్యంనాయుడు- ఎం.ఫిల్. 1981

5.మధురాంతకంరాజారాంకథలు- స్థానికమాండలికం- సి.హెచ్.రమాదేవి- ఎం.ఫిల్.- 1978

6. రా . సీ . ఆరెమరాఠీ మాండలికం- వర్ణనాత్మకపరిశీలన- జె.ప్రతాపరెడ్డి- పిహెచ్.డి. - 1988

7. మద్రాసు తెలుగు భాషాసామాజికాధ్యయనం- కె.మెహర్ మణి - పిహెచ్.డి 1989.

శ్రీ పద్మావతీ మహిళా విశ్వవిద్యాలయం

8. అల్లం రాజయ్య కథలు- మాండలిక- భాషా పరిశీలన- బి.విజయలక్ష్మి- ఎం.ఫిల్.- 1997

9.పులికంటికృష్ణారెడ్డినాలుగ్గాళ్లమండపం- భాష- యలవర్తిప్రశాంతి- ఎం.ఫిల్.- 1997

1. తెలుగుదినపత్రికల్లో శీర్షికలు- మాండలికభాషా- యలవర్తి ప్రశాంతి - పిహెచ్.డి - 2004

11. దళితసాహిత్యం- మాండలికభాష- పొన్నంరెడ్డి కుమారి నీరజ- పిహెచ్.డి - 2006

హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం

12. హిందూపురంమాండలికంపై కన్నడభాషాప్రభావం- హెచ్. గంగరాజు- ఎమ్.ఫిల్. 2003

13. వరంగల్లుజిల్లా తెలుగు మాండలికం- ఎమ్.ఫిల్.సిద్దాంత వ్యాసం- బి.బాలయ్య - 1997

14. ప్రళయ కావేరి కథలు - నెల్లూరుజిల్లామాండలికం - డక్కాప్రభావతి- ఎమ్.ఫిల్. 2008

15.శాంతినారాయణశీర్షికలు- అనంతపురంభాషాపరిశీలన:పై.స్వరూపరాణి- ఎమ్.ఫిల్.- 2007

16. అనంతపురం కథాసాహిత్యంమాండలికపరిశీలన- పై.స్వరూపరాణి, పిహెచ్.డి.- 2012.

ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం

17. మహబూబ్ నగర్ జిల్లా తెలుగు సామాజిక భాషాపరిశీలన - అప్పం పాండయ్య పిహెచ్.డి.- 1989

శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం

18. కడపమాండలికం - వీరపనాయని పల్లిమండలం జానపద భాష - పరిశీలన

నాగార్జున విశ్వవిద్యాలయం

19. కళింగుల తెలుగు మాండలిక పరిశీలన- సి.హెచ్. అప్పారావు- పిహెచ్.డి.- 1988

మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం

20. మునికన్నడి సేద్యం - మాండలిక విశ్లేషణ కె.శ్రీదేవి ఎమ్.ఫిల్- 2008

మదురైకామరాజ్ విశ్వవిద్యాలయం

21. మదురై తెలుగు సంబంధ బోధకపదాలు- ఎన్.సులోచన- ఎమ్.ఫిల్. 1988

యు.జి.సి. ప్రాజెక్టులు:

1. తమిళనాడు తెలుగు ప్రజల భాషా - సామాజిక పరిశీలన 2007 - 2010 ప్రాంతంలో హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, తెలుగు శాఖ, డా.డి. విజయలక్ష్మిగారి అధ్వర్యంలో పూర్తయింది.

మాండలికాలపై జరుగుతున్న కృషి:

1. జిల్లాలవారీ తెలుగు మాండలిక నిఘంటువుల నిర్మాణం 21లో పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంవారు 23 జిల్లాల మాండలికాలను సేకరించి ప్రచురణ నిమిత్తం సిద్ధం చేశారు.

2. రాయలసీమ వచన సాహిత్యం - మాండలిక అధ్యయనం 2012 - 2014 హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, తెలుగు శాఖ, డా.డి. విజయలక్ష్మిగారి అధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడుతుంది.

3. కడప జిల్లా మాండలికం - శ్రీ వేంకటేశ్వరవిశ్వవిద్యాలయం - తెలుగుశాఖ, తిరుపతి - డా. శివుని రాజేశ్వరిగారి అధ్వర్యంలో నిర్వహింపబడుతుంది.

6. కథసాహిత్యం

పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రభావంతో తెలుగులోకి వచనరచన అలవడింది. వచన రచనలో భాష వినియోగ విషయంలో రచయితకు కావలసినంత స్వేచ్ఛ దొరికింది. దీంతో రచయితలు నవల, నాటకం, కథవంటి వచన ప్రక్రియల్లో తెలుగు భాషతో అనేక విన్యాసాలు చేశారని చెప్పవచ్చు. తెలుగు సమాజంలో మాండలికానికి అధిక ప్రాధాన్యత ఇచ్చిన సాహిత్య ప్రక్రియ కథాసాహిత్యం. ఇప్పటివరకు ఆంధ్ర రాష్ట్రంలోని అన్ని జిల్లాలనుండి ప్రాదేశిక వ్యవహార రూపాలతో నిండిన కథాసాహిత్యం గత 20 సంవత్సరాలనుండి మెండుగానే వెలువడింది. 20వ శతాబ్దం చివరి దశకంనుండి పరిశోధనా రంగంలో మాండలిక అధ్యయనం ప్రధాన పాత్ర వహించింది. ప్రస్తుతం ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియల్లో ప్రధానంగా కథాసాహిత్యం విరివిగా మాండలికాన్ని వినియోగిస్తుంది. నిఘంటువుల కెక్కని ఎన్నో తెలుగు మాటలకు రచనల్లో చోటు దక్కింది.

నేడు కథా సాహిత్యంలో మాండలికాలకు విశిష్టస్థానం ఉంది. ప్రజల జీవితాన్ని, సాంస్కృతిక విశేషాలను చిత్రించడానికి శిష్ట వ్యావహారికంలోని పదజాలం కన్నా మాండలిక పదజాలమే ఎక్కువ శక్తివంతంగా ఉంటుంది. తెలుగులో పాత్రోచితంగా మాండలిక ప్రయోగంతో వచ్చిన మొదటి కథానిక గురజాడ వారి "దిద్దుబాటు' (191). ఆనాటి నుంచి ఆంధ్ర దేశంలోని నాలుగు మండలాలకు సంబంధించిన కథా రచయితలు మాండలికానికి ప్రాధాన్యతనిస్తూ కథారచనలు చేయసాగారు. రాయలసీమ మాండలికాన్ని ఆ ప్రాంతపు రచయితలు తమ రచనల్లో ప్రాదేశిక వైవిధ్యాలున్న రూపాలకుకూడా స్థానం కల్పించారు. రాయలసీమ ప్రాంతానికి చెందిన ప్రతి జిల్లాలోనూ భాషా వ్యవహార శైలి విలక్షణంగా ఉంటుంది. ప్రతి జిల్లాకూ ప్రత్యేకంగా మాండలిక అధ్యయనం చేయవలసిన అవసరం కన్పిస్తుంది. ఈ ప్రాంతపు కథా రచయితల్లో కొందరు ఆ వైవిధ్యాన్ని గుర్తించి ప్రాదేశికభాషా వినియోగానికి ప్రాధాన్యతను కల్పిస్తూ ఆ యాసను రచనల్లో తీసుకువచ్చే ప్రయత్నం చేశారు. కర్నూలు, అనంతపురం, కడప, చిత్తురు, నెల్లూరుజిల్లాలకు చెందిన రచయితల్లో కొందరు పూర్తిగానూ, పాక్షికంగానూ ఆయా ప్రాంత మాండలికానికి చెందిన పదస్వరూపాలకు వ్యాకరణాంశాలకూ తమ

రచనల్లో చోటు కల్పించడం స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. ఆ కోణంతోనే నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలో మాండలికాల పరిశీలన అనే అంశం తీసుకునడం జరిగింది.

నెల్లూరు జిల్లా సాహిత్య చరిత్ర:

నెల్లూరు ప్రాంతంలో సాహిత్యానికి చాలా ప్రాచీనచరిత్ర ఉంది. కవిబ్రహ్మ, ఉభయకవి మిత్రుడైన తిక్కన క్రీ.శ. 13వ శతాబ్దంలో ఈ ప్రాంతానికి చెందినవాడు. ఈయన రచించిన భారత భాగంలో నెల్లూరు ప్రాంత వ్యవహార పదజాలం ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. క్రీ.శ. మూడవ శతాబ్దంలో విష్ణుశర్మ సంస్కృతంలో పంచతంత్రాన్ని రచించారు. దీనిని దూబగుంట నారాయణ కవి క్రీ.శ. 1460 - 85 తెలుగులో అనువదించి ఉదయగిరిని పాలిస్తున్న బసవరాజుకు అంకితమిచ్చారు. ఆధునిక యుగానికి చెందిన రచనలను చూస్తే వెన్నెలకంటి సుబ్బారావు సింహపురి సీమలో జన్మించి, ఆంగ్ల భాషలో అద్వితీయునిగా నిలిచి, అచ్చుయంత్రాలు వచ్చిన తొలి రోజుల్లోనే తన స్వీయ చరిత్రను ఆంగ్లంలో రాయగా దానిని ఆయన కుమారుడు వెన్నెలకంటి గోపాలరావు 1873లో మద్రాసు ఫాస్టర్ ప్రెస్ లో "ఆటోబయోగ్రఫీ ఆఫ్ వెన్నెలకంటి సుబ్బరావు 1784 - 1839' అనే పేరుతో ముద్రించారు. తెలుగు భాష ఉన్నంత వరకు సజీవులుగా నిలిచి ఉండేవారు వావిళ్ళ వేంకటేశ్వరశాస్త్రి. వావిళ్ళ ప్రచురణ సంస్థ ద్వారా సుమారు 1 పైగా తెలుగు గ్రంథాలను వెలుగులోకి తెచ్చారు. వావిళ్లవారు 1916లో త్రిలింగ అనే తెలుగు పత్రికను 1927 లో ఫెడరేటడ్ ఇండియా అనే ఆంగ్ల పత్రికను ప్రాంభించారు. తెలుగు కవితకు పట్టాభిషేకం చేసినవారు తిక్కవరపు పట్టాభి రామిరెడ్డి. ఈయన రాసిన ఫిడేలు రాగాల డజన్ (1939) కయిత నా దయిత (1978), పట్టాభి పన్ చాంగమ్ (1980) కవితా సంపుటాలుగా వెలువడ్డాయి. తెలుగు సాహిత్యంలో అంత్యప్రాసలతో మొదట కవిత్వం చెప్పింది ఈయనే. తిక్కన రాసిన మహాభారతాన్ని ఆధునిక మహాభారతం అనే పేరుతో అంతే సంఖ్యగల పద్యాలతో శివారెడ్డి శేషురెడ్డి రచించారు. వేదం వేంకట రమణ శాస్త్రి లఘు వ్యాకరణం అనే వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని 1856లోనే రచించారు. 20వ శతాబ్ది ప్రథమార్ధంలో నెల్లూరు సారస్వత రంగానికి నాయకులుగా విరాజిల్లిన పండితులు దుర్భా సుబ్రహ్మణ్య శర్మ. లక్ష్మీ శృంగార కుసుమమంజరి, వివేక చూడమణి, సౌదర్యలహరి, దీనచింతామణి, అభినవ సుమతీ శతకములును "కావ్య పంచమి' అనే పేరుతో ముద్రించారు. బండి గోపాలరెడ్డి నెల్లూరు ప్రాంత స్థానిక చరిత్రను,

తెలుగులో జర్నలిజం, తొలకరి జల్లులు, బ్రౌన్ లేఖలు, బ్రౌన్ సేకరించిన తాతాచారి కథలు, మాలపల్లిపై నిషేధాలు, వేమన పద్యాలలో ప్రక్షిప్తాలు, సి.ఆర్.రెడ్డి రచనలు మొదలగు విషయాలను తన పరిశోధన ద్వారా వెలుగులోకి తీసుకొచ్చారు. నాటక రంగంలో వేదం వెంకటరాయ శాస్త్రి ప్రతాపరుద్రీయం నాటకంలో నెల్లూరు మాండలికంని పాత్రోచితంగా వినియోగించి నాటక రంగంలో వినూత్న పద్ధతిని పరిచయం చేశారు. ఆ విధానాన్నే తర్వాతి తరం నాటక రచయితలు పాటించారు. ఆత్రేయ నాటకాలలో నెల్లూరు జీవన స్థితిగతులతోపాటు ప్రాదేశిక భాష వినియోగించబడినతీరు అందరి ప్రశంసలు పొందింది. ఇలా నెల్లూరు ప్రాంతానికి చెందిన రచయితలు అన్ని రంగాలలోనూ రచనలుచేసి కీర్తిగడించారు.

నెల్లూరు జిల్లా - కథా సాహిత్యం

నెల్లూరు సీమలో 1849 సంవత్సరం నాటికే నరసింహశాస్త్రి, రంగశాస్త్రి, రామస్వామిశాస్త్రి అనే ముగ్గురు పాటూరు సోదరులని పేరుతో కథాప్రక్రియను ప్రారంభించారు. సెక్కోండు యింక్రీజు కథలు, హరిశ్చంద్రుని కథ, శుకసప్తతి కథలు, వచన విజయ విలాసం, రామాయణం కథలను రచించారు. తెలుగుభాషలోనే మొదటి కథాసాహిత్యం అనే ప్రక్రియకు పితామహుడు నేలటూరి వేంకటాచలం ఉరఫ్ తాతాచారి. వీరు రచించిన 24 కథలను సి.పి.బ్రౌన్ 1855లో కథాసంపుటిగా వెలువరించారు. దీనికి "పాపులర్ తెలుగు టేల్స్' అని పేరు పెట్టారు. 1893 ప్రాంతంలో నెల్లూరు మండలంలో జన్మించిన కాంచనపల్లి కనకాంబ "కవి తిలక గ్రంధమాల' పేరుతో కథలూ, గ్రంధాలు ప్రచురించారు. స్వాతంత్ర సమర యోధురాలు పొణకా కనకమ్మ కూడా పలు కథలు, కథానికలు రచించారు. 1896లో డాక్టర్ పిశుపాటి వెంకటరమణరావు అందరినీ కడుపుబ్బ నవ్వించే "నాయనమ్మ కథలు'రాశారు. 1926లో ఉలవపాడు గ్రామస్థుడైన ఎం.సుబ్రహ్మణ్యం, 'నాగు' అనే కలంపేరుతో కథలు రాశారు. ఆయన రచించిన 'పుర్రెకు పుట్టిన బుద్ధి' బాలల కథలు చిన్నారి లోకాన్ని ఎంతగానో ఆకట్టుకున్నాయి. 1929లో నెల్లూరువాసి ఆకుల సుబ్రహ్మణ్యం "తొలిపంట' అనే కథల సంపుటిని వెలువరించారు. 1923లో కావలిప్రాంతానికి చెందిన సిద్ధాంతి మల్లికార్జునం "సంభవామి యుగే యుగే' అనే చారిత్రక కథానిక రాశారు. 1926లో సీతారామపురం మండలంలో జన్మించిన చావలి రామచంద్రరావు 'ప్రేమ చంద్ కథలు' రాశారు. గూడూరు

రాజేంద్రరావు రాసిన "చెంచి' మొదటి గిరిజన కథగా ప్రసిద్ధి చెందింది. వీరి రచనలన్నీ కలిపి 1992లో 'చరమలేఖ' పేరుతో ముద్రించారు. వెన్నెలకంటి రాఘవయ్య "దిరసన్న' అనే కథ 1946 ఫిబ్రవరి 24న నవోదయ పత్రికలో ప్రచురితమైంది. ఆ రోజుల్లోనే వృత్తి రీత్యా నెల్లూరులో స్థిరపడిన శ్రీ కందుకూరి అనంతం 'కరుణకుమార' అను పేరుతో ఎన్నో కథలు రచించారు.

నెల్లూరుకు చెందిన రచయిత్రి డా.పెళ్ళకూరు జయప్రద వృత్తిరీత్యా వైద్యురాలు. ఈవిడ 3కు పైగా కథలురాశారు. నెల్లూరుకు చెందిన జాతీయస్థాయి అవార్డు గ్రహీత జయంపుకృష్ణ రాసిన కథలు 1994లో "జయంపు కృష్ణ కథలు' పేర సంపుటిగా వచ్చింది. కోలపల్లి ఈశ్వరరావు ఇప్పటికి వందలాది కథలు రాశారు. అవన్నీ పత్రికల్లో ముద్రితమైనాయి. దగదర్తి మండలంవాసి పోట్లూరు సుబ్రహ్మణ్యం అనేక కథలు రాశారు. వాటిని 'చిగురించిన గులాబీ','మనిషి', ,'యువర్ అటెన్షన్ ప్లీజ్','నీడలు' 'జూమ' అను సంపుటాలుగా వెలువడ్డాయి. నాయుడుపేటకు చెందిన దోర్నాదుల సుబ్బమ్మ రాసిన 'ఓ పువ్వు పూసింది' కథకు సింహపురి సాహితీ సమాఖ్యవారి ప్రధమ బహుమతి లభించింది. తాటిపర్తి గ్రామస్థుడు సర్వేపల్లి పెంచలయ్య హైదరాబాద్ లో నివాసముంటూ 20 సంవత్సరంలో 'తొలి సంధ్య' అనే కథాసంపుటిని వెలువరించారు. ఈ జిల్లాకు చెందిన ప్రముఖ కథా రచయితల్లో శంఖవరపు సరోజా సింధూరి ఒకరు. ఈమె రచించిన పలుకథలు ఎంతో విలక్షణంగావుండి పత్రికల్లో ముద్రితమయ్యాయి. సూళ్లూరుపేట మండలవాసి ఆర్.ఎం.ఉమామహేశ్వరరావు రచించిన కథలు ఆ చుట్టుపక్కల పల్లెల్లోని జీవన రీతిని చిత్రికపట్టి చూపేలా ఉంటాయి. ఇవన్నీ వివిధ పత్రికల్లో ముద్రితమయ్యాయి

నెల్లూరుకు చెందిన ఈతకోట సుబ్బారావు సుమారు 6కి పైగా కథలు రాశారు. కోవూరుకు చెందిన శనగవరపు బాలసుబ్రహ్మణ్యం రాసిన పలుకథలు పత్రికల్లో ప్రచురితమయ్యాయి. విద్యానగర వాసి పుష్పగిరి ఆర్. కె. మూర్తి జీవనపల్లవి అనే కథా సంపుటి వెలువరించారు. ఇంకా జమ్మిపాళెం గ్రామానికిచెందిన జంజం కోదండరామయ్య, నెల్లూరుకు చెందిన గుర్రాల రమణయ్య, వింజమూరు మస్తాన్ బాబు, గూడూరు రాజేంద్ర, బెల్లంకొండ వెంకమ్మ, పాతూరి అన్నపూర్ణ, తదితరులు కథా ప్రస్థానంలో ముందుకు సాగిపోతూనే వున్నారు.

బాలల కథా రచనలోనూ వీరేపల్లి జయరాంరెడ్డి, మల్లవరపు మనోహర్ రెడ్డి, కె.కె. రావు, జంజం, వలమేటి సుందరరామయ్య, చిరమన వెంకటరమణయ్య, మోపూరు పెంచల నరసింహం, ముదివర్తి కొండమాచార్యులు, ఖదీర్ బాబు, శరత్, గంగిశెట్టి శివకుమార్ తదితరులు ఎంతో ప్రసిద్ధులు. చందమామ, బాలమిత్ర తదితర బాలలపత్రికల్లో వీరి కథలు ఎక్కువగా వచ్చాయి. ఇలా ఎందరెందరో ఈ జిల్లాకు చెందినకథా రచయితలు తెలుగు కథాకథన ప్రతిభను మరింత పరిపుష్టం చేస్తూ అవార్డులు, బహుమతులు, పోటీలల్లో ప్రథమ ద్వితియ స్థానాలు పొందిన ప్రసిద్ధులు ఉన్నారు.

నెల్లూరుజిల్లాకు చెందిన రచయితలలో చాలా మంది ప్రమాణభాషా స్వరూపానికి దగ్గరగా ఉండేటట్లు కథలను రాశారు. మాండలికంలో రాసిన అతి కొద్దిమంది రచనల్లోనుండి 23 కథల్లో ఈ పరిశోధనకు ఉపయోగించడమైంది.. వీటిలో కొన్ని కథలు మైనారిటీ మాండలికంలోనూ, కొన్ని కథలు ప్రాంతీయ మాండలికంలోనూ, కొన్ని కథలు దలిత మాండలికంతోనూ కనపడడం విశేషం. వీటిని కథా సంపుటాలనుండి, రచయితల దగ్గరనుండి, వివిధ పత్రికలనుండి సేకరించుకొనడమైంది.

1. కొత్త చెప్పులు
2. పోలయ్య
3. పశువుల కొఠం
4. కయ్య - కాలువ
5. మొక్కుబడి
6. చలిజ్వరం
7. సేవాధర్మం
8. కనువిప్పు
9. జాకీ
10. మాపెళ్లికి రండి
11. సామ్రాట్ అశోక్
12. కోయపిల్ల
13. విహంగం
14. నీడలు
15. వేటలో వాటా
16. యోగ్యుడు
17. పుట్టిన రోజు కానుక
18. న్యాయం మీరే చెప్పండి
19. కొత్త ప్రపంచం
20 చట్టంలో లేని తీర్పు
21. స్టార్ వార్స్
22. బ్రతుకు జీవుడు
23. వేటకుక్క
24. పొరుగింటి పుల్లకూర
25. బాధ్యత నెరగిన బంధం
26. ఎగరేయి నీజెండా

27.వీరాంజనేయులు - రామంజనేయులు
28. బుల్లెబ్బాయి పెళ్లి
29. సన్మానం మీకే
30. ఆకాశం నీ హద్దు
31. ట్రీట్ మెంట్
32. ఆపదలో ఆడపిల్ల
33. అంకితం
34. ప్రేమ పూజారి
35. భయం - అభయం
36. రంభ - ఊర్వశి- మేనక
37. మామకిచ్చినమాట
38. నమస్కారం
39. కప్పలు
40. పప్పలో కాలు - కప్పలో పాలు
41. జూమ
42. రచయితలారా రక్షించండి
43. పులిపాలు
44. తీరిన కోరిన
45. గుడ్డి దీపం
46. కళాకారుని కల
47. అందని ఆకాశం
48. పాన్పుకింద పగుళ్ళు
49. దారులు ఎన్నయినా గమ్యం ఒక్కటే
50. వయసొచ్చిన మనసు
51. గుండెలోన బండరాయి
52. శాంతి సమరం
53. వృత్తి ధర్మం

జయంపు కృష్ణ కథలు:
54. నందివర్ధనం
55. ఓ టెస్ట్ ట్యూబ్ బాబీ కథ
56. ప్రేమ మందిరం
57. ఆడవాళ్ళూ! మీరు గులాబీలు
58. చావూ నీకెప్పుడు చావు
59. భయం
60. ఉద్యోగం కథ
61. టౌను బస్సుల జన్మ కథ
62. ప్రేమా నీకు జోహారు
63. ఓ అందమైన అమ్మాయి
64. చామంతి
65. ప్రాణం ఖరీదు
66. కన్నీటి ముత్యాలు
67. ప్రేమకు మెట్లు ఎన్ని
68. శ్రీ శ్రీ రాయని కథ: దుంప రాష్ట్రం
69. చివరకు మిగిలేది
70. ఆపరేషన్
71. ప్రేమపూజ
72. నా పెళ్ళాం నాకే సొంతం
73. పువ్వులన్నీ పూజకే
74. ముక్కుపుడక
75. మగవాళ్ళూ! మారాలి
76. ఈస్ట్ మన్ కలర్ ప్రేమ
77. యనీ బ్యూటిపుల్ గర్ల్ కెన్ రీడ్ దిస్
78. ఓ పూచిన పువ్వు
79. గబ్బు సవురు
80. నేను బతకొద్దా

81. ఈ వీధిలో
82. ఈ సమాజం చిగిర్చేదెప్పుడు
83. మాక్కొంచెం నమ్మకమివ్వండి
84. ఇల్లాలి సుఖం
85. నెత్తుటి గులాబి
86. శిథిలాలు
87. బతుకు భాగహారం
88. నాన్నకో ఉత్తరం
89. అక్క ఈగ
90. గతుకు
91. జాగారం
92. సర్పదోషం
93. అడవిలో మొక్క
94. గంగజాతర
95. పొదరిల్లు
96. రాచపుండు
97. హాలాహలం
98. సాలెగూడు
99. పక్షి
100. నాగలోకం
101. దృశ్యాదృశ్యం
102. కంకాళం
103. ఖండిత
104. మార్తా
105. మట్టిగుర్రాలు
106. ముళ్ళు
107. నీళ్ళు
108. ఒక వేసవి సాయంత్రం
109. పాతివ్రత్యం
110. పిచ్చితుమ్మ
111. ప్రాణశంఖం
112. సందిగ్ధ
113. విధ్వంసానికి ఆవలివైపు
114. చెట్టుచెప్పిన కథ
115. సిడి మొయిలు
116. ఉత్తరపొద్దు
117. కాశెవ్వ బోగాతం
118. పాంచాలి పరాభవం
119. ఎచ్చలకారి సుబ్బతాత
120. కత్తిరిగాలి
121. మామిడి చెట్టు - కొరివి దెయ్యం
122. ఆడే వొయిసులో ఆడాల
123. కొత్త సావాసగోడు
124. నల్లబావ తెంపు
125. పద్దినాల సుట్టం
126. తెప్పతిరనాళ
127. ప్రవాళ ప్రయాణం
128. పుబ్బ చినుకుల్లో
129. అమ్మపాల కమ్మదనం
130. అటకెక్కిన అలక
131. సందమామ యింట్లో సుట్టం
132. మంట యెలుతుర్లో మంచు
133. దాపటెద్దు తోడు
134. ఆడపొడుసు సాంగెం
135. వొళ్ళెరగని నిదర
136. మంచివాడు 1

137.ముక్కుపుల్ల

138. నీతికథ

139. మొగుడూ పెళ్లాల ప్రేమకత

140. బిడ్డలుగల్ల తల్లి

141. వొంటేపమాను

142. కొడుకు దొరికాడు

143. నోరుగల్ల ఆడది

144. వెనుకా ముందూ

145. క్లింటన్ ప్రేమకథ

146. విషకన్య

147. పిచ్చి ఎవరికి

148. నమ్మితే నిజం

149. బతికానురా తండ్రీ కుమారస్వామీ

150. ముక్కాలు ఆఫ్ రేటు బజ్జిబజ్జి

151.ముక్కులందు పుణ్యముక్కులువేరయా

152. దట్ ఈజ్ పాము ఆటరా...

153. మా ఇల్లకాడ గెనిసిగెడ్డల సందడి

154. మా దాదీమా వాళ్ల నానమ్మ నడుమ బొమ్మ

155. మా పరమాత్ముడు డ్రాయింగు ఐవోరు

156. అబ్బా.తిన్నాదుగదరా దెబ్బ...

157.మంచుకన్న తెల్లనైన మనసులున్న దెవరికి

158. మా ఎస్కర్షన్ టూరప్పుడు...

159. అమ్మస్వామి నాన్నస్వామి వాడు స్వామి నేనుస్వామి

160. పదికొచ్చినాం ప్యాంట్లుతొడిగినాం.

161. ఎమ్ ఆర్ ట్యుటోరియల్స్ లో యమా కోటింగ్

162.దడదడా బడబడా కొట్టింది తుపాను

163. పచ్చిపులునోళ్లే గనక లాకుంటే

164.కంచంపొత్తు కందుల ...రావు తోటే

165. పగవాడికి వద్దు రెండోకొడుకు బాద

166. మా పెళ్లాలపేరుచెప్పి....

167. మీసమున్న మొగోళ్లకో సలాం

168.జయక్రిష్ణాహాలుకిజయముజయము

169. గణగణ గంటలు మోగెను

170. ఫేర్ వెలు పార్టీలో కొటేషన్లు అదుర్స్

171. శ్రీదరోళ్ల మిద్దెమీద కంబైండ్ స్టడి

172. అన్నీ మంచి శకునములే

173. టాకింగ్ ఫ్రమ్ కావలి మునిసిపాలిటి

174. సృష్టిలో తీయనిది

175. ఇదా నువ్విచ్చే తీర్పు

176. ప్రకృతి కాంత

177. ఊరు తరిమేసింది

178. గృహ ప్రవేశం

179. భావనా బంధం

180. జిజ్ఞాస

181. అబార్షన్ల పర్వం

182. యుగ గంధి

183. చిక్కీ

మాండలిక శైలిలో రాసిన కథలలో ప్రాంతీయ ప్రాకృతికవిజ్ఞానం అధికంగా చిత్రితమై ఉంది. వీటినికూడా పరిశోధనలో భాగంగా గుర్తించి సేకరించడమైంది. నెల్లూరుజిల్లా నైసర్గికస్వరూపంలో తూర్పున సముద్రతీరం ఉన్నందున కథాసాహిత్యంలో ఇక్కడి జలసంపదకు సంబంధించిన పదజాలం అధికంగా ఉపయోగించబడి ఉంది. పశ్చిమ ప్రాంతంలోని పర్వతశ్రేణుల్లోని ప్రకృతి సహజవనరుల ప్రస్తావనలు చిట్టడవులలోని ఋతుక్రమకాయలు పండ్లు పేర్లు తెలుస్తాయి. ప్రాంతీయపంటలు వీటికి సంబంధించిన మాటల సమాచారాన్నంతా అందిస్తుంది. పశ్చిమకనుమల కొండప్రాంతం ఉన్నందున కొండలు కోనలు ఝురులు ఆ పరిసరాలలో లభ్యం అయ్యే వస్తువుల పేర్లు తెలుసుకొనవచ్చు. ప్రాకృతికవిజ్ఞానంఅనే తర్వాతి అధ్యాయంలో కథల్లోనుండి సేకరించిన ప్రాదేశిక స్వరూపం చర్చించడం జరుగుతుంది.

సూచికలు:

1.Browm C.P.English Telugu Dictionary asian publications Delhi

2.Reddy G.N. 2 English Telugu Dictionary, Telugu Acadeny Hyderabad

3. తెలుగులో మాండలిక కథా సాహిత్యం ఎ.కె. ప్రభాకర్ పుట. 5

4.A Dictionary of Linguistics and Phonetics:P.No-93

5.Websters dictionary of the English Language:P.No 263

6.Dialectology- J K Chambers and Peter Trudgill p.no 3

7 ఆంధ్రభాషా వికాసం - గంటిజోగిసోమయాజి - పుట. 24

8 భాష - ఆధునిక దృక్పథం - పోరంకి దక్షిణామూర్తి పుట. 51

9 భాష - ఆధునిక దృక్పథం - పోరంకి దక్షిణామూర్తి పుట. 46

10 తెలుగులో కొత్త వెలుగులు - తూమాటి దోణప్ప - పుట.71

11. ఆధునిక భాషా శాస్త్ర సిద్ధాంతాలు - పి.యస్. సుబ్రమణ్యం పుట. 174

12. ఆధునిక తెలుగుభాషాశాస్త్ర విజ్ఞానం - ఆచార్యనేతి అనంతరామశాస్త్రి పుట. 247

13. విశ్వనాథరెడ్డి కేతు - ఆంధ్రప్రదేశ్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం. పుట. 235

14. విజయలక్ష్మి . డి. మాండలికవిజ్ఞానం- తెలుగుమాండలికాలు: పుట. 263

15. ఆంధ్రభాషా వికాసం - గంటిజోగిసోమయాజి - పుట. 241-242

మూడవ అధ్యాయం

నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యం - ప్రాకృతిక విజ్ఞానం

నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యం - ప్రాకృతిక విజ్ఞానం :

మాండలిక భాషలో వచ్చిన కథారచనలకు ఒక విశిష్టతవుంది. ఆధునిక సాహిత్యంలో అందులోనూ వచనసాహిత్యాన్ని మాండలికంలో రచించడానికి నిర్ణయించుకున్నపుడు రచయిత తన ఇంటి, ప్రాంత పదాలకు సాహితీగౌరవం కల్పించకుండా తప్పుకోను వీలుకాదు. మాండలిక రచనల్లో జనజీవన వినియోగ పదాలతోపాటు రచయిత పుట్టి పెరిగిన వాతావరణంలోని అనేక సన్నివేశాలలో తాను మాట్లాడిన, విన్న ప్రత్యేక పదరూపాలు కూడా వుంటాయి. తన జీవితం చుట్టూ పరచుకున్న వాతావరణం, వనరులు, ఆ ప్రాంతపు నింగి, నేల, మట్టి తనరచనలో భాగంకావలసిందే. ఈ రకమైన ప్రకృతి సంబంధ సంపద విశేషాలతో నిండిన రచనలో వర్ణం మొదలు వాక్యం వరకు మాండలికం పుష్కలంగా లభిస్తుంది. ఇటువంటి రచనలను ఎంచుకుని మాండలిక పరిశీలన చేయడం వలన మాండలిక యాసతో పాటు ప్రాదేశిక వ్యవహార ఆరోపాలు అనేకం లభ్యం అవుతాయి. ఇటువంటి రచనల్లో ప్రాదేశిక వస్తు సంపద పుష్కలంగా దొరుకుతుంది. ఇలాంటి రచనల ద్వారా అంతరించిపోతున్న అనేక తెలుగుమాటలు మళ్లీ వాడుకలోకి విస్తరిస్తాయి.

మాండలిక రచనల్లో ప్రతి పదంలోనూ వాక్యంలోనూ తెలుగు నుడికారపు చేవ కన్పిస్తుంటుంది. స్వచ్ఛమైన దేశ్యపద సంపదను నింపుకుని తెలుగు భాషకు ప్రతీకగా మాండలిక రచనలు నిలబడడం నేటి ఆధునిక సాహిత్య విశేషం.మాండలికాలపై పరిశోధన చేయాలనే ఆశక్తి ఉన్న ఉద్దేశ్యంతో పరిశోధనకు నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యాన్ని ఎంచుకొనడం జరిగింది. ఈ కథలలో కొన్ని మాండలిక ప్రయోగంతోనూ మరికొన్ని ప్రమాణ ప్రయోగంతోనూ ఉన్నాయి. ప్రాకృతిక విజ్ఞానాన్ని దర్శించడానికి కథలన్నింటినీ పరిశీలించడం జరిగింది. ప్రాంతీయ జీవనశైలిలో ప్రాకృతిక విజ్ఞానం విశేషంగా ప్రస్తావితమై ఉండడం విశేషం. బాల్యదశనుండి ముదుసలి దశవరకు ఉన్న అన్ని పాత్రలూ గ్రామీణజీవనాన్ని పంచుకున్న విశిష్టాంశాలు ఈ కథల్లో కన్పిస్తున్నాయి. వర్ణవ్యవస్థలోని అసమానతలతోకాకుండా ఆర్థికస్థితిగతులతో జీవన అవసరాలను పంచుకున్న తీరు ఈ కథలలో చిత్రీకరించడంవల్ల ఆ ప్రాంత జీవనవైశిష్ట్యం

తెలుస్తుంది. గ్రామీణులు ఏ విధంగా ప్రకృతితో తాదాత్మ్యం చెందుతారో అన్న అంశానికి ఈ కథల్లోని ప్రాకృతిక విజ్ఞానం నిదర్శనం.

ప్రాకృతిక విజ్ఞానం:

ఒక ప్రాంతపు వాతావరణంలో జీవించడానికి మనడానికి ప్రకృతి సహజంగా నెలకొన్న భూగర్భవనరులు, ఉపరితల వనరులు, జలవనరులు, భూమిపై లభ్యమయ్యే వనరులు ఏవైతే ఉన్నాయో వాటిని ప్రాకృతిక సంపద అంటారు. ఈ సంపదకు సంబంధించిన విజ్ఞానాన్నే ప్రాకృతిక విజ్ఞానం అంటారు. దీనినే ఆంగ్లంలో Ecology అంటారు. ప్రాకృతిక సంపదను సురక్షితంగా కాపాడితే మానవ జీవనం క్షేమదాయకంగా ఉంటుందని ఇటీవల హైదరాబాదులో జరిగిన అంతర్జాతీయ జీవవైవిధ్య సదస్సులో తీర్మానించారు. ప్రకృతి సహజంగా ఏర్పడిన వనరులకు స్వార్థచింతనతో మానవులైన మనం విఘాతం కల్గించడంవల్లే ప్రకృతివైపరీత్యాలు ఎక్కువగా సంభవిస్తున్నాయన్నది విజ్ఞులు అందరూ అంగికరిస్తున్న విషయం.

ప్రతి ప్రాంతానికీ తనదైన ప్రాకృతిక సంపద ఉంటుంది. ఈ సంపద ఆ ప్రాంతపు వాతావరణాన్ని. శీతోష్ణస్థితిని ఆధారం చేసుకుని కొన్ని శతాబ్ధాలుగా నిలుపుకున్న ఆ ప్రాంతపు వారసత్వ సంపదగా మనుతుంటుంది. ఇందులో జీవరాసులూ ఉంటాయి. చలనలేని వస్తు సంస్కృతీ ఉంటుంది. ప్రకృతి సహజంగా ఎర్పడిన కొండలు, నేలలు, నదులు, అడవులు వాటిలో జీవించే జీవరాసి అంతా ఇందులో భాగం వహిస్తుంది.

ఆధునిక సాహిత్య సృజనకారులు వస్తువును సమాజంనుండి స్వీకరించి తమ రచనలు చేస్తుంటారు కాబట్టి వీరి రచనల్లో సమాజ దార్శినికత్వం ఎక్కువగా ఉంటుంది.సమాజంలో భాగమైన ప్రకృతి సంపదను దాటుకుని వీరి రచనలు సాగలేవు. అందుకని రచయిత తన చిన్నతనంనుండి పుట్టి పెరిగిన వాతావరణం, తాను నివశించిన ప్రదేశంలోని వనరులు, ఆ ప్రాంతపు మట్టి వాసనను వీడి రచన చేయలేరు. అక్కడ పుట్టి పెరిగిన చెట్లు, జంతువులు, పక్షులు, క్రిమి కీటకాలు, సరీసృపాలు, పంటలు, పిచ్చిమొక్కలు, జలవనరులు, కొండలు, కోనలు, నదులు, చెఱువులు, కాలువలు, గుంటలు ఇలా అనేక అంశాలకు అవసరం మేరకు తన రచనలో స్థానం కల్పిస్తుంటారు. పని కట్టుకుని చేసే వర్ణనలుగా కాకుండా సహజంగా

నిండివుంటుంది. దీనిసే రచనల్లోని ప్రాకృతిక విజ్ఞానంగా గుర్తించాలి. ప్రాచీన సాహిత్యంలోనూ ప్రాకృతికవిజ్ఞానాన్ని దర్శించవచ్చు. ప్రాచీన గ్రంథాలలో రామాయణంలోని శ్రీ పర్వతం నేటి తిరుమల అని, రామాయణంకథలోని ఆధ్యంతములకూ భారతదేశం నలుమూలలా ఆనవాళ్లు ఉన్నాయనీ ప్రాదేశిక విశిష్టతలను నిదర్శనాలుగా చూపిస్తుంటారు. అలాగే ఆముక్తమాల్యదలోని ప్రకృతి వర్ణనంతా నేటి తమిళనాడులోని వైష్ణవ క్షేత్రమైన శ్రీవిల్లిపుత్తూర్ అని, కాళిదాసు మేఘు సందేశంలోని వర్ణనను దక్షిణ భారతంనుండి ఉజ్జయినీ మీదుగా విమానంలో పయనిస్తూ నేలను చూస్తే కాళిదాసు వర్ణనకు సమమైన ప్రకృతి కనిపిస్తుందనీ నిదర్శనాత్మకంగా చెపుతారు. ఇవన్నీ ఎప్పుడో కొన్ని వందల వేల సంవత్సరాలనాడు వెలసిన గ్రంథాలు. అగే జానపద సాహిత్యంలో సిరివన్నె బాలుడు కథాగేయంలోని సిరివన్నెకొండ నేటి అరుణగిరిగా ప్రసిద్ధి చెందిన తిరువన్నామలై(తిరు అంటే శ్రీ అని శ్రీ అనుమాటకు వికృతి రూపమే సిరి, వన్నం అంటే వర్ణం అని మలై అంటే కొండ అని అర్థం) ఇలా చెప్పుకుంటు పోతే అనేక విషయాలు ప్రాచీన సాహిత్యంలోనూ కన్పిస్తున్నాయి.

నెల్లూరుజిల్లా కథలు - ప్రాకృతిక విజ్ఞానం:

నెల్లూరుజిల్లా కథలలోని ప్రాకృతిక విజ్ఞానంను గమనించినపుడు అందులో చోటుచేసుకున్న చెట్లు, జంతువులు, పక్షులు, సరీసృపాలు, జలచరాల పేర్లు. నీటివనరుల స్థలాల పేర్లు, కొలతల పేర్లు, ఆటల పేర్లు, కాలసూచకాలు, వంటలు, జానపదాలు, తినుబండారాలు, ఆకుకూరలు, కూరగాయలు, పండ్ల పేర్లు ప్రాదేశికతను అంది చూపుతాయి.. సార్వజనీన రూపాలతో పాటు ప్రాంతీయతా నామాలు ఆ ప్రాదేశిక ప్రదేశాన్ని తెలియ జేస్తాయి.. అటువంటి రూపాలను సార్వజనీన రూపాలతో సహా ఈ అధ్యాయంలో వింగడించడం జరిగింది. ప్రాకృతిక విజ్ఞానంద్వారా ఈ ప్రాంతపు సహజ నిర్మాణాన్ని దర్శించవచ్చు.

నెల్లూరుజిల్లా తూర్పు ప్రాంతమంతా బంగాళాఖాత సముద్రతీరం. తీరమంతా ఇసుక నేలతో నిండి ఉంటుంది. అటునుండి పశ్చిమంగా వస్తే పచ్చటి పంటపొలాలను అందించే బంకమట్టినేల ఉంటుంది. మరికొంత పశ్చిమంగా పయనిస్తే గట్టినేల తగులుతుంది. అటునుండి పడమట ప్రాంతం వెలిగోండ పర్వతశ్రేణులు నిండి వుంటాయి.

మధ్య మధ్యలో చిట్టడవులు, ఎర్రమట్టి నేలలు, సిలికా ఇసుక మేటలు, నదీ పరివాహక ప్రాంతాలు, గుట్టలు, కొండలు, గుహలు, మైకా గనులు ఉంటాయి. ఇంతటి ప్రకృతి వనరులు ఉండడం వల్ల ఈ ప్రదేశపు రచయితలు తమ రచనల్లో సందర్భోచితంగా ప్రాదేశిక ప్రకృతి సంపదకు స్థానం కల్పించడం జరిగింది.

జలవనరులు :

బంగాళాఖాతం సముద్రం, కండలేరు క్రీక్, పెన్నానది, సువర్ణముఖి నది, కాళంగినది, అరుణానది, నెల్లూరుచెరువు, తిక్కవరపుచెరువు, పెనుబర్తిచెరువు, పెదకటువపల్లిచెరువు, అల్లూరుచెరువు, సున్నంబట్టిచెరువు, రామన్నచెరువు, తూటిచెరువు, గూడూరుచెరువు, ఓజిలిచెరువు, సూళూరుచెరువు, పోలూరుచెరువు, కాదలూరుచెరువు, కనిగిరిచెరువు, కోటపోలూరుచెరువు, సిద్ధలయ్యకోన, బూపతయ్యకోన, పనసకోన, బత్తినయ్యకోన, సదాశివకోన, ఎగవజరి, దిగవజరి, ఉప్పలమడుగు, సంగటిమడుగు, చిట్టిమడుగు, సద్దికూటిమడుగు, సుద్దమడుగు, ప్రవాళంవాగు, చిన్నవాగు, నాగదారిదొన, మేకలదొన, శూలాలగుండం, మామిడిచెట్లగుండం, సోరవాన, ప్రళయకావేరి, పేముదొరువు మొదలైనవి.

నెల్లూరు జిల్లాల్లోని నీటివనరులు నదుల రూపంలోనూ, చెరువుల రూపంలోనూ, మడుగులరూపంలోనూ, దొనలురూపంలోనూ, సొనల రూపంలోనూ, దొరువుల రూపంలోనూ, గుండంలరూపంలోనూ ఉన్నాయి. వీటికి నీరు వర్షం ఆధారంగానేకాక చుట్టుపక్కల నున్న కొండకోనల్లోనున్న జరులనుండిపడిన నీరు మడుగుల్లోకి, గుండంలలోకి, దొనలలోకి వచ్చి నిలుస్తుంటాయి. వీటిని వినియోగించే తీరునిబట్టి సంగటి మడుగు, సద్దికూటి మడుగు, మేకలదొన అని, అవిఉన్న పరిసరాల ప్రాకృతిక సంపదను బట్టి సుద్ద మడుగు, పేము దొరువు, మామిడి చెట్ల గుండం, నాగదారి దొన, పనస కోన అని, గ్రామ దేవుళ్ల పేరుతోగాని, వాటిని తవ్వించిన వాళ్ల పేరుతోగానీ ఉన్నవి సదాశివ కోన, సిద్ధలయ్య కోన, బూపతయ్య కోన, బత్తినయ్య కోనలు. చెరువుల్లో చాలావాటికి అవి వెలిసిన ఊరు పేరుతో పిలువబడుతున్నాయి.ఉదా11 గూడూరు చెరువు, నెల్లూరు చెరువు అని స్థానిక ఆధార నామాలతో పిలుస్తారు. అవే వాటికి స్థిరనామాలయ్యాయి.

జలజీవులు

నెల్లూరు జిల్లాలో జలవనరులు అధికం కాబట్టి ఇక్కడ జలసంపద అధికంగా ఉత్పత్తి అవుతుంది. ఇక్కడి జల సంపదలో సముద్రంలో ఉప్పునీటి చేపలు, నదుల్లో, చెరువుల్లో, మడుగుల్లో, కాలవల్లో మంచినీటి చేపలు, రొయ్యలు, పీతలు, నత్తలు అని అనేక రకాలుగా దొరుకుతాయి.

చేపలు

చిన్నచేపలదగ్గరనుండి పెద్ద చేపలవరకూ అనేక రకాలు దొరుకుతాయి వీటి ప్రాంతీయ నామాలు ఇక్కడి ప్రాదేశికతను అందిస్తాయి.
ఉదా 11 తేలుమాయి, వంజిరం, వాలగలు, కానాగంతలు, మాగచేపలు, తుళ్ళు చేపలు, మొలుగులు, సన్నావులు, వుల్లావులు, మునక్కాయసుదుగులు, పంచదార చుక్కలు, యిసికమెత్తాళ్లు, దుర్రులు, పన్నేరుబుడ్డిలు, వులసలు, బిల్లపక్కిలు, అరుజులు, చందమామ బేడిసెలు, తాటాకు చేపలు, గడ్డిచేపలు, తెల్లచేప, గెండిలు, బొచ్చెలు, మట్టగుడిసెలు, జిలేబిలు, పైలైట్లు, గురకలు, బొంబడాయిలు, పక్కిలు, బొంతపక్కిలు, టెంకాయజెల్లలు, బంగారుతీగ చేపలు, ముక్కుచేపలు, వలిగితట్టలు, క్యాట్ ఫిష్, మొయ్యలు, మావురాల్లు మొదలైనవి. సన్న చిన్న రొయ్యలనుండి పెద్ద రొయ్యలవరకు చాలా రకాల రొయ్యలపేర్లను. నత్తల్లో, యెండ్రకాయల్లో పలురకాల పేర్లను ఇక్కడ వినియోగిస్తారు.

రొయ్యలు

బుడ్రొయ్యలు, కూండ్రొయ్యలు, సన్నరొయ్యలు, టైగర్రొయ్యలు,

నత్తలు

కుంకాసి గుల్లలు, కాచిప్పలు,

పీతలు

యెండ్రకాయలు, సముద్రపెంట్రకాయలు,

ఆటవీ సంపద:

నెల్లూరుజిల్లాలో వెలిగొండ అడవి ఒక్కటే కలప సంపదను అందించే పెద్ద అడవి. ఇదికాక చిట్టడవులు అనేకం ఉన్నాయి. చిట్టడవి, చిట్టెదురుఅడవి, చిల్లచెట్ల అడవి, పేముపొదల ఆడవి, పంట రంగం ఆడవి. అడవుల పేర్లను బట్టే అక్కడ అక్కడ లభ్యమయ్యే వస్తు విశేషణాలను చెప్పవచ్చు.

కొండలు/గుహలు:

సిద్దలయ్యకొండలు, కన్నప్పకొండ, రాళ్ళగుట్ట, బత్తినయ్య మిట్ట, యెలుంగుడ్లకవి, పిళ్ళారిసామిపేటు, పిళ్ళారి, సిద్ధలయ్య, కన్నప్పలు దేవుళ్లు వీరు వెలసిన కొండలకు వీరినామాలతో పేర్లు స్థిరపడినాయి. ఎలుగుబంట్లు ఎక్కువగా ఉండు ప్రదేశం కాబట్టి అవి తలదాచుకును గుహనుయెలుంగుడ్ల గవి అని పిలవడం ప్రారంభించారు.

నేలపై నివసించే జీవరాశుల:

నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలో లభించిన జీవసంపదలో జంతువులు, క్రిమి కీటకాలు, సరీ సృపాలు, పక్షులు, అని వేరుగా వింగడించి చెప్పగలిగినన్ని లభ్యం అయ్యాయి.

జంతువులు:

బఱ్ఱెలు, ఎద్దులు, ఆవులు, గాడిదలు, గొర్రెలు, అడివిపందులు, పిల్లులు, జంగుపిల్లులు, బావురు పిల్లులు, వుడతలు, నక్కలు, పూరేళ్ళు, తోడేళ్ళు, దొమ్మలగొండ్లు, అడివిపందులు, ఎలుంగొడ్లు, చెవులపిల్లులు (కుందేళ్ళు), యెలికలు. ప్రాంతీయంగా జంతువులకి కొన్నిపేర్లు సార్వజనీనమైనవిగా కాకుండా ప్రాదేశికమైన పేర్లు ఉపయోగిస్తుంటారు. వాటిని తెలుసుకోవడమే ప్రాకృతిక విజ్ఞానం. జంతునామాలలో దొమ్మలగొండ్లు, బావురుపిల్లులు, పూరేళ్లు ప్రాదేశికమైనపేర్లు.

క్రిమి కీటకాలు :

యెండ్రకాయలు, జెట్టెలు, గాజులపురుగు, చిమట్లు, పరట్లు, తేళ్ళు, ఆకుతేళ్ళు, కమ్మిటిపురుగులు, బాపనకొక్కులు, కట్టు చీమలు, నల్లచీమలు, ఎర్రజీమలు, రెక్కజీమలు, ఇసుళ్ళు, చెదలుపురుగులు, కుమ్మరిపురుగులు, మంట్రగబ్బలు, నలికీసులు, చీకటీగిలు, పేడపురుగులు, ఎర్రలు, జీరంగిలు, తూనీగలు, తేనిటీగలు, కందిరీగలు మొదలైనవి..

సరీసృపాలు :

పాములుల్లో రకాలు నాగుబాము, జెర్రిపోతు, కట్లపాము, తాటిబొళుగు, మట్టిపాము, పసిరికపాము, నీళ్లపాము, రక్తపింజేటి, వానకోకిల, తొండలు, ఊసరవెల్లిలు, ఉడుములు, బల్లులు మొదలైనవి..

పక్షులు- రకాలు :

కాళ్లవుల్లంకులు, గుండువుల్లంకులు, తెడ్డుమూతి కొంగలు, నారాయణ కొంగ, ఎర్రకాళ్ల కొంగ, నత్తగుల్ల కొంగలు, పాము మెడకొంగ, ఆడేటి బాతులు, గూడబాతు, నీళ్ల కాకి, నీళ్ల కోడి, చిలవలు, చింతొక్కు, కముజులు, ఉల్లంకిపిట్టలు, బెళవాయిలు, జీనివాయిలు, కబోదిపక్షులు, పయిడిగెంట, వుత్తీతిపిట్ట. టకుటకుపిట్టలు, జిట్టివాయిలు, 3.పాలపిట్టలు, పావురాయిలు, పసలపోలిగాడు, వూరికాకులు, జెముడుకాకులు, గిన్నెకోళ్ళు, కోళ్ళు, పిచికలు, చిలకలు, గోరింకలు, గబ్బిలాలు, గుడ్లగూబ, కోళ్లు, గిన్నెకోళ్లు, బొంతకోళ్లు, బర్మాకోళ్లు మొదలైనవి.

చెట్లు రకాలు:

ప్రతి ప్రాంతంలోనూ కొంత వ్యవసాయ భూమి, కొంత బీడుభూమి, కొంత అటవీభూమి ఉంటుంది. ఈ కథల్లో వ్యవసాయ భూమి గట్టి నేల, అడుసునేల అని రెండు రకాల తేడాలతో వుంటుందని తెలుస్తుంది. వీటిలో తోటలు, రకరకాల చెట్లు , కాలానుగుణ నేలానుగుణ పంటలు పండించే తీరుతెన్నులున్నాయి అడవిప్రాంతం చిట్టడవి, చిల్లచెట్లఅడవి అనిరెండు రకాలు. వీనిలో పలురకల పండ్లు కాలానుగుణంగా

లభించు విధం వాటిని పిల్లలు వాడేతీరు తెలిపారు. అంతేకాక అటవీ సంపదను కంచెగా ఉపయోగించు తీరు ప్రస్తావించారు.

తాటితోపులు, మామిడితోపులు, చింతోపులు, సవకతోటలు, కానగమాన్లు, ముష్టిమాన్లు, చంద్రమాను, అత్తిమాను, యాపచెట్లు, కిచ్చిలి చెట్లు, చిల్లచెట్లు, జెముడు చెట్లు, కర్ర-జీలగ చెట్లు, సీమ చింత చెట్లు, మునగ చెట్లు, తుమ్మచెట్లు, నెల్లి చెట్లు, అరనెల్లి చెట్లు, అల్లి పొదలు, చిట్టీత పొదలు, పేము పొదలు, చిట్టెదురుపోదలు, పరికంప, కలిక్కంపమొదలైనవి చోటుచేసుకున్నాయి.

పండ్లు రకాలు:

పాలపొండ్లు, కలిగిపొండ్లు, బీరపొండ్లు, బిక్కి పొండ్లు, ఊటిపొండ్లు, నేరేడుపొండ్లు, పేముపొండ్లు, పరిగెపొండ్లు, గొంజిపొండ్లు, బలిజపొండ్లు, బుడబుచ్చిపొళ్లు, చిట్టీతపండ్లు, తేనెపండ్లు, ఊడగపండ్లు, కాశీపొళ్లు, అల్లిబుడబుచ్చిపొళ్లు, బత్తాయిపండ్లు, దొండపొళ్లు, అత్తి పొండ్లు, ఈతపొండ్లు, తాటి పొండ్లు, అరటిపొండ్లు, కిరిణీపొండ్లు, సాత్తుకొడి పండ్లు, ఎలిక చెవులు, పిల్లొట్టలు, నిమ్మటాయలు, ఈతకాయలు, పిచ్చిబీరకాయలు, తాటికాయలు, జాంకాయలు, పుచ్చకాయలు, కిచిలి కాయలు, మామిడికాయలు, చింతకాయలు, గొయ్యాకాయలు, మొదలైనవి..

కాయకూరలు

సొరకాయ, గుమ్మడికాయ, బూడిదగుమ్మడికాయ, పెండ్లి గుమ్మడికాయ, బీరకాయ, కాకరకాయ, పొట్లకాయ, దొండకాయ, తంబకాయ, పందిటి చిక్కుడుగాయ, గోరు చిక్కుడుగాయ, బుడంకాయలు, అత్తికాయలు, మునక్కాయలు, బెండకాయలు, వంకాయలు, దోసకాయలు, టమోటా కాయలు, తక్కాలికాయలు, తక్కోలంకాయలు మొదలైనవున్నాయి..

గడ్డలు

కందగడ్డ, గెనిసిగెడ్డ, శ్యామగ్గడ్డ, ఉర్లగడ్డ, యర్రగడ్డ, తెల్లగడ్డ, ఆళ్వాయిగడ్డ, దురదకంద, పెండెలం గడ్డ, బూదవల్లిగడ్డలు, శక్కరకెళీగెడ్డలు మొదలైనవి.

ఆకుకూరలు రకాలు:

అటికమామిడాకు, నాసరజంగాకు, పొప్పాకు, యెన్నముద్దలాకు, చుక్కాకు, బచ్చలాకు, చెంచలాకు, కోడిజుట్టాకు, ముళ్ళతోటాకు, చామాకు, బొక్కినాకు, దొగ్గిలాకు, కాశాకు, తుమ్మాకు, మునగాకు, అవిశాకు, తోటాకు, గోగాకు, కోడిచిట్టాకు, పనగుంటాకు, చింతాకు, చిర్రాకు, పాలకూరకు, బొద్దాకు, చెంచలాకు, చేతిరాసాకు, తూటాకు, తెల్లగోంగుర, ఎర్రగోంగుర, సిలక చింతలాకు, వావిటాకు మొదలైనవి. పల్లీయులకు తెలిసినన్ని ఆకుకూరల వంటకాలు ఇతరులకు తెలియవు. ఒక్కొక్క ప్రాంతంలో కొన్ని ఆకుకూరలని తినరు.పశువులకు వేస్తుంటారు. అవే ఆకు కూరలను మరో ప్రాంతంలో అపురూపంగా వండుకుంటారు. ఈ కథల రచయిత తమ ప్రదేశంలో వంట చేసుకునే ఆకు కూరలను సందర్భోచితంగ ఉటంకించి ఆ ప్రాంతపు విశేషాలను అందించారు.

నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యంలోని వృక్షసంపదనుండి లభ్యమయ్యే పండ్లు, కాయలు, ఆకులు, గడ్డలు శీతోష్ణస్థితికి అనుగుణంగా లభ్యంకావడం వాటిని ఏదోరకంగా వంటల్లోనో లేదా అలాగే ఆహారంగానో తినేందుకు ఉపయోగపడేవే. వీటిల్లోకొన్ని అడవుల్లోనూ, తోటల్లోను, ఇండ్లదగ్గర దొరికేవి. పల్లెవాతావరణంలో ఊరి వెలుపలఉన్న అడవుల్లోకి పిల్లలు పెద్దలు సరదాగా ఆడుకోడానికో లేదా పశువులను మేపడంకోసం వెళ్లడం అలవాటు. వెళ్లినపుడు అడవిలో దొరికే **seasonal fruits**ను కోసుకుతినడం అలవాటు. ఇవి ఆరోగ్య విషయంగాకూడా కాలానికి తగిన ఆరోగ్యాన్ని అందిస్తాయని ప్రతీతి. అదేవిధంగా తోటల్లోనూ ఇండ్లదగ్గరా పండ్లచెట్లలో పండే పండ్లను వినియోగిస్తారు.ఈ ప్రాంతపు పల్లీయులలో అమ్మాలనే ఆలోచనకన్నా పంచాలనే ఆలోచనే ఎక్కువగా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది.

దేవుళ్ళు, దేవతలు:

పంటరంగసామి, కాలబైరవుడు, మాలచ్చమ్మ, చెంగాళమ్మ, అంకమ్మ, గుడ్డికుంకాలమ్మ, జ్వాలముఖి, పోలేరమ్మ, కనకదుర్గమ్మ, పోతురాజు, సిద్దలయ్య, పిల్లారిసామి, బూపతయ్య, చెంచమ్మ, కస్తూరయ్య, మస్తానయ్య, మునీస్పరుడు, పుట్టాలమ్మ, నారాయనమ్మ, పెంగమాంబ, గెంగమ్మ, ఆరేటమ్మ, చెవిటి సామి, స్థానికంగా పూజలు నిర్వహించే గ్రామశక్తుల పేర్లు. శివరాత్రి

నాడు పంటరంగం, కొత్తపాలెం, గూడలి, గునపాడు, కోట, పొదలకూరు, కావలి, నెల్లూరు మొదలైన చోట్ల జరిగే పూజలు చాలా విశేషంగా జరుగుతాయి. చెంగాళమ్మగుడిలో తిరనాల, వెంగమాంబ తిరునాల రామతీర్థం తిరనాళ్లు కూడ ప్రసిద్ధమైనవిగా వర్ణించిఉన్నారు. గంగపట్నం జాతర, కనుపూరు జాతర, వెంకటగిరి జాతర, జొన్నవాడ జాతర, నాయుడుపేట జాతర్లు స్థానికంగానే కాక పలు చోట్లనుండి భక్తులు విశ్వనీయంగా వస్తుంటారు. నెల్లూరులో చెరువులో జరిగే రొట్టెలపండుగ మతసామరస్యానికి ప్రతీకయైన అంతర్జాతీయ పండుగ. ఆ రోజున ముస్లీములు హైందవులు ఏ భేదభావంలేకుండా కలసి మెలసి పాల్గొనే ఉత్సవంగా ప్రసిద్ధి. గొలగమూడిలోని అవధూత శ్రీ శ్రీ శ్రీ వెంకయ్య స్వామి దేవాలయంలో జరిగే ఆరాధనోత్సవాలు ఇలా ఎన్నో రకాల దైవ సంబంధ కార్యక్రమాలు ఈ జిల్లాలో జరుగుతూనే ఉంటాయి.

పల్లెలే జానపదాలకు పుట్టినిల్లు. పల్లెలోని ప్రతి ఇంటిలోనూ జానపద కళాకారుడో, జానపద కథకులో, జానపద గాయకులో తప్పక పుట్టిఉంటారు. పల్లె జీవితంలో ప్రతి మనిషీ కళాపోషకుడిగానైనా, కళారాధకుడిగానైనా, కళాకారుడిగానైనా ఉంటారు. ఇది పల్లెటూరి జీవన విధానంలో భాగం. శ్రమ జీవులైన పల్లీయులు శ్రమనుండి ఉపశమనం పొందడానికి అనునిత్యం జానపద గీతాలాపన చేయడంగానీ, శ్రమించేటపుడు ఊరట పొందడానికై జానపద కథలను చెప్పకోవడంగానీ, శ్రమ ఫలితాన్ని అందుకున్న ఆనందంలో జానపద కళల ప్రదర్శన చేసుకోవడంగానీ చేస్తుంటారు. వీటి ద్వారా మరింత ఉత్సాహవంతులవుతూ ముందుకు పోతుంటారు. ప్రతి ప్రాంతానికీ కొన్ని జానపద కథలు, జానపద పాటలు, జానపదకళారూపాలు ప్రత్యేకంగా ఉంటాయి.

జానపదకళారూపాలు

నెమిలాటలు, పామాటలు, యీరదాళ్ళు, పంబజోళ్ళు, యీరబద్రపూనకాలు, పంబలోళ్ళ అంకమ్మకతలు, కీలుగుర్రాలు, తోలుబొమ్మలాట, కోలాటాలు, పయిటేసిగోళ్ళు, గరగలు, పండరిబజన్లు, పులేసికాలు, మరగాళ్ళు, యానాదిచిందులు, మాతమ్మచిందులు, ఆసాదిఅరుపులు, కాటి పాపల కనికట్టు, మోడోళ్ళమాయలు, దొమ్మరాటలు,

పోలేరమ్మ పెట్టి, హరికతలు, బుడబుడకలోళ్ళు, బుర్రకతలు, పండరిభజనలు, జడకోలాటాలు, బుర్రసోది, హరిదాసులు, గంగిరెద్దులాటలు, పిట్టలదొరలు మొదలైన జానపద కళారూపాల, కళాకారుల ప్రస్తావనలు ఉన్నాయి.

జానపదకథలు:

బాలనాగమ్మకత, కాంబోజరాజకత, కార్తవరాయుడికత, కాంతరాజుకత, కాటమరాజుకత, నల్లతంగళుకత, నలజారమ్మ కతల ప్రస్తావనలున్నాయి.

జానపదపాటలు:

ఊరిమిళనిదర, సతిమ్మెరిచెర, కావయ్యకత, లచ్చుందేవరనవ్వు, పాంబాలమ్మదాయాలాట, లచ్చుమమ్మకతల ప్రస్తావనలున్నాయి.

పిల్లల ఆటలు

పసితనంలో పిల్లలు ప్రాంతీయంగా రకరకాల ఆటలు ఆడుతుంటారు. వీటికికూడా ప్రాంతీయంగా ప్రాదేశికపేర్లు ఉంటాయి.నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యంలో కనిపించిన చిన్నపిల్లలఆటలను పరిశీలించినపుడు వీటిలో ఆడపిల్లలు ఆడేవి మగపిల్లలు ఆడేవి, ఉభయులు ఆడేవి అని చాలా కనిపించాయి. చాలా ప్రాంతాలలో పిల్లలలో ఇవి సామాన్యమైనవే కానీ ప్రాంతీయంగా వీటికి పిల్లలు పెట్టుకున్న పేర్లు స్థానీయతను పట్టి చూపుతాయి .

మగపిల్లల ఆటలు :

కోతికొమ్మచ్చి, బిళ్ళంగోడు, వుప్పరబట్టి, పిళ్ళారాట, వొంటిబద్దాట, రొండుబద్దిలాట, ఐతాంబీతాం, మేకాపులి ఆట, గుడ్లుపెట్టే ఆట, బలిగుడు ఆట, డిమిండాలు, గోలీలాట, బొంగరాలాట, ఉప్పాట మొదలైనవి

ఆడపిల్లల ఆటలు

వామనగుంటలు, అచ్చంగాయలు, నాలుగురాళ్లఆట, చిన్నదాయాలాట, పెద్దదాయాలాట, బారాకట్ట, పల్లంచిరాళ్లాట, గెసికపుల్లలు, గుడుగుడుగుండెం, చికుచికుపుల్ల, బుజ్జిలకూడు, ముక్కు గిల్లే ఆట, ఒత్తాట, ఒంగులు దూకుడ్లు, బుడిగీలాట, కుందాట, కుర్రాట, మిట్టాపల్లం, ఒత్తొత్తిసూరొత్తి, తొక్కుడుబిళ్ళ,

ఒప్పులకుప్ప, యెన్నదుత్తలు, బుల్లెమ్మగుంటలు, బుడ్డీలాట, కళ్ళగంతలాట మొదలైనవి.

ఉభయులూ ఆడేటివి

ఆడపిల్లలు మగపిల్లలు కలసి ఆడే ఆటల్లో చాలావరకు అచ్చంగా ఆడపిల్లలు ఆడేవి కొన్ని అచ్చంగా మగపిల్లలు ఆడేవి కొన్నీ ఇందులో చేరుతాయి. అచ్చంగా ఇద్దరూ ఆడేవి కొన్ని ఉంటాయి. నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలో ఉభయులూ ఆడే ఆటల్లో కుందాట, డిమిండాలాట, ఉప్పాట, కళ్ళగంతలాట, మిట్టాపల్లం ఆట, ఐతాంబీతంఆట ఇలా చాలా ఆటల ప్రస్తావనలు కన్పించాయి.

వంటలు- రకాలు:

అంబలి, సంగటి, సద్దికూడు, కూట్నీళ్ళు, మజ్జిగనీళ్ళు, చిక్కటిమజ్జిగ, పులుసన్నం, ఇడ్లీలు, పొంగలి, చెనిగపొప్పుల ఉరిబిండి, వుద్దిపొప్పు ఉరిబిండి, గోగాకుపచ్చడి, కిచ్చిలికాయ వూరగాయ, గోగాకుపులగూర, అటికమావిడాకు పుల్లకూర, తక్కోలంకాయలపులుసు, వంకాయబజ్జీ, పుట్టకూడు, కోడికూర, చేపారొయ్య వేసి పులుసు, ఎర్రటిమీగడపెరుగు, పాలపొక్కుఅన్నం, చింతపండు చారు, కందిచారు, ఉలవచారు. గుగ్గిళ్ళ చారు

ఈ కథల్లోని వంటలను గమనిస్తే ప్రకృతితో మమేకమైన జీవనం కన్పిస్తుంది. ఆర్థికస్థితి కన్నా పరిసరాలలో లభ్యమయ్యే వనరులకు ప్రాధాన్యత ఇచ్చిన వంటలు కన్పిస్తున్నాయి. ఆకులను, కాయలను, పూవులను, పాడిపంటలను, జల భూచరములలో కొన్నింటిని ఆహారపదార్థాలుగా రకరకాలుగా వినియోగించిన తీరు కొన్ని కథల్లో చక్కగా చిత్రించి ఉన్నారు.

తినుబండారాలు:

1. నిప్పట్లు, సద్దనిప్పట్లు, రవ్వుంటలు, చెనగుంటలు, బొరుగుంటలు, చిమ్మిరుంటలు, నువ్వుంటలు, తైదుంటలు, పెసలుంటలు, పాకంముద్దలు, కమ్మరకట్లు, చక్కెరచ్చులు, మణుగుబూలు, కొబ్బరొడలు, కంబువడలు, ఉప్పుచెక్కలు, నువ్వులతిమ్మిరి, యేంచిన సెనక్కాయలు.

2. మూసుంటలు, ఉక్కిరి, పెరుగు వడలు, కారామణీగుగ్గిళ్ళు, అలసందొడలు, గుంట పులిబొంగరాలు, పులిబొంగరాలు, సియ్యాళ్ళు, తంపటేసిన గెణుసుగడ్డలు, తంపటేసిన తేగలు ఉడకేసిన: బెండలంగడ్డలు, యెల్లి గెడ్డలు, గిట్టిగెడ్డలు, సాపట్లు, దూదట్లు, దిబ్బట్లు, బీపురొట్లు, త్రైదురొట్లు. 3.సక్కిర పొంగలి, బెల్లపు పొంగలి, పాయిసం, గుగ్గిళ్ళు, వుద్దివడలు, ఏకాశీముద్దలు, సుకీలు, తీదోసెలు, కుడుములు, పులుసన్నం మొదలైన వంటకాలు కథల్లో అక్కడక్కడా చోటుచేసుకున్నాయి.

తినుబండారాలలోని మొదటిరకం వంటకాలు కొంతకాలం నిల్వఉంటాయి. ఇవి చేయడం కొంత శ్రమకోర్చినపని. తాత్కాలికంగ వినియోగించి పడేసేవికావు. నాలుగు రోజులుంటాయి కాబట్టి జాగ్రత్తగా కూడ చేయాలి. రెండోరకం వంటకాలు తాత్కాలికమైనవి. అనుకున్నప్పడు తీరికనుబట్టి చేసుకోదగినవి. మూడోరకం దైవకార్యాలపుడు చేసే నైవేద్యాలకు వినియోగించేవి.

నెల్లూరు జిల్లా కథాసాహిత్యంలో ప్రాకృతిక విజ్ఞానంతో పాటు ప్రాకృతిక జీవన శైలిని అందించే అనేక అంశాలు ఈ పరిశీలన ద్వారా ప్రాంతీయతా ముద్రతో కన్పించాయి. ప్రాంతీయతా ముద్రగల అంశాల పేర్లు మాండలికాన్ని గుర్తించడానికి ఉపయోగపడడం ఈ అధ్యాయం ప్రయోజనం.

నాల్గవ అధ్యాయం

వర్ణవిజ్ఞానం

వర్ణవిజ్ఞానం

నెల్లూరు జిల్లా కథాసాహిత్యంలోని వ్యంజనాలు

		ఓష్ఠ్యాలు		దంత్యాలు		తాలవ్యాలు		మూర్ధన్యాలు		జిహ్వామూలం		పరహనుమూలీయం	
		శ్వా.	నా.	శ్వా.	నా.	శ్వా.	నా.	శ్వా.	నా.	శ్వా.	నా.	శ్వా.	నా.
స్పర్శాలు	అ.ప్రా.	ప	బ	త	ద	చ	జ	ట	డ	క	గ		
	మ .ప్రా.		భ	థ	ధ	ఛ				ఖ	ఘ		
అనునాసికాలు			మ		న	ఞ			ణ		ఙ		
ఊష్మాలు					స		శ		ష			హ	
పార్శ్వికాలు					ల				ళ				
తాడితాలు					ర								
అంతస్థాలు		వ					య						

నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యంలోని స్వరాలు

	పూర్వాచ్చులు	పరాచ్చులు
సంవృతాలు	ఇ ఈ	ఉ ఊ
అర్ధ సంవృతాలు	ఎ ఏ	ఒ ఓ
వివృతాలు		అ ఆ
అక్షరవ్యంజనం	ఋ	

సంధ్యచ్చులు:

/ఐ/, /ఔ/ లు సంధ్యక్షరాలు. ఇవి క్రమంగా అకార యకారాలు(అయ్), అకార వకారాలు(అవ్) కలవగా ఏర్పడినవి. అందువల్ల వాటిని ప్రత్యేక వర్ణాలుగా గాకుండా రెండు వర్ణాల అనుక్రమాలు(SEQUENCE)గా అంటే/అయ్/ /అవ్/లుగా గ్రహించాలి. ఐ, ఔలకు అయి, అవులకూ మధ్య అర్థభేదనసమర్థత లేదు. కాబట్టి ఇవి ప్రత్యేక వర్ణాలుగా పరిగణించాల్సిన పని లేదు.

వర్ణవ్యాప్తి :

అచ్చులు – పదాది

అ- అంగడి, అగసాట్లు, అగుమానం, అలాగ్గా, అగ్గో, అబయా, అంబలి, అనా

ఆ- ఆకిరికి, ఆదరువు, ఆకిల్తో, ఆగిత్తెం, ఆమాత్తరం, ఆయన, ఆడ

ఇ- ఇలబంద్ర, ఇంటాయన, ఇగ్గో, ఇదంట్రా, ఇసకలో, ఇరికించు, ఇకబోతే,

ఈ- ఈరు, ఈపాలి, ఈపె, ఈను, ఈదులాడు, ఈల, ఈణ్ణించి, ఈదిలో,

ఉ- ఉణ్ణింది, ఉసిగొల్పు, ఉప్పకావిళ్లు, ఉముక, ఉదుటన, ఉత్తరపొద్దు, ఉల్లంకిపిట్ట,

ఊ- ఊళ్ళో, ఊలుదారం, ఊడ్సి, ఊల,

ఎ- ఎల్లింది, ఎట్టాగు, ఎప్పట్లానే, ఎటెల్లిందో, ఎకరం, ఎండ, ఎవుర్రా

ఏ- ఏసినానా, ఏపుగా, ఏమనుకోకు, ఏవో, ఏందే, ఏటొడ్డున, ఏడాకు, ఏళ్లు,

ఐ- ఐదేసిమంది,

ఒ- ఒకరే, ఒరేయ్, ఒనగూడిందని, ఒక్కపాలి, ఒళ్లు,

ఓ- ఓరి, ఓగొకటి, ఓపినంతసేపు

ఔ- ఔరా, ఔట్లు, ఔనా,

అం- అంపించినావు,

పదమధ్య

-అ- కరతుమ్మ, మొత్తల్లో, సమచ్చరం, గాబరా, కనబడు

-ఆ- కళ్ళాపి, గెలాయించి, కడాకి, మొకాన్నే, తాటాకులు, పగ్గాలు, దాయాలాట

-ఇ- యిరకాటం, పక్కిలు, ఆగిత్తెం, లచ్చిందేవి, నాలికి, నిలిసి, నెల్లిచెట్టు

-ఈ- తెలీదా, యీడ్నే, యీడ్సు, చీకరపుల్ల, బీరపాదు

-ఉ- దుడ్లు, పురుగుపుట్ర, బులుకోజు, గబుక్కున, నులకమంచం, పొణుకొను

-ఊ- దూలం, పడ్డదూడ, చూరుకింద, తూర్పానబట్టు, బూదూరు

-ఎ- యెర్రగెడ్డ, యెన్నితూర్లు, కండెలు, తిన్నె, చెనిగితోట, పొయ్యిగెడ్డ

-ఏ- రేత్రి, యేబ్రాసి, సందేళకాడ, బేలబడిపో, చేట, చెంతాడు, నానేసి, పిడేటు

-ఐ- మైల్లు, బైసాట్లు, తైదుంటలు/పైటేల/నైవేద్యం

-ఒ- కొటాయికి, బొట్టి, తొలాట/వొదినా

-ఓ- యోచనజేసి, కాంబోజరాజుకత/తోలుకెళ్లు/దోవ

-ఔ- కౌలు,

పదాంత

- అ రోంత, దుత్త, సౌన, దొన, కూటేళ, గుంజ, తలాయిట, నాలిక,
- ఆ అనావశింగా, పేగంగా, సల్లంగా, అలతగా, యిసిరాయింగా, ఉండ్లా, మేనా, లోటా
- ఇ దోటి, పంటి, పెగ్గి, జాస్తి, కావిలి, చేరగిలబడి, మోటించి, రచ్చారావిడి, వాకిలి
- ఈ సడ్డీ, కబడ్డీ
- ఉ నుడువులు, సొడ్డు, ఎన్ను, వొల్లు, వోళ్ళు, మైలు, పెలితట్టు, బొచ్చిలు
- ఊ బటానాలూ, వీరంగాలూ,
- ఎ మిద్దె, గద్దె,
- ఏ బలే, సాల్లే, వోమే
- ఐ నలపై, ముప్పై,
- ఒ సందిట్లో, యాడ్నో, సట్లో, అద్దో, రేవోమాపో

హల్లులు

పదాది

క- కోరుకి, కమ్మిటిపురుగు, కడుపుకూటోడు, కడసీల, కళ్యాట్లు, కుంది, కూట్టీళ్లు

ఖ- ఖంగుమను, ఖాళీ, ఖండితంగా, ఖాళీ,

గ- గంజి, గచ్చు, గడ్డివామి, గమిళ్లలో, గసబోసుకుని, గాడి, గెనిమి, గొడ్లు, గోరం

ఘ- ఘట్టాలను, ఘనాపాటి, ఘోరాలు

చ- చక్కలిగిలి, చాడీలు, చెండాడు, చూర్లో, చెడామడా, చొంగలు

ఛ- ఛాయ, ఛీఛీ, ఛెళ్ళుమనిపించు

జ- జంగమదేవరు, జంగుపిల్లి, జతగాడు, జోలికి, జారగిలబడు, జాతిగొడ్డు, జీలగచెట్లు

ట- టెంకి, టెంకాయ, టక్కుటిక్కురాణి

డ- డబ్బులు, డంగైపోవు, డస్సిపోవు, డబ్బా, డప్పులుకొట్టు, డెక్కలు, డోళ్లు

ఢ- ఢింబకా

త- తపిల, తట్ట, తవుడు, తాటిబద్ద, తిప్పతీగ, తిరగలి, తాళిబొట్టు, తాళాలు,

ద- దరువుపడు, దురుసుగా, దశయ్య, దేవళం, దోకుడుపార, దోటి, దబర

ధ- ధర్మప్రభువులు, ధన్‌ధన్, ధాటికి

న- నలుగురం, నాసామిరంగా, నీపాపంకూలా, నిమ్మళాంగా, నొచ్చుకొను, నూలు

ప- పరిశబారిపోవు, పచ్చాపలు, పొద్దన్నుంచీ, పెండి, పెళ్ళుకొచ్చు, పెళ్ళోకి, పెగ్గి

ఫ- ఫలహారం, పరవాలేదు, ఫలానా

బ- బయదేలాలి, బక్కోడా, బాయి, బూజు, బొద్దింకలు, బర్రెలు, బయిసారింది, బోకులు

భ- భాగవతం, భలేగుంది, భోశానంపెట్టి

మ- మడక, మణెమ్మ, మందల, మందలించు, మొకాన, మట్టగించు

య- యాప్మండి, యేసికాలు, యెల్ల, యేబ్రాసి, యెట్టోడు, యేట్లో, యారకొచ్చి

ర- రాయిచెట్టు, రొవంతసేపు, రవ్వంటలు

ల- లగువు, లచ్చిందేవి, లోలాక

వ- వెన్నీపు, వాములు, వొగదెంచుకొను, వొగటేమాపన, వొగిసు, వారగా, వంకాయబజ్జీ

శ- శీకాయ, శెలవులు, శాపినార్థాలు, శానామంది

ష- షికార్లు

స- సవురు, సమందం, సాంగెం, సందేల, సందకాడ, సమాళించు, సమర్త, సంజీకటి

ఫ- ఫిర్కా

పదమధ్య

అన్ని హల్లులూ అచ్చుల మధ్య వచ్చాయి

-క- సకాయం, ఎకరం, గతుక్కుమను, మురుకులు, నూకలు, రూకలు, సవకతోట

-ఖ- దాఖలు, పాయిఖానా, సువర్ణముఖి

-గ- తొంగుంటా, నలగరం, లగాయతు, బోగాతం, సంగటి, ఎగనామం,

-ఘ- దీర్ఘాలు

-ఙ్గ- కొంగు, చెంగు, మంగు

-చ- లచ్చనంగా, కిచ్చిలికాయ, సీమసింతచెట్టు, సమచ్చరం,

-జ- గుజ్జు, బుజ్జమ్మా, బుజ్జోడా,

-ఞ్జ- గింజ, ముంజిలు, గుంజలు

-ట- మణికట్టు, పేటకి, యెంటికలు, సుట్టకుదుర్లు, చేటలు

-డ- పొడుగులు, మడవ, యెండపొడ, చాడీలు, తడికి

-ణ- ఆణ్ణించి, వీరణాలు, కరణీకం, గేణత్త, వుణింది, తలమణిసి, పణంగాపెట్టి

-త- పెతరమాటలు, సంపేత్తడు, గోతాలు, తిక్కతీగ

-ద- అయిదేలు, పల్దోంపుల్ల, సౌద, బాద్దిత, యామద్దెన, వుద్దీలు, దూదట్లు, ఉద్దోగం

-ధ- మధ్యాహ్నం, ఏకధారగా

-న- యాన్దోల్లు, పిన్నీసు, గునుస్తూ, గనిమ్మీద, నన్నెత్తిన, అనాక, తిరనాళ

-ప- ఒగటేమాపన, చీపురాట్లు, సాపలు, యాపారం, రాపాడుతున్నాడు,

-ఫ- ముప్పై

-బ- కొబ్బెరి, రుబ్బి, దబర, దెబ్బలు

-భ- గలభా, అనుభవం, కాలభైరవుడు

-మ- పైమనిషి, కమురువాసన, చిమ్మిరుంటలు, తూముడు

-య- మలెయ్యడం, కయిత్తం, సయాన, వయ్యాశిసెల, వాయిస్తా, సియ్యాళ్ళు

-ర- ఇరుగారు, సంకురాతిరి, సమర్తయి, ఇరసడు, సూరికత్తి, ఇరక్తి,

-ళ- సమాళించు, మాళిగ, మళ్ళా, రాళ్ళూరప్పలు, సుళువుగా

-ల- పుల్ల్యాకు, మలాట, యిలాకా, నులకమంచం, సెకలుపడు, మడేలు, అలాదుగా

-వ- కావమ్మకత, సావాసగోడు,

-శ- యోశన, కాశెవ్వబాగోతం, మశానం, కుశాల, యిశాక, వొడ్లరాశి

-ష- యిష్టం, రోషం, కషాయం, శేషన్న

-స- ఇసిత్రంగా, ఇసయం, పసరాలు, పసిరికపాము, ఉసి, ఎసుట్లోకి, కసువు

-హ- ఇహమీద, ఇహనావల్లకాదు, మొహాలు

పదాంతం:

-మ్ బియ్యమ్

-య్ రేయ్, మేయ్, అవుసుబాయ్

-ల్ కోల్కోల్, టేబుల్,

-వ్ సంపేసుంటావ్

-స్ అంబాలీస్

సంయుక్తాలు

రెండు వర్ణాల పదాది సంయుక్తాలు

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

క్య్ - క్యాంటీను, క్యూలో

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

క్ర్ - క్రౌర్యం, క్రయిస్తవుడు, క్రాపింగు, క్రోటానుమొక్కలు

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యపార్శ్వికం

క్ల్ - క్లాసు

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

క్వ్ - క్వాలిఫికేషన్

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + మూర్ధన్యోష్మం

క్ష్ - క్షణంలో,

జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాడితం

గ్ర్ - గ్రుక్క, గ్రామం,

జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్యపార్శ్వికం

గ్ల్- గ్లాస్కోమల్లు, గ్లామరు, గ్లాసు

తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యానునాసికం

జ్ఞ్ - జ్ఞాపకం, జ్ఞానం

తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

జ్య్ - జ్యోతులై, జ్యూసులు

తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

జ్వ్ - జ్వారం

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

ట్య్ - ట్యూసను,

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

ట్ర్ - ట్రాన్సఫర్లు, ట్రెయిను,

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

డ్య్ - డ్యూటీ

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాడితం

డ్ర్ - డ్రయివరు

దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

త్య్ - త్యాగులు

దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం +తాడితం

త్ర్ - త్రోపులకు, త్రాగుడు,

దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

త్వ్ - త్వరలోనే

దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

ద్ర్ - ద్రవించిన

దంత్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

ద్వ్ - ద్వీపం, ద్వేషం, ఐద్వా

దంత్యం మ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

ధ్య్ - ధ్యాస, ధ్యేయం

దంత్యం మ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

ధ్వ్ - ధ్వజస్తంబం, ధ్వని

దంత్యానునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

న్య్ - న్యాయం

ఉబయోష్ఠ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

ప్య్ - ప్యాట్లో, ప్యాకెట్లు, ప్యాంట్లు,

ఉబయోష్ఠ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

ప్ర్ - ప్రెస్సై, ప్రకరం, ప్రతిదీ, ప్రహరీ,

ఉబయోష్ఠ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యపార్శ్వికం

ప్ల్ - ప్లాన్లు, ప్లీజు, ప్లేటు

ఉబయోష్ఠ్యం మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

ఫ్ర్ - ఫ్రేములు, ఫ్రెషుగా

ఉబయోష్ఠ్యం మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

ఫ్య్ - ఫ్యామిలీ, ఫ్యాసయితే, ఫ్యాకెట్లు

ఉబయోష్ఠ్యం అ.ప్రా. నాదంస్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

బ్య్ - బ్యాంకోళ్లు, బ్యార్‌బ్యార్‌మని, బ్యేచలర్లు

ఉబయోష్ఠ్యం అ.ప్రా. నాదంస్పర్శం + తాడితం

బ్ర్ - బ్రతికినా, బ్రామ్మలకి, బ్రాందీ, బ్రిడ్జిలు

ఉబయోష్ఠ్యం అ.ప్రా. నాదంస్పర్శం + దంత్యపార్శ్వికం

బ్ల్ - బ్లాకులో

ఉబయోష్ఠ్యం మ.ప్రా. నాదస్పర్శం + తాడితం

భ్ర్ - భ్రమలుపడు

ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

మ్య్ - మ్యారేజీ

ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + తాడితం

మ్ర్ - మ్రింగు, మ్రోగు, మ్రోలు

దంత్య పార్శ్వికం + తాలవ్యఅంతస్థం

ల్య్ - ల్యాకపోతే

దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం + తాలవ్యఅంతస్థం

వ్య్ - వ్యవహారం, వ్యవసాయం,

దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం + తాడితం

వ్ర్ - వ్రేలాడదీయు, వ్రతాలు

తాలవ్య ఊష్మం + తాలవ్యఅంతస్థం

శ్య్ - శ్యామూ,

తాలవ్యోష్మం+ తాడితం

శ్ర్ - శ్రాద్దాలట, శ్రేయసు, శ్రీతాళం

తాలవ్యోష్మం+ దంత్య పార్శ్వికం

శ్ల్ - శ్లేష్మంలో

మూర్ధన్యోష్మం + తాలవ్యఅంతస్థం

ష్య్ - ష్యూరిటీ

దంత్యోష్మం+ జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్క్ - స్కూలు

దంత్యోష్మం+ మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్ట్ - స్టేసను

దంత్యోష్మం+దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్త్ - స్తిమితం,

దంత్యోష్మం+ దంత్యం మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్థ్ - స్థిరం, స్థితి,

దంత్యోష్మం+ దంత్యానునాసికం

స్న్ - స్నానం, స్నేహం,

దంత్యోష్మం+ ఉబయోష్ఠ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్ప్ - స్పృహ

దంత్యోష్మం+ ఉబయోష్ఠ్యం మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్ఫ్ - స్ఫురణ

దంత్యోష్మం+ ఉబయోష్ఠ్యానునాసికం

స్మ్ - స్మరణ, స్మోకింగ్

దంత్యోష్మం+ తాడితం

స్ర్ - స్రవించే

దంత్యోష్మం+ దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

స్వ్ - స్వంతెద్దులు, స్వామియే

దంత్యోష్మం+దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్త్ - స్తిమితం

పరహనుమూళీయం + తాలవ్యఅంతస్థం

హ్య్ - హ్యాండిక్రాఫ్ట్

పదమధ్య సంయుక్తాలు

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

క్త్ - రక్తాన్ని, బక్తులారా

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

క్ర్ - విక్రయం, ఆక్రమణ, సెక్రాలు

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + మూర్ధన్యోష్మం

క్ష్ - వృక్షాలు

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యోష్మం

క్స్ - రిక్సా

జిహ్వామూల మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం +

ఖ్క్ - లెఖ్ఖాడొక్కా

జిహ్వామూల మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

ఖ్య్ - సౌఖ్యం

జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాదం, స్పర్శం + తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

గ్జ్ - ఎగ్జిబిషను

జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాదం, స్పర్శం + తాడితం

గ్ర్ - పాణిగ్రహణం, జాగ్రత్తగా

జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాదం, స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

గ్య్ - బోగబాగ్యాలు

కంఠ్యానునాసికం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ఙ్క్ - ఇంకోపాలి, వంకలుతీసింది, అంకడు, చింకిరిచాప, దాంకునేసినా

కంఠ్యానునాసికం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ఙ్గ్ - దుడుంగున, బొంగురుగొంతు, సాంగెం, యెంగిలి, పోంగనే, పంట్రంగం

తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యానునాసికం

జ్ఞ్ - ఆజ్ఞ, కుతజ్ఞత

తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాడితం

జ్ర్ - వొజ్రమ్మ, వొజ్రోరిపాలెం,

తాలవ్యానునాసికం + తాలవ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ఞ్చ్-కొంచేపు, మంచీసెబ్బర, నిమ్మళించుకుని, తెపరాయించుకొని, ఆణ్ణించట్నే

తాలవ్యానునాసికం + తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ఞ్జ్ - గుంజడం, పులింజెర్లు, గింజలు, గుంజలు,

మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యానునాసికం

ట్న్ - పుట్నావు, కూట్నీళ్లు, చట్నీ,

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాడితం

ట్ర్ - నట్రాజు, ఒకట్రొండు, తప్పినారంట్రా,

మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + పార్శ్వికం

ట్ల్ - ఆవుట్లు, టికెట్లు, నూరుపుట్లు, కూట్లుగట్టి, యెసుట్లోకి, గాట్లు, గూట్లోకి,

మూర్ధన్యం అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + తాలవ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

డ్చ్ - ఊడ్చి, వోడ్చి

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్యానునాసికం

డ్న్ - వోకడ్నె, యీడ్నే, యాడ్నించి, యాడ్నో

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

డ్య్ - పాడ్యమి

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాడితం

డ్ర్ - సూడ్రా,

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + పార్శ్వికం

డ్ల్ - దొడ్లోకి, వడ్లగింజలు, గొడ్లు

మూర్ధన్యం, అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్యోష్ఠ్యం

డ్స్ - యీదిలోకీడ్సి, వూడ్సుకుపోవు

మూర్ధన్యానునాసికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ణ్ట్ - కూకుంటావా, ఇంటేలుపు, ఒంటేలుకి

మూర్ధన్యానునాసికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ణ్డ్ - ఏమండీ

మూర్ధన్యానునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

ణ్య్ - పుణ్యాన, వుణ్యాడు,

దంత్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

త్క్ - సత్కారం, చీత్కారాలు,

దంత్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యానునాసికం

త్న్ - రత్నమ్మ, ప్రయత్నం,

దంత్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

త్య్ - సత్యం,

దంత్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

త్ర్ - ఆత్రంగా, యిసిత్రం, నేత్రాలు

దంత్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

త్వ్ - సత్వరంగా, సహజత్వం,

దంత్యం, అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ద్గ్ - సద్గురు

దంత్యం, అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + దంత్యం, మ.ప్రా. నాదస్పర్శం

ద్ధ్ - సిద్ధిబుద్ధి

దంత్యం, అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + దంత్యానునాసికం

ద్న్ - పద్న, పద్నాలుగు

దంత్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం

ద్మ్ - పద్మవ్యూహం

దంత్యం, అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

ద్య్ - సేద్యగాడు, పరద్యానం, మద్యాన్నం,

దంత్యం అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + తాడితం

ద్ర్ - అయిద్రాబాదులో, మద్రాసు, బద్రం, పెడద్రం

దంత్యం, మ.ప్రా. నాదస్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

ధ్య్ - మధ్యలోనే, మధ్యాహ్నం, సాధ్వీ,

దంత్యానునాసికం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

న్త్ - దీన్తో, దాన్తో, వాన్తో,

దంత్యానునాసికం + దంత్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

న్ద్ - వుణ్ణింది

దంత్యానునాసికం + దంత్యం మ.ప్రా. నాద స్పర్శం

న్ధ్ - సత్యసంధుడు

దంత్యానునాసికం + ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

న్ప్ - మాన్పించు

దంత్యానునాసికం + ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం

న్మ్- సన్మానం

దంత్యానునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

న్య్ - మడిమాన్యాలు, తెలీదుగాన్యా,

దంత్యానునాసికం + తాడితం

న్ర్ - అవున్రా

దంత్యానునాసికం + దంత్య పార్శ్వికం

న్ల్ -పన్లు, వాన్లు,

దంత్యానునాసికం + దంతోష్ఠ్య అంతస్థం

న్వ్ - సత్యాన్వేషణ

ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యం శ్వాస స్పర్శం

ప్త్ - తిరప్తికి, చెప్తా

ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్యానునాసికం

ప్న్ - స్వప్న,

ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

ప్ర్ - అభిప్రాయం

ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్య పార్శ్వికం

ప్ల్ - మప్లర్లు

ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్య పార్శ్వికం

బ్ల్ - పబ్లీకు

ఉబయోష్ఠ్య మ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

భ్య్ - అభ్యంతరం

ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

మ్డ్ - లమ్డీకొడకా

ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

మ్ప్ - చెంప, గంప,

ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

మ్బ్ - కంబం, పంబలోళ్లు,

ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

మ్య్ - తుమ్మ్యాకు

తాడితం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ర్క్ - సర్కారుబండి, పళపేర్కాడు

తాడితం + తాలవ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ర్చ్ - మూర్ఛ, నూర్ఛడం

తాడితం + తాలవ్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ర్జ్ - తర్జనబర్జనలు, అర్జెంటుగా

తాడితం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ర్ట్ - పార్టీలు

తాడితం+దంత్యం, అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ర్త్ - ఎగర్తించి, సమర్త

తాడితం+ దంత్యం మ.ప్రా. నాదస్పర్శం

ర్ధ్ - పారమార్థిక, శాపినార్థాలు

తాడితం+దంత్యం అ.ప్రా. నాదస్పర్శం

ర్ద్ - అంతవర్దాక, మర్దనా, నిర్దయ, సర్దుకొను

తాడితం+ దంత్యానునాసికం

ర్న్ - మర్నాడు, తిర్నాళ, దైర్నం, ఒకర్నొకరు

తాడితం+ ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ర్ప్ - వగర్పుతో, అర్పడం

తాడితం+ ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం

ర్మ్ - కర్మ, దర్మపన్నాలు, దర్మరాజు

తాడితం + తాలవ్యఅంతస్థం

ర్య్ - కార్యాలకు, ఆచ్చెర్యంగా, గాంబీర్యం, మర్యాద, విపర్యాలకు

తాడితం + దంత్య పార్శ్వికం

ర్ల్ - పైర్లు, తెల్లార్లు, బోర్లించుకుని, సుట్టకుదుర్లు

తాడితం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

ర్వ్ - తర్వాతనే, ఊర్వశి

తాడితం + దంత్యోష్మం

ర్స్ - తీర్సకపోయావా, నికార్సైన, ఆర్సుకుపోవు,

దంత్యపార్శ్వికం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ల్క్ - రగుల్కొల్పి

దంత్యపార్శ్వికం + తాలవ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ల్చ్ - లాల్చి, పోల్చుకుని, కాల్చి, రగిల్చి, మరల్చు

దంత్యపార్శ్వికం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ల్త్ - కాల్తోచేత్తో, మిగుల్తుంది, కదుల్తుండు, మెదల్తొంది

దంత్య పార్శ్వికం + దంత్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ల్ద్ - బయల్దేరుతూ, అన్నల్దమ్ములు

దంత్య పార్శ్వికం + దంత్యానునాసికం

ల్న్ - యెల్నాడు, తోల్నాడు, పట్నారు, కొట్నారు,

దంత్య పార్శ్వికం + ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ల్ప్ - యెడల్పుగా, కల్పుకోని,

దంత్య పార్శ్వికం + ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం

ల్మ్ - జల్మజల్మానికి, జుల్మాన, సిల్మాకి,

దంత్య పార్శ్వికం + తాలవ్యఅంతస్థం

ల్య్ - వైకల్యాన్ని

దంత్య పార్శ్వికం + దంత్యోష్మం

ల్స్ -తూగాల్సొస్తుంది, సూడాల్సొస్తాది, తెల్సా

మూర్ధన్య పార్శ్వికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ళ్ట్ - ఆయాళ్టప్పుడు

మూర్ధన్య పార్శ్వికం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ళ్త్ - ఎళ్తారు

మూర్ధన్య పార్శ్వికం + దంత్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ళ్ద్ - వెళ్దామా

మూర్ధన్య పార్శ్వికం + దంత్యానునాసికం

ళ్న్ - తమిళ్నాటికి

మూర్ధన్య పార్శ్వికం + తాలవ్యఅంతస్థం

ళ్య్ - బళ్యా

తాలవ్యోష్మం + తాలవ్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

శ్చ - పాయశ్చిత్తం, పశ్చిమం, నిశ్చలంగా, ఆశ్చర్యం

తాలవ్యోష్మం + దంత్యానునాసికం

శ్న - ప్రశ్న

తాలవ్యోష్మం + ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

శ్ప - ఈశ్వరుడు

తాలవ్యోష్మం + తాడితం

శ్ర - విశ్రాంతి, ఆశ్రయించి,

తాలవ్యోష్మం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

శ్వ -శాశ్వతంగా, యిశ్వాసం, పంటరంగేశ్వరుడు

మూర్ధన్యోష్మం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ష్క - పేష్కార్లు

మూర్ధన్యోష్మం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ష్ట - ముష్టోల్లు, గోష్ట, కాయకష్టించేసి, యిష్టం, ముదనష్టపోడు,

మూర్ధన్యోష్మం + మూర్ధన్యం మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

ష్ఠ - భష్ఠుడుగా

మూర్ధన్యోష్మం + మూర్ధన్యానునాసికం

ష్ణ - కృష్ణుడు, ఉష్ణోగ్రత,

మూర్ధన్యోష్మం + తాలవ్యఅంతస్థం

ష్య - మనుష్యులు

దంత్యోష్మం + జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్క - మనస్కులు

దంత్యోష్మం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్ట - ముదరస్టపు, కమినిస్టోల్లు, నాస్టా, ఆస్టలు, యాస్ట

దంత్యోష్మం+ దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

స్త - యిస్తర్లు, కాళస్తిరి, పస్తు, పొద్దస్తమానం, మద్దిస్తం

దంత్యోష్మం+ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం

స్మ - మనస్మారకం

ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + దంత్యోష్మం

మ్స్ - సంసారాల్లో, దొంసం,

మూడు వర్ణాల సంయుక్తాలు

పదాది మూడువర్ణాల సంయుక్తాలు

దంత్యోష్మం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా.శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

స్ట్ర- స్ట్రెస్స్

దంత్యోష్మం +దంత్య అ.ప్రా.శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

స్త్ర- స్త్రీలు

పదమధ్య మూడు వర్ణాల సంయుక్తాలు

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + మూర్ధన్యోష్మం + ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం

-క్ష్మ- మహాలక్ష్మి

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + మూర్ధన్యోష్మం + తాలవ్యఅంతస్థం

-క్ష్య - సాక్ష్యాలన్నీ

జిహ్వామూల అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + ఉబయోష్ఠ్య మ.ప్రా. నాద స్పర్శం +తాడితం

-గ్భ్ర - దిగ్భ్రాంతి

మూర్ధన్యఅనునాసికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

-ణ్ట్ర- యెంట్రకాయ/పంట్రంగం

మూర్ధన్యఅనునాసికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా.శ్వాస స్పర్శం + దంత్యపార్శ్వికం

-ణ్ట్ల- సుట్టింట్లో, దాంట్లోంచి, మూలింట్లో,

మూర్ధన్యఅనునాసికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా.నాద స్పర్శం + తాడితం

-ణ్డ్ర- అక్కసెల్లెండ్రులు, పండ్రెండ్లనాటి, గమ్మునుండ్రా, జాండ్రపేట, పదండ్ర

మూర్ధన్యఅనునాసికం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా.నాద స్పర్శం+దంత్య పార్శ్వికం

-ణ్డ్ల- నేనుండ్లా,

మూర్ధన్యఅనునాసికం + మూర్ధన్యఅనునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

-ణ్ణ్య- పోయుణ్ణ్యా

దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + ఉబయోష్ఠ్య అనునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

-త్మ్య- మహత్మ్యం

దంత్యానునాసికం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

-న్త్ర్- సౌతంత్రం

దంత్యానునాసికం + దంత్యం అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాడితం

-న్ద్ర్- కేంద్రం, చంద్రుడ్ని

తాడితం + తాలవ్యోష్మం + దంత్యోష్ఠ్య అంతస్థం

-ర్శ్వ- పార్శ్వాలన్ని

మూర్ధన్యోష్మం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా.శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యఅంతస్థం

-ష్ట్య - దృష్ట్యా

మూర్ధన్యోష్మం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా.శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

-ష్ట్ర - రాష్ట్రం

దంత్యోష్మం + మూర్ధన్యం అ.ప్రా.శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

-స్ట్ర్- డిస్ట్రిబ్యూటర్

దంత్యోష్మం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

-స్త్ర్- కాళాస్త్రి, శాస్త్రం, స్త్రీ, వస్త్రాలతో

ద్విత్వాలు

క్క్ - దొక్కలో, దుక్కం, గుటుక్కుమంటే, చివుక్కున, సుక్కలు, సక్కిర, సొక్కాయి

గ్గ్ - సిగ్గరి, రైగుడ్డ, ఇగ్గో, సైగ్గావోయి, దెగ్గిర, పెగ్గి, కలిగ్గంలో

చ్చ్- అచ్చేరు, ఎచ్చులు, నుచ్చినగుంట, అరిచ్చెంద్రులు, పచ్చికసువు, ఎచ్చులు

జ్జ్ - గెజ్జిలు, కజ్జూరం, మజ్జిగ, గుజ్జు, వంకాయబజ్జీ, కిచ్చిలిచెట్టు, సమచ్చరం

ట్ట్ - తుట్టమారం, గెట్టు, ఎట్టోణ్ణి, ఉట్టి, సుట్టిల్లు, వూటికట్టి, మట్టగించు, మంచంపట్టీలు

డ్డ్ - బరిగొడ్డు, దుడ్డు, యరగడ్డ, నడ్డి, రెడ్డిమడ్డి, అడ్డపట్టీలు, సొడ్డు, సడ్డీ, బుడ్డి

ణ్ణ్ - వోణ్ణి, యితణ్ణం, వుణ్ణెన్ని, గుణ్ణాలు, దణ్ణాలు

త్త్ - గిత్త, మొత్తలో, దుత్త, ఆగిత్తం, బిత్తర, సత్తెం, సత్తుగిన్నెలు, బత్తలారం

ద్ద్ - వుబద్దర, ఇద్దో, వుద్ది, మద్దినేళ, ముద్దకామ్, అపద్దం, సేద్దం, గెద్దలు, సద్దినీళ్ళు

న్న్- మన్నాడు, యెంకన్నా, పున్నెం, వెన్నీపు, సద్దన్నం, మాగన్నుగా, నున్నపొట్టు

ప్ప్ - నిప్పట్లు, సప్పట్లు, నిప్పకల్లు, తప్పెట, గప్పన

బ్బ్ - గెబ్బిడు, మంచీసెబ్బర, పుబ్బ, ఊరగాయదబ్బ, డబ్బీ, అబ్బీ

మ్మ్ - గమ్మగుండు, అమ్మి,

య్య్ - రెయ్యి, కయ్యలు

ర్ర్ - వూటికర్ర, వూదనబుర్ర, కీలుగుర్రాలు

ల్ల్- గొల్లున, ఆరునెల్లూ, కల్లాట్లు

వ్వ్ - బువ్వ, అవ్వ, కవ్వం

ళ్ళ్ - పలగాళ్ళకి, సాకల్లోళ్ళు, వాళ్ళు, యిళ్ళు, సుళ్ళుతిరుగు

స్స్ - సరస్సు, బస్సు

వర్ణ మార్పులు

నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యంలోని వర్ణాలు పొందిన ధ్వని మార్పులు:

అచ్చులు:

పదాది అచ్చులు:

అ- > ఆ-

అఘాయిత్యం > ఆగిత్తం

ఆ- > అ-

ఆనిక > అనాక

ఇ- >ఈ-

ఇక్కడ > ఈడ

పదమధ్య అచ్చులు

పదమధ్య - అ- > –ఆ- , –ఇ- , –ఉ- , –ఎ- , –ఒ-

పోవలెనా > పోవాల్నా

చనగ > చెనిగ

మొదలు >మొదులు

దగ్గర > దెగ్గిర

పరువు> పొరువు/రవ్వంత > రొంత

పదమధ్య -ఆ-> –ఇ-, –ఎ-, –ఏ-, –ఒ-

మధ్యాహ్నవేళ > మద్దినేళ

రాత్రి > రెయ్యి

రాత్రి > రేత్రి/భళా >బలే

దారిన > దోవన/వాళ్ళు > వోళ్ళు

పదమధ్య -ఇ-> –అ-, –ఆ-, –ఈ-, –ఎ-

తికమకలు > తకమికలు

ఉండినాడు > ఉణ్యాడు

తెలియదు > తెలీదు

పోయివద్దాం > పోయొద్దాం,

పదమధ్య -ఉ-> –అ-, –ఆ-, –ఇ-, –ఒ-

తిరునాళ్ళ > తిరనాళ

ఉంటుంది > వుంటాది /పేకువజామున > యాకాజామన

ఇవ్వు > యియ్యి/ ఎలుకలు > యెలికలు

ముఖం > మొహం

పద మధ్య -ఋ- > –ఇ-, –ఉ-

కృత్తిక > కిర్తిక

అదృష్టం > అదురుష్టం

పదమధ్య -ఎ-> –అ-, –ఇ-, –ఒ-

బారెడు > బారడు

ఏలెడు > ఏలిడు

రెండు > రొండు

పదమధ్య -ఏ- > –ఆ-, –ఎ-

వేళకి > యాళకి

చేయలేక > చెయ్యలేక

పదమధ్య -ఒ->–ఎ -, –ఓ-

నొప్పి > నెప్పి

బొర్లించు > బోళించు

పదమధ్య -ఔ->

-ఔ-> –ఆ-, –ఓ-

కౌగిలించు> కావిలించు

కౌలుకి > కోరుకి

పదాంత అచ్చులు

పదాంత -అ > –ఇ

కాయ > కాయి

పదాంత -ఈ>–ఆ

మళ్ళీ > మల్లా/బఠాణీలు > బటానాలు

హల్లులు:

పదాది

ఘు-> గ-

ఘట్టం> గట్టం

పదాది చ->స-

చల్లంగా > సల్లంగ?ా

పదాది త-> ద-

తోవ > దోవ

పదాది ధ-> ద-

ధర్మరాజు > దర్మరాజు/ధైర్యం > దైర్నం

పదాది ప-> బ-

పిల్లనగ్రోవి > బిల్లంగోయి

పదాది బ-> వ-

బరువు > వురువు

పదాది భ-> బ-

భరణి > బొరణి/ భద్రం బద్రం/భళా > బలే

పదాది వ-> య-

విడుదల > యిడదల/వెన్నెల > యెన్నిల

పదాది శ-> స-

శబ్దం > సద్దు

పదాది హ-> ప- , య-

హెచ్చు > పెచ్చు, హెచ్చులు > యెచ్చులు

పదమధ్య

పదమధ్య -క-> –చ- , –ప-

దక్షిణాన > దచ్చినాన

అక్కచెల్లెళ్లు > అప్పజెల్లెళ్లు

పదమధ్య -ఖ-> –హ-

ముఖం > మొహం

పదమధ్య -గ->–వ-

కౌగిలించు> కావిలించు

పదమధ్య -ఘ-> –గ-

అఘాయిత్యం> ఆగిత్తం

పదమధ్య -చ->–జ- , –సి-

అక్కచెల్లెళ్లు > అప్పజెల్లెళ్లు

మరిచి > మరిసి

పదమధ్య -ట-> –ల-

బయట > బయలు

పదమధ్య -ఠ-> –ట-

బఠాణీలు > బటానాలు

పదమధ్య -డ-> –ట- , –ల-

ఎండ్రకాయ > యెంట్రకాయ

ఇత్తడి > ఇత్తలి

పదమధ్య -ణ-> –న-

బఠాణీలు > బటానాలు/రోహిణి > రోయిని

పదమధ్య -త-> –వ-

కొరత > కొరవ

పదమధ్య -థ-> –త-, –ద–

కథ > కత

వీథి > యీది

పదమధ్య -ధ-> –ద-

దుర్యోధనుడు > దుర్యోదనుడు

పదమధ్య -న-> –ణ-

మనిషి > మణిసి

పదమధ్య -ప-> –బ-, –వ-

నూరుపిండి > ఊరుబిండి

కాపలా > కావిలి/తులిపి > తులవ

పదమధ్య -బ-> –ద -, –మ-

శబ్దం > సద్దు

సంబంధం > సమ్మందం

పదమధ్య -భ-> –ద- -ప-, –బ-

శుభ్రం > సుద్దం

నలభై > నలపై

మహానుభావులు > మగానుబావులు

పదమధ్య -మ-> –న-, –వ-

పద్మ > పద్న

మామిడి > మావిడి/పెనిమిటి > పెనివిటి

పదమధ్య -య->–న-

ధైర్యం > ధైర్నం

పదమధ్య -ర-> –డ-, –ద-

సంబరం > సంబడం

శుభ్రం > సుద్దం

పదమధ్య -ల-> –ర-

కొలుకి > కోరుకి

పదమధ్య -ళ-> –ల-

భళా > బలే/సుళువు > సులువు

పదమధ్య -వ-> –గ-, –య-

అవమానం > అగుమానం

ఇవ్వు > ఇయ్యి

పదమధ్య -శ-> –స-

ఆశలు > ఆసిలు/నాశనం > నాసినం

పదమధ్య -ష-> –చ -, –స-

దక్షిణాన > దచ్చినాన

విషయం > యిసయం

పదమధ్య -హ- > –గ-, –య-

మహానుభావులు > మగానుబావులు

రోహిణి > రోయిని

పదమధ్య సంయుక్తాలు వేరు సంయుక్తాలుగా మారినవి:

మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం + దంత్య పార్శ్వికం > మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం + దంత్యానునాసికం

-ట్ల- >– ట్న- అట్లాగేనా > అట్నేనా

మూర్ధన్య అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + తాలవ్య అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం >మూర్ధన్య అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + దంత్యోష్మం

-డ్చ- > – డ్స- - పూడ్చి > పూడ్సి

మూర్ధన్యఅనునాసికం + మూర్ధన్య అ.ప్రా. నాదస్పర్శం > మూర్ధన్యఅనునాసికం + తాలవ్యఅంతస్థం

-ండ- > –ణ్య- ఉండినాడు > ఉణ్యాడు

దంత్యానునాసికం + దంత్య మ.ప్రా. నాదస్పర్శం > దంత్యానునాసికం + దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

-ంధ- > –ంద- సంబంధం > సమ్మందం

దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + ఉభయోష్ఠ్యానునాసికం > దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్యానునాసికం

-ద్మ- > –ద్న- - పద్మ > పద్న

ఉబయోష్ట్యం అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం + దంత్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం > ఉబయోష్ట్యం అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం + దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

-ష్త- > –ష్ద- - చెష్తాం > చెష్దాం

-ంభ- > –ంబ- స్తంభం > కంబం

దంత్యతాడితం +దంత్య మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం > తాడితం + దంత్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

-ర్థ- > –ర్త- సమర్థ > సమర్త

దంత్యతాడితం +దంత్య మ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం > తాడితం + దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం

ర్థ > ర్ద - అర్థం > అర్దం

తాడితం + దంతమూలీయాంతస్థం > తాడితం + దంత్యానునాసికం

ర్య > ర్న - ధైర్యం > ధైర్నం

దంత్య పార్శ్వికం + తాలవ్య అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం > దంత్య పార్శ్వికం +దంత్యోష్మం

ల్చ > ల్స - కాల్చి > కాల్సి

మూర్ధన్యోష్మం + మూర్ధన్య అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం > దంత్యోష్మం + మూర్ధన్య అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం

ష్ట > స్ట - కష్టం > కస్టం

దంత్యోష్మం + దంత్య మ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం > దంత్యోష్మం + దంత్య అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం

స్థ > స్త - పరిస్థితి > పరిస్తితి

పదమధ్య సంయుక్తాలు ద్విత్వాలుగా మారినవి

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం > జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శ ద్విత్వం

క్ర > క్క - శుక్రవారం > సుక్కురోరం

జిహ్వామూల అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + మూర్ధన్యోష్మం > తాలవ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శ ద్విత్వం

క్ష > చ్చ - దక్షిణం > దచ్చినం

మూర్ధన్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + దంత్య పార్శ్వికం > మూర్ధన్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శ ద్విత్వం

ట్ల > ట్ట - ఎట్లా > ఎట్టా

మూర్ధన్య అ.ప్రా. నాదస్పర్శం + దంత్యానునాసికం > మూర్ధన్యానునాసిక ద్విత్వం

డ్న > ణ్ణ - పిలగాడ్ని > పిలగాణ్ణి

మూర్ధన్యానునాసికం + మూర్ధన్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం > మూర్ధన్యానునాసిక ద్విత్వం

ండ > ణ్ణ - వితండం > యితణ్ణం/ గుండంలు > గుణ్ణాలు

మూర్ధన్యానునాసికం + తాలవ్యాంతస్థం > మూర్ధన్యానునాసిక ద్విత్వం

ణ్య > ణ్ణ - నాణ్యం > నాణ్ణెం

దంత్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం > దంత్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శ ద్విత్వం

త్ర > త్త - చైత్రం > చిత్తిరి

దంత్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం > తాలవ్యాంతస్థ ద్విత్వం

త్ర > య్య - రాత్రి > రెయ్యి

దంత్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాలవ్యాంతస్థం > దంత్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శద్విత్వం

త్య > త్త - అఘాయిత్యం > ఆగిత్తం

దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాడితం > దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శ ద్విత్వం

ద్ర > ద్ద - శుభ్రం > సుద్దం/ భద్రం > బద్దరం

దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంత్య మ.ప్రా. నాద స్పర్శం > దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శ ద్విత్వం

ద్ధ > ద్ద - సిద్ధంగా > సిద్దంగా

దంత్య మ.ప్రా. నాద స్పర్శం + తాలవ్యాంతస్థం > దంత్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శ ద్విత్వం

ధ్య > ద్ద - చోద్యం>సోద్దెం/ మధ్యస్తం > మద్దిస్తం

ఉబయోష్ఠ్యానునాసికం + ఉబయోష్ఠ్య అ.ప్రా. నాద స్పర్శం > ఉబయోష్ఠ్యానునాసిక ద్విత్వం

ంబ > మ్మ - సంబంధం > సమ్మందం

తాలవ్యోష్మం + తాలవ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం > తాలవ్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శ ద్విత్వం

శ్చ > చ్చ - ఆశ్చర్యం > ఆచ్చెర్యం

పదాది సంయుక్తం అసంయుక్తంగా మారినరూపాలు:

జ్వ > జె - జ్వరం > జెరం

ద్వ > దొ - ద్వంసం > దొంసం

ప్ర > పె - ప్రళయ > పెళయ

బ్యా > బే - బ్యాటరీ > బేటరు

స్వ > సొ - స్వతంత్రం > సొతంత్ర

పదమధ్య సంయుక్తం అసంయుక్తంగా మారినవి:

-ట్ల- >– కా - తారట్లాడు > తారకాడు

-డ్క- > –డ - వీడ్కోలు > వీడికోలు

-త్రి- > తిరి - రాత్రి > రేతిరి

-ద్ర- > దర - నిద్ర > నిదర

-ర్చో- > –సో - కూర్చోని > కూసోని

-ర్పు- > రుపు - తూర్పు > తూరుపు

-ర్మా- > –రు- తీర్మాణం > తీరుమానం

-ర్య- > రయ్య - సూర్యుడు > సూరయ్య

-ర్లి- > –ళి- బోర్లించి > బోళించి

-ల్పు- > లుపు - వేల్పు > వేలుపు

-స్వా- > – సా - మునుస్వామి > మునసామి

-స్య- > –స - అమావాస్య > అమాస

పదమధ్య రెండువర్ణాలసంయుక్తాలు మూడువర్ణాలసంయుక్తాలుగా మారిన రూపాలు:

-ంట- >–ంట్ర- : మూర్ధన్యానునాసికం + మూర్ధన్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం > మూర్ధన్యానునాసికం + మూర్ధన్య అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

పంటరంగం > పంట్రంగం

-స్త- >– స్త్ర- : దంత్యోష్మం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం > దంత్యోష్మం + దంత్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం

కాళహస్తి > కాళాస్త్రి

మూడు వర్ణాల సంయుక్తాలు రెండు వర్ణాల ద్విత్వంగా మారినవి

-క్ష్మ-> –చ్చ- ; జిహ్వామూలీయం అ.ప్రా. శ్వాసస్పర్శం +మూర్ధన్యోష్మం + ఉభయోష్ఠ్య అనునాసికం > తాలవ్యస్పర్శం +దంత్యస్పర్శం

మహాలక్ష్మి > మాలచ్చిమి

మూడు వర్ణాల సంయుక్తాలు రెండు వర్ణాల సంయుక్తంగా మారినవి

-ంట్ర- > –ంట- : మూర్ధన్యానునాసికం+ మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం + తాడితం > మూర్ధన్యానునాసికం+ మూర్ధన్యం అ.ప్రా. శ్వాస స్పర్శం

వెంట్రుకలు > ఎంటికలు

-ంధ్య- > –ంద-: దంత్యానునాసికం+ దంత్యం మ.ప్రా. నాద స్పర్శం + దంతమూలీయ అంతస్థం > దంత్యానునాసికం+దంత్యం అ.ప్రా.నాదస్పర్శం

సంధ్యముగ్గు > సందముగ్గు

అసంయుక్తం > సంయుక్తం

పదమధ్య అసంయుక్తాలు >సంయుక్తాలుగా మారినవి

దాటినాక > దాట్నాక

విస్తరిలో > విస్తర్లో

ఎక్కడనో > యాడ్నో

చూడురా > సూడ్రా

పడమర > పరంట

ఆతురత > ఆత్రం

దానితో > దాన్తో

అవునురా > అవున్రా

పనిలో > పన్లో

చెబుతా > చెప్తా

కొందరిని > కొందర్ని

చెరువులోకి > చెర్లోకి

పిలిచి > పిల్చి

వెళుతుంది > యెల్తుంది

అన్నదమ్ముళ్లు > అన్నల్దమ్ముళ్ళు

కదిలినాడు > కదిల్నాడు

సినిమా > సిల్మా

పిలిచేది > పిల్సేది

దిత్వం వేరు దిత్వంగా మారినవి

అక్కచెల్లెళ్లు > అప్పజెల్లెళ్లు

హెచ్చరించి > యెత్తరించి

ఉన్నంతలో > ఉణ్ణెంతలో

వెళ్ళింది > యెల్లింది

ఇవ్వు > ఇయ్యి

దిత్వం > సంయుక్తం

పెట్టినారు > పెట్నారు

పట్టలేక > పట్లేక

వెళ్ళినాడు > యెల్నాడు

కనబళ్ళేదు > కనబళ్యా

దిత్వం > అద్విరుక్తం

అక్కడ > ఆడ

అప్పటివరకు > అపిటివరకు

వెయ్యలేదు > యెయిలా

పిల్లలు > పిలకాయలు

తిరునాళ్ళ > తిరనాల

అవ్వ > అవా

అద్విరుక్తం > ద్విరుక్తం

వెనకకి > యెనిక్కి

ఇలా > ఇట్టా

వాడిని > వోణ్ణి

అదిగో > అద్దో

మరునాడు > మన్నాడు

మరల > మల్లా

గుడిలో > గుళ్ళో

ధ్వని పరిణామాలు:

పరిహారదీర్ఘత: (Compensatory Lengthening)

వ్యావహారిక భాషలో త్వరితోచ్చారణవల్లగానీ, పదాల్లో కొంత భాగానికి ఊనిక తగ్గడంవల్లగానీ అక్షరాలు లోపిస్తాయి. అలా లోపించడంవల్ల ఉచ్చారణాకాలంలో ఏర్పడిన నష్టాన్ని పూరించటంకోసం దాని పూర్వ స్వరానికి దీర్ఘం ఏర్పడుతుంది.

ఉదా:

సోమారం < సోమవారం

మంగళోరం < మంగళవారం

బుదారం < బుధవారం

బేస్తోరం< బేస్తవారం

సుక్రోరం< శుక్రవారం

సనారం< శనివారం

ఆదారం< ఆదివారం

పదాది హల్లోపం:

ఏలిడంత < వేలిడంత

ఇసిత్రం < విచిత్రం

ఎర్రి < వెర్రి

ఎంకయ్య < వెంకయ్య

ఎలుగు < యెలుగు(కంచె అనే అర్థంలో)

ఎరగం < యెరగం

ఎచ్చయింది < హెచ్చయినది

ఆరతిచ్చి < హారతిచ్చి

ఊరిబిండి < నూరుబిండి

పదమధ్యాక్షరలోపం:

ఊళ్లోళ్ళు < ఊరిలోవాళ్ళు

మద్దినేళ < మధ్యాహ్నంవేళ

బయిదేలి < బయలుదేరి

అచ్చేరు < అర్ధశేరు

పరంట < పడమర

అలతగా < అలసటగా

స్వర భక్తి

ఉదా: తీరుమాణం < తీర్మాణం

వేలుపు < వేల్పు

తూరుపు < తూర్పు

అక్షరాధిక్యత(Additional of Syllable)

ఉదా: సుక్కురోరం < శుక్రవారం

అయిదు < ఐదు

పెణసలు < పెన్సిలు

పదమధ్య స్వరలోపం:

- అ-

యాడ్నో < ఎక్కడనో

- ఇ-

దాటినాక < దాట్నాక

ఇస్తట్లో < విస్తరిలో

సిల్మా < సినిమా

- ఉ-

యెల్తుంది < వెలుతుంది

సూడ్రా < చూడురా

ఈ ప్రాంతంలో తాలవ్యీకరణం చెందని రూపాలు ఉన్నాయి.

ఉదా: కైవారం

స్వరాకర్షణ లేక అచ్చుల పరస్పరాకర్షణ:(Vowel or vowel Attraction)

మూడచ్చుల పదాలలో రెండవ మూడవ అచ్చులు భిన్నంగా ఉన్నప్పుడు మూడవ అచ్చు ప్రభావంచేత రెండవ అచ్చు మూడవ అచ్చులు మారడం. దీనినే స్వరాకర్షణ అంటారు.

ఉదా: అందురు < అందరు

అణిని < అణని

చీకిటి < చీకటి

మాపన < మాపున

వర్ణ సమీకరణం:(Assimilation)

భిన్న లక్షణాలు కల్గిన రెండు వర్ణాలు ఏక లక్షణం గల వర్ణాలుగా మారడమే వర్ణసమీకరణం. ఇది మూడు విధాలుగా జరుగుతుంది.

1. పురోగామి వర్ణ సమీకరణం: (Progressive Assimilation)

పదంలోని పూర్వవర్ణప్రభావం వలన పరవర్ణం మార్పు చెందడాన్ని పురోగామి వర్ణసమీకరణం అంటారు.

ఉదా: ఉండింది < ఉణ్ణింది

గుండాలు < గుణ్ణాలు

2. తిరోగామి వర్ణసమీకరణం:

పరవర్ణ ప్రభావంవల్ల పూర్వవర్ణం పొందే మార్పును పురోగామి వర్ణసమీకరణం అంటారు.

ఉదా: నాలుగు + నూరు - నన్నూరు

మరు + నాడు - మన్నాడు

ఉండు + నాడు - ఉణ్యాడు

3. పరస్పర వర్ణ సమీకరణం(Mutual assimilation)

పదంలోని పూర్వవర్ణ ప్రభావం పరవర్ణంపైన పరవర్ణ ప్రభావం పూర్వవర్ణంపైన ప్రసరించి ఒకటి ఇంకొక దానిని ప్రభావితం చేయడమే పరస్పర వర్ణ సమీకరణం.

ఉదా: సుడులు > సుళ్ళు

వాడిని > వోణ్ణి

ఉండింది > ఉణ్ణింది

మహాప్రాణ ధ్వనులు అల్పప్రాణ ధ్వనులుగా మారడం మాండలిక భాషలో సామాన్యంగా జరుగుతుంది.

ఉదా: ఘట్టం > గట్టం

కంఠం > కంటం

వీధి > ఈది

ధైర్యం > దైర్నం

సంధ్యవేళ > సందేళ

నాదధ్వనులు శ్వాస ధ్వనులుగా మారడం

ఎండ్రకాయ > యెంట్రకాయ

శ్వాసధ్వనులు నాదాలుగా మారడం.

నూరుపిండి > ఊరిబిండి

తోవ > దోవ

పిల్లంగోయి > బిల్లంగోయి

మూర్ధన్య వర్ణాలు దంత్యవర్ణాలుగా మారడం ఎక్కువగా కనపడుతుంది.

ణ > న - రోహిణి > రోయిని

ళ > ల - భళా > బలే, వెళ్లింది > యెల్లింది

ష > స - విషయం > యిసయం

దంత్య వర్ణాలు మూర్ధన్యాలుగా మారడం

మనిసి > మణిసి

ఉన్నంతలో > ఉణ్ణెంతలో

ఈ అధ్యాయంలో వర్ణ సంబంధమైన అంశాలను పదస్థాయిలో పరిశీలించి చూపడమైంది. ఇందులో సార్వజనీన రూపాల రూపాంతరతను నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యం ఆధారంగా చెప్పడం వల్ల నెల్లూరుజిల్లా భాషా స్వరూపాన్ని కొంత తెలిసుకొనడానికిది సహకరించగలదని భావించడమైంది. జరిగిన వర్ణ మార్పులను ధ్వని సూత్రాల ఆధారంగా వింగడించి చెప్పడం జరిగింది.

ఐదవ అధ్యాయం

రూప విజ్ఞానం

రూపవిజ్ఞానం

నామవిజ్ఞానం

నామపదాలు

తెలుగులోని నామాలను నామవాచకాలు సర్వనామాలు అని రెండుగా విభజించవచ్చు. నామవాచకాలను మూర్త రూపాలు అమూర్త రూపాలు అని రెండుగా విభజించవచ్చు. మూర్త రూపాలను జీవం ఉన్నవి జీవంలేనివి అని వింగ◌ి◌ంచవచ్చు. జీవం ఉన్న వాటిని మనుష్య సంబంధం అమనుష్య సంబంధం అని రెండు తెగలుగా విభజించి చూడవచ్చు. అమూర్త రూపాలు కన్పించేవి కన్పించనివి అని రెండు రకాలు , కన్పించే వాటిలో నిర్మితాలు సహజాలు అని రెండురకాలు, కన్పించనివాటిలో ఇంద్రియాలకు కన్పడని గుణాలు, ఇంద్రియాలకు తెలిసే బౌతిక స్థితిగతులు. వీటన్నింటినీ కలిపి ప్రాథమిక నామాలు, నిష్పన్న నామాలు అని వింగ◌ి◌ంచవచ్చు. ప్రాథమిక నామాలను లింగప్రత్యయం చేరేవి, చేరనివి అని వింగడించవచ్చు. నామపదాలపై చేరే ప్రత్యయాలు మూడు విధాలు. అవి 1. లింగ బోధక ప్రత్యయాలు, . వచనబోధక ప్రత్యయాలు, 3. విభక్తి ప్రత్యయాలు. నెల్లూరుజిల్లాకథా సాహిత్యంలో చోటుచేసుకున్న నామప్రత్యయాలను పరిశీలించినపుడు పదప్రత్యయ సంయోజనం జరిగిన తీరు ఇలా కన్పిస్తుంది.

లింగబోధకత :

లింగబోధక ప్రత్యయాలను గ్రహించని నామాలు

మహద్వాచకాలు

మామ, మరిది, కొడుకు, తాత, అల్లుడు, తమ్ముడు, అన్న, పెదనాయన, చిన్ననాయన.

మహతీవాచకాలు

తల్లి, అత్త, అమ్మ, మరదలు, పెదమ్మ, అక్క, చెల్లిలు, అమ్మాయి, అమ్మమ్మ, పెళ్ళాం, వదిన, బిడ్డ, కూతురు

అమహద్వాచకాలు:

చెంబు, గోడ, పురుడు, పాడె, సెంకు, జామచెట్టు, నీడ, తలుపు, లావా, పొద, బాట, జుట్టు, చీర, ప్యాంటు, బిందె, రూపాయి, గుత్తి, దండ, చెంప, మటను

లింగబోధక ప్రత్యయాలను గ్రహించే నామాలు

మహద్వాచకాలు :

అయ్య : బాలయ్య, వూమయ్య, రంగయ్య, సుబ్బయ్య, శీనయ్య

అన్న : కిచ్చన్న, పిచ్చన్న, మస్తానన్న

తాత : పూజారి తాత,

మామ : మేనమామ,

–డు : బండోడు, బీదోడు, సుబ్బడు, పిల్లోడు, బక్కోడు, బలిగోడు, కర్రోడు, కొండడు,

గాడు : శ్రీధర్ గాడు, మురళిగాడు, ఖధీర్ గాడు, శ్రీనుగాడు

గారు : శాస్త్రిగారు,

మహతీ వాచకాలు :

అవ్వ : నాగవ్వ, బుజ్జవ్వ, చెంచవ్వ, సీతవ్వ

అమ్మ : సుబ్బమ్మ, చెంగళమ్మ, చెంగమ్మ, చిట్టెమ్మ, పద్మమ్మ, యశోదమ్మ,

అక్క : బుజ్జక్క, రాజక్క, పద్దక్క, సౌర్ణక్క, బేబక్క, రాజక్క

అత్త : మేనత్త, మిద్దింటత్త, కనకత్త,

అమ్మమ్మ : బంగారమ్మమ్మ

అమహద్వాచకాలు :

ంబు : చెంబు, కంబు,

ము : గెడ్డము, గెనాము, బియ్యం, పెనాము, దండ్యాం, కారణము

వచనబోధకత :

తెలుగులో వచనం రెండు రకాలు.

ఏకవచనం :

ఒక వ్యక్తినిగానీ, ఒక వస్తువునుగానీ తెలియజేసేది ఏకవచనం. ఏకవచనం ప్రత్యయాల్ని అశ్రయించి ఉండదు. ప్రమాణభాషలో ఉన్న ఏకవచన రూపాలే నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యంలో కన్పిస్తున్నాయి.

బహువచనం :

ఏకవచనబోధక నామాలకు బహువచన ప్రత్యయం చేర్చటంవల్ల బహువచన బోధకమౌతుంది. బహువచనం ప్రత్యయాన్ని ఆశ్రయించి ఉంటుంది. నామపదాల మీద బహువచన ప్రత్యయం చేరినపుడు నామప్రాతిపదికల్లో కొన్ని మార్పులు కన్పిస్తాయి. అవి

1. దీర్ఘాంత శబ్దాల్లో బహువచన ప్రత్యయం చేరినపుడు ఎటువంటి మార్పులు ఉండవు. అన్యభాషా పదజాలంలో ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది.

ఉదా: సినిమా-లు, ఫోటో-లు, చొక్కా-లు, బాడీ – లు

2.. బహువచన ప్రత్యయం "లు' చేరినపుడు పదాంతంలో ఉన్న "ఇ' "ఉ'గా మారుతుంది.

ఉదా: పని - లు - పనులు

చెవి - లు - చెవులు

కత్తి - లు - కత్తులు

సంచి - లు - సంచులు

పక్షి - లు - పక్షులు

3. ము/ం పదాంతంలో ఉండి బహువచన ప్రత్యయం "లు' పరమైనపుడు "ము/ం' లు లోపించి దానికి ముందున్న అచ్చు దీర్ఘం కావడం. దీనినే లోపదీర్ఘత అంటారు.

ఉదా: తోరణం - లు - తోరణాలు

పగ్గం - లు - పగ్గాలు

దీపం - లు - దీపాలు

కాగితం - లు - కాగితాలు

దినం - లు - దినాలు

మంచం - లు - మంచాలు

సుట్టములు - సుట్టాలు

4. ఇదంత శబ్దాల్లో అకారేతర దీర్ఘస్వరపూర్వకమైన "య' కారం "త' కారంగా మారుతుంది.

ఉదా: చెయ్యి - లు - చేతులు

5. -అ, –ఉ, –ఎ లు పదాంతంలో ఉన్న ఏకవచన నామాలకు బహువచన ప్రత్యయం "లు' చేరినపుడు ఏ మార్పు కలగదు.

ఉదా: సొర - లు - సొరలు

పాట - లు - పాటలు

యెలిక - లు - యెలికలు

గాడిద - లు - గాడిదలు

దండ - లు - దండలు

గుంట - లు - గుంటలు

తడిక - లు - తడికలు

ముగ్గు - లు - ముగ్గులు

అడుగు - లు - అడుగులు

తోపు - లు - తోపులు

6. ప్రాతిపదికాంత ఉత్వం లోపించడం

ఉదా: సుట్టకుదురు - లు - సుట్టకుదుర్లు

గుడ్డు - లు - గుడ్లు

మట్టు - లు - మట్లు

చెట్టు - లు - చెట్లు

మాను - లు - మాన్లు

పేరు - లు - పేర్లు

7. "ల'కారం ఉపధగా గల నామాలు

ఉదా: కొడవలి - లు - కొడవళ్ళు

కాలు - లు - కాళ్ళు

కోడి - లు - కోళ్ళు

8. మూర్ధన్య "ళ' కారదేశం వచ్చినపుడు దాని ముందున్న అరసున్న లోపిస్తుంది.

ఉదా: నాడు - లు - నాళ్ళు

గూడు - లు - గూళ్ళు

9. పదాంతంలో "ఇ' ఉండి బహువచన ప్రత్యయం "లు' చేరినపుడు "ండ్లు' ఆదేశమవుతుంది.

ఉదా: రోకలి - లు - రోకండ్లు

ఇల్లు - లు - ఇండ్లు

10. తత్సమ శబ్దాల్లో బహువచన ప్రత్యయం "లు' పరమైనపుడు మహద్వాచక "డు' ప్రత్యయం లోపిస్తుంది.

ఉదా: సావసగాడు - లు - సావాసగాళ్ళు

జీతగాడు - లు - జీతగాళ్ళు

సేద్యగాడు- లు - సేద్యగాళ్ళు

11. "రు' మనుష్యవాచక సర్వనామాలలోనూ, మనుష్యబోధక సంఖ్యావాచక రూపాలలోనూ వస్తుంది.

ఉదా: మీరు, వారు, నలుగురు, ముగ్గురు.

నిత్యబహువచన రూపాలు :

ఉదా: తైదులు, పెసలు, వొడ్లు, కల్లు, నూకలు, పాలు, నీళ్ళు

విభక్తి స్వరూపం:

వాక్యంలోనామపదాలకు క్రియలతో అన్వయం కుదుర్చి వాక్య గతికి దోహదపడే కారకాన్వయమే విభక్తి. విభక్తి వ్యాకరణ సంబంధం.. కారకం వాక్యాన్వయ సంబంధం. ఇవి రెండూ వేరుకాదు. కానీ వీటి పని తీరును వేరుగా చర్చించడం జరుగుతుంది. విభక్తుల్లో ప్రథమా విభక్తి అంటు విడిగా లేదు. నామ పద స్వరూపంలోనే ప్రథమదాగి ఉంటుంది. వైయాకరణులు ప్రథమకు డు, ము, వు, లు, ప్రత్యయాలుగా చెప్పారు. వీటి ప్రస్తావన లింగ బోధకతను సూచించినపుడే దానితో కలిసి చెప్పడం పూర్తయింది.

ద్వితీయా విభక్తి:

-ను

వెంకటరెడ్డిలాంటి మర్యాదస్తులను అనలేదు

క్రిష్ణారావు నాగరికంగా మాధవ్ ను తిట్టేడు

ఇంత గుంపును చూసి పై ప్రాణాలు పైనే పోయాయి

అందరి ముఖాల్లోనూ ఆనందం

కాళంగేరు పొంగి వరదై పొలాలను ముంచి ఊరిని చుట్టు......

ఆమెను పరిశీలించటం ప్రారంభించాను

-ని

కోడిని పందెంలోకి విడిచే వాడికంటే....

దేవుడి పటాలున్న చోటుని పూజాగది అంటున్నాను

కుండలోని చల్లనీళ్ళు తాగాము

రాజమ్మని మేనల్లునికి ఇచ్చారు

సక్రమంగాలేని పైటని పట్టించుకోలేదు

ముక్కుపొడిని రెండు ముక్కులనిండా పీల్చుకుని...

దానిని నూకెయ్యాలని వాడిప్లాను

ఆ చిన్న బొమ్మలని చూసి మేము మా డ్రాయింగు బుక్కుల్లో..

మా సెక్షన్ని చూసి బి సెక్షన్ వాళ్ళు...

-గురించి:

సుబ్బమ్మ మంచితనం గురించి అక్కడున్న వాళ్ళందరూ తలోమాట...
మా అమ్మమ్మ గురించి అప్పుడు ధైర్యంగా చెప్పుకునేవాళ్ళు

తృతీయా విభక్తి:

కరణార్థం - తో

అయిసు ముక్కల్తో బసిరెడ్డి కృష్ణాగారు విస్కీ గ్లాసు నింపాడు
పైటకొంగుతో కళ్ళు అద్దుకుంటూ ఆమె అనింది
పేడతో అలికిన.......
చేత చెంబులతో తోటలోకి నడుస్తూన్న....
చింతబరికెలతో దెబ్బలు...
కొండెలతో కోడి పందాలు ఆడుకుంటూ...

కర్త విశేషణం - తో

తొమ్మిదో సూలు కడుపుతో ఉంది
కళ్లనిండా నీళ్ళతో చెప్పాడు
కుంటి రంగయ్యతో వచ్చేసింది
బిత్తరతో లేచి నిలుచున్నాం
అదే పరుగుతో తలుపు మూసింది
ఇంత బొట్టుతో లచ్చిందేవి మాదిరుండె బిడ్డ జూడు...
దుఃఖంతో చెప్పింది నీలమ్మ
గబగబ కొట్టుకునే గుండెలతో....
ఈ పక్క కంటితో చూసింది
నాతో తకరారు....

సహార్థం - తో

రాజమ్మ తోడుతో వ్యాపారం బాగా పెరిగింది
ఈ స్కూలుకి రావటంతోటే...

మూలార్థకం - తో

బతికింతకాలం రోగం రొచ్చులతోనే గదా బతికింది
దీంతో పూట గడవడం కష్టమైంది
కాఫీ గ్లాసుతో వచ్చింది మా అక్క
మా నాయనతో చెబితే కొనిచ్చాడు

వచ్యార్థం - తో/- చేత
మాధవ మాటలతో వెంకటరెడ్డి మరి రెచ్చిపోయి అమ్మనా బూతులకు దిగాడు
అయివారిచేత ముందే చెప్పించుకుని....

చతుర్థీ విభక్తి:
- కోసం
దీని కోసమే దొంగలవాగు టెండరు కూడా వేసింది
సినిమాల కోసం వాడు దొంగ రైళ్లలో నాయుడుపేటకి, నెల్లూరికి వెళ్లేవాడు
అమ్మ సమాధానం కోసం సుబ్బయ్య వైపు చూసింది
కళ్ళలో దేనికోసమో వెతికింది
తాపత్రయం అంతా బీడు కోసమే ....
కూతురి కాపురం కోసం కసాయి తల్లిగా నటించింది
ఈ పోటీకోసం ఇంగ్లీషు అయివారిచేత ముందే చెప్పించుకుని.
పాలడబ్బులకోసం ఎంత రచ్చ చేసి..
ఆయన మాకోసమని గుంటూరుకి పోయి ఉద్యోగంచేస్తా కష్టపడతా ఉన్నాడు

- కోసరం
జంగమోడి కోసరం లొక్కిదికి బొయ్యుండాడు
మూడు దినాలకోసరం సుబ్బమ్మ మాయింటికొచ్చింది
వాళ్ళ కోసరం లే
నీళ్ళకోసరమైతే కదా!
నా బిడ్డ కోసరం నాలుగు మాటలు పడితే మాతరం ఏం బోయింది
నా బిడ్డ కోసరమే నాయన నేను గుండె రాయి చేసుకుంది
దాని కోసరంగాకపోయినా...

నీ కోసరమే....

సుబ్బమ్మ కోసరం అమ్మటం కంటే...

మంచినీళ్ళ కోసరమని మాయింట్లో....

ముక్కుపొడి కోసరమని మా నాయనమ్మకు మా నాయన రోజు..

- కు:

నోటు బుక్కులకు డబ్బులు అడిగితే...

నడిపయ్యకు ఒక్కడేకొడుకు

- కి:

కుక్కల్లా కొట్టడానికి పార్టీలెందుకు

పంచమీ విభక్తి:

- వల్ల:

వీడి వల్ల మనకేం లాభం

పార్టీ రాజీపడడం వల్ల ఎవరికి లాభం.

మా నాయనమ్మవల్ల యింట్లో ముక్కుపొడిబాధ!

బామ్మవల్ల మురళిగాడికి దద్దోజనం బాధ!

- పట్టి:

మీ మనవడు చెప్పబట్టి కదా మా పిల్లకాయలకీ బాధ!

- నుండి/- నుంచి:

గమనార్థం;

నేను అక్కడి నుంచి కదిలి బయట మట్టితిన్నెమీద కూర్చున్నాం

రాజమ్మ లేచిపోయిన దగ్గర నుంచి ఆమెని గమనిస్తూనే ఉన్నాను

ఇస్కూలు నుంచి వచ్చి ఇష్షు, బుష్షు అంటా ఉండాడు

మూలార్థం - లోనుంచి

ప్లేట్లోంచి తీసుకోబోతున్న మాంసపుముక్కల్ని ప్లేట్లోనే పడేశాడు

నా గుండెల్లోంచి దుఃఖం కళ్ళలోకి తన్నుకొచ్చింది

సట్టిలోంచి బజ్జీవేస్తూండగానే...

వెనక కిటికీలోంచి లోపలికి సన్నని తీగలాగా...

బావి స్తంభం చాటులోనుంచి కదలలేదు

ఆటలోంచి అరుపు

పోదలోంచి యేటికి డొంకదారి

మా యిద్యానికేతన్ లోనుంచి బయటపడినాము

పర్యాంతార్థం - నుంచి, –నుండి

బసిరెడ్డి ఏమనుకోపోయినా మోదటినుంచీ అంతే

మాయక్క తొలినుండి మయింట్లో మనిషే గదా!

రాత్రి నుండీ వొకటే మనాన ఏడుస్తానే వుండావు

చిన్నప్పటినుంచి మనం ఆమన....

హేతువు:

దీంతో నటరాజన్ తోసహా సగందిని పనిలోంచి తీసేశారు

బుట్టవెనకాల నుంచే....

చూసినప్పటి నుంచీ నాకు బంగారమ్మ మీదనే ఆసక్తి

షష్ఠీ విభక్తి:

జ్ఞానార్థం - కు/- కి

చేసేదేదో చేయడమే మాకు తెలుసు

అసలు నాకు తెలవకడుగుతాను

ఇదంతా రెడ్డిగారికి తెలిసిపోయింది

సంబంధార్థం - యొక్క/ - కు/- కి

మీయొక్క పళ్లు లూజు చేయబడును

కళ్ళకు గంతలుకట్టి...

ఈ తాగుబోతుగాళ్ళు నీకు చేసిన అపకారం అంతా చెవికొచ్చింది

చాలా కాలానికి మామీద దయవచ్చిందే శాస్త్రిగారికి...

బాంధవ్యార్థం - కి

అమ్మ నా చేతికి ఇచ్చింది

చెంచునాయుడికి వెంకటశాస్త్రి గురుపదం

ఆయన కొడుకు వివాహానికి ద్రవ్య సహాయం చేశాడు

అమ్మవారికి దేవళం అత్తగారిల్లు

భర్తకు ఆప్యాయంగానే స్వాగతం ఇచ్చింది

దానార్థం - కి

రెండు కట్టలూ లక్ష్మమ్మ ఇంటికి చేర్పించాడు

ప్రయోజనార్థం- కు/- కి

నీకు కనిపించేది....

తూకానికి వేశానే గానీ.

గొంతులోకి చేదుగా, తీయగా వెచ్చగా కాఫీ దిగింది

పదిబిందెలు నెత్తికి తోడి పోసుకుని స్నానంచేసి..

గ్రామచావడి దగ్గరకు తీసుకుని వచ్చారు

గమ్యార్థం - కి/- కు

ఏడవ కిలాసుకి వచ్చే పిల్లకాయలకి....

కడపకు కొత్తగా బదిలీ అయి వచ్చిన

వాళ్ళూరికి బొయ్యి కాపురం...

ఇంట్లోకి పోయి...

ఇరవైమైళ్ల దూరంలో అన్ని గ్రామాలకు..

హేత్వర్థం -కి /-కు

ఆయన మాటలకి ముసిముసిగా నవ్వుతూ..

వోళ్ళకి మాత్రం అన్నెకరాల నేలుండేది

జనమకి ఈ పుట్టే కూడు కుడా పుట్టదన్నారు

మాలలందరూ కూలికి పోయినందున...

లోపలదూరి ఎంతసేపటికి బయటికి...

సప్తమీ విభక్తి:

-న:

ఎండనపడి కూలి పన్లకు పోయొచ్చి....

కోనేటి గట్టున బంకు పెట్టించాడు

చళ్ళున చంప చరిచాడు

అమ్మ మొఖాన మొల్ల పువ్వులాంటి నవ్వు

భుజాన వేలాడుతున్న బ్యాగు

అ దారిన పోతూంటే...

ఆ మనిషిని వీపున దబ్బున చరిచాడు

పరువుతీసి రోడ్డున పెడుతుంది

వేళ్ళసందున తీటలు...

పలానారోజున సాయత్రం లాస్టుపీరియడ్ ఉంది

-లోపల/-లో:

వెంకటడరెడ్డి ముఖంలో విచార రేఖలు

నాలుగోవ తరగతిలో చదువు మానేశాడు

నాపళ్ళెంలో వేస్తూ...

దాని కాళ్ళ సందులో పుండుబుట్ట

ఈదిలో కీడ్చి ఆగిత్తెమంతా జేయాల్నా

ఇళ్ళ లోపల ఉండేవాళ్ళంతా...

మూల తిరుగుడులో జంట మామిడి చెట్లు

పేడ కళ్ళాపి తడిలో మెరుస్తున్న వాకిళ్ళు

కృష్ణుడిగుడిలో పూజారి...

యీదుల్లో తిరుగుతూన్నంట...

ఇతర ప్రత్యయాలు:

ఉప్యర్థకాలు:

- మీద:

పులివెందులలో నడిరోడ్డు మీద జరిగిన....

నల్లరేగడిపొలం మీద నీళ్ళు పారనీ....

ఆమె కనుగండ్ల మీద నీటి చెమ్మ తొణికిసలాడింది

కనుకొలకల మీదనుంచి రెండు కన్నీటిబొట్లు కిందకురాలాయి

నాగవ్వ కూతురు శవంమీద పడియేడుస్తూ వుంది

పేణంమీదకొచ్చినప్పుడన్నా...

ఇంటితిన్నెమీద కుట్టేవాడు

ముక్కుమీద ఎంకటేశ్వర స్వామి నామం గీరుకుంటే..

అడ్డపట్టీలమీద యింతింత లావు యిత్తడి గుబ్బలు

నీళ్ళ గ్లాసుమీద వెలుతురు పడుతుంది

కరెంటుతీగమీద వాలింది

అంతా వెంకునాయుడు ఇంటిమీద పడ్డారు

కాళిందియేటిమీద విశాలమైన వంతెన

పెదాలమీద వక్కాకుముద్ద

ఉయ్యాల బల్లమీద పడుకుని ఊగుతుంటే...

- మింద:

ఈ మిట్ట మింద తావు దొరకదు తెలుసా

నన్నుగూడా యీ మిట్టమిందే పెట్టాల

ఆడుబిడ్డ మింద

- మీద:

శవం మీద కూడా కట్టెలు పెట్టారు

- కింద:

విస్కీ గ్లాసుకింద డబ్బుపెట్టాడు

బసిరెడ్డి కొడితే అయినా తన కింద కాంట్రాక్టరుమాట...

వేపచెట్టుకింద కూర్చుని ఉన్న రంగయ్య

గుడిసె చూరుకింద నిలబడిన స్వామి

ఈ జామచెట్టుకింద పదిమంది బేలుదార్లు

వేపచెట్టుకింద రాజమ్మ చతికిలపడింది

ఆయనకింద పదిమంది బేలుదార్లు

రెప్పలకింద దాగిన ఉప్పెన వెల్లుపై

అవధ్యార్థకాలు:

- దాక:

అప్పటిదాక నేను నా జేబులో...

పొద్దుగూకేదాక ..

ఇంటిదాక దిగబెట్టి వచ్చాను

పన్నెండుదాక పోయిరాజేసుకుంటా

ఈడదాకా తీసుక వచ్చింది

సాయిత్రందాకా చెప్పకుంటూ పోతాడు

- వరకు:

ఎనిమిదో కిలాసువరకు నాటెక్సుబుక్స్ బాధ తీరింది గానీ.

వాడు అంతవరకే చెబుతున్నాడు

- దగ్గర:

వెంకారెడ్డి దగ్గర సలహా అడిగి వచ్చాడు

మన దగ్గిర ఉంటే గింటే ముక్కాలు రేటు పుస్తకాలే..

- కాడ:

ఇనాకుడి గుడికాడ ఆటోలోళ్ళా...

ఇంటికాడ అంతా చూస్తూ ఉన్నరు

పోలేరమ్మ బండ కాడ యాపచెట్టు ...

మీకాడికి తీసక వచ్చాను

గాదంశెట్టి రమేష్ గాడికాడున్న పుస్తకాలే..

పెతిదానికి డబ్బులకాడ చూసుకోకూడదునాయన...

వీళ్ళ నాయనకాడ డబ్బులు తీసుకుని...

మాయిళ్ళకాడ పిల్లకాయలు చెప్పకుంటూ...

-వైపు:

క్రిష్ణారావువైపు చూచి మాధవ మాట్లాడలేదు

వెంకటరెడ్డివైపు సానుభూతిగా చూపించాడు

అవతలి వైపు నాకు బంధువులే

నేనులేసి ఇంటివైపు నడిచాను

నావైపు మార్కుల లిస్టు...

-వేపు:

వాకిలివేపు నడిస్తే అందరికి అనుమానమే

పొలంవేపుపోతుంటే...

-పక్క:

మాపక్క అందరు చెప్పకుంటున్నారు

నెల్లూరుపక్క పనులలానే ఉంటాయి

కొన్ని ఈపక్క రాస్తే ఆపక్క అవుపిస్తాయి

-తట్టు:

మాతట్టూ అమ్మోరికి అంబిలిపోస్తారు

ఆ మార్కుల తట్టే చూసి...

-వంక:/-వొంక:

మా నాయన వంక చూస్తా..

నావంక చూసి ఇవ్వరా పోదాం అన్నట్లు సైగ చేశాడు

ప్యానువంక చూస్తా ఉంటే...

పిల్లల వొంక దిక్కులు చూస్తూ...

-కాణ్ణుంచి

ముంగనూరు కాణ్ణుంచి వచ్చి...

నెల్లూరు కాణ్ణుంచి వచ్చిన...

-కూడా/ -గూడా/ -గ్గూడ:

తాగితే మనుషులెవరైందీకూడా మర్చిపోతావు

వీనికోసమే దొంగలవాగు టెండరు కూడా వేసింది

నేను పోయినసారి వచ్చినప్పుడు గూడా బానేవుంది గదమా.!

మీ అన్న కూడా వచ్చేశాడు

ఆమె కూడా కదలటం లేదు

కూటిగ్గూడా చాలటం లేదు

నాకు కూడా నేర్పిస్తే...

ఇప్పుడు నేను గూడా అలా...

బంకులోనే వ్యాపారం కూడా ప్రారంభించాడు

సహార్థకాలు:

-సహా:

తన యిద్దరు బిడ్డలతోసహా...

నటరాజన్తోసహా సగం మందిని పనిలోనుంచి తీసేశారు

కవరుతోసహా మీసాల సుబ్బరాజయివారు...

-పాటు:

మాతోపాటు బయటికి నడిచి...

నీతోపాటుగా పనికివస్తా

నలుగురితోపాటు నన్ను విస్మయపరిచింది

వాళ్ళతోపాటు బండి బక్కయ్య...

- కూడా:

ఆ కర్రెం ఖర్చు కూడా నేనే పెట్టుకుంటాన్లేకా.!

ఔపవిభక్తికాలు:

నామపదానికి విభక్తి ప్రత్యయానికి మధ్య అన్వయం కుదరని సందర్భంలో అన్వయం కుదర్చడం కోసం వినియోగపడేవే ఔపవిభక్తులు. వీతినే ఉప విభక్తులు అని కూడా అంటారు. నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలో -ంటి, –టి, –తి, –ఇ అనే ఉపవిభక్తులు కన్పిస్తున్నాయి. ఉదా11కు

- ంటి:

ఇల్లు- లో- ఇంట్లో

ఒక్క- మనిషి- ఒంటిమనిషి

వొళ్ళు- కి- వంటికి

- టి:

నాడు- కే- నాటికే

అప్పుడు- కే- అప్పటికే

వాకిలి- లో- వాకిట్లో

గూడు- లో- గూట్లో

- తి:

చెయ్యి- ని- చేతిని

- ఇ:

కాలు- ని- కాలిని

సర్వనామాలు:

నామవాచకాలకు బదులుగా ఉపయోగించేవి సర్వనామాలు.

1. పురుషవాచక సర్వనామాలు:

ఉత్తమపురుష:

ఏ.వ	బ.వ
నేను	మేము
నన్ను	మమ్మల్ని
నాకు	మాకు/మాది

మధ్యమ పురుష:

ఏ.వ	బ.వ
నువ్వు	మీరు
నీకు	మీకు
నిన్ను	మిమ్మల్ని
నీది	మీది

ఉభయార్థకాలు:

మమ్మల్ని

మనల్ని

ప్రధమ పురుష సర్వనామాలన్నీ నిర్దేశక సర్వనామాలు కనుక వీటిని నిర్దేశక సర్వనామాలలో చర్చించటం జరిగింది.

ఆత్మార్థక సర్వనామాలు:

ఏ.వ	బ.వ
తన	తాము
తాను	

నిర్దేశక సర్వనామాలు: మహద్వాచకాలు:

ఏ.వ

దూరస్థ	సమీపస్థ
వాడు	వీడు
వోడు	
ఆయన	ఈయన
వోణ్ణి(వాడిని)	
అతణ్ణి(అతడు)	ఈడ్ని

బ.వ

దూరస్థ	సమీపస్థం
వాళ్లు/వోళ్లు	ఈళ్ళు/వీళ్ళు

మహతీవాచకం :

దూరస్థం	సమీపస్థం
అది	ఇది

మహతీతరఅమహద్వాచకాలు :

ఏ.వ

దూరస్థం	సమీపస్థం
అది	ఇది

బ.వ

దూరస్థం	సమీపస్థం
అయ్యి	ఇయ్యి

ప్రశ్నార్థక సర్వనామాలు :

యెవురు	యెక్కడ
యెందరు	యెప్పుడు
యేంది	ఎవరు,

అనిర్దిష్ట సర్వనామాలు :

1. మహద్వాచకం . మహన్మతీ

వొకడు వొకటి

సార్వనామిక విశేషణాలు :

గణ్యాలు

దూరం	సమీపం
అందరూ	ఇందరు

అగణ్యాలు

దూరం	సమీపం
అంత	యింత
అన్ని	ఇన్ని

ప్రశ్నార్థకం	అనిర్దిష్టం
యెంత	కొంత
యెన్ని	కొన్ని

అమనుష్యవాచకాలు :

దూరం	సమీపం
అన్ని	యిన్ని/ఇన్ని

ప్రశ్నార్థకం	అనిర్దిష్టం
యెన్ని	కొన్ని

నిర్దేశాత్మకాలు :

దూరం	సమీపం
ఆ	ఈ

ప్రశ్నార్థకం	అనిర్దిష్టం
ఏ, యేమి	ఒక

సార్వనామిక క్రియా విశేషణాలు :

కాలార్థకాలు:

దూరం	సమీపం
అపుడు	ఇపుడు
అప్పుడు	ఇప్పుడు

ప్రశ్నార్థకం

ఎపుడు

ఎప్పుడు

స్థలార్థకాలు:

దూరం	సమీపం
ఆడ	ఈడ

ప్రశ్నార్థకం

యాడ

యెక్కడ

ఎక్కడ

కారణార్థకాలు :

దూరం	సమీపం
అందుకు	ఇందుకు

ప్రశ్నార్థకం : ఎందుకు

సంఖ్యా వాచకాలు :

సంఖ్యావాచకాలు నామవాచకాల్లో ఒక భాగం. సంఖ్యావాచకాలను ప్రధానంగా రెండు రకాలుగా వర్గీకరించవచ్చు.

అ. ప్రాథమిక/గణన సంఖ్యావాచకాలు

ఆ. నిష్పన్న/శ్రేణీస్థాన సంఖ్యావాచకాలు

ఒకటి, రెండు, మూడు మొదలైనవి ప్రాథమిక సంఖ్యావాచకాలు. ఇవి లెక్కబెట్టడానికి ఉపయోగపడతాయి. వీటినే గణన సంఖ్యావాచకాలు అంటారు. ఈ సంఖ్యావాచకాలకు "-అవ, –అగు' అనే ప్రత్యయాలు చేరి ఏర్పడేవి శ్రేణీస్థాన సంఖ్యావాచకాలు.

ఉదా : ఒకటవ, రెండవ, మూడవ. ఇవి ఒక శ్రేణిలోని స్థానాన్ని తెలపటానికి ఉపయోగపడతాయి.

నెల్లూరుజిల్లా కథాసాహిత్యంలోని సంఖ్యావాచకాలు ప్రమాణభాషలోని సంఖ్యావాచకాలకన్నా కొంత విలక్షణంగా కనిపిస్తున్నాయి. ద్రావిడ భాషల్లోని "నూరు' ప్రాకృతంనుండి వచ్చిన వంద శబ్దాలు రెండూ వినియోగంలో ఉన్నాయి.

ఉదా11

ఇవ్వాళ బంతిలో వంద ఇస్తర్లు లేచాయి

ఇవ్వాళ పెండ్లికి నూరుమంది చుట్టాలొచ్చారు

సంఖ్యా వాచకాలు - లింగ వచన నిరూపణ

సంఖ్యా వాచకాలలో ఏకత్వబోధక సంఖ్య ఏకవచనం. దీనిపై ఏకత్వ లింగబోధక ప్రత్యయం చేరి ఏకత్వబోధక సంఖ్యావాచకం ఏర్పడుతుంది.

ఏకత్వబోధక సంఖ్యావాచకం :

ఇది మూడు రకాలు.

మహద్వాచకం	మహన్మహతీవాచకం
ఒక్కడు	వొకటి (ఒకటి)
వొక్కడు (_డు)	వొక (ఒక)

వీటిని గౌరవసూచకంగా సూచించేటప్పుడు బహువచన ప్రత్యయం "_రు' ప్రయోగింపబడుతుంది.

ఉదా : ఒకరు, వొకరు

బహుత్వబోధక సంఖ్యావాచకాలు :

సంఖ్యా వాచకాలలో బహుత్వబోధక సంఖ్య బహువచనం. ఇవి రెండు రకాలు.

1. మనుష్యవాచక సంఖ్యావాచకాలు

. అమనుష్యవాచక సంఖ్యావాచకాలు

మనుష్యవాచక సంఖ్యావాచకాలు :

ఇందులో మహన్మహతీ భేదం ఉండదు. మహత్తులను, మహతీ వాచకాలను తెలపడానికి ఒకే రకమైన సంఖ్యావాచకాలను వాడతారు.

ఉదా : ఇద్దురు/యిద్దురు/ఇద్దరు/వొగరిద్దరు

ముగ్గురు, నలుగురు, నలుగురయిదుగురు

ముగ్గురికంటే ఎక్కువ సంఖ్యకు బహుత్వబోధక మనుష్య వాచక సంఖ్యావాచకాన్ని చూపించాల్సివచ్చినప్పుడు "-గురు' ప్రత్యయం మూడు నుంచి ఏడు వరకు చేరుతుంది. అలాగే నూరు శబ్దానికి కూడా -గురు ప్రత్యయం చేరుతుంది.

: ముగ్గురు ఆరుగురు

నలుగురు ఏడుగురు

అయిదుగురు నూరుగురు(నూరుగురుండేం...)

ఐదు సంఖ్య నుండి మనుష్య వాచక సంఖ్యావాచకాల్ని చూపించాల్సి వచ్చినప్పుడు 'మంది' ప్రత్యయం చేరుతుంది.

ఉదా : ఐదుమంది ఎనిమిదిమంది

ముప్పై మంది నూరు మంది

బహుత్వబోధక అమనుష్యవాచక సంఖ్యావాచకాలు :

వీటిని మూడు రకాలుగా విభజించవచ్చు.

సామాన్య సంఖ్యావాచకాలు

సంశ్లిష్ట సంఖ్యావాచకాలు

సంయుక్త సంఖ్యావాచకాలు

సామాన్య సంఖ్యావాచకాలు :

వీటిని మూలకాంకాలు అంటారు. సంశ్లిష్ట, సంయుక్త సంఖ్యావాచకాలు ఏర్పడడానికి ఇవి మూలం.

మూలకాంకాలు : 1 నుంచి 10, 100, 1000, లక్ష, కోటి మొదలైనవి.

ఉదా : వొగటి, రొండు, మూడు, అయిదు, ఆరు, యేడు, నూరు/వంద.

సంశ్లిష్ట సంఖ్యావాచకాలు :

వీటినే సంకీర్ణ సంఖ్యావాచకాలు అంటారు. ఇవి రెండు రకాలు.

ఎ. సంకలన సంఖ్యావాచకాలు

బి. గుణకార సంఖ్యావాచకాలు

సంకలన సంఖ్యావాచకాలు :

11 నుండి 19 వరకు గల సంఖ్యలను సంకలన సంఖ్యావాచకాలు అనవచ్చు. అంటే పదికి ఒకటి నుంచి తొమ్మిది వరకు గల సంఖ్యలను కలపడం.

ఉదా : పది + వొకటి = పదకొండు

పది + రెండు = పన్నిండు

పది + మూడు = పద్మూడు, పది + నాలుగు = పద్నాలుగు (పదునాలుగు) పది + ఐదు = పద్దైదు, పది + ఆరు = పదారు, పది + యెడు = పదేడు, పది+ఎనిమిది= పద్దెన్మిది, పది+తొమ్మిది=పందొమ్మిది,

గుణకార సంఖ్యావాచకాలు :

మూలకాంకాలను గుణకారం చేయటం వల్ల గుణకార సంఖ్యావాచకాలు ఏర్పడతాయి. 20, 30, ...90, 100, 1000

ఇరవయి (2x10)

ముప్పై, ముప్పయి (3x10)

నలబయి (4x10)

యాబై, యాబయి (5x10)

అరవయి, అరవై (6x10)

డెబ్బయి (7x10)

ఎనబయి (8x10)

తొంబయి(9x10)

నూరు/వంద (10x10)

ఇన్నూరు, రెండొందలు (2x100)

మున్నూరు, మూడొందలు (3x100)

నన్నూరు, నాల్గొందలు (4x100)

ఐనూరు, ఐదునూర్లు, ఐదొందలు (5x100)

ఆరునూర్లు, అరొందలు (6x100)

ఏడొందలు (7x100)

ఎన్మిదొందలు (8x100)

తొమ్మిదొందలు (9x100)

వెయ్యి/యెయ్యి (10x100)

రెండువేలు (2x1000)

ఇరపై, ముప్పై, నలబై, అరపై పదాలలో ఉన్న _పై, _ప్పై, _బై అనేవి గుణకార పదాంశాలు.

3. సంయుక్త సంఖ్యావాచకాలు :

సామాన్య సంఖ్యావాచకాలు + సంశ్లిష్ట సంఖ్యావాచకాలు.

ఎ. గుణకారం + మూలకాంకం

ఉదా: పాతిక (10x2+5)

ఇరపైయేడు (10x2+7)

బి. మూలకాంకం + మూలకాంకం

పన్నెండు (10+2)

పదమూడు (10+3)

నూటమూడు (100+3)

సి. మూలకాంకం + సంకలన సంఖ్యావాచకం

ఉదా:నూటాపందొమ్మిది (100+10+9)

మున్నూటేబైయారు(300+50+6) (మున్నూటేబై యార్రోజులూ)

డి. మూలకాంకం + గుణకార సంశ్లిష్టం

ఉదా: నూటాపన్నెండు (100+6x2)

నూటపది (100+2x5)

నూటనలపై (100+4x10)

క్రియా విజ్ఞానం :

పనిని తెలియజేసేవి క్రియలు. క్రియలు 1.సామాన్య క్రియలు, సంశ్లిష్ట క్రియలు, 3. సంయుక్త క్రియలు అని ప్రధానంగా మూడు రకాలు. వాక్యంలో వీటి వినియోగాన్ని బట్టి సంయుక్త అసంయుక్త అని రెండుగా విభజించవచ్చు, వాటి అనుసరణీయతను బట్టి అకర్మక సకర్మక అని మరో విభజన చేయవచ్చు. వీటిపై కాలబోధక ప్రత్యయాలుచేరి సార్వనామిక అన్వయంకోసం పురుష, వచన, లింగ ప్రత్యయాలు చేరి సమాపక క్రియాన్వయాన్ని అందిస్తాయి. నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యంలో చోటుచేసుకున్న క్రియా స్వరూపాన్ని పరిశీలించి చూడడంద్వారా ప్రమాణ భాషా స్వరూపంలోని క్రియాన్వయానికి ప్రాదేశిక ప్రదేశంలోని క్రియాన్వయానికి గల విశేషాలను తెలుసుకొను అవకాశం కలుగుతుంది.

సామాన్య క్రియలు:

ఆడు, పాడు, చూడు, పడు, తిను, కొను, చను, అను, విను, కోరు, గీరు, చీరు, చేయు, రాయు, పేయు, మేయు, పోయు, వాయు, కోయు, తీయు, కూయు, మూయు, పేయు, పిలుచు, వలచు, నిలుచు, చూచు, లేచు, చాచు, దాచు, ముడుచు, విడుచు, చీల్చు, పీల్చు, వచ్చు, కాల్చు, వాల్చు, దూర్చు, ఏడ్చు, పూడ్చు, ఇచ్చు, పెంచు, వంచు, వించు, ముంచు, తెంచు, విప్పు, ముప్పు, తిప్పు, పెట్టు, పుట్టు, కొట్టు, పెంచు, దించు, మించు, తుంచు, తెరచు, అరచు, నడుచు, తాగు, ఊగు, మూగు, కాగు, గీకు, గోకు, పాకు, కలుగు, కరుగు, తిరుగు, పెరుగు, జరుగు, కదులు, వదులు, మిగులు, కరుపు, జరుపు, చంపు, పంపు, పలుకు, చదువు, చేరు, వెళ్ళు, పోవు, ఉండు, తగులు, తూలు, కాపాడు, ఈ క్రియా ధాతువుల మీద కాలబోధక ప్రత్యయ, పురుష బోధక ప్రత్యయాలు చేరతాయి. ఉదా: వచ్చినాడు, చూచినాడు, మిగులుతాది, చూస్తాది, పంపిచినాది, దూరినాడు, పోయింది, అనిచ్చాడు

సంశ్లిష్ట క్రియలు:

సామాన్య ధాతువులపైన -పు, –చు, –ఇంచు, –స్ అను ప్రత్యయాలు చేరడంవల్ల సంశ్లిష్ట క్రియలేర్పడతాయి. వాక్య వినియోగంలో వీటిపై కాల పురుష బోధక ప్రత్యయాలు చేరుతాయి.

–పు

చెప్పు

పంపు

సాపు

లేపు

కలుపు

జరుపు

ఊపు

చంపు

మేపు

నడుపు

తిప్పు

–ఇంచు

చేయించు

కలిగించు

నిర్ణయించు

తగిలించు

అందించు

రక్షించు

పలకరించు

పురమాయించు

అనిపించు

కదిలించు

సవరించు

జరిపించు

తపించు

కనిపించు

జలదరించు

పలకరించు

ప్రవేసించు

వినిపించు

ప్రసవించు

సంపాయించు

–చు

వంచు
వచ్చు
సాచు
లేచు
చూచు
వాల్చు
నడుచు
దాచు
ముంచు
తుడుచు
తెరచు
ముడుచు
విడుచు
అనుచు
ఏడ్చు
ఇచ్చు
పిలుచు
తీర్చు
అరచు
పెంచు
నిలుచు
తెంచు
చాచు
చీల్చు
పీల్చు

–స్

తల్సు
నిల్సు
నడ్సు
పిల్సు
ఏడ్సు
తెల్సు
నేర్సు

సంయుక్త క్రియలు:

సామాన్య ధాతువుమీద మరోసామాన్య ధాతువుగానీ, నామవాచకంమీద క్రియా ధాతువుగానీ చేరి సంయుక్త క్రియలు ఏర్పడతాయి. ఇచ్చు, వచ్చు, కొను, బడు, కల్గు, లే, వేయు, పెట్టు, తీయు, ఉండు మొదలైన ధాతువులు క్రియలకు అనుబంధంగా గానీ సహాయకంగా గానీ ప్రవర్తిల్లడం ద్వారా సంయుక్త క్రియలు ఏర్పడుతాయి. వాక్య వినియోగంలో వీటిపై కాల పురుషబోధక ప్రత్యయాలు చేరుతాయి.

- ఇచ్చు	- వచ్చు	- కొను
బిగిచ్చు	వెలికివచ్చు	చేసుకొను
అందిచ్చు	రావచ్చు	తీర్చుకొను
మందలిచ్చు	తిట్టొచ్చు	తీసుకొను
కనిపిచ్చు	కావచ్చు	ఎత్తుకొను
తప్పిచ్చు	పోవచ్చు	అందుకొను
తినిపిచ్చు	చేయవచ్చు	పట్టుకొను
రాయిచ్చు	చెప్పవచ్చు	అమ్ముకొను
చూపిచ్చు	కట్టుకోవచ్చు	తెంపుకొను
పంపిచ్చు	చూడవచ్చు	పడుకొను
	వెళ్ళవచ్చు	చుట్టుకొను
		వేసుకొను
		అనుకొను
		వంచుకొను
		తెరచుకొను
		పేరుకొను

- బడు	- కల్గు
నిలబడు	తెంచగల్గు
మూతబడు	ఇవ్వగల్గు
దిగబడు	తీర్చగల్గు

విరగబడు	పెట్టగల్గు
కనబడు	చదవగల్గు
కలబడు	చెప్పగల్గు
కూలబడు	రాయగల్గు
	తీయగల్గు

సకర్మక క్రియలు:

వాక్యంలో కర్మను అపేక్షించే క్రియలు సకర్మక క్రియలు. వాక్యంలో కర్మ ఉన్నా లేకపోయినా దేనిని ఎవరిని అన్న ప్రశ్నలకు జవాబిచ్చే అవకాశం ఉన్న క్రియలు సకర్మక క్రియలు. ఏడ్చు, కొట్టు, పంపు, తిప్పు, లేచు, తుడుపు, చూపు, తెరచు, విడుచు, అను ,విను, కను, పలుకు, చేయు, ఆడు, చదువు, చేరు, పట్టు, రాయు, పుట్టు, చాచు, తెంచు, నడుపు, నవ్వు, ఏడ్చు, ఇచ్చు, పిలుచు, కురుయు, అరచు, తగులు, తాకు, తాగు.

-చు, –ంచు, –పు, –ంపు, –ఇంచు చేర్చడం ద్వారా అకర్మక క్రియల్ని సకర్మక క్రియలుగా మార్చవచ్చు.

అకర్మకం - సకర్మకం

లేచు - లేపు

తుడుచు - తుడిపించు

చూపు - చూపించు

తెరచు - తెరిపించు

విడుచు - విడిపించు

అను - అనిపించు/అనిపిచ్చు

విను - వినిపించు/వినిపిచ్చు

కను - కనిపించు/కనిపిచ్చు

చేయు - చేయిచ్చు/చేయించు

ఆడు - ఆడిచ్చు

చదువు - చదివించు

చేరు - చేర్పించు

పట్టు - పట్టించు

రాయు - రాయించు

ముగియు - ముగియించు/ముగిచ్చు

పుట్టు - పుట్టించు

నడుపు - నడిపించు

నవ్వు - నవ్వించు

ఏడ్చు - ఏడ్పించు

ఇచ్చు - ఇప్పించు

పిలుచు - పిలిపించు

కురుయు - కురిపించు

అరచు - అరిపించు

తగులు - తగిలించు

తాకు - తాకించు

తాగు - తాగించు

జరుగు - జరిగించు

ప్రేరణార్థక క్రియలు:

సామాన్య క్రియలమీద "ఇంచుక్ ' ప్రత్యయం చేరి ప్రేరణార్థక క్రియలు ఏర్పడతాయి.

ఎక్కించు

ప్రయత్నించు

చేయించు

చేర్పించు

ఇడ్పించు

పలుకరించు

వినిపించు

నడిపించు

తుడిపించు

చదివించు

అరిపించు

తాకించు

జరిపించు

ఆడించు

పిలిపించు

సమాపక క్రియలు:

వాక్యాన్ని పూర్తి చేయగలిగే క్రియల్ని సమాపకక్రియలు అంటారు. ఈ క్రియలకు కాలబోధక, పురుషబోధక ప్రత్యయాలు చేరతాయి.

భూతకాలం ప్ర.పు.ఏ.వ. మహత్ వాచకం

ఉదా:11	ధాతువు	ప్రాతిపదిక	కాల.బో+పు.బో
తిరిగేవాడు	తిరుగు	తిరుగ్	ఏ+వాడు
మానేశాడు	మాను	మాన్	ఏశ్+ఆడు
ఏడ్చేశాడు	ఏడ్చు	ఏడ్చ్	ఏశ్+ఆడు
వుండాడు	వుండు	వుండ్	-+ఆడు
పోయాడు	పోవు	పోయ్	-+ఆడు
పొడిచాడు	పొడుచు	పొడిచ్	-+ఆడు
చరిచాడు	చరుచు	చరిచ్	-+ఆడు
లేచాడు	లేచు	లేచ్	-+ఆడు
దూకాడు	దూకు	దూక్	-+ఆడు

మహతీ వాచకం :

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
చెప్పింది	చెప్పు	చెప్ప్	ఇన్+ది
అనింది	అను	అన్	ఇన్+ది
బతికినాది	బతుకు	బతుక్	ఇనా+ది
చూసింది	చూచు	చూస్	ఇన్+ది
పిలిచింది	పిలుచు	పిలుచ్	ఇన్+ది
నడిచింది	నడుచు	నడుచ్	ఇన్+ది
చేసినాది	చేయు	చేస్	ఇనా+ది
వచ్చింది	వచ్చు	వచ్చ్	ఇన్+ది
పెట్టింది	పెట్టు	పెట్ట్	ఇన్+ది
పెరిగింది	పెరుగు	పెరుగ్	ఇన్+ది

అమహత్ వాచకాలు :

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
జారింది	జారు	జార్	ఇన్+ది
కార్చింది	కార్చు	కార్చ్	ఇన్+ది
చచ్చినాది	చచ్చు	చచ్చ్	ఇన్+ఆది
ఆనించింది	ఆనించు	ఆనించ్	ఇన్+ది
వచ్చింది	వచ్చు	వచ్చ్	ఇన్+ది
నిలబడినాది	నిలబడు	నిలబడ్	ఇన్+ఆది
వున్నింది	వుండు	వున్న్	ఇన్+ది
కదిలింది	కదులు	కదిల్	ఇన్+ది
వదిలినాది	వదులు	వదిల్	ఇన్+ఆది

బహువచనం మహన్మహతీ వాచకాలు

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
మెక్కిచ్చినారు	మెక్కు ఇచ్చు	మెక్కిచ్చ్	ఇన+ఆరు
జారారు	జారు	జార్	- +ఆరు
పోయారు	పోవు	పోయ్	- +ఆరు
దూకేసినారు	దూకు	దూకేస్	ఇన్+ఆరు
చెప్పారు	చెప్పు	చెప్ప్	- +ఆరు
తాగేశారు	తాగు	తాగేశ్	- +ఆరు
కట్నారు	కట్టు	కట్న్	- +ఆరు
పండబెట్టారు	పండబెట్టు	పండబెట్ట్	- +ఆరు

అమహత్ వాచకాలు

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
ఊడిపోయాయి	ఊడిపోవు	ఊడిపోయ్	- +ఆయి
బయపడ్డాయి	బయపడు	బయపడ్డ్	- +ఆయి
గడిచిపోయాయి	గడుచు	గడిచిపోయ్	- +ఆయి
తుర్రుమన్నాయి	తుర్రుమను	తుర్రుమన్న్	- +ఆయి

దొరికినాయి	దొరుకు	దొరిక్	ఇన+ఆయి
వెళ్ళాయి	వెళ్ళు	వెళ్ళ్	- +ఆయి
పట్టినాయి	పట్టు	పట్ట్	ఇన+ఆయి
లేచిపోయాయి	లేచిపోవు	లేచిపోయ్	- +ఆయి
తగిలాయి	తగులు	తగిల్	- +ఆయి

మధ్యమ పురుష ఏకవచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
అడిగినావు	అడుగు	అడిగ్	ఇన+ఆవు
వచ్చినావు	వచ్చు	వచ్చ్	ఇన+ఆవు
చెప్పినావు	చెప్పు	చెప్ప్	ఇన+ఆవు
సుఖపడినావు	సుఖపడు	సుఖపడ్	ఇన+ఆవు
బతికినావు	బతుకు	బతుక్	ఇన+ఆవు
చేసినావు	చేయు	చేస్	ఇన+ఆవు
కట్నావు	కట్టు	కట్న్	- +ఆవు
చూసినావు	చూచు	చూస్	ఇన+ఆవు
వచ్చేసినావు	వచ్చు	వచ్చేస్	ఇన+ఆవు
అమ్మినావు	అమ్ము	అమ్మ్	ఇన+ఆవు

మ. పు బహువచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
పెట్టారు	పెట్టు	పెట్ట్	- +ఆరు
చల్లారు	చల్లు	చల్ల్	- +ఆరు
చేరారు	చేరు	చేర్	- +ఆరు
వచ్చారు	వచ్చు	వచ్చ్	- +ఆరు
కలిగినారు	కలుగు	కలిగ్	ఇన+ఆరు
అడిగారు	అడుగు	అడిగ్	- +ఆరు
చచ్చారు	చచ్చు	చచ్చ్	- +ఆరు

ఉత్తమ పురుష ఏకవచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
అన్నాను	అను	అన్న్	-+ఆను
లేశాను	లేచు	లేశ్	-+ఆను
నవ్వాను	నవ్వు	నవ్వ్	-+ఆను
నడిచాను	నడుచు	నడిచ్	-+ఆను
పెట్టినాను	పెట్టు	పెట్ట్	ఇన+ఆను
నూకేశాను	నూకు	నూకేశ్	-+ఆను
తీశాను	తీయు	తీశ్	-+ఆను
వేసుకొన్నాను	వేసుకొను	వేసుకొన్న్	-+ఆను
తోశాను	తోయు	తోశ్	-+ఆను
తీసిచ్చాను	తీసిచ్చు	తీసిచ్చ్	-+ఆను

బహువచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+ పు.బో
తీసకబోయినాం	తీసకబోవు	తీసకబోయ్	ఇన+ఆం
పిలిచినాము	పిలుచు	పిలిచ్	ఇన+ఆము
చూసినాము	చూచు	చూస్	ఇన+ఆము
చదివినాము	చదువు	చదువ్	ఇన+ఆము
ఉన్నాము	ఉండు	ఉన్న్	-+ఆము
ఎక్కాము	ఎక్కు	ఎక్క్	-+ఆము
నిలిచినాం	నిలుచు	నిలిచ్	ఇన+ఆం
పెట్టుకున్నాం	పెట్టుకును	పెట్టుకున్న్	-+ఆం
తాగినాం	తాగు	తాగ్	ఇన+ఆం

వర్తమానం ప్ర.పు., ఏ.వ. మహత్ వాచకం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
అవుపిస్తున్నాడు	అగుపించు	అవుపిస్	తున్న్+ఆడు
తీసిస్తున్నాడు	తీయు	తీసిస్	తున్న్+ఆడు

వెళ్ళిపోతున్నాడు	వెళ్ళుపోవు	వెళ్ళిపో	తున్న్+ఆడు
చూపిస్తున్నాడు	చూచు	చూపిస్	తున్న్+ఆడు
అందిస్తున్నాడు	అందించు	అందిస్	తున్న్+ఆడు
నిలుచుంటున్నాడు	నిలుచు	నిలిచుణ్	టున్న్+ఆడు
వదులుతున్నాడు	వదులు	వదులు	తున్న్+ఆడు
నటిస్తున్నాడు	నటించు	నటిస్	తున్న్+ఆడు
దిగుతున్నాడు	దిగు	దిగు	తున్న్+ఆడు
చస్తున్నాడు	చచ్చు	చస్	తున్న్+ఆడు

మహతీ వాచకం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
ఈడ్చుకొస్తుంది	ఈడ్చు	ఈడ్చుకోస్	తున్+ది
దోపుతున్నది	దోపు	దోపు	తున్న్+అది
చేరుతున్నది	చేరు	చేరు	తున్న్+అది
ఆపుతున్నది	ఆపు	ఆపు	తున్న్+అది
ఆలోచిస్తున్నది	ఆలోచించు	ఆలోచిస్	తున్న్+అది
పోతున్నది	పోవు	పో	తున్న్+అది
గడుపుతున్నది	గడుపు	గడుపు	తున్న్+అది
తూలుతున్నది	తూలు	తూలు	తున్న్+అది
ఎక్కుతున్నది	ఎక్కు	ఎక్కు	తున్న్+అది

అమహద్వాచకం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
పోతున్నది	పోవు	పో	తున్న్+అది
దొరకుతున్నది	దొరకు	దొరకు	తున్న్+అది
పడిపోతున్నది	పడిపోవు	పడిపో	తున్న్+అది
కూలిపోతున్నది	కూలిపోవు	కూలిపో	తున్న్+అది
నచ్చుతున్నది	నచ్చు	నచ్చు	తున్న్+అది
వాలుతున్నది	వాలు	వాలు	తున్న్+అది

తెరుస్తున్నది	తెరచు	తెరుస్	తున్న్+అది
కడుతున్నది	కట్టు	కడు	తున్న్+అది
వ్రాస్తున్నది	వ్రాయు	వ్రాస్	తున్న్+అది

బహువచనం మహన్మహతీ వాచకం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా. ప	కా.బో+పు.బో
ఎదురుపడుతున్నారు	ఎదురుపడు	ఎదురుపడు	తున్న్+ఆరు
బయలుదేరుతున్నారు	బయలుదేరు	బయలుదేరు	తున్న్+ఆరు
నింపుకుంటున్నారు	నింపుకును	నింపుకుణ్	టున్న్+ఆరు
పోసుకుంటున్నారు	పోసుకును	పోసుకు	టున్న్+ఆరు
ఉంటున్నారు	ఉండు	ఉణ్	టున్న్+ఆరు
జరుపుతున్నారు	జరుపు	జరుపు	తున్న్+ఆరు
రగిలిపోతున్నారు	రగిలిపోవు	రగిలిపో	తున్న్+ఆరు
లాగుతున్నారు	లాగు	లాగు	తున్న్+ ఆరు
తోస్తున్నారు	తోయు	తోస్	తున్న్+ఆరు
పెడుతున్నారు	పెట్టు	పెడు	తున్న్+ఆరు

అమహద్బహువచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా. ప	కా.బో+పు.బో
ఊరుతున్నాయి	ఊరు	ఊరు	తున్న్+ఆయి
ఎగిరిపోతున్నాయి	ఎగిరిపోవు	ఎగిరిపో	తున్న్+ఆయి
తొలుగుతున్నాయి	తొలుగు	తొలుగు	తున్న్+ఆయి
వేస్తున్నాయి	వేయు	వేస్	తున్న్+ఆయి
కురుస్తున్నాయి	కురుయు	కురుస్	తున్న్+ఆయి
ఎండుతున్నాయి	ఎండు	ఎండు	తున్న్+ఆయి
పడుతున్నాయి	పడు	పడు	తున్న్+ఆయి
అలముకున్నాయి	అలము	అలము	కున్న్+ఆయి
నిండిపోతున్నాయి	నిండు	నిండుపో	తున్న్+ఆయి

భవిష్యత్కాలం ప్రధమ పురుష ఏకవచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో.+ పు.బో.
బాగుపడతాడు	బాగుపడు	బాగుపడు	త్+ఆడు
తెలిపోతాడు	తెలిపోవు	తెలిపో	త్+ఆడు
అందజేస్తాడు	అందజేయు	అందజేస్	త్+ఆడు
చేసుకుంటాడు	చేసుకును	చేసుకుణ్	ట్+ఆడు
పురమాయిస్తాడు	పురమాయించు	పురమాయిస్	త్+ఆడు
ఉంటాడు	ఉండు	ఉణ్	ట్+ఆడు
పారిపోతాడు	పారిపోవు	పారిపో	త్+ఆడు
కదులుతాడు	కదులు	కదులు	త్+ఆడు
జరుపుతాడు	జరుపు	జరుపు	త్+ఆడు
విడిపిస్తాడు	విడుచు	విడిపిస్	త్+ఆడు

మహతీవాచకం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
అందజేయగలదు	అందజేయు	అందజేయ	గల్+అదు
పాడగలదు	పాడు	పాడ	గల్+అదు
ఆలోచించగలదు	ఆలోచించు	ఆలోచించ	గల్+అదు
విప్పుతాది	విప్పు	విప్పు	త్+అది
తెలుపుగలదు	తెలుపు	తెలుపు	గల్+అదు
చెరగుతాది	చెరగు	చెరగు	త్+అది
దోపగలదు	దోపు	దోప	గల్+అదు
ఎదురుపడతాది	ఎదురుపడు	ఎదురుపడ	త్+అది
కూర్చోగలదు	కూర్చును	కూర్చో	గల్+అదు

మహన్మహతీ వాచకం బహువచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
ప్రేమిస్తారు	ప్రేమించు	ప్రేమిస్	త్+ఆరు
చేస్తాము	చేయు	చేస్	త్+ఆము

జరుపుతారు	జరుపు	జరుపు	త్+ఆరు
చూస్తారు	చూచు	చూస్	త్+ఆరు
కొట్టుకుంటారు	కొట్టుకును	కొట్టుకుణ్	ట్+ఆరు
పూర్తిచేస్తారు	పూర్తిచేయు	పూర్తిచేస్	త్+ఆరు
భగ్గుమంటారు	భగ్గుమను	భగ్గుమణ్	ట్+ఆరు
చేసుకొంటారు	చేసుకొను	చేసుకొణ్	ట్+ఆరు
మార్చుకుంటారు	మార్చుకును	మార్చుకొణ్	ట్+ఆరు
పంపిస్తారు	పంపు	పంపిస్	త్+ఆరు

అమహత్ వాచకం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా.ప	కా.బో+పు.బో
చచ్చిపోతాయి	చచ్చిపోవు	చచ్చిపో	త్+ఆయి
తన్నుకొస్తాయి	తన్నుకొచ్చు	తన్నుకొస్	త్+ఆయి
పోతాయి	పోవు	పో	త్+ఆయి
చెమ్మగిల్లతాయి	చెమ్మగిల్లు	చెమ్మగిల్ల	త్+ఆయి
పొడుస్తాయి	పొడుచు	పొడుస్	త్+ఆయి
పడతాయి	పడు	పడ	త్+ఆయి
ఊడిపోతాయి	ఊడిపోవు	ఊడిపోవు	త్+ఆయి
కలిసిపోతాయి	కలిసిపోవు	కలిసిపో	త్+ఆయి
ఎదిరిస్తాయి	ఎదురు	ఎదిరిస్	త్ +ఆయి

మధ్యమపురుష ఏకవచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా. ప	కా.బో+పు.బో
తేలుస్తావు	తేల్చు	తేలుస్	త్+అవు
ఉంచుతావు	ఉంచు	ఉణ్	ట్+అవు
వస్తావు	వచ్చు	వస్	త్+అవు
ప్రేమిస్తావు	ప్రేమించు	ప్రేమిస్	త్+అవు
తీరుస్తావు	తీర్చు	తీరుస్	త్+అవు
పెడతావు	పెట్టు	పెడ	త్+అవు

కొడతావు	కొట్టు	కొడ	త్+అవు
సంపాదిస్తావు	సంపాదించు	సంపాదిస్	త్+అవు
చెప్తావు	చెప్పు	చెప్	త్+అవు
చేరగలవు	చేరు	చేర	గల్+అవు

బహువచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా. ప	కా.బో+పు.బో
అందుకోగలరు	అందుకొను	అందుకో	గల్+అరు
రాయగలరు	రాయు	రాయ	గల్+అరు
చూస్తారు	చూచు	చూస్	త్+ఆరు
తెలుసుకుంటారు	తెలుసుకొను	తెలుసుకుణ్	ట్+ఆరు
రాగలరు	రా	రా	గల్+అరు
చేర్పిస్తారు	చేర్చు	చేర్పిస్	త్+ఆరు
ఇస్తారు	ఇచ్చు	ఇస్	త్+ఆరు
ఆదుకోగలరు	ఆదుకొను	ఆదుకో	గల్+అరు
పెరుగుతారు	పెరుగు	పెరుగు	త్+ఆరు
లేస్తారు	లేచు	లేస్	త్+ఆరు

ఉత్తమ పురుష ఏకవచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా. ప	కా.బో+పు.బో
చేరుతాను	చేరు	చేరు	త్+ఆను
విడిపిస్తాను	విడిపించు	విడిపిస్	త్+ఆను
కష్టపడతాను	కపష్టడు	కష్టపడ	త్+ఆను
తెచ్చుకుంటాను	తెచ్చుకును	తెచ్చుకుణ్	ట్+ఆను
పంపుతాను	పంపు	పంపు	త్+ఆను
పోతాను	పోవు	పో	త్+ఆను
నటిస్తాను	నటించు	నటిస్	త్+ఆను
పాడతాను	పాడు	పాడ	త్+ఆను
తెస్తాను	తెచ్చు	తెస్	త్+ఆను
అడుగుతాను	అడుగు	అడుగు	త్+ఆను

బహువచనం

ఉదా	ధాతువు	ప్రా. ప	కా.బో+పు.బో
చేస్తాం	చేయు	చేస్	త్+ఆమ్
ఎన్నుకుంటాం	ఎన్నుకును	ఎన్నుకుణ్	ట్+ఆమ్
కొడతాం	కొట్టు	కొడ	త్+ఆమ్
తోస్తాం	తోయు	తోస్	త్+ఆమ్
నడుస్తాం	నడుచు	నడుస్	త్+ఆమ్
మాట్లాడుతాము	మాట్లాడు	మాట్లాడు	త్+ఆము
కదులుతాం	కదులు	కదులు	త్+ఆమ్
తాగుతాం	తాగు	తాగు	త్+ఆమ్
ఆపుతాం	ఆపు	ఆపు	త్+ఆమ్
విడిపిస్తాం	విడుచు	విడిపిస్	త్+ఆమ్

అసమాపక క్రియలు:

వాక్యాన్ని పూర్తి చేయలేని క్రియల్ని అసమాపకక్రియలు అంటారు. వీటికి పురుష బోధక ప్రత్యయాలు చేరవు. కాలసంబంధి ప్రత్యయం ఉంటుంది. అసమాపక క్రియల్ని క్రింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు. క్త్వార్థం(- ఇ) ధాతువుకు "ఇ' ప్రత్యయం చేరడం వల్ల క్త్వార్థక క్రియలు ఏర్పడతాయి.

ఉదా11

బిగించి	వేసి
దించి	లేచి
తెరచి	చూచి
పోసి	తగిలించుకొని
కలగలిపి	వేసుకొని
అడ్డుపెట్టి	చేసుకొని
జవురుకొని	తిరిగి
జూపి	వదిలి
తలవంచి	నిలుచుని

చెప్పి	తిరగేసి
వెళ్లి	చేయించుకొని
చూసి	దువ్వుకొని
తిని	కడుక్కొని
బయటికివచ్చి	అనుకొని
చనిపోయి	ఆపుకొని
పెరిగి	పట్టుకొని
తాగి	కాల్చి
కూచుని	ఆలోచించి
నవ్వి	పొణుకొని
చెల్లించి	మూసుకుని
కొనిచ్చి	మూసేసి
కొని	తీసి
నిలబడి	పిలిచి
కోరుకొని	రేగిపోయి
పుట్టి	దాపరించి
అదిమి	యారకొచ్చి
పిండుకొని	విప్పి
చిమ్ముకొని	దాచిపెట్టి
కోసి	చుట్టి
పోసి	ఆర్పేసి
ఎలిగించుకొని	విదిలించి
పారేసి	అలసి
ఒత్తి	కప్పేసి
తుంచి	చేటెత్తుకుని
తిప్పి	తెచ్చి
కొట్టేసి	వండి
కలిపేసి	వార్చి

పూనుకుని	చదివి
పంపి	గీచి
ఎక్కి	విని
తలెత్తి	మూలిగి
చాపి	దాచి
కలసి	పెట్టి
ఎక్కి	వంగి
కోరి	మూసుకొని
మ్రింగి	పరిగెత్తి
చేయించి	

శత్రర్థకం తూ/తా, టూ/టా

-తూ

జరుగుతూ	పోతూ
వదులుతూ	దున్నుతూ
నిమురుతూ	పారుతూ
పొగుడుతూ	ఊగుతూనే
కలవరపడుతూ	కుడుతూ
కరెక్కుతూ	ఆడుతూ
నవ్వుతూ	

-తా :

ఉడకతా	మాట్లాడతా
అల్లడతా	నవ్వుతా
తిరుగుతా	పెరుగుతా

-టూ :

నెట్టుకుంటూ	తింటూ
తడుముకుంటూ	అంటూ

తడుచుకుంటూ తట్టుకుంటూ

మెచ్చుకుంటూ ఆడించుకుంటూ

తోసుకుంటూ ముందుంటూ

వెతుక్కుంటూ ఊపుకుంటూ

చుట్టూ హెచ్చరించుకుంటూ

అనుకుంటూ

-టా :

తిట్టుకుంటా పాడుకుంటా

చెప్పుకుంటా రాజేసుకుంటా

అనుకుంటా చదువుకుంటా

నవ్వుకుంటా

చేదర్థకం : ధాతువుకు 'ఇతే''తే''ంటే'ప్రత్యయాలు చేరడంద్వారా చేదర్థకం ఏర్పడుతుంది.

-ఇతే :

బెదిరితే తాగితే

కొడితే చెబితే

తడిమితే నిలబడితే

కట్టితే ముక్కితే

వెలితే అదిగితే

-తే :

సూడబోతే పడబోతే

లేకపోతే నవ్వితే

చూడబోతే

-ంటే :

చేయించుకుంటే చేసుకుంటే

వచ్చిందంటే	లేకుంటే
చేర్పించినావంటే	చెప్పినాడంటే
వచ్చినావంటే	జారుకుంటే
గీరుకుంటే	కొడదామంటే
వచ్చిందంటే	

అప్యర్థకం :

ధాతువుకు 'ఇనా' 'అప్పటికి' అనే ప్రత్యయాలు చేరడంద్వారా అప్యర్థం ఏర్పడుతుంది.

- ఇనా :

వచ్చినా	దిగినా
ఇచ్చినా	చూసినా
విసిగించినా	చేరినా
తిరిగినా	పుట్టినా
గడిపినా	రాకపోయినా
వంచినా	మానేసినా
ఇచ్చినా	

- అప్పటికి :

పుట్టినప్పటికి

చూసినప్పటికి

గడిపినప్పటికి

ఇచ్చినప్పటికి

చేసినప్పటికి

తద్ధర్మార్థకం : –ఏ

ఏడవకే, నడిస్తే, చెప్పే, సత్తానే, అడగతుంటే, సేద్దమే.

అన్నంత క్రియలు :

క్రియా ధాతువులకు అన్ అనే ప్రత్యయం చేరడం వల్ల అన్నంతక్రియలు ఏర్పడతాయి.

విధ్యర్థకం: ఆజ్ఞ, ఆకాంక్షలను సూచించేవి.

పెట్టుకో, ఉండు, గుర్తుంచుకో, ముంచుకురా, పడుకో, పొణుకో, చేసుకో, పో, తెచ్చుకో, చేయించుకో, చదవాల్సిందే, తినిపో, తెచ్చుకోవాలి.

వ్యతిరేకం:

పెట్టుకోకు, పెట్టుకోవద్దు, మాట్లాడబాక, ఇచ్చుకోవద్దు, చెప్పబాక, కొట్టబాక, పెట్టబాక, నవ్వబాక, వండుకోవద్దు, నవ్వబాకండి.

సామార్థ్యార్థం:

ఇవ్వగలవు, తినగలవు, చదవగలవు, పెట్టగలవు, వండగలవు, మాట్లాడగలవు, తాగగలవు, వెళ్ళగలవు, చీల్చగలవు.

వ్యతిరేకం :

రాలేడు, చెప్పలేడు, కొట్టలేడు, పెట్టలేడు, ఉండలేడు, పోలేడు, తినలేడు, రాలేదు, చెప్పలేదు, తిప్పలేడు, తినలేదు.

అనుమత్యర్థం: అనుమతిని సూచించేవి.

తీసికుపొండి, వాడుకోరా, కొనక్కొచ్చుకో, వెళ్ళిరా, పట్టుకొనిరా.

నిషేదార్థం:

అనుకోరాదు, కొనుక్కోరాదు, తీసుకోకుడదు, తీసుకెళ్ళకు, రాకుడదు.

ఉభయప్రార్థనార్థం : కలిసి పని చేసేదానిని సూచిస్తుంది.

-తాం, –దాం

ఉదా : సెత్తాం, చూత్తాం, పోత్తాం, కనిపిత్తాం, అగుపిత్తాం, సేద్దాం, వెళదాం, ఆడుకుందాం, పెట్టుకుందాం, విన్దాం, పోదాం, ముంచుకుందాం, దాచుకుందాం.

వ్యతిరేకం :-వద్దు

చూడొద్దు, పెట్టుకోవద్దు, నిలుచోవద్దు, పెట్టవద్దు, మాట్లాడవద్దు, ఆడవద్దు, తినవద్దు.

నిశ్చయార్థకం : తప్పనిసరిగా చేయాల్సిన పనిని సూచించేవి.

-ఆలి : చెప్పాలి, చేయాలి, వినాలి, చూడాలి, పెట్టాలి, కట్టాలి,

-అల్ల : తినల్ల, ఉండల్ల, తీర్చల్ల, రావల్ల.

భావార్థకం: ధాతువుకు -అటం, –అడం ప్రత్యయాలు చేరడంవల్ల భావార్థకాలు ఏర్పడుతాయి.

-అటం:

దాయటం, పిలవటం, కనిపించటం, చూపించటం, తాగటం, జరగటం, వినటం, చూడటం , చదవటం, అరచటం, రాయటం, రమ్మనటం .

-అడం:

పడడం, దాచడం, దోయడం, తిరగడం, నివ్వెరపోవడం, చూసుకోవడం, వదలడం, జరగడం, పోవడం, వినడం, తినడం, ఆడడం, రావడం .

వ్యతిరేక ప్రత్యయాలు :

వ్యతిరేక ప్రత్యయాలు రెండు రకాలు. 1. ప్రత్యయగతం .2 పదగతం

ప్రత్యయగత వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయాలు.: -అ, –అక, –అకపాయ, –అకపోతే, –అకుండ, –కూడదు, అనేవి

-అ :

దైవం తోడు రాక కొడుకు బుట్టిన . .

ఖాళీ అయ్యేదాక దించడు .

బోరు ఉండదు .

ఎవరైనా తాగుతారా తాగరు .

–అక :

మీరు డబ్బులు ఇచ్చినా ఇవ్వక పోయినా

నాకు తెలిసినా తెలియక పోయినా

ఐవోరయితే కెలాస్ అయ్యాక అయిదు నిమిషాలు
తనకు కలిగిందే ఇంత బెట్టకపోయినాడా
మా కనకత్తకి ఒప్పకోక తప్పలేదు
- అకపాయ- :
తనకు కలిగిందే ఇంత బెట్టకపోయినాడా

–అకపోతే :
పనోడికి పెట్టకపోతే విధాత రచ్చగదా
మా మోకాన దాపరించకపోతే
మేము సన్మానం చెయ్యకపోతే ఐవోరి ముందర వాళ్ళకింత నామోషి

- అకుండా-
సందేళని గూడా చూడకుండా ఆ పళాన ముక్కుపుల్ల తీసి
ఏ ఆడదానికైనా మనసు పుట్టకుండా ఉండునా
కడుపు నిండా పెట్టకుండా
దగ్గరకు తీసుకోగానే కాదనకుండా ఒదిగిపోయిందంటే
కాళ్లేతులులైనా కడుక్కోకుండానే నేను లేసి చెప్పలేసుకున్నాను
అశోక్ అదేమి పట్టించుకోకుండా నేరుగా........
అంతటితో ఊరుకోకుండా ఆ పక్కనే ఉన్న మురళి వాళ్ళింట్లో దూరాడు
సమాధానం చెప్పకుండా కూర్చున్నాడు.
డాక్టరు దగ్గరికి పరిగెత్తకుండా
ఆడకూడా చేర్పించకుండా
పెనిస్సిళ్ల గీతలు పడకుండా కాపాడుకొని
పెడలికి అందకుండా పోయేంత పొట్టికాదు
ఓవరాయిలింగు చేపిచ్చకుండా వాణ్ణి యాపక తింటా ఉన్నాడు.
ఒరికి జోలికి రాకుండా
ఆమె అట్టా ఉండకుండా
ఉత్త మాటల మనిషి గాకుండా

సమాధానం చెప్పకుండా కూర్చున్నాడు

డాక్టరు దగ్గరికి పరిగెత్తకుండా

వాడు నామొకం కూడా చూడకుండా

ఇలాంటివి జరక్కుండా ఉండాలంటే........

-కూడదు :

డబ్బులకాడ చూసుకోకూడదా నాయనా

నలుగురికి తెలియకూడదంట

మనం ఇటాంటి పనులు చేయకూడదు

–బాక

ఆడమేక మాదిరి గొంతు చించుకోబాక

ఏమీ అనుకోబాకండి సార్

-బళ్లే

నెల్లూరు కథా సాహిత్యంలో వద్దు అనే వ్యతిరేకార్ధంలో –బళ్లే అని కన్పిస్తుంది

నాకేం బళ్లే

ఈ చాటబారతం అంతా మీకు బళ్లేదుగానీ.....

ఇయన ఉండబళ్లేదు

–లా

నెల్లూరు కథా సాహిత్యంలో లేదు అనే అర్ధంలో –లా అని కన్పిస్తుంది

ఈ దినం ఒకరిని అడిగేది లా

సెట్టుకొనిచ్చిన పాపాన పోలా

నేను మొదలు నమ్మలా

మచ్చ మాత్రం పోలా

మాట ఎత్తలా

ఇప్పుడు వాళ్ళు రావడమే లా

ఏం పొంగులా

మనం తప్పించుకునేదానికి లా

ఎంత జరిగినా దానికి ప్రతిగా మంచి క్రియ జరగటం లా

–లాక :

ఒరే తినలాక పోతున్నానురా

యింట్లో నుంచి బయటికి రాలాక...

వాడు ఒక్కోసారి తినలాక, మింగలాక, కక్కలాక...

- లేకుంటా/లేకుండా

మాట పొలుకు లేకుంటా పోయినాం

ఇన్ని లక్షలు ఏ హామీ లేకుండా ఏ రాత కోతలు లేకుండా ఇవ్వదు

క్షణం తీరిక లేకుండా ఉన్నాడు

చడీ చప్పుడు లేకుండా

పనుండి చెప్దామన్నా పత్తాలేకుండా పోతాఉన్నాడు

రేత్రీ పగలూ కంటికి నిద్ర లేకుండా....

ఆస్తి అంతస్తులతో సంబంధంలేకుండా నువ్వేకావాలి

తనామనా బేధం లేకుండా యిష్టపడే ఐవోరు..

పదగత వ్యతిరేక ప్రత్యయాలు

పదగతంగా లేదు, లేరు, లేము, రాదు, లేవు, కాదు/గాదు, వద్దు, రాదు, రావు, కావు, పోదు, అనేవి

లేదు

మరొక మాట నా గొంతులోంచి రాలేదు

మా కనకత్తకి ఒప్పుకోక తప్పలేదు

అతడు దాన్ని తుడుచుకోలేదు

రెట్ట కడుక్కునేందుకు పోవడం లేదు

అయినా ఆమె పద్ధతి మార్చుకోలేదు

నేను అతన్ని ప్రేమించలేదు

దానికేం మాట్లాడలేదు

కాని వాళ్ళింక రాలేదు

ఆడపిల్లలు నోరెత్తలేదు

అప్పుడు మాత్రం ఆపురేటికి యిచ్చేదిలేదు

ఏం భయం లేదు

యిబ్బంది లేదు

చెయ్యమంటే చెయ్యలేదు

ఇంకా పొద్దు గూకలేదు.

యింట్లో మెతుకు లేదు

మా అమ్మకి బూర్థ లేదు

ఎమ్మటేన్నే గడపలోకి అడుగు పెట్టలేదు

అట్టాంటిదేమి లేదు

డబ్బులు అడగలేదు

ఒక్క పచ్చి కొమ్మకూడా పుట్టుక్కుమనటానికి లేదు

ఈ జామ చెట్టు కింద నీడ లేదు

అలికిడి లేదు

స్వర్ణక్క కదల్లేదు

ఏం మాట్లాడాలో తెలియలేదు

నా మనసేమి బాగా లేదు రా

ఎన్ని సార్లు బట్టీ కొట్టీనా పీరియాడికల్ టేబుల్ రావడం లేదు రా

మనకు టైము బాగున్నట్టు లేదు

లేరు

పిల్లలు లేని వారెవరు లేరు

మళ్లీ పుట్టలేరు

అమ్మలు అయ్యలు మళ్లీ మిమ్మల్ని కనలేరు

లేము

సరుకులు వేయించుకునేలా లేము

లేవు
మా నాయనకిగానీ మాకుగానీ దమ్ములు లేవు

కాదు/గాదు :

నోరెత్తేవాడు కాదు

నీసు లేనిదే మా యింట్లో అది కూర కాదు

మేము తినేది అన్నమూ కాదు

ఒక్క ముద్దయినా ముట్టే బాపతు కాదు

కూర చేయడానికి పొయ్యి దగ్గర కూచునేది కాదు

సామాన్యమైన ఆకలి కాదు

ఆకలి నన్ను నిలబెట్టెది కాదు

మాకై మేము లేచేంతదాక నిద్రలేవనిచ్చేవాడు కాదు

పదిగంటలైన లేవనిచ్చేవాడు కాదు

వద్దు

అయామ్ సారీరా ఎమనుకో వద్దు

అట్టా వద్దు రా
ఈ బతుకు పగోనికి కూడా వద్దక్క

ఆ తలుపు తీయద్దు

దాన్ని తీయద్దు

రాదు

మనిషికి మరి ఇంత ఇది పనికి రాదు

స్త్రీదరళ్ళ అక్కకి మనసులో చదువుకోవడం రాదు

అది పెద్దగా పాపం కిందకి రాదు రా

రావు
రేపు నాలా బొక్కలు కొట్టెదానికి కూడా పనికి రావు

కావు
ఆ మాటలు పెద్దగా పట్టించుకునే**వి** కావు

పోదు
ఏడు బావులలో నీళ్లతో స్నానం చేసిన ఆ దోషం పోదు

చిన్నా చితకా రొట్టెల జోలికి పోదు

నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యంలోని భాషలోనుండి నామ క్రియా పదాలపై చేరు ప్రత్యయాలతోపాటుగా వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయాల పరిశీలన చేయడంవల్ల భాషా సంబంధ ప్రధానాంశాలు పరిశీలించినట్లైంది.

ఆరవ అధ్యాయం

ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూప పదాలు

ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూప పదాలు :

మాండలిక పరిశీలనలో ప్రాదేశిక వినియోగ భాషా స్వరూపంలోని ఉచ్చారణను అందుకొనడానికి ఆ ప్రాంతపు వ్యవహార భాషను పరిశీలించినపుడు ఆ ప్రాంతపు యాసను పట్టుకొనడానికి సాధ్యమవుతుంది. లిఖిత సాహిత్యంలో ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూపాన్ని పట్టుకొనడమనేది కొంతమేరకే సాధ్యం అవుతుంది. రచయిత పనిగట్టుకునిన తన రచనా శైలి ప్రాదేశిక స్వరూపంలో ఉండాలని నిర్ణయించుకుని రచన చేసినపుడు మాత్రమే అది సాధ్యమౌతుంది. నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యంలోని కథకుల్లో ఆర.ఎమ్.ఉమామహేశ్వరరావు, సా.వెం. రమేష్, మహమ్మద్ ఖదిర్ బాబు, శ్రీ కందుకూరి అనంతంగారి రచనల్లో ప్రాదేశిక స్వరూపం అధికంగానూ, పోట్లూరి సుబ్రహ్మణ్యం, జయంపుకృష్ణ, వి.ప్రతిమ, పెళ్లకూరు జయప్రద మొదలైన రచయితలు రచించిన కథల్లో సంభాషణల్లోనూ ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూపం కన్పిస్తుంది. నెల్లూరుజిల్లాకు చెందిన ఈ రచయితల రచనల్లోనుండి ప్రాదేశికంగా ఉండే పదాలలో బంధువాచకాలు, సంబోధనలు, కొలతలు, పొద్దుసూచకాలు, వ్యక్తినామాలు, స్థలనామాలు, శరీర అవయవాలు, జంటపదాలు, ధ్వన్యనుకరణాలు, తిట్లు, అన్యదేశ్యాలను సేకరించడం వల్ల ప్రాదేశికంగా ఈ ప్రాంతపు పదజాలం వినియోగంలో ఎలా వుంటుందో తెలుసుకొనడానికి సాధ్య పడుతుంది.

బంధువాచకాలు:

బంధుత్వం రెండు రకాలుగా ఏర్పడుతుంది.

1. రక్త సంబంధం 2. వైవాహిక సంబంధం

రక్తసంబంధం

అమ్మ - తల్లి

నాయన, నాయిన - తండ్రి

తాత - తండ్రితండ్రి/తల్లితండ్రి

అవ్వ - అమ్మమ్మ, నాయనమ్మ,

పెదనాయిన - తండ్రి అన్న/ అమ్మ అక్క భర్త

చిన్నాయిన - తండ్రి తమ్ముడు

చినమ్మ - అమ్మ చెల్లెలు/తండ్రి తమ్ముడి భార్య

పెదమ్మ - అమ్మ అక్క/తండ్రి అన్న భార్య పెదమ్మా

మేనత్త - తండ్రి అప్పచెల్లెలు

మేనమామ - అమ్మకు అన్నదమ్ముడు

తమ్ముడు - తమ్ముడు

చెల్లిలు - చెల్లెలు

అనా - అన్న

అకా - అక్క

అప్పజెల్లెళ్ళు - అక్క చెల్లెల్లు

వైవాహిక సంబంధం

పెళ్ళాం, ఆలూ - భార్య

మొగుడు, పెనివిటి - భర్త

కోడాలు, కోడలు - కోడలు

మరదాలు - మరదలు

వొదిన - అన్నభార్య

అత్త - భార్య అమ్మ/భర్త అమ్మ

మావా, మావయ్య - భార్య నాన్న/భర్త నాన్న

ఆడపొడుసు - భర్త సోదరి

సంబోధన పదాలు :

సమాజంలో ఒకరినొకరు సంబోధించుకోవడం ద్వార మానవుల మధ్య సంబంధ బాంధవ్యాలు సాగుతుంటాయి. సాధారణంగా సంబోధనలు వయస్సులో పెద్దవాళ్ళను చిన్నవాళ్ళు ఒకరకంగానూ, తనతోటి వయస్కులను ఒకరకంగానూ, తనకంటే చిన్నవాళ్ళని ఒకరకంగానూ, యజమానులు పనివాళ్లను ఒకరకంగానూ, పురుషులు తమకంటే చిన్నవారైన స్త్రీలను ఒకరకంగానూ, పిల్లలు పిల్లలు ఒకరినొకరు ఒకరకంగానూ సంబోధనపదాల్ని ఉపయోగించి పిలుచుకుంటారు. ఈ పదజాలం రెండు

రకాలుగా ఉంటుంది. 1. దీర్ఘాంతాలైన బంధువాచక పదాలతో సంబోధన 2. బంధుబోధకాలు కాని పదాలతో సంబోధనలు. నెల్లూరు జిల్లాకథల్లోని సంభోధన పదాలు:

పెద్ద వాళ్లను చిన్న వాళ్లు సంబోధించేవి:

బంధుబోధక పదజాలాన్ని ప్రయోగించి సంబోధించేవి: నాయినా, బావా, మావయ్యా, సిన్నాయనా, పెదనాయినా, మావో, అనా, అమా, మో, అత్తో, అతా, వొదినా, అకా, కో, చినమ్మా, పెదమ్మా,

పేర్లకు గౌరవార్థకంగా బంధువాచకం చేర్చి సంబోధించేవి: సుబ్బన్నా, ఎంకన్నా, శీనయ్యా, శేషన్నా, గేణమ్మా, చెల్లవ్వా, చెంగత్తా, వసంతక్కా, సౌర్ణా,

సంబంధం లేని కొత్తవాళ్లని పిలిచేటపుడు: అనో, ఏమయో, ఏమ్మా, అవో, అకో

చిన్నవాళ్లను పెద్దవాళ్లు సంబోధించేవి:

పురుషుల సంబోధనలు: నాయినా, అబయా, అబ్బయ్యా, ఒరేయ్, రేయ్, బుజోడా,

స్త్రీలను సంబోధించేవి: అమేయ్, అమ్మే, మేయ్, బుజ్జమ్మా,

సమవయస్కుల సంబోధనలు:

పురుషులు పురుషులని : రేయ్, బావా, మావా, పేర్లుతో పిలుచుకోవడం, చిన్నోడా

స్త్రీలు స్త్రీలని: మేయ్, ఒమే, అక్కా, లేదా పేరుతో పిలుచుకోవడం

పనివాళ్లను పిలిచేవి: మునుసామిగా, ఒరేయ్ రవణా, కర్రోడా, మేయ్, రే రంగ?ా, రే చిన్నోడా, రే సుబ్బా,

యజమానిని పిలిచే విధం: సోమీ, అయో, అబయ్యా, ఒమ్మా,

భర్త భార్యను పిలిచే రీతి ఏమోయ్, ఏమే, మోయ్

భార్య భర్తను పిలిచే రీతి యేమయ్యో, ఏవండి, అయ్యో, య్యో

కొలతలు:

ప్రమాణానికి ప్రతీక కొలత. నెల్లురుజిల్లా రచనలో కనిపించిన కొలతల ప్రమాణ నామాలు ఈ విధంగా ఉన్నాయి. ద్రవకొలతలు, ధాన్యం కొలతలు, దురాబారపు

కొలతలు, స్థలం కొలతలు, తిండి కొలతలు. కూరగాయల కొలతలు, పొలం కొలతలు

ద్రవ పదార్థాల కొలతలు:

చిట్టెడు

సోలెడు

పొలం కొలతలు:

ఎకరా

ఏబై సెంట్లు

నూట యాభై ఎకరాలు

రెండొందల ఎకరాలు

మూడెకరాలు

ధాన్యం కొలత:

పుట్టి

ఏదుం గింజలు

మూడు శేర్లు

శేరు

పది మూటలు

బళిగ

ఇబ్బళిగ

ముబ్బళిగ

పాలాడ

తపిలుడు

పావుసేరు

సేరు

అచ్చేరు(అర్దసేరు)

ముంత

కుంచాం

యిరస

తూము

పుట్టి

యిద్దుము

ముత్తుము

పందుం

పన్నిద్దుం

ముంతెడు గింజలు

రెండు ముంతలు

అరపై పుట్లు

తూకం కొలతలు:

వీశ	యేబులం
అర వీశ	ఎత్తు
ఐదేసి పలాలు	

దూరాబార కొలతలు

జానడు	పది గజాలు
మూరడు	ఇరవై గజాలు
అరబార	ఇరవై మైళ్ళు
బారడు	ముప్పై మైళ్ళు
పదిబారలు	ముప్పాతిక మైళ్ళు
ఆమడ	రెండు మైళ్ళు
పరుగు దూరం	అయితారు మైళ్ళు
వంద గజాలు	అరమైలు
ఏభై గజాలు	రొండుమైళ్ళు
అయిదారు గజాలు	

ఎత్తు కొలతలు:

అరడుగు	నాలుగడుగులు
నిలువెత్తు	ఆరడుగులు

తిండి కొలతలు

పిడచడు	గిద్దెడు
ముద్ద	చిట్లు(నెయ్యికొలత)
గెబ్బిడు	

కాల సూచకాలు:

కాలాన్ని సూచించడానికి సంవత్సరం, ఋతువు, నెల, పక్షం, వారం, దినం, పొద్దు అని వింగడించి వాటికి కాలానుసరణంగా పేర్లు పెట్టి స్థిరీకరించి వాడుతున్నారు. ఇవి పల్లీయుల ఉచ్చారణలో ధ్వనిమార్పులకు లోనై ఉచ్చరింపబడుతున్నాయి. మరి కొన్ని పల్లీయుల జీవన విధానంలో భాగాలై ఏర్పడి ఉన్నాయి. నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలో పరిసర భాషా ప్రభావంతో తమిళపదాలుకొన్నిచోటుచేసుకుని ఉన్నాయి. నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలో కాలవాచకాలను కార్తెలు, నెలపొద్దులు, వారాలు, మాసాలు, రోజులు, రోజువారీ పొద్దులు అని వింగడించి చెప్పడం జరిగింది.

రోజువారీ పొద్దులు:	గప్పరగప్పరచీకట్లో
యాకాజాము	పొద్దుగూట్లోపడేయాళ
యెలుగుపడేయాళ	సుక్కపొడిసేయాళ
గంపకిందకోళ్ళుండంగానే	తూరుపునసుక్కపొడస్తాంది
బలబల తెల్లారాక	పొద్దుపొయ్యింది
బారడుపొద్దెక్కినాక	నిండెన్నెలరెయ్యి
తెల్లారి	యెన్నెలకాలం
గొడ్లిప్పేయాళ	యెన్నిల
పొగులు	మింటరెయ్యేపొగులుపుట్నట్టు
పగలంతా	సగమరేతిరి
పైటేళ	మాపిటేళ
యెండపొడసేలకితగలనప్పడు	రేత్రి
మద్దేళ	రాత్రి
గొడ్లుయిళ్ళకొచ్చేయాళ	రెయ్యి
వెలుతురుమసకదుప్పటికప్పతావుండు	రెయ్యిపూట

వ్యక్తినామాలు

సమాజంలో వ్యక్తి నుంచి వ్యక్తిని వేరుచేసిచూపేది పేరు. ఈ పేర్లు ప్రాంతం, కులం, వృత్తి, నైసర్గిక పరిస్థితి, నాగరికత, ప్రజల జీవన సంస్కృతి, రాజకీయ సాంఘీక ఆర్థిక పరిస్థితులను ఆధారంగా చేసుకొని వ్యక్తులపేర్లు కన్పిస్తాయి. ఒకే పేరు ఇద్దరు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ మందికి ఉన్నప్పుడు ఆ వ్యక్తి పేరు ముందు/వెనక ఇంటిపేరునుగానీ, ఊరుపేరునుగానీ, కులాన్నిగానీ, వృత్తినిగానీ, వ్యక్తికున్న రంగురూపును చేర్చి పిలవడం లేదా వయస్సు ఆధారంగా చిన్న/పెద్ద/నడిమి అని చేర్చి పిలవడం జరుగుతుంది. ఒక కుటుంబం ఏవో కారణాలవల్ల మరో ఊరు వలసవెళ్లినప్పుడు ఆ ఊరిపేరును వ్యక్తి పేరుకు చేర్చి పిలవడం జరుగుతుంది. మరికొన్ని సందర్భాలలో వ్యక్తి బలాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని పిలవడం జరుగుతుంది.వ్యక్తుల నామాల చివర గౌరవవాచకాలుగా -అయ్య, –అన్న, –అమ్మ, –అత్త, –అక్క అను బంధుత్వబోధక పదలున్నాయి..

-అయ్య

కాటయ్య	పిచ్చయ్య
కుప్పయ్య	పౌలయ్య
గురవయ్య	బాలయ్య
గోపయ్య	బుజ్జయ్య
చెంగయ్య	మణెయ్య
జంగమయ్య	రంగయ్య
జకరయ్య	రాజయ్య
దశయ్య	రామగుండం బసవయ్య
దానయ్య	రామయ్య
నరసయ్య	రొబ్బయ్య
నల్లయ్య	వుమయ్యా
నాగయ్య	వెంకటయ్య
నారయ్య	వెంకయ్య
పల్లెరామయ్య	శీనయ్య

సిద్దయ్య	సుదాకరయ్య
సీతయ్య	సుబ్బయ్య

- అన్న

కోట్రాజన్న	వంజివాక కోటన్న
చంద్రన్న	వెంకటన్న
బాబన్న	శేషన్న
యెంకన్న	సుబ్బులన్న
రాజన్న	

వ్యక్తుల రంగు, రూపు, ఆకారం, చేష్టలు, తిండిని ఆధారంగా చేసుకొని వ్యక్తులను మారుపేర్లతో పిలవడం జరుగుతుంది. ఉదా:

పురుషులకు:

కత్తోడు

దిబ్బోడు

ముద్దలోడు

పొప్పోడు

కర్రోడు(రంగుని బట్టి)

బర్రోడు

నల్లయ్య(రంగుని బట్టి)

మిద్దోడు (మిద్ది దగ్గర దొరికాడు కాబట్టి)

బక్కిరెడ్డి (బక్కగా ఉంటాడని)

పెగ్గోడు (పెగ్గి ప్రదర్శిస్తాడని)

ముక్కు తిమ్మడు (ముక్కు పొడవుగా వుండటం వలన)

స్త్రీలకు :

బోడమ్మ (పాత రోజుల్లో వైధవ్యం పొందినవారు గుండు చేసుకునేవారు అందుపై వచ్చినది)

రవ్వమ్మ

గుండు పద్మ (లావుగా ఉంటుందని)

వృత్తిని ఆధారంగా చేసుకొని:

టైలరు మస్తాన్	కరణం బలరామయ్య
కుమ్మరోళ్ళ రమణన్న	టీ యంగడి మస్తాన్
కరణం పిచ్చయ్య	డ్రైవర్ గోపాలయ్య
కుమ్మరోళ్ళ చెంగత్త	దివాన్ జీ
బండి బక్కయ్య	

కులాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని:

బక్కిరెడ్డి	చిన్నపరెడ్డి
ఆది రెడ్డి	రామిరెడ్డి
కృష్ణారెడ్డి	మల్లారెడ్డి
రాజారెడ్డి	శేషురెడ్డి
పెద్దరెడ్డి	పోలారెడ్డి
ముద్దురెడ్డి	పట్టాభిరెడ్డి
చినరెడ్డి	
శెట్టి	ముతరాచు సుబ్బడు
కోమటిశెట్టి	ఫాతిమా
రామయ్యశెట్టి	బూబమ్మ
శింగరశెట్టి	మాదిగపోలయ్య
వెంకటశాస్త్రి	శర్మ
చెంచునాయుడు	భువనమోహనచౌదరి
వెంకునాయుడు	తురక సాహెబ్
చినరామ నాయుడు	రామసింగు
చలమనాయుణ్ణీ	హాతీసింగు
రాయుడు	

స్త్రీలకు: - అమ్మ

అంకాలమ్మ	బజ్జెమ్మ
కమలమ్మ	మణెమ్మ
కాంతమ్మ	మనోరంజనమ్మ
గేణమ్మ	మస్తానమ్మ
చిట్టెమ్మ	రత్త పెదమ్మ
చెంగమ్మ	రాజమ్మ
చెంద్రమ్మ	లక్ష్మమ్మ
జయ చినమ్మ	వజ్రమ్మ
జయమ్మ	సిద్ధమ్మ
జానకమ్మ	సినమ్మ
నీలమణెమ్మ	సుబద్రమ్మ
నీలమ్మ	సుబ్బమ్మ

- అక్క

అచ్చెక్క	రాజక్క
పాపక్క	వసంతక్క
బేబక్క	స్వర్ణక్క

- అత్త

కనకత్త	మంగత్త
సునందత్త	విశాలక్షత్త
చెంగత్త	

- అవ్వ

అచ్చవ్వ	చెల్లవ్వ
అల్లెవ్వ	నాగవ్వ
కాశెవ్వ	శంకరవ్వ

వయస్సు ఆధారంగా:

పెద్ద పద్మ
పోలతాత
సుబ్బతాత
పూజారి తాత
బంగారమ్మమ్మ

సామాన్యమైనవి:

అంకడు
అమీరా
అరుణ
ఆదిగాడు
ఇజియా
కిష్ణవేణి
కొండడు
కోటిగాడు
కోటిరాజ
గాంధీ
గిరిలక్ష్మి
గోపాలం
గోవర్ధనం
గౌరి
చంద్రముఖి
చంద్రశేఖర్
చిన్నోడా
జగన్నాద్
జమీందారంతటోడే
జలదబాల
జ్యోత్స్న
డా. టాగోల్
డా. వర్మ
డా. శరత్
తులసి
దేవదాసు
నటరాజన్
నరిసీ
నాగేస్వర్రావు
నారాయణమూర్తీ
నిరంజనరావు
నిర్మలా
నెహ్రూ
పార్వతి
పెంచెలి
పోలయ్య
బాస్కరుడు
బుచ్చబ్బాయి
బుల్లెబ్బాయి
మస్తాన్
మహాలక్ష్మి
మహేంద్ర
మారుగోడు

మాలతి	లలిత
మునసామిగోడు	వర్మ
మునిలక్ష్మి	వసంత
మునీంద్ర	విజియుడు
మూర్తి	వినోదలాల్
మోహనరావు	వెంకటముని
యదుకిశోర్ బాబు	వెంకటిగాడు
యశోద	వెంకి
యశోదమ్మ	శర్మ
రంగడి	శివుడు
రంగరావు	శేఖర్
రంగస్వామి	సంపూర్ణ
రజని	సత్యం
రజనీష్	సభాపతి
రాగడు	సుందరీబాయి
రాజా బహుద్దురువారు	సుధాకర్
రాజి	సుధీర్ బాబు
రాజేశ్వరి	సుబ్బులు
రూపరాణి	సురేష్
రోశిగాడు	సూర్య
లక్ష్మి	స్రవంతిక
లచ్చిందేవి	

గ్రామనామాలు

మనుష్యులపేర్లయిన, స్థలాల పేర్లయిన, ఇంటి పేర్లయిన, ఊర్ల పేర్లయిన కొన్ని వందల సంత్సరాల క్రితం భౌగోళిక, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ పరిస్థితులకు అనుగుణంగా ఏర్పడినవి. భౌగోళికంగా చూసినట్లయితే వాగులు, వంకలు, నదులు,

చెరువులు, కొండలు, గుట్టలు, చెట్లు, జంతువులు మొదలగునవి ఆధారంగా చేసుకొని ఊర్లపేర్లు ఉంటాయి. సామాజికంగా గ్రామదేవతలపేర్లు, రాజులపేర్లు, రాజకీయంగా పలుకుబడిగల వ్యక్తుల పేర్లు గ్రామ నామలుగా తీసుకోబడతాయి. ఎవరైనా ఆ గ్రామాన్ని నిర్మాణంచేస్తే చేసినవారు ఒక పేరు పెట్టడం జరుగుతుంది. గ్రామనామాల చివరన ప్రాంతీయభౌగోళిక స్థితి కనపడుతుంది. అంటే ప్రతి ప్రాంతానికీ నామకరణం చేసేటపుడు ఆప్రాంతపు స్థితిని బట్టి పేరు ఏర్పడుతుంది అంటే గ్రామం ఏర్పడడానికి ముందు ఆ ప్రాంతపు స్థితి ఆ గ్రామనామానికి విశేషణరూపంగా ఊరి పేరు చివర చేరుతుంటుంది. అవే -పాళెం, –ఆళం, –కోన, –దొన, –మడుగు, –గుర్తి, –పర్తి, –వాడ, –తిప్ప, –కుప్పం, –దొరువు, –గుంట, –తోట, –దీవి, –వాగు, -కండ్రిగ/కండిగ, –కోట, –పేట, –బేడు, – –ఊరు, –జేరు, –మూల, –తేరి, –సత్రం, –పట్టు, –కాడు, –గుండం, –నాడు, –మిట్ట, –గుట్ట, –పట్టెడ, –వరం, పట్నం.

నెల్లూరు జిల్లా కథలలో కనపడు పదాంత విశేషనామాలతో కూడిన ఊరిపేర్లు.

-పాళెం

ఒడపాళెం	బీములోరిపాళెం
కట్టుపాళెం	బుసపాళెం
కసారెడ్డి పాళెం	మొనపాళెం
కొక్కుపాళెం	రాయిగుంటపాళెం
గొల్లపాళెం	వంటోరిపాళెం
చెంగలపాళెం	శనిగోరిపాళెం
జోనిగపాళెం	జామకాయలపల్లె

-ఆళం

ప్రవాళం	శ్రీతాళం

-కోన

సిద్దలయ్యకోన	నాగదరికోన

పనసకోన

-దొన

మేకలదొన

-మడుగు

ఉప్పలమడుగు సుద్దమడుగు

సద్దికూటిమడుగు

-గుర్తి

నిడిగుర్తి

-పర్తి

పల్లంపర్తి దగదర్తి

కాళాస్తిరి

-వాడ

బిరవాడ

-తిప్ప

పునమాలతిప్ప పేరపాటితిప్ప

అటకానితిప్ప గాడిదలతిప్ప

నిమ్మాడితిప్ప

-కుప్పం

చాదరాసికుప్పం బాటకుప్పం

ఓటుకుప్పం నొచ్చుకుప్పం

-దొరువు

జల్లలదొరువు సూళ్ళదొరువు

రాయిదొరువు

- గుంట

దావాదిగుంటలు చేనిగుంట

- తోట

పెద్దతోట చిన్నతోట

- దీవి

మూలపడవదీవి నక్కదొరువుదీవి

శ్రీహరికోటదీవి దోనిరేవుదీవులు

- వాగు

కలవాగు

- కండ్రిగ

చెరువుకండ్రిగ తిప్పకండిగ

నాదెళ్ళోరికండిగ జంగాల కండిగ

- కోట

నిరుపాకోట

- పేట

నాయుడుపేట పిళ్ళారిసామిపేట

సూళురుపేట అక్కంపేట

- బేడు

శిరసనంబేడు

- ఊరు

ఇలుపూరు కాదులూరు

కళత్తూరు కారూరు

కుణుతూరు	పిచ్చాటూరు
కోటపోలూరు	పుంజూరు
తుమ్మూరు	పోతూరు
నెల్లూరు	పోలూరు
నేలటూరు	సూళూరు

- చేరు

యాపంజేరు	సామంజేర్లు
పులింజేరు	వేపంజేరు
పామంజేరు	

- మూల

రెట్టమూల	కాకరమూల
నలగామూల	

- తేరి

పాములతేరి	తేవలతేరి

- సత్రం

రమణప్పసత్రం

- పట్టు

మాంపట్టు	కొల్లపట్టు

- కాడు

పెదమాంగోడు	పళవేర్కాడు
చినమాంగోడు	

- గుండం

శూలాలగుండం	మావిడిచెట్లగుండం

- నాడు

పేర్నాడు	కార్నాడు

- పాడు

మామిళ్ళపాడు	ఎంట్రుపాడు

- మిట్ట	- గుట్ట
బత్తినయ్యమిట్ట	రాళ్ళగుట్ట
- పట్టెడ	- వరం
జల్లోనిపట్టెడ	బత్తలారం

- పట్నం

గంగపట్నం

దిక్కులు ఆధారంగా

ఉత్తర హిందుదేశం	దక్షాదికిపోయినా
తూర్పు సోమేశ్వరం	పడమటి పల్లెలు

పదాంత విశేషనామాలు లేని కొన్ని గ్రామనామాలుకూడా కథల్లో కన్పిస్తున్నాయి. అవి

అగ్రహారం	కురింజలం
అరవదేశం	కొరిడి
ఆదరం	గుంటూరు
ఇరకం	గొల్లలమొలువు
ఉగ్గుముడి	చీరాల
కడప	జంబుగోళం
కార్వేటి నగరం	తంతిపందిరి
కీపాక	తెనాలి
కుదిలి	దామరాయ

పంటరంగం	మెడ్రాసు
పంబళి	రంగాం
పేట	వితలాపురం
బెంగులూరు	సికింద్రబాదు
భాగ్యనగరం	సుగిలి
మల్లడుగు	హైదరాబాదు
మల్లాం	

శరీరావయవాలు:

శరీరవయవాలను ఆరు భాగాలుగా వింగడించడమైంది. అందులో నెల్లూరు జిల్లాకే పరిమితమైనవిగా వేరుపదాలు కనిపించలేదు. ప్రమాణ రూపాలు రూపాంతరం చెందినవి మాత్రమే కనిపిస్తున్నాయి.

దేహ సంబంధపదాలు:

ఒంట్లో	నరాలు
ఒళ్ళు	ఎముకలు
కండలు	పేగులు

శిరస్సంబంధ పదాలు:

తల	కణత
తెల్లజుట్టు	కన్ను
ఎరకలు	కళ్ళు
ఎంట్రుకలు	కంటికి
మాడు	రెప్పలు
నుచ్చినగుంట	కనుబొమలు
నెత్తిన	చెవి
మొహం	చెవులు

తమ్మి	నాలిక
ముక్కు	నోట్లో
మూతి	పొళ్ళు
మీసాలు	చిగుళ్లు
చెంప	నాలిక
దవడ	పెదాలు
నోరు	

కంఠం సంబంధ పదాలు:

అంగిలి	మెడ
గొంతు	

కంఠం కింది భాగాలు:

బుజం	చెయ్యి
వీపు	చేతులు
నడీపన	అరసేయి
యీపన	కుడిచెయ్యి
చేయి	పుర్రచెయ్యి
వేళ్లు	గోర్లు
బొటనవేలు	అరిచెయ్యి
చూపుడేలు	రొమ్ములు
నడిమేలు	గుండికాయ
ఉంగరమేలు	గుండెలు
సిటికినేలు	

నడుము భాగాలు:

పొట్ట	పేగు
కడుపు	మొలలు

ముడ్డి

కాళ్లకు సంబంధించిన పదాలు:

కాలు	గోళ్ళు
కాళ్ళు	అరికాలు
మోకాళ్ళు	కాలిగోళ్లు
మీగాళ్ళు	

అనుకరణ పదాలు:

అనుకరణ శబ్దాలు ధ్వనిని అనుకరించేవే కాకుండా ఇతరాలు అంటే కాంతి, వేగం, బాధ, సంతోషం, ఆనందం మొదలైన వాటిని అనుకరించే వాటిని కూడా ధ్వన్యనుకరణాలే అంటారు. ఇవి రెండు రకాలు:

1. ధ్వన్యనుకరణాలు:

కరకర	గిలగిల
కళకళ	గుటగుట
కిచకిచ	గుడగుడ
కిర్రుకిర్రు	గునగున
కిసకిసా	గుబగుబ
ఖణఖణ	గుసగుస
గజగజ	ఘునఘున
గడగడ	ఘల్లుఘల్లు
గణగణ	చకచక
గబగబ	చరచర
గలగల	చిమచిమ
గిజగిజ	జరజర
గిటగిట	జలజల

టకటక

టక్కుటక్కు

టపటప

టప్ టప్

డుగుడుగు

తళతళ

దడదడ

దబదబ

దబీదబీ

దెబదెబ

దొనదొన

ధగధగ

ధుమధుమలు

నిగనిగ

పకపక

పడీపడీ

పదేపదే

పరపర

పళపళ

పెటపెట

పెడీపెడీ

పెళపెళ

బడబడా

బరబర

బలబల

బిరబిర

బిలబిల

బుర్రుబుర్రు

బొటబొటా

బొయ్యిబొయ్యి

మినమిన

మిసమిస

యికయిక

రవరవ

రుసరుస

వడివడి

వలవల

విలవిల

వెక్కివెక్కి

వెలవెల

సరసర

సలసల

2. భావానుకరణాలు:

ఉదా:

అబ్బబ్బ

ఎతికి ఎతికి

కట్టలు కట్టలు

కొమ్మకొమ్మకీ

గప్పర గప్పరగా

గుంపులు గుంపులుగా

గుట్టలు గుట్టలు

గెబ్బిడు గెబ్బిడు

చెంగు చెంగునా	పొగిలిపొగిలి
తాగి తాగీ	మసక మసక
తూగి తూగి	మినుకుమినుకు
పడి పడీ	ముసిముసిగా
పద పద	రెమ్మ రెమ్మకీ

జంటపదాలు:

ఏకార్థ బోధకాలు : ఒక పదం అర్థవంతమైనదిగానూ, రెండవపదం నిరర్థకమైనదిగానూ ఉంటుంది.

ఉదా:

అప్పోసప్పో	నగానట్రా
ఎడాపెడా	పిల్లాజెల్లా
కసాపిసా	పిల్లాపీసూ
కూలోనాలో	బూమిబుట్రా
గిలిగింతలు	బోకులుబాకులు
గొడ్డూ గోదా	మంచిసెబ్బరు
చెట్టూచేమ	ముసిలీముతకా
చెడామడా	రాయిరప్పా
చేదోడువాదోడు	వుక్కిరిబిక్కిరి
జంకూగొంకూ	వుదరాబదరా
దిగులుబొగులు	సడీసప్పిడి

భిన్నార్థబోధకాలు:

రెండు పదాలలోనూ ఒక్కొక్క పదానికి వ్యస్థంగాకూడా వేరు అర్థముంటుంది.

ఉదా:

ఆడఈడ	కష్టమోనష్టమో
ఇంటావంట	కూడుగుడ్డా
కంటికిమింటికి	కూడుగూడు

నీళ్ళునిప్పు
పనీపాట
పెళ్ళీపెటాకులు
పొగులురెయ్యి
మిద్దెలుమేడలు
యిల్లూవాకిలీ
వులుకూపలుకూ

తిట్లు

తిట్లు ఎందుకు తిడతారు అని ఎవర్ని అడిగినా తడుముకోకుండా సమాధానం ఇస్తారు "ఒళ్లుమండితే అని అంతటితో ఆ మనిషి తప్పుకొంటే సరి అలాగాక "ఎందుకు ఒళ్లుమండుతుంది' అని మారు ప్రశ్న వేస్తే మాత్రం సమాధానం తిట్టు రూపంలోనే ఉంటుంది ఇది అత్యం తిట్టును ప్రేరేపించే అంశం కోపం ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే తనదైన సమాజవిలివలకి ఆటంకం కలిగితే కలిగేస్పందనే తిట్టుకు ప్రధాన కారణం తిట్లని పలనావారే ఉపయోగిస్తారు అని వేలెత్తి చూపడానికి లేదు నోరున్న ప్రతివారూ తమ జీవిత కాలంలో ఏదో ఒక సందర్భంలో తిట్టుని అస్త్రంగా ప్రయోగిస్తారు కొందరు సభ్యంగా తిడితే మరికొందరు అసభ్యంగా తిడతారు ఇంకా కొందరు అశ్లీలంగా తిడతారు తిట్టవలసిన సందర్భం వస్తే మానమర్యాదల్ని లెక్కవేసుకోరు కొందరు సమాజంలో ఆ తిట్లు అసభ్యమనో, నిషిద్ధమనో తెలిసినా వాటిని ఉల్లంఘించి ఉచ్చరించడం తిట్టేవారికున్న అలవాటు

దొంగనాసవితి
నా సవితులు
తురక లంజా
పాపిష్టి ముండ
ఈ రంది బట్టిన ఆడముండలకి
తెగించిన లంజిలు
దొంగ లంజి
నీయమ్మామొగుడు
నీయబ్బనుపోయి అడుగు

రాచ్చేసి ముండా
గుడిసేటి లంజా
యెదవ ముండా
రౌడీ లంజిల్లారా
ఆడ ముండలు
ఎదవ బతుకు బతికే ముండలకా
యిడిసి పెట్టిన ముండలు
యీ వూరి లంజలకి పనా పాటా
నా కొడకా

నా బట్ట
అతికిమాతర నా బట్టా
ముదరష్టపు సచ్చినోడు
ముదరష్టపోడు
దొంగ నా బట్ట
కసుమాళపు ముండాకొడుకు
కమ్మినేటిదానా

ఒరే కొడకల్లారా
యెదవ నా బట్టల్తో
యేనా బట్ట బీడీల్దాగేసినాడో
యేం దొబ్బుక బోదామనొచ్చినావురా
లమ్డీకొడకా
ముండమోపినాయాలా
ముండనాయాలా
ముండమోపుల్లారా
ఈడెమ్మ
చెప్పతో కొడతా
మూతిపొళ్ళు రాలగొట్టుతాను
యేనా సయితి బొడ్లోకి బోయిందో
నీమొహంమీదఉంచుంటే
–యాడబెట్టుకుంటావు
తలకాయ మొలేసుకుంటావా
వాళ్ళ యెదాన పెట్టుకున్నారే
ఒళ్ళముకొనిబతికే దానికి సిగ్గు సెరమూ
–లేదు

కుతిక మీద కాలేసి తొక్కేస్తా
చెవల్లో సీసం పోసుకోనుండావా
గుడ్డెనకాల తిరిగే నా బట్టలంతా
చీల్చి ఉప్పు పాతరేస్తా
మూసుకో
మూస్కోని పడుండక
మక్కిలిరగతాయి
ముయ్యట నోరు
బుద్ధిలా
నువ్వసలు మనిషివేనా
కావరం బట్టింది
నీకు దూము తగలా
నాసినంగానూ
యేట్లోబెట్టా
వాళ్ళ చేతులు పడిపోను
వాళ్ళ కళ్ళలో నిప్పులు పడ
వాంతులు బేదులొచ్చి మశాణం బెట్ట
వాళ్ళకి పాడెగట్ట
వాళ్ళ చేతులో పుండుబుట్ట
వాళ్ళ కాపురంగూల
వాళ్ళకి వాంతీ బేదీ తగల
నంగనాచి
నంగనాచితుంగబుర్ర
బయిసిమాలిననాబట్ట
ఏఏట్లోనన్నా బడి సావరాదా

అన్యదేశ్యాలు:

హిందీ పదాలు:

చపాతీ	దోస్తీ
చోరీ	పకడ్ లే
దూరదర్శన్	లగాయతు

తమిళం పదాలు:

అదు	పన్నద్దు
కడాకి	పాశం
కత్తిరి	పుడింగి
గలాటా	పొయ్
చిత్తిరినెల	మూట
జవురు	యీళు
తనీగా	రెండుపేరు
తిమురు	వయ్యాశినెల
దుడ్డు	వాడిక
దురాయి	వార
పంగునినెల	సులువు

ఉర్దూ పదాలు:

అర్జీలు	కబురు
అసలు	కాకా
ఆఖరు	కుర్చీ
ఉత్తర్వు	ఖంగారు
ఉద్యోగం	ఖరారు
కచేరీ	ఖర్చు

ఖాళీ
గలాట
గుమాస్తా
చాకిరీ
చార్మినార్
చిరునామా
జమాబందీ
జమిందారు
జవాను
జవాబు
జాస్తీ
జిల్లా
జేబు
జోడు
తడాఖా
తనిఖీ
తమాషా
తహశీల్దారు
తాలూకా
తాషాలు
తురక సాహెబ్
దర్జాగా
దాఖలు
నజరానా
నాల్చీ

నౌఖరు
పరిషత్
పస్తులు
పైకము
ఫిరంగు
మజా
మర్యాద
మునసబు
రసీదు
రిపోర్టు
రొట్టె
రోజు
షోకు
సంజాయిషి
సన్నాయి
సర్కారు
సర్దార్
సలహా
సిఫారుసు
హయాం
హామీ
హాయి
హుకుం
హుషారు

ఆంగ్లం పదాలు:

అడ్రస్
అడ్వర్టయిజ్ మెంట్స్
అర్జెంటు
ఆటో
ఆడర్
ఆపరేటర్
ఆఫీసర్
ఆఫీసు
ఆఫ్
ఇంజక్షన్లు
ఇంజనీర్
ఇండిపెండెన్స్ డే
ఇన్ స్పెక్టర్
ఎంబిఎ
ఎగ్గిబీటర్
ఎఫెక్ట్స్
ఎమ్మార్వో
ఎలక్షన్స్
ఎస్టేట్
ఏరోప్లేన్

ఒరియా పదాలు:
కంగారు
కనిష్టేబులు
కన్ ఫర్మ్

కన్నడ పదాలు:
కరెంట్
కరెంట్ బిల్
కలరా
కలెక్ట్రా
కవర్
కాంట్రాక్ట్
కాంపౌండర్లు
కాంప్లెక్స్
కాటన్
కాఫీ
కార్డ్
కార్లు
కాలేజ్
కూల్ డ్రింక్స్
కెరియర్
కెరోల్
కేబిన్ లో
కేబుల్ గా
కేసు
కోటు
కోర్టు
క్యూ
క్రాఫింగ్
క్రిమినల్

క్రోటాన్
క్లర్క్
క్లాసు
క్లాస్
క్లాస్ బుకింగ్
క్లియర్
క్లీనర్
క్లోరోఫామ్
ఖాకీ
గందరగోళం
గవర్నమెంట్
గాబర
గార్డియన్ పిప్ప
గిలకా
గేట్
గేట్ కీపర్
గోడౌన్
గ్యారంటీ
గ్రావెల్
గ్రూపు
గ్లేజింగ?్
చాన్స్
చాలెంజ్
చికెన్ కబాబ్
చైర్మన్
చౌక్కా
జట్కా
జడ్జి
జనరల్ వార్డ్
జర్నలిజం
జీతం
జైలు
టక్
టన్ను
టయం
టాకీస్
టాక్సీ
టాయిలెట్
టార్చి
టికెట్
టిక్కెట్
టిప్ టాప్
టిఫిన్
టీ
టీచర్
టీచింగ్
టీపాయ్
టీవి
టీసెంటర్
టు ఐమాక్స్
టూరింగ్
టెంట్
టెక్నిక్స్
టెన్

టెన్నీస్
టెలిగ్రామ్
టెలిఫోన్
టేప్ రికార్డర్
టేబుల్
టై
టైటు
టైపిస్టు
టైపు
టైఫాయిడ్
టైమ్
టోన్
టౌను
ట్రావెల్
ట్రాన్స్ఫర్లు
ట్రీట్ మెంట్
ట్రెండ్
ట్రేడ్
ట్రెయిన్
ట్వెల్వ్
డచ్చిపదాలు:
డబుల్ కోట్
డాక్టరు
డాక్టర్
డాగ్
డాడి
డామిట్

డిక్టేషన్
డిగ్రీ
డిన్నర్
డిపార్ట్ మెంట్
డిపిడబ్ల్యూ
డిప్యూటీ
డిమాండ్
డియర్
డిష్ న్
డిసిప్లీనరీ
డిసెక్షన్
డిస్కస్
డిస్కోడాన్స్
డిస్ట్రిక్ కలెక్టర్
డిస్ట్రిబ్యూటర్
డిస్పాచ్
డెల్టా
డెహ్రాడూన్
డైట్
డైనింగ్
డైమండ్ షీప్
డైరక్టర్
డోన్ట్ బీఫూలిష్
డౌన్ డౌన్
డ్యూటీ
డ్రాయర్
డ్రింక్

డ్రీమ్ గర్ల్
డ్రెసెప్
డ్రెస్సింగ్
డ్రైవర్
డ్వాక్రా
తుపాకీ/టుపాకీ
త్రిల్
త్రీడీ మూవీ
థర్టీన్
థియేటర్
నాన్ కోఆపరేషన్
నియోన్ లైట్
నూన్ షో
నెంబర్
నెగిటివ్
నేమ్స్
నోటీసు
నోట్
నోనో
పరీష్
పర్టిక్యులర్
పర్మినెంట్
పర్మీషన్
పర్సనల్
పర్సెంట్
పాకెట్టు
పాప్ కార్న్

పార్క్
పార్టీకి
పార్టీలు
పార్సిలు
పాలసీ
పాస్
పిక్చరైజేషన్
పిక్చర్
పీట
పేజీ
పేపర్
పేపర్సు
పైర్ కుర్చీ
పొజీషన్

పోర్చుగీసు పదాలు:
పోర్టర్
పోలార్ ఎక్స్ ప్రెస్
పోలీస్
పోస్ట్
పోస్ట్
పౌడర్
ప్యాంట్
ప్యాకేట్లు
ప్యాసెంజర్లు
ప్రమోషన్
ప్రాక్టికల్
ప్రింట్

ప్రిన్సిపాల్
ప్రూఫ్
ప్రెజెంట్
ప్రెసిడెంట్
ప్రెస్టేజి
ప్రైజ్
ప్రైవేట్
ప్రొఫెసర్
ప్రోగ్రాం
ప్రోగ్రెస్
ప్లాట్ ఫాం
ప్లానల్
ప్లానింగ్
ప్లాను
ప్లానూ
ప్లాన్
ప్లాప్
ప్లాస్టిక్
ప్లీజ్
ప్లీజ్
ప్లెయిన్
ప్లేటు
ప్లేట్
ఫ్లోటింగ్
ఫండ్
ఫస్టియర్
ఫస్టు

ఫాదర్
ఫారన్
ఫార్మ్
ఫాలో
ఫిజికల్లీ
ఫీజు
ఫుల్ బూటు
ఫేవర్
ఫైటింగ్
ఫైనలియర్
ఫైల్
ఫోటో
ఫోటోలు
ఫోన్
ఫోరెమ్
ఫోర్ సైన్టీన్
ఫౌంటెన్
ఫ్యామిలి
ఫ్రీగా
బంకు
బజారు
బర్తరఫ్
బస్సు
బాంబ్
బాడీగార్డ్
బాడుగ
బాల్కనీ

బి.ఎ

బెంచ్

బెంజ్

బెట్లూ

బొప్పాయి

బొమ్మా

బ్యాంక్

బ్యాగు

మమ్మీ

మరాఠీ పదాలు:

మాటర్

మాఫీ

మార్కెట్

మార్క్

మాలేస్

మాల్స్

మాస్ బుకింగ్

మినిమమ్

మిలటరీ సూటు

మిషన్

మిస్

మిస్టర్

మీటర్లు

మీటింగులు

మూమెంట్స్

మెంబర్

మెయిన్

మెయిన్ ఎంట్రన్స్

మెర్క్యురీ బల్బ్

మెస్మరైజ్

మేజర్

మేజిస్ట్రేట్

మేడమ్

మేనర్స్

మేనేజర్

మేనేజ్ మెంట్

మోటరు

మోస్ట్

మ్యారేజ్

యస్

యాక్షన్

యాక్సిడెంట్

యానిమేషన్

యూనివర్సిటీ

రజాక్

రన్నర్

రాయల్

రాస్కెల్

రికమెండ్

రికార్డ్

రికార్డ్

రిక్వెస్ట్

రిచ్

రిజర్వేషన్లు

రిజిస్టర్
రిపోర్ట్
రిప్లైస్
రిలేజ్
రిసీవర్
రిసీవ్
రిసెప్షన్
రీమార్క్
రీసెటిల్మెంట్
రూల్
రెడీ
రెవెన్యూఇన్ స్పెక్టర్
రెస్ట్
రేడియో
రేప్
రైటర్
రైట్
రైఫిల్
రైలు
రోజ్
రోడ్డు
లగేజ్
లగ్జరీ
లవ్
లా
లాంగ?్ జంప్
లాక్

లాజికల్
లాఠీ
లాడ్జి
లారీ
లీఫ్
లెటర్
లెవన్
లేబరేటర్
లైటింగ?్
లైట్
లైఫ్
లోకల్ చానెల్
లోకల్ ఫండ్
లోట
లోట్ బడ్జెట్
వచిమేను
వరస్ట్
వర్షిప్
వాక్సినేటర్లు
వాట్
విక్టర్
విజిటర్స్
విస్కీ
వెయిటింగ్ రూమ్
వెయిట్
వెరీగుడ్
వెల్ కం

వెల్తు
వెల్ఫేర్
వెహికల్స్
వేస్టు
వైట్ డ్రెస్
శాంక్షన్
శ్లాబ్
షర్ట్
షాపింగ్
సక్సెస్
సడన్ బ్రేక్
సప్లిమెంట్
సబ్ ఇన్ స్పెక్టర్
సమోసా
సర్ ప్రయిజ్
సర్కిల్
సర్టిఫికెట్
సర్వర్
సర్వీసు
సస్పెండ్
సాబ్
సార్
సార్జెంటీ
సిగరెట్
సినిమా
సిన్సియర్
సిమెంట్
సిమ్రాన్
సిలబస్
సిల్వర్ స్టర్
సివిల్
సిస్టం
సీక్రెట్
సీటు
సీట్స్
సీరియల్స్
సీరియస్
సీసా
సూట్ కేస్
సూపరింటెండెంట్
సూపరెంట్
సెంటర్
సెకెన్స్
సెక్షన్
సెటిల్
సెన్షేషనల్
సెవెన్ లింక్స్
సైకాలజీయే
సైకిల్
సైజు
సొసైటీ
సోనీ
సోఫా
సౌండ్ సిస్టమ్

స్కావెజ్
స్కూటర్
స్కూల్
స్కైలాబ్
స్క్రాచ్
స్క్రీన్
స్టడీస్
స్టాండ్
స్టాపు
స్టార్
స్టార్ట్
స్టూడెంట్లు
స్టెప్స్
స్టెల్ కిల్
స్టేజ్
స్టేట్స్
స్టేడియం
స్టేషన్
స్టైలు
స్ట్రక్చర్
స్ట్రాంగ్
స్పీచ్
స్పెషల్
స్పెషల్ వార్డ్
స్ప్రే
స్మోకింగ్ పైప్
స్వీట్
స్వీపర్
హఠాత్తు
హనీమూన్
హలో
హాండ్సమ్
హాజరు
హాట్ ఫుడ్స్
హారన్
హాలు
హాస్టల్
హిప్పీ
హీరో
హీరోహెూండా
హెట్సాఫ్
హెడ్ ఆఫ్ ది డిపార్ట్ మెంట్
హెడ్ మాస్టర్
హెరాస్
హెల్మెట్టు
హెవీ
హేంగరు
హైటెన్
హైర్
హైలీ
హైస్కూల్
హెూటల్
హెూల్
హెూల్ సేల్

మాండలిక పరిశీలనలో ప్రాదేశిక వినియోగ భాషా స్వరూపంలోని ఉచ్చారణను అందుకొనడానికి ఆ ప్రాంతపు వ్యవహార భాషను పరిశీలించినపుడు ఆ ప్రాంతపు యాసను పట్టుకొనడానికి సాధ్యమవుతుంది. లిఖిత సాహిత్యంలో ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూపాన్ని పట్టుకొనడమనేది కొంతమేరకే సాధ్యం అవుతుంది. రచయిత పనిగట్టుకునిన తన రచనా శైలి ప్రాదేశిక స్వరూపంలో ఉండాలని నిర్ణయించుకుని రచన చేసినపుడు మాత్రమే అది సాధ్యమౌతుంది. నెల్లూరుజిల్లా కథా సాహిత్యంలోని కథకుల్లో ఆర.ఎమ్.ఉమామహేశ్వరరావు, సా.వెం. రమేష్, మహమ్మద్ ఖదిర్ బాబు, శ్రీ కందుకూరి అనంతంగారి రచనల్లో ప్రాదేశిక స్వరూపం అధికంగానూ, పోట్లూరి సుబ్రహ్మణ్యం, జయంపుకృష్ణ, వి.ప్రతిమ, పెళ్లకూరు జయప్రద మొదలైన రచయితలు రచించిన కథల్లో సంభాషణల్లోనూ ప్రాదేశిక వ్యవహార స్వరూపం కన్పిస్తుంది. నెల్లూరుజిల్లాకు చెందిన ఈ రచయితల రచనల్లోనుండి ప్రాదేశికంగా ఉండే పదాలలో బంధువాచకాలు, సంబోధనలు, కొలతలు, పొద్దుసూచకాలు, వ్యక్తినామాలు, స్థలనామాలు, శరీర అవయవాలు, జంటపదాలు, ధ్వన్యనుకరణాలు, తిట్లు, అన్యదేశ్యాలను సేకరించడం వల్ల ప్రాదేశికంగా ఈ ప్రాంతపు పదజాలం వినియోగంలో ఎలా వుంటుందో తెలుసుకొనడానికి సాధ్య పడుతుంది.

అనుబంధాలు

అనుబంధం- I

నెల్లూరు జిల్లా కథా సాహిత్యంలోని మాండలిక రూపాలు

అక్కసం - కోపం

అక్కులుచెక్కులుతో ఎండిపోయి- బక్కచిక్కి

అగసాట్లు - కష్టాలు

అగుడుపట్టిపోయారు - చెడ్డపేరు తెచ్చుకున్నారు

అగ్గవ - లోకువ

అగ్గవగా - అలుసుగా

అగ్గో - అదిగో

అజ్జాయించి - ఆజ్ఞాపన

అటక - వాడని విలువైన సామగ్రిని ఇంటిలోదాచే మంచె

అటిక - మట్టిపాత్ర

అడుమానం - తాకట్టు

అతికమాతర - హెచ్చు చేష్టలు

అదలించాడు - అరవడం

అనావసింగా - అనవసరంగా

అప్పచ్చులు - పిండివంటలు

అబయా - అబ్బయ్యా

అబ్బీ - అబ్బయ్యా అనే పిలుపు

అమ్మిడికి - దగ్గరికి

అయినింట్లో - సంపన్నులఇంట్లో

అయిస్కూలు - హైస్కూలు

అయుపు - వైకల్యం

అరువు - బుద్ధి

అరువుగా బతకడం - పద్ధతిగా జీవించడం

అర్రు - మెడ

అలత - అలసట

అలవ - ధాన్యం నిల్వచేసే గది

అలాగ్గా - ఉదాసీనంగా

అలాదుగా - వేరుగా

అలివయినపని - సాధ్యమయ్యే పని

అస్థులరిగిపోయేటట్టు - విపరీతంగా శ్రమించడం

ఆమద్దెన - ఇంతకుముందురోజుల్లో

ఆవరకీ - అదివరకు

ఆగల్యా - ఆగలేదు

ఆగిత్తం - రభసచేయడం

ఆడపొడుసులు - ఆడబిడ్డలు

ఆణ్ణించట్నే - అక్కడ నుండి అట్నే

ఆత్రం - ఆశ

ఆత్రపడ్డాడు - ఆశ పడటం

ఆదరవు - ఆదరణ

ఆనుపానులు - ముందువెనుకలు

ఆపత్తు - ఆపద

ఆమ్మిడ - దగ్గర

ఆవురావురు - ఆతృతగా

ఇంక్యాడ - ఇంకెక్కడా

ఇంగొక్కతూరి- మరోసారి

ఇంటాయన- భర్త

ఇక్కట్లు - కష్టాలు

ఇక్కనపక్కన - ఇరుగుపొరుగు

ఇటుకశూల - ఇటుకులబట్టీ

ఇడదలేలేదు - తీరికలేదు

ఇయాల్టికి - ఈ వేళకి

ఇరుగారు - రెండు కార్లు(రెండు సార్లు పంట పండించడం)

ఇసిత్రం - విచిత్రం

ఇసుమంత - కొంచెం

ఇహన - ఇకమీద

ఈమోయిన - ఈ మాదిరిగా

ఈడేరినట్లే - తెల్లారినట్లే

ఈడొచ్చిన పిల్ల - రజస్వలైన అమ్మాయి

ఈదపా - ఈసారి

ఈనడవంతా - ఈమధ్య

ఈనాం - ఉదాసీనంగా ఇచ్చేది

ఈన్ని - వీడిని

ఈపాలి - ఈసారి

ఈయేల - ఈ సమయం

ఈసడించుకొను - అసహ్యించుకొను

ఉచ్చినగుంట - ముచ్చినగుంట

ఉడాయించు - పారిపోవు

ఉడికించడం - మేళమాడడం

ఉసిచిక్కలేదు - పట్టు చిక్కలేదు

ఊరిగమడి - ఊరిచివర

ఎంట్రకాయలు - పీతలు

ఎంట్లు- గడ్డితో పేనిన తాడ్లు

ఎకసక్కెం- ఎగతాళి

ఎకాఎకీని - ఉన్నపలంగా అప్పటికప్పుడు

ఎగతాళి - తమాషా

ఎగదోయు - ఉన్నవాళ్లకే అక్రమంగా చేర్చడం

ఎగనామం - తిరిగి ఇవ్వకపోవడం

ఎగర్తించి - ఎదిరించి

ఎడంగా - దూరంగా

ఎనకమల్లుగా - వెనకనుంచి

ఎమ్ముగా - ఎక్కువగా

ఎల్లమాకు - వెళ్లకు

ఎల్లమారడంలేదు- జరుగుబాటుకావడంలేదు

ఎసరు - అన్నం ఉడికించడానికి పెట్టే నీళ్ల

ఏగులాడడం - భరించడం

ఏటా - ప్రతి సంవత్సరం

ఏడబోయిందీ - ఎక్కడికెళ్ళింది

ఏపొయ్యిల్లో - ఏసమయంలో

ఏమారడం - ఆదిమరచి

ఏళాకోళం - వేళాకోలం

ఒక తూరి - ఒక సారి

ఒకటేమాపన - అదేపనిగా

ఒకపారి- ఒకసారి

ఒకేలకాడ - అర్ధరాత్రి

ఒక్కపాలి - ఒకసారి

ఒరుసుకొని - రాసుకోని

కంటగింపు - అసూయ

కట్టిపేళ్ళు - వంటచెరకు

కట్టుమిట్ట - ఇంటిలోరోజుగొడ్లుకట్టేస్థలం

కడంతకాలం - కలకాలం

కడగండ్లు - కష్టాలు

కడాకి - చివరికి

కడాన - చివరగా

కడుగునీళ్లు - బియ్యంకడిగిన/వార్చిననీళ్లు

కడుపుకూటోడు - పశువులకాపరి

కనాకష్టం - చాలా కష్టం

కమురువాసన - వండిననూనె

కమ్మిటిపురుగు - గొంగళిపురుగు

కయ్య - పొలం

కయ్యాలు - తమాషాలు

కలిగ్గంలో - కలియుగంలో

కల్లాంకాడకి - కల్లాం దగ్గరికి

కళ్లాం - కుప్పనూర్పిడి ప్రదేశం

కళ్ళాం - పండిన ధాన్యం పొలంలోనుండి తెచ్చి బాగు చేసే ప్రదేశం

కళ్ళాట్లు - కష్టాలు

కళ్ళాపి - వాకిట్లో ముగ్గుపెట్టడానికి ముందు చల్లే పేడనీళ్లు

కసకదు- కదలదు

కసువు - గడ్డి

కసువూడువు - ఇల్లు ఊడ్చడం

కసువెత్తు - చెత్తలుతీయడం

కాయిగుడ్డలు - కాషాయంగుడ్డలు

కార్రెం - కార్యం

కావరం పట్టి - పొగరు పట్టి

కావరమా - పొగరా

కిరిములూ - క్రీములు

కిలారించు - అరుచు

కిసుక్కున - ఫక్కున

కుంకాసిగుల్ల - ఒకరకమైననత్తపెంకు

కుప్ప నూర్పుళ్ళలో- వరి పంటకళ్ళంపనులు

కులంగలు - చెక్కతో చేసిన వ్యవసాయ బండి భాగం

కువ్వలు - వడ్లరాశి

కువ్వాలాడుతుండు - సరసమాడడం

కుశాల - ఇష్టం

కూటు - వడ్లు నిల్వ చేసే రీతుల్లో ఒక రకం

కూట్నీళ్ళు - గంజినీళ్ళు

కూడు - అన్నం

కూసాలు - పందిరికై నాటినగడలు

కైజారు - చేతి ముంగురులకి చేసుకునే అలంకరణ

కొట్టాం - పసువులుకట్టేందుకు కట్టిన గోడలులేని ఇల్లు

కొరవా సరవా - చివరకు మిగిలింది

కోరు - కౌలు

ఖంగాళీ - కంగారు

గంగనా గోలగా - గందర గోలంగా

గంటు - కూడపెట్టిదాచినసంపద

గడబద్దం - పెద్ద గండం

గత్తుకంపు - దుర్వాసన

గద్ది - భాగవతం ఆడే మిట్ట ప్రదేశం

గనిమ - గట్టు

గబుక్కున - సమయానికి

గబ్బు - చెడువాసన

గమ్మున - తొందరపెట్టకుండా

గమ్మునుండు - ఊరకుండు

గరగలు - తిరునాళ్ల వేడుకలో గరిగలు

గరుడకంబం - గరుడిడి బొమ్మ ఉండే పొడగాటి దీపస్తంబం

గలాటా - గొడవ

గవిట్లో - ఊరిచివర

గవులుకంపు - చెడువాసన

గాచ్చారం - గ్రహచారం

గాటంగా - అతిగా

గాన్యా - కానీ

గావు - బలి

గిరకలపైకి - మోకాళ్లపైవరకు

గిరదాలు - చెవులదాకాపెంచుకునే జుట్టు.

గిరిమెంటు- అగ్రిమెంటు

గుట్టుగుండు - ఊరకుండు

గుట్టూమట్టూ - దాపరికం

గుణం తగిలింది - పిచ్చిపట్టింది

గుణంతక్కవోడు - వితరణలేనివాడు

గుణ్ణాలు - గుండాలు

గునుస్తూ - గొణగడం

గుబులు - దిగులు

గుబ్బలు - సీమచింతపండ్లు

గూచివలె - బాగా మొనతేలిన

గూడ - వానలో తడవకుండా వుండేందుకు రెల్లుతో చేసిన గొడుగు

గూళ్ళు- భుజాలు

గెనాం - పొలంగట్టు

గెనివార - పొలంగట్టు

గెబ్బిడు -పిడికెడు

గెమిట్లోసే - ఊరి మొదట్లోసే

గెరండాలు - ఊరి ముందర తోరణం

గెవనం - గుర్తు

గెవనం - జ్ఞాపకం

గోతాం - గోనెసంచి

చట్కారి వైద్యాలు - ఆయుర్వేదం

చలవమడతలు - ఉతికిన బట్టలు

చానామాట్లు - చాలా సార్లు

చావడిగ్రామ పంచాయతీ స్థలం

చిలవలుపలవులుగా - కల్పితాలు

చిలుకు - గడి

చిళ్ళాటలాడు - తమాషాలు పడు

చెళ్ళంచేయు - బుజ్జగించు

చేమిరి - తోడు(మజ్జిగకుపేసేది)

చేయిముట్టిపెట్టడం- చేతితో తీసి ఇవ్వడం

జంకాడు - భయపడ్డాడు

జంబమా - జెంబం/హెచ్చులు

జమ్ముగూడ - వానకి తడవకుండా జమ్ముగడ్డితో చేసిన నిలువెత్తు గొడుగు

జరూరుగా - త్వరగా

జీవం - ప్రాణం

జెంబాలకారోడు- గొప్పలుపోయేవాడు

టుపాకు - తుపాకీ

తంటాలు - ఇబ్బందులు

తండలికి - రొజువారీవడ్డీకి

తంపట - గడ్డలనుకుండలోవేసిమూసిచుట్టూనిప్పుపెట్టికాల్చడం

తటాలున - ఉన్నపళంగా

తడికబిర్రు - తడికనుకట్టినతాడు

తనీగా - వేరుగా

తపిలి - చేతిమగ్గుఆకారంగల ఇత్తడి వస్తువు

తమదలు - రాగులు

తరంరేటు - ఎక్కువ

తరటు - పరుగు తీయడం

తలగడుగులకి - పెద్ద కర్మతర్వాతిరోజు

తలాకిటి - వీధి వాకిలి

తవిడిచూడు - తడిమిచూడడం

తవుడు - నున్న

తారకాడ్తఉండు - అక్కడికిక్కడే తిరుగుతుండు

తాలు - కాసేపుఆగు

తాళలేకుండా - తట్టుకోలేకుండా

తిమురు - పొగరు

తిరునాళ - ఉత్సవం

తుట్టమార - పూర్తిగా

తులవపన్లు - అల్లరిచేష్టలు

తూర్పానబట్టు - కళ్ళంలో నూర్చిన ధాన్యంలోని పొట్టుని

తెంపుగా - హుషారుగా

తేగలు - తాటిగడ్డలు

త్రైక్కమంటే - అవసరంలేకున్నా అవసరమున్నట్లు కలుగజేసుకోవడం

త్రైతక్కలాడు - సమాధానం వినకుండా చేసే గొడవ

తొగుంటా- పడుకుంటా

తొడబెల్లం - తొడపాశం

దడి - కంపతోగానీ/తాటాకుతోగానీకట్టినస్నానాలగది

దబ్బన-గబుక్కున

దబ్బిళించడం - బోర్లించడం

దాపటెద్దు - కాడికిఎడమవైపుకట్టేఎద్దు

దాపరించడం - దాచిపెట్టివుంచడం

దాలి - బొగ్గులపొయ్యి

దుండగాలూ - ఆగడాలు

దుడ్లు - డబ్బులు

దుత్త - కుండలాంటిఆకారంచిన్నది

దూముతగిలి - కలరా తగిలి

దెబగుబా - అవసరవసరంగా

దేవుడిల్లు - ఇంటిలో దేవునిగది

దొడ్డిభోజనం- ఉమ్మడికుటుంబభోజనం

దొరువు - చిన్నపాటిచెరువు

దోకిదోకి - కోసి కోసి

దోక్కుపోవడం- రాసుకుపోవడం

దోటి - గడ/ కొక్కెం

నగలు - ఆభరణాలు

నట్టుకు - పొలంలో ఒక భాగం

నాకాడా - నా దగ్గర

నాగవాసం - బట్టలు తగిలించు కొక్కి

నాపాలికొచ్చింది - నా మీద భారం పడిందనడం

నారేతలకి - నాట్లు

నిజ్జిం - నిజం

నిప్పట్లు - అరిసెలు

నిమ్మళంగా - ప్రశాంతంగా

నిరుడు-గత సవత్సరం

నీ వోడు - నీ వోరు

నీటివరవ - నీటిఉరవడి

నున్న - తవుడు

నేస్తాలు - స్నేహితులు

పంచెరుపు - పనిచెరపు

పంటి - నీటి కడవ

పడుండబళ్ళా - అధీనంలో ఉండనవసరంలేదు

పడ్డదూడ - ఆడ దూడ

పన - కోతకోసిన వరి ఎన్ను కట్ట

పనమోపు - వొలంలోవడ్లుకోసివేసిన కుప్పల కట్ట

పరంటిల్లు - దేవుడిగది

పరకాయించి - ఆలోచించి

పరిగేరడం - వొలంలో కోతకోసి పక్కన పెట్టిన వరి ఎన్నునుండి రాలిన గింజలను ఏరుకోవడం

పరిశ పారిపోయి - సద్దుమనగడం

పల్దోంపుల్ల - టూత్ బ్రష్

పస్తాయించుకొన్నాడు - నిందించుకున్నాడు

పాగీ చూచి - ఉపాయం

పాయిఖానా - అధీనం

పార - పలుగు

పాలకీ - పల్లకీ

పాలికివ్వడం - పంటలో చెరిసగం వొందడం

పాలుమారడం - శ్రద్ధచూపకపోవడం

పాశం - ప్రేమ

పిడివాటు కొట్టడం - వరికుప్పనుంది చేతిపిడి వరిఎన్నులను తీసుకుని నేలకేసి బాది గింజలు రాల్చడం

పిత్తళి- ఇత్తడి

పీనిగ - శవం

పీల వొళ్ళు - బక్కచిక్కినశరీరం

పురెక్కించి - రెచ్చగొట్టి

పుల్లకూర - ఎణ్ణించి చేసేకూర

పెండెందబ్బలు - చెక్కతో చేసిన వ్యవసాయ బండి భాగం

పెందలాడే - చీకటిపడకముంద

పెగ్గి - గర్వం

పెగ్గికి బొయ్యి - రోషానికి పోయి

పెడద్రంగా - విసురుగా

పెద్ద మహడీలు - భవంతులు

పెద్దల లగాయతు - పెద్దల కాలం నుండి

పెరుకులు - దెబ్బలు

పెల్లో - పెరట్లో

పెళ్ళుకొస్తోంది - తన్నుకొస్తుంది

పెళ్ళోకి - పెరట్లోకి

పేడులు - వంటచెరుకు కోసంచీల్చినపుల్లలు

పేరెంతీస్తేనో - పరుగెడితే

పైట - ఓణీ

పొద్దుగుంకుతుందా - రాత్రి అవుతుందా

పొరికి - పోకిరి

పొలంసాయ - పొలం వైపు

పొలమారడం - పొరబోవడం

పోరకాడు - ప్రయత్నించు

ప్రభలు - పండుగల్లో వేషాలుకట్టేవాళ్లు వాడేవి

ఫ్రోవిడి - సమాచారం

ఫెడేల్మంటూ - చాచి కొట్టిన దెబ్బశబ్దం

బంకు - కొట్టు

బంగపడ్డాడు - బ్రతిమలాడాడు

బటువు - అసరా

బదనాయం - దబాయింపు

బలిగుడుఆట - కబడీఆట

బాదరబందీ - బాధ్యత

బానేవుణ్ణింది - బాగానే వుంది

బిన్నా - తొందరగా

బిర్రబిగుసుకుపోవు- అలిగిన చేష్ట

బిర్రు - పొగరు

బుడ్డలు - వడ్లల్లోరకం

బుడ్లు - సీసాలతో దీపాలు

బుద్దిమట్టగించి - బుద్ధిమందగించి

బువ్వ - అన్నం

బైసారిపోయాడు - అసమర్థుడయ్యాడు

బొంది - అరటి దువ్వ

బొంది- శరీరం

బొక్కలాడడం - బాధించడం

బొట్ట - ధాన్యంపోసుకునే పాత్ర

బొట్ట - నిల్వ వస్తువులు దాచే బాణ ఆకారం గల పెద్ద గుండీ

బొమికలు - ఎముకలు

మంచి సెబ్బరా - మంచి చెడు

మందల - విషయం

మందలింపు - హెచ్చరిక

మకాం - ఉండిపోవడం

మకారాణి - మహారాణి

మకిలి ఆలోచన - చెడు ఆలోచన

మక్కెలు - కీళ్లు

మగతా- మక్తా

మచ్చటంగా - కుదురుగా

మజరా గ్రామమే

మటుకు - మాత్రం

మట్టగించడం - అడ్డుకోవడం

మట్టమైనందున - తక్కువైనందున

మట్టసం చేసి - తక్కువ చేసి

మడక - నాగలి

మడవ- కాలువలో పారే నీటిని దారి మల్లించడానికి అడ్డుగా వేసే మట్టి కట్ట

మడేలు - చాకలి

మతింపు – గుర్తిపు

మతింపులేదు – మర్యాదలేదు

మదుపు - పెట్టుబడి

మద్దిస్తం - పంచాయతీ

మనవర్తికి - అభిమతం

మనువాడడం- పెళ్లాడడం

మనెదతో - మనోవ్యాధితో

మరవలకి - పెండ్లి జరిగాకరువాత పెండ్లికూతురు పెండ్లికొడుకు ఇంటికి వెళ్లివస్తుండడం

మరులు - ఇష్టం

మర్సిగెన - మరచిపోయిగానీ

మలెయ్యడం- పశువుల్ని మేపడం

మళ్లా - మరల

మసేలిక - మసిపాత

మాట్లాడబాక - మాట్లాడవద్దు

మాదిరిగా- లాగా

మాపిటికి - రాత్రికి

మిడిమేళంగా - అసాధ్యంగా

ముట్టిమోపుకొచ్చింది - ముగింపుకు రావడం

ముడివడి- నలుగుడుపడి

ముదిగారం - గారాభం

మునిమాపువేళ - సాయంత్రం చీకటిపడెవేళ

ములాజా - మొహమాటం

ముసింపుపట్టు - గతితప్పినతీరు

ముసిరింది- చేటయింది

ముసురు పట్టింది - మేఘాలుకమ్ముకుని ఉండడం

మూకుడేది - మూత

మూట - బస్తా

మెతువు - నిదానస్థుడు

మే- వే (సంబోధన)

మేటవేసి - సముద్రంలో నిలిచినఇసుక దిబ్బ

మేనా - పల్లకీ

మేర - గ్రామవృత్తికారులుకి సంవత్సరం కొకసారి ఇచ్చేభత్యం

మొగదార్లు - తూములు

మొచ్చుకత్తి - చెట్లను నరికే కత్తి

మొట్టడం - మొటిక్కాయ వేయడం

మొత్త - వాకిలి

యవ్వారం - గొడవ

యాంది - ఏమిటి

యాగిసేసిండు - అల్లరి

యాడ - ఎక్కడ

యాడజావాల - ఎక్కడకెళ్ళి సాధించను అనే అర్థంలో

యాడాడ - ఎక్కడెక్కడ

యారకొచ్చి - వేరడం

యింకొంచేపు తాలితే - కాసేపు తర్వాత

యింతిదిగా - ఈ మాదిరిగా

యిడవలి - తుంగ

యిదిల్చి పార్నొకు - విదిల్చేయి

యిలాకా - వంశంలో

యీ మద్దెన - ఈ మధ్యన

యీదురుగాలి - విసురుగాలి

యెతిమతం - అయోమయం

యెదాస్నే - పైస్నే

యెరగెడ్డ - ఉల్లిగడ్డ

యెలుగు - కంచె

యేబులం- ముప్పావు కిలోకి దగ్గరి కొలత

యోశన - యోచన

రంకులరాట్టం - రంగులరాట్నం

రవ్వంతతాళి - కొద్ది సేపు తర్వాత

రస్తా - దారి

రాపాడు - వేధించు

రిచ్చపాటులో - అతితక్కువ సమయంలో

రూకలు - డబ్బులు

రేపటేళనంగా - మిట్టమధ్యాహ్నం

రొండు తూర్లు - రెండు సార్లు

రొవంతసేపు - కొద్దిసేపు తర్వాత

లగాయతు - మొదలైన

లగువు - పరుగు

లగెత్తినాడు - పరిగెత్తడం

లచ్చనంగా - లక్షణంగా

లాయఖుకాని - పనికిరాని భూమి

లిబ్బి- కూడపెట్టిదాచినసంపద

లుంగచుట్టుకొని - ముడుక్కోని

లొడిగ - గటారు

లోగా - లోపల

లోటా - గ్లాసు

లోటుజెయింత్తా - ఇబ్బంది కలిగించం అనడం

వచ్చేపాగీ - వచ్చేసరికి

వలపుటెద్దు- కాడికి కుడిపైపుకట్టేఎద్దు

వాకబు చేయడం - విషయ నిర్ధారణ ప్రయత్నం

వాడిక - అలవాటు

వాతరాక్షసం - వాతరోగం

వామి - గడ్డిచేర్చే చోటు

వాయ్ - వోయ్

వీపుసాపుచేయ్యడం - దెబ్బలు కొట్టడం

వీరణాలు - జాతరలో వేషాలేసేవాళ్లు కొట్టుకునే తాళ్ళు

వుగ - ఊహ

వుడకాడించు - బాధపెట్టు

వుద్దులు - మినప పప్పు

వుబద్దర - తొందర

వురువులేదు - వూసులేదు

వూదర గొట్టం - పొయ్యి ఊదే గొట్టం

వెసారిపోతు - విసుగు చెందుతూ

వెసిలిక - వెసులుబాటు

వేంచేపు - ప్రవేశించ

వొకటే యావన - పొద్దస్తమానం

వొకేయీడు - ఒకే వయసు

వొక్క లగువున - ఒక్క పరుగున

వొగిసిలో - వయసులో

వొడిమి - తిరగపోతలో వేయడంకోసం చేసుకునే నిల్వ వస్తువు

వొసికొయ్యలు - చెక్కతో చేసిన వ్యవసాయ బండి భాగం

వొహటి వొగదెంచల - ఏపనీ కాలేదనడం

శలవు - సెలవు

శానా - చాలా

సంకటం - చిక్కు

సంజకాడ - సాయంత్రం

సంతన లేక -ఆదరవు లేక

సంతరించు - ఉనికి కల్పించు

సందడి - జనంతో కూడిన ఆనందం

సందాల - సాయత్రం

సంమందం - సంబంధం

సకాయం - సహాయం

సట్లు - అంట్లు

సతవోరడం - విసుగించు

సత్తెం -సత్యం

సన్నిపాతం - రోగం

సమచ్చరం - సంవత్సరం

సమాళించడం - భరించడం

సయానా -స్వయానా

సలం - స్థలం

సలిపేవరకు - చేసేసరికి

సవకతోపు - సరుగుడుతోటలు

సవస్సరం-సంవత్సరం

సాంగెం - సారె

సానా- చాలా

సాయ - వైపు

సాల - కొట్టం

సావాసం - సహవాసం/ స్నేహం

సావాసగోళ్లు - స్నేహితులు

సింగిలిచ్చుకొను - కసురుకొను

సిగం - ఆవేశం

సిచ్చ్చే - శిక్ష

సీమచింతచెట్టు - సీమతుమ్మకాయలు

సుడిమాను - సిరిమాను

సుతాలమూ - బొత్తిగా

సులక - సన్నటిపుల్ల

సులువు - సులభం

సుళ్ళు - సుడిగుండాలు

సెకలుపడడం- తమాషాలాడడం

సెల్లాటం - చెలగాటం

సేద్దెం - వ్యవసాయం

సొదపెట్టింది - నస పెట్టడం

సొయ్యం - పొగరు

సొయ్యమణచాలి - పొగరు అణచాలి

అనుబంధం- II

జాతీయాలు :

"ఒక్కొక్క ధాతువుమూలముగానేర్పడు శబ్దకుటానుసారముగానుండి అనేక విధముల భావఛాయలను వ్యక్తీకరించుచుండునవి. ఒక్కొక్క శబ్దమునకు అనేక విధములగు ధాతువులు చేరి అనేక విధములగు భావఛాయలను సూచించునవి జాతీయాలు"కోరాడరామకృష్ణయ్య (పుట.142 పలుకుబడులు-పదబంధాలు). జాతీయాలు సామాన్యంగా రెండు పదాలతో కూడి ఉంటాయి. అరుదుగా అంతకుమించిన దీర్ఘరూపాలు కూడా కన్పిస్తాయి. "విడివిడిమాటలకలయికచే, ఆ పదాలకు విడిగాలేని ఒక భావాన్ని స్ఫురింపజేస్తాయి. ఇలా కొన్ని పదాల కలయిక ద్వారా సామూహిక అర్థాన్ని అందించే పదబంధాలను లేక పదసమూహాలను జాతీయం అనవచ్చు" (తెలుగు జాతీయాలకోశం - మూలెవిజయలక్ష్మి పే.నెం -II యమ్బియమ్మార్ పబ్లికేషన్స్ - 1999) ప్రాంతీయత ఉట్టిపడే కథాసాహిత్యంలో జాతీయాలవాడుక ఎక్కువ. ఇటువంటి కథాసాహిత్యంలో చాలా వరకు ప్రాదేశిక భాషా జాతీయాల స్థాయి ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది. నెల్లూరు జిల్లా కథల్లో రచయిత ఎడనెడ జాతీయాలను ప్రయోగించి ప్రాంతీయ భాషను పరిపుష్టం చేశారు. నెల్లూరు జిల్లా కథల్లో కన్పించు జాతీయాలు:

అగ్గిదాగిపోవు – దాహంతో వడలి పోయివుండు

అన్నీ వుట్టి మాటలు - అబద్దాలు

అలుపూ సొలుపూ తెలీలా - అలసట తెలియకపోవడం

ఆకు పెతర్లం - అల్లరి చేయడంలో ముందుండేవాళ్ళు

ఆకులల్లాడ్డంలేదు - గాలిపారాడడంలేదు

ఉడుకునీళ్ళు కాళ్ళమింద పోసుకొచ్చినట్టు - తొందరబెట్టడం

ఎద్దు గిట్లో ముల్లంత లేవు - పసితనంలో ఉన్నావనడం

ఎలవరపోవు - భయంతో బిగుసుకుపోవు

ఒళ్ళూకళ్ళూతెలవవు - పొగరెక్కి ప్రవర్తించు

కంటికానడంలేదు - కన్పించడం లేదు

కంటికి మింటికి ఏకధారగా - కుండ పోతగా వర్షం కురవడం

కంటిమిందకునుకులేదు - నిద్రలేదు

కంఠం ఖంగుమనింది - గట్టిగా అరిచినట్లుండు

కడుపుధగ్గుమను - కోపంవచ్చు

కడుపుమండిపోయింది - కోపం వచ్చింది

కడుపులో పెట్టుకోని - మనసులో దాచుకొని

కడుపులోపేగులు వణకతా వుండడం - చాలా చలిగా ఉండడం

కన్ను కొరకడం - నిద్రకుజోగడం

కళ్లు తడవడం - దు:ఖం

కళ్ళనీళ్లుపెట్టుకొను - ఏడ్చు

కళ్ళల్లోనీళ్లుతిరుగు - ఏడుపువచ్చు

కాలిసాగిస్తా - నడవలేనిస్థితిలోనడచు

కాలు నిలవదు - నెమ్మదిగా ఒక చోట ఉండకపోవడం

కాళ్లకిచెక్రాలుకట్టుకోనిపుట్టడం - ఎప్పడు తిరుగుతావుండడం

కిక్కిరి మిక్కిరి మన్లా - ఎదురుమాట్లాడక పోవడం

కుయ్యోమొర్రోఅను - ఏడ్చు

కొంగుబట్టుకోని తిరుగు - వదిలిపెట్టకుండా వెన్నంటి తిరగడం

గంగనాగోలగు - గందరగోళమగు

గుండికాయ జల్లుమనింది - భయపడడం

గుండె పీసుపీసుమను - భయంకలుగు

గుండెగెట్టిపడు - ధైర్యంతోస్థిమితపడు

గుండెజల్లుమను - అదురుపుట్టు

గుండెను పిండేస్తుండాయి - బాధిస్తున్నాయి

గుండెలుతీసినబంట్లు - ధైర్యస్థులు

గుండెలుబాదుకొను - ఏడ్చు

గుండెల్లోరాయిబడు - భయంకలుగు

గుట్టుగుండ్రా - మాట్లాడకుండా ఉండమని చెప్పడం

గోగాకు పులగూర్రా - కలబోయడం

చిటికల మిందబోయి - వెంటనేవెళ్ళి

చెదులు పుట్ట పిగిలినట్టు - గుంపులు గుంపులుగా

చెవినేసుకుంటా వుండు - ఇతరులు మాట్లాడేది నెమ్మదిగా వినడం

చెవినేసుకొను - వింటుండడం

చెవినేసుకోకుండా - వినకుండా

చెవినేసుకోవొద్దంటే - వినరానిది అనడం

చేతులుకాల్చుకొను - సొంతంగావంట చేసుకోవడం

చేదోడువాదోడు - సహకారం

తకమికలగు - అయోమయంగుండు

తకమికలు పడిపొయినానురా - కంగారు పడటం

తలకొట్టేసినట్టు - అవమానించినట్టు

తలెత్తుకోని బతకడం - గర్వంగా బతకడం

తలొంపులు - అవమానాలు

తిక్కలగొడ్డు - వివరణ తెలియని జీవం

తోకమ్మడ నారాయణా - వదలకుండా వెంటనే తిరగడం

దారీ తెన్నూ తెలీలా - దిక్కుతోచకపోవడం

దిక్కూ దశా తెలీలా - ఏమి చేయాలో తోచకపోవడం

దీపాలు బెట్టే యాళ - సాయంకాలం

దెబగుబలుగుండాది - పరిస్థితివిషమించు

నన్నెత్తికెక్కు - పొగరెక్కిఉండు

నా రొండు కళ్ళూ సాలలేదు - అందంగా ఉండేదానిని చూడటంవల్ల కలిగే అనుభూతి

నాలికపిడసగట్టుకుపోవు - దాహంతాళలేనిస్థితి

నీడలుతొక్కుకుంటూనడవడం - ఒకరి వెనక ఒకరు అనుసరించి నడవడం

నీళ్లల్లోకలిసిపోవు - ప్రవాహంలోచచ్చిపోవు

నూరేళ్లునిండు - చనిపోవు

నెత్తినపిడుగుపడు - అపాయసూచకం

నోట్లో చెమ్మ ఆరిపోయిది - భయస్థితికలుగు

నోట్లో జల్లని నీళ్ళూరడం - ఆశకలుగు

నోట్లో మాట రాలా - భయపడిపోయి ఉండు

పిట్టలు గూళ్ళకు మల్లతా వుండువేళ - సంధ్య వేళ

పొగులుపొద్దులస్తం - సదా

ప్రాణం కుదుటపడింది - స్థిమితపడు

బిగుసుకు పోవు - భయపడిపోవు

బెదురుగొడ్డు - భయస్తుడు

బొక్కలాడడం - విసిగించడం

మగరాయళ్ళ మాదిరి - ధైర్యంతో కూడి ఉండడం

మట్టిపిసుక్కునే కులం - వ్యవసాయకులం

మడకలుకట్టెయిళ్లల్లోపుట్టినోళ్ళు - వ్యవసాయకులంలో పుట్టినోళ్ళు

మాకేమన్నా వోనామాలా వొల్లకాడా - చదువురాకపోవడం

మింటచిల్లిపడినట్లు కురవడం - ఎడతెరపిలేని పెద్ద వర్షం

మిడిమాళపు బిడ్డలు - అల్లరి పిల్లలు

మినకరిస్తాచూడడం - తాను చాలా గొప్ప అని ప్రవర్తించడం

ముడిడవడం - మగపిల్లలు వయస్సుకు రావడం

ముడ్డికితాటాకు కట్టడం - తరమడం

మూగిమొద్దగు - మౌనందాల్చు

మూచ్చుడదు - పట్టించుకోకపోవడం

మూతిముడుసుకోనుండు - అయిష్టంగా ఉండడం

యితణ్ణానికిద్దరమనడం - చెప్పినపనికి అడ్డం చెప్పడం

యీపుయిమానంమోతమోగు - దెబ్బలుపడు

యెత్తు బారపోడు - వివరం తెలియనివాడు

యెలిగ్గొద్దంతలేవు - చాలా చిన్నోడివి అనడం.

రెండు పెరుకులు పెరకడం - దెబ్బలుకొట్టడం

రెక్కలుముక్కలు చేసుకొను - అతిగాశ్రమించు

లెక్కబెట్టకపోవడం - మతించకపోవడం

లొడలొడవాగు - ఎక్కువగా మాట్లాడు

విలవిల్లాడిపోవు - బాధపడిపోవు

వులకలపలకలా - సమాధానంలేదు

వూడ్చేయ - మిగలకుండా తీసేశారు

వూపిరొదిలేయి - చచ్చిపోవు

వొంటేలికి రొంటేలికి పారుకుంటా పరిగెత్తినారు - భయపడి పరిగెత్తి వెళ్ళడం

వొట్టిచేతల్తోరావడం - ఏమీ తీసుకురాకుండా రావడం

సందకాడ కోళ్ళు ముడుక్కునే యాళ - సంధ్యవేళ

సడీసప్పిడిలేకుండా - తెలీకుండా

సడ్డీతడిసిపోయింది - భయంతో చేసేపని

సుక్కలు బుట్టేయాళ - చీకటి పడే వేళ

సుక్కలులెక్కబెడతావుండు - గర్వంతో తలపైకెత్తుకోని గమనించకుండా వుండడం

సెల్లాటాలు పట్టుకుంటా - సరదాగా ఆటపట్టించడం

అనుబంధం- III

సామెతలు:

జాతిజనజీవన అనుభవసారంలోని ఆణిముత్యాలు సామెతలు.నిర్మాణాత్మకంగా సామెతలు రెండుదళాలుగా ఉంటాయి.మొదటి దళంలోని తీక్షణత రెండోదళంలోని పదాలు సరితూగున నిలుపుతాయి. అలవోకగా వ్యవహారంలో భాగంగా పూర్వీకుల అనుభవాలతో పోల్చి చెప్పినట్లు సామెతలు ప్రయోగిస్తారు. ఎవరో ఉటంకించినారనో లేదా ముందటికాలంలో ఇలా అనో లేదా ఆ విధంగా ఉందనో సామెతలను మాటలమధ్య ప్రయోగిస్తారు. సామాన్యంగా రచనలో సామెతల సాలు తక్కువగా ఉంటుంది. నెల్లూరు జిల్లా కథల్లో సామెతలను తక్కువగా వాడినప్పటికీ వాటి పదును మాత్రం ఎక్కువగానే కన్పిస్తుంది. జనజీవన సారాంశాన్ని స్పష్టపరిచేలా ఉన్నాయి నెల్లూరు జిల్లా కథల్లో సామెతలు :

అ, ఆ లు రావుగానీ అగ్ర తాంబులం కావాలి

అగ్గి మీద గుగ్గిలమవుతాడు

అడవి పంది చేను మేసిపోతే ఊరపంది చేవులు కోసినట్లు

అప్పిస్తారు సొప్పిస్తారు ముల్లలిస్తే ఎవురిస్తారు

అబద్దమే అయినా ప్రాణ, మాన బొంకవచ్చు నధిపా

అయ్యవారు ఏమి చేస్తున్నారంటే రాసిన తప్పులు దిద్దుకుంటున్నాను అన్నారంట

అల్లుడికి ఐశ్వర్యమిస్తే అర్ధరాత్రి వేళ గొడుగు తెమ్మన్నాడట

ఆకరు నిష్టూరం కన్నా ఆది నిష్టూరం మేలని

ఆటల్లోబడితే కూటిమింద గెవనం ఉండదు

ఆడదై పుట్టడం కన్నా అడవిలో మానై పుట్టడం మేలు

ఆడే వొయిసులో ఆడాల, పాడే వయసులో పాడాల

ఆత్రగాడికి అరువు తక్కవ

ఆవులూ ఆవులూ కుముకొని లేగల్ని తన్నినట్లు

ఇంటాయనుంటే మంగలాయన్ని పిల్చునన్నట్టు

ఇంట్లో విత్తుల్లేవు ఇద్దరికీ మాటల్లేవు - పిల్లా పైకమిస్తా రైక తెచ్చుకోమన్నడంట

ఇసికి దాసరి కూర వండేది చెరుపు - ఈడారి పుట్టింట వుండేది చెరుపు

ఎచ్చులకారి మొగుడు ఇల్లెక్కితె - పొయ్యి మింద గ్యారీకాళ్లు చిందేసినాయంట

ఎచ్చులకారినాయాలాఎందుగ్గొట్టావంటే - పనిలేక కొట్టానే పందేకోర్నాయాలా అన్నాడంట

ఎనకటికొకడు చెరువుమింద అలిగి ముడ్డి కడగలేదంట

ఎలుక వాహనం మీద విహరించే బొజ్జ గణపయ్యలా

ఎవరి చెమట వాడికి ఇంపు

ఏనుగు బతికినా చచ్చినా వెయ్యి రూపాయలే

ఓరేయ్ ఊరంత వడ్లెండ బెట్టుకుంటే నక్క తోకెండ బెట్టుకున్నట్లు

కందివొండి కిందవోసి - చారుగాసి పారబోసి, పారీగోడ పచ్చడి చేసింది

కర్ర విరక్కుండా పాము చావకుండా

కాకి ముక్కుకి దొండపండులా

కాటికి కాళ్ళు చాచుకున్న

కుక్కకి పెత్తనమిస్తే చెవులన్ని కోరికి పెట్టిందట

గుడ్డికన్నా మెల్ల మేలు

గున్న ఏనుగు ప్రక్కన కుక్కపిల్లలు తిరుగుతున్నట్లుగా వుంది

గుర్రాన్ని చెరువు దగ్గరికి తీసుకు పోవచ్చుగాని నీళ్ళు తాగించడం ఎవరి తరం

చావు తప్పి కన్ను లొట్టపోయిందన్నట్టు

చిక్కి బిక్కిరిచ్చే దానికన్నా యెల్లి యెక్కిరిచ్చేది మేలు

చెన్నూరీ చెణుకా చెయ్యట్టు చెనుకు

చెరువుమిందలిగి ముడ్డికడగలేదంట

జోగిజోగి రాసుకుంటే బూడిద రాలినట్లుగా ఉంది

తనకు లేక తంటాలు పడుతుంటే - తొంటకాళ్ళోడు ఒకడు వెంటబడ్డాడంట

తాతకి దగ్గులు నేర్పించినట్టుగా

తాను అల్లిన గూట్లోకి వస్తున్న ప్రాణిని చూసి ఆనందించే సాలెపురుగులా

తిని దిబ్బెక్కినోడూ, ఆవులమ్మి అప్పు తీర్చినోడు బాగుపడర్రా

తిరిపెం మొగుడికి మురిపెం జాస్తి - తిలికి లేందే తిండి ముట్టడు

తుంగ దూలంగాదు తూనాటోడు సుట్టంగాదు

తేనటీగ తొండంతో మకరందాన్ని లాగినట్లు

దరిద్రుడికి ఆకలి జాస్తి

దురాశలకు పోబోకు దు:ఖానికి చేటు

నంగానమ్మా టంగానమ్మ నలుగురు బిడ్డల తల్లీనమ్మ ! అందంట

నరుల దిష్టి సోకితే నాపరాళ్లే పగలతాయి

నీబోటోడొకడు యెండి బంగారు పోగొట్టుకోని పిడకల కూచి కోసరం యేడిసినాడంట

నీరొట్టి విరిగి నేతిలో పడింది

పంచపాండవులంటే మంచంకోళ్లవలే ముగ్గురూ అని రెండు వేళ్లు చూపించినాడంట

పది మంది పట్టపోళ్ళకి ముడిడవని ముతరానోడు వొక్కడు సాలు

పరంటోన్ని పాడిమింద పెట్నాక గూడా నమ్మగూడదు

పాటిమింద గంగమ్మకు కూటిమిందే గెవనం

పిల్ల బాయిలో పడిందంటే - సద్దికూడు తాగొస్తానన్నాడంట

పిల్లకాక్కెం తెలుసు ఉండేలు దెబ్బ

పొడుచుకున్న రెండు పొట్టేళ్ళ మధ్య పడి నలిగిన గొర్రెపిల్ల చందాన వుంది

పొన్నగంటి కూర వండేది మేలు - పోరాడి అత్తింట వుండేది మేలు

పొమ్మనకుండా పొగబెట్టడం

పొరుగూరి రాజనాల కన్నా ఉండూరి ఊదర్లు మేలు

బట్ట నలక్కుండా అపార్టుమెంటులో ప్లాటు తీసుకోరా నాయనా అంటే నెల మీద ఇల్లే నయమంటివి

బళ్లు ఓడలూ ఓడలు బళ్లు అవుతూ వుంటవి.

బూసికాలమారి బుచ్చ - బుచ్చిరెడ్డిపాళేనిచ్చా - ఇచ్చిన తెల్లారే వొచ్చా

బొట్టి కింద కలుగులోని పందికొక్కు బతుకేమేలు

భంగు తాగేవాడికి హంగుగాళ్లు పదిమంది అన్నట్లు

భర్త చనిపోయిన ఆవిడ మొహమాటానికి పోతే ముండ ఆకటయినట్టు

మంత్రాలకి మామిడి కాయలు రాలే కాలం కాదు

ముందరిబిడ్డలుముంతలెత్తుకుపోతుంటే - ముండకి సంతానం లేదని కాశీకి పోయినట్టు

ముందుంది ముసళ్ళ పండగ

ముడ్డి మీదికొకటి బండ మీదికొకటి

ముళ్ళ కంచె మీద అతుక్కుపోయిన పాత పంచెలాగ?ా

మూడు పువ్వులు ఆరుకాయలు

మూసిన ముత్యం పాసిన పగడం

రంకు నేర్చినమ్మ బొంకు నేర్వకపోతే కూకనక్కల పాలయిందట

రెక్కాడితేగాని డొక్కాడకపోయె

రోట్లో తలదూర్చి రోకటి పోటుకు వెరవడమేమిటి

వ్యాదొచ్చినోడు బాదొచ్చినోడు వొకటేకదా

సంతులేని ఇల్లు సన్నాసుల మఠం - దివ్వెలేని ఇల్లు దెయ్యాలమఠం

సగం జంబాలు - ఇళ్లాంతా ఆదివారం

సట్లో కూడు సట్లోనే వుండాల సంకలో బిడ్డ సక్కంగా వుండాల అనేరకం

సదవక ముందు పెసలు పెసలని , సదివినాక పిసలన్నాడంట

సదువుకున్నోడికన్నా సాకలోళ్ళు మేలు

సద్దికూడు తిన్నమ్మ మొగుడాకలెరగదు

సాగకుండానే ఇట్టుండావు - సాగితే సలహాల్లో సగాబాటువయ్య

సాలినంతా పెట్టి సన్నావులు తినాల, వున్నదంతా పెట్టి వుల్లావులు తినాల

సెగ్గెడ్డమింద సొంటి పెట్నెట్టు

సెనగలు తిని చేయి కడుక్కున్నట్లుంటుంది

ఉపయుక్త గ్రంథసూచి

1. కృష్ణమూర్తి భద్రిరాజు:: తెలుగుభాషా చరిత్ర, 1989, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు.

2. కృష్ణమూర్తి భద్రిరాజు:: భాష - సమాజం- సంస్కృతి, 2000, నీల్ కమల్ పబ్లికేషన్స్, హైదరాబాదు.

3. కృష్ణావిశ్వవిద్యాలయం:: తెలుగు సాహిత్యంలో మాండలిక ప్రయోగం, 2011, కృష్ణావిశ్వవిద్యాలయం ప్రచురణ, మచిలీపట్నం.

4. గంగప్ప యస్.: : భాషా వ్యాసాలు, 1995, శశిప్రచురణలు, గుంటూరు.

5. గంగరాజు హెచ్:: హిందూపురం తెలుగుమాండలికంపై కన్నడభాషా ప్రభావం, 2003, ఎం.ఫిల్ సిద్ధాంతవ్యాసం, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

6. గోపాలకృష్ణయ్య వడ్లమూడి: వ్యావహారికభాషావ్యాకరణం, 1958, అద్దేపల్లి అండ్ కో ., రాజమహేంద్రవరం

7. గోపాలకృష్ణ రెంటాల: జాతీయాలు పుట్టు పూర్వోత్తరాలు –సంస్కృతన్యాయాలు, 1984, క్వాలిటీ ప్రింటర్స్, విజయవాడ

8. దక్షిణామూర్తి పోరంకి: భాష - ఆధునిక దృక్పథం, 1992, పి. వరలక్ష్మి, హౌస్ నెం-1-100, చైతన్యపురి, హైదరాబాదు

9. దొణప్ప తూమాటి: తెలుగులో కొత్త వెలుగులు , 1987, విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాదు.

10 ' ' ' ' భాషా చారిత్రక వ్యాసావళి, 1987, విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్, హైదరాబాదు.

11. నరసింహారెడ్డి పాపిరెడ్డి: తెలుగు సామెతలు - జనజీవనం, 1983, శ్రీనివాస మురళీ పబ్లికేషన్స్, తిరుపతి

12. నిత్యానందరావు వెలుదండ: విశ్వవిద్యాలయాల్లో తెలుగు పరిశోధన, 2012,

13. ఆచార్య జి. రాంరెడ్డి దూరవిద్యాకేంద్రం : (సం) ః ఆధునిక భాషా శాస్త్రం – ప్రకార్యభాష, 2010 ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు.

14. నీరజ పొన్నంరెడ్డి : దళిత కథాసాహిత్యం- మాండలిక భాషాపరిశీలన, 2006, పిహెచ్.డి సిద్ధాంతవ్యాసం, శ్రీ పద్మావతీ మహిళా విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి

15. పురుషోత్తం బొడ్డుపల్లి : భాషా శాస్త్ర పరిచయం, నరసరావు పేట, 1982

16. ప్రభాకర్ ఎ. కె : తెలుగులో మాండలిక కథా సాహిత్యం, 2002, సాహితీ సర్కిల్, హైదరాబాదు

17. ప్రశాంతి. వై. : తెలుగు దిన పత్రికల్లో శీర్షికలు - మాండలిక భాషా పరిశీలన, 2004, పిహెచ్.డి. సిద్ధాంతవ్యాసం, శ్రీ పద్మావతీ మహిళా విశ్వవిద్యాలయం, తిరుపతి

18. ప్రసాదరావు పి.వి.కె : ఆంధ్రప్రదేశ్ సమగ్ర చరిత్ర, నవంబరు 2007.

19. ప్రభావతి డక్కా : ప్రళయ కావేరి కథలు - నెల్లూరుజిల్లా మాండలికం, 2008, ఎమ్.ఫిల్. సిద్ధాంతవ్యాసం, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

20.బంగోరె : సి.పి.బ్రౌన్ తాతా చార్యుల కథలు, 1974, ఎమ్ శేషాచలం అండ్ కో ., మచిలీపట్టం.

21. బాలకృష్ణ కానుకొల్లు : హంసవింశతి - భాషా పరిశీలన, 2003, పిహెచ్.డి సిద్ధాంతవ్యాసం, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

22 . బాలయ్య.బి.1996 : వరంగల్ జిల్లా తెలుగు మాండలికం, పిహెచ్.డి సిద్ధాంతవ్యాసం, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

23. భరత్ ఆర్. : తెలుగు నామవాచకాల సత్తాక వర్గీకరణ(ఇంగ్లీషు తెలుగు యంత్రానువాద సందర్భంగా), 2007, పిహెచ్.డి సిద్ధాంతవ్యాసం హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

24.భానుమూర్తి తెలిదేవర: : పలుకుబడి, 1994, జనపదం ప్రచురణలు, హైదరాబాదు

25. భాస్కరరావు. టి(స్ఫూర్తి శ్రీ) : తెలుగు భాషా చరిత్ర, 1979(4), మహతీ గ్రంథమాల, గుంటూరు

26.మహదేవశాస్త్రి కోరాడ : వ్యాకరణ దీపిక, 1987 ః గంగాధర పబ్లికేషన్సు, విజయవాడ.

27. మోహన్ కె.ఆర్.కె: శతాబ్దాలుగా తెలుగు భాషా స్వరూపం, 1980, శ్రీముఖ పబ్లికేషన్స్, హైదరాబాదు

28. రాజేశ్వరశర్మ అమరేశం: తెలుగులో బంధుత్వ వాచకాలు, 1987 అభినందన సమితి, ఆచార్య తూమాటి దొణప్ప మూడు అరవైల పండుగ, హైదరాబాదు

29. రాధాకృష్ణ బూదరాజు : ఈనాడు భాషా స్వరూపం, 1981, ఉషోదయ ప్రచురణ, హైదరాబాదు

30.రామారావు చేకూరి: తెలుగు వాక్యం, 2005, నవోదయ బుక్ హౌస్, హైదరాబాదు

31.రామారావు చేకూరి: భాషాంతరంగం, 2000, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

32. విజయలక్ష్మి దేవారెడ్డి: తెలుగు తమిళ లాలిపాటలు - భాషా సామాజిక పరిశీలన, 2009, హేమంత్ ప్రచురణలు, నెడుంబరం.

33. శ్యామసుందరరావు అంబటి: దళిత సాహిత్యం - భాషా పరిణామం, 2007, పిహెచ్.డి సిద్ధాంతవ్యాసం, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

34.శ్రీహరి ఆర్: నల్గొండ జిల్లా ప్రజల భాష, 1986, అనంతలక్ష్మి, హైదరాబాదు

35.సత్యనారాయణ కంభంపాటి: ఆంధ్రుల సంస్కృతీ చరిత్ర, 1998, మొదటి భాగం

36.సుందరం ఆర్వీయస్: ఆంధ్రుల జానపద విజ్ఞానం, 1983, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాదు

37.సుబ్బారావు ఈతకోట: అలనాటి నెల్లూరు - చరిత్ర, 2010, పాలపిట్ట బుక్స్, హైదరాబాద్.

38.సుబ్బారావు ఈతకోట : పెన్నాతీరం, 2008, స్వీయ ప్రచురణ , నెల్లూరు

39.సుబ్రమణ్యం పి.యస్.: ఆధునిక భాషా శాస్త్ర సిద్ధాంతాలు, 1997, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

40.సోమయాజి గంటిజోగి: ఆంధ్ర భాషా వికాసం, 1978, త్రివేణి పబ్లిషర్స్, మచిలీపట్నం

41.స్వరూప రాణి. పై:.అనంతపురం జిల్లా కథసాహిత్యం - మాండలిక పరిశీలన, 2012 పి.హెచ్.డి.. సిద్ధాంతవ్యాసం, హైదరాబాదు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

ప్రత్యేక సంచికలు

42. "లాయర్' జన్మ దిన ప్రత్యేక సంచిక జూన్ 2008

43. "లాయర్' జన్మదిన ప్రత్యేక సంచిక జూన్ 2011

పత్రికల్లో వ్యాసాలు:

44. కామేశ్వరరావు టేకుమళ్ల: తెలుగు సామెతలు, భారతి, ఫిబ్రవరి 1955.

45. కృష్ణ జి. తెలుగు భాష – మాండలికాలు , తెలుగువాణి, మార్చి 1984.

46. కృష్ణకుమారి నాయని: "తెలుగు జానపద భాషలో మార్పులు - చేర్పులు', అక్షరార్చన(పాటిబండ మాధవశర్మగారి షష్టిపూర్తి సన్మాన సంచిక), 1972.

47. కృష్ణమూర్తి భద్రిరాజు: మాండలిక శబ్దానుశీలనం, మాండలిక వృత్తి పదకోశం- వ్యవసాయం, ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాదు, 1974.

48. గోపాలకృష్ణయ్య వావిలాల: ఆంధ్రప్రదేశ్ తెలుగు భాష, తెలుగు, తెలుగు అకాడమి, జనవరి 1976.

49. తోమాసయ్య కర్నాటి: కొండరెడ్డి తెలుగు మాండలికం - కొన్ని ప్రత్యేకతలు, తెలుగు, తెలుగు అకాడమి, మార్చి 1989.

50. దొణప్ప తూమాటి: తెలుగు మాండలికాలు: విచిత్రాలు, తెలుగు విద్యార్థి, ఫిబ్రవరి 1982.

51. దొణప్ప తూమాటి: తెలుగులోని పాశ్చాత్య భాషా ప్రభావం, తెలుగు విద్యార్థి, జులై 1988.

52. నరసింహమూర్తి యు.ఎ. - తెలుగే మన గొడుగు(వర్తమానం మాండలికానిదే), ఈనాడు దినపత్రిక, నవంబర్ 1, 2010.

53.నాగమల్లీశ్వరరావు పి.: గ్రామ నామాలు - గృహనామాలు, తెలుగు, తెలుగు అకాడమి, సెప్టెంబర్ 1995.

54. నాగరాజు బండి : జంటపదాలు - ఒక పరిశీలన, భారతి, మే 1979.

55. ముకుందాచార్యులు కె.వి: తెలుగులో జంటపదాలు, స్రవంతి

56. యశోదారెడ్డి పి.: భాషలో మార్పు దాని పరిణామం, భూమిక, మే-ఆగష్టు 1998.

57. రాధాకృష్ణ గాలి: తెలుగులో సంయుక్త సమాపక క్రియారూప నిర్మాణం, తెలుగు, తెలుగు అకాడమి, మే 1998

58. రాధాకృష్ణ జి.: తెలుగులో బహువచన రూప నిర్మాణం, సాహిత్య సురభి
59. రాధాకృష్ణశర్మ చల్లా : మధుర తెలుగు మాండలికం, భారతి, ఫిబ్రవరి 1986.
60 లక్ష్మీరంజనం ఖండవల్లి: : తెలుగు బహువచన ప్రత్యయములు, తెలుగు, తెలుగు అకాడమి, జులై-సెప్టెంబర్, 1975.
61.విజయలక్ష్మి డి : జానపద తిట్లు సామాజిక ప్రయోజనం, జాతీయసదస్సులోని .
62.విజయలక్ష్మి డి: తమిళనాడులోని కృష్ణగిరిజిల్లా - తెలుగుమాండలికం, తెలుగు, తెలుగు అకాడమి, ఏప్రిల్-జూన్ 2010.
63.విజయలక్ష్మి డి.: మాండలిక పదకోశం నిర్మాణం - పద్ధతులు, ప్రస్థానం, పిబ్రవరి 2009.
64.విజయలక్ష్మి డి.: మాండలిక విజ్ఞానం - తెలుగు మాండలికాలు, ఆచార్య జి. రాంరెడ్డి దూరవిద్యాకేంద్రం, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు.
65. విజయలక్ష్మి డి.: తెలుగు మహా నిఘంటు నిర్మాణం- ఆరోపాల సేకరణ , నాల్గవ ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక, 2012, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.
66. విజయలక్ష్మి మూలె: ఇంటిపేర్లు గోత్రాలు - సామాజిక సంబంధాలు, తెలుగు, తెలుగు అకాడమి, అక్టోబర్ 1992.
67. విజయలక్ష్మి మూలె: తెలుగు మాండలికాలు, నాల్గవ ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల ప్రత్యేక సంచిక, 2012, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.
68. వెంకటరావు నిడుదవోలు: మాండలికపదకోశము, భారతి, 1970.
69. సూర్యనారాయణమూర్తి కోటి: వ్యక్తి వాచకాలు, స్రవంతి, మే 1985.
70. సూర్యనారాయణరాజు మంతెన: తెలుగు మాండలికాలు: ఒక పరిశీలన, తెలుగు విద్యార్థి, మార్చి 1984.
71. శివరామకృష్ణమూర్తి పిరాట్ల: గిరిజన భాషా మాండలికం - 2, భారతి మాసపత్రిక, ఏప్రిల్ 1979.

తెలుగు నిఘంటువులు:

72. ఉషాదేవి. ఎ.: ధ్వన్యనుకరణ పదకోశం, 2001, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు
73. కృష్ణమూర్తి భద్రిరాజు: మాండలిక వృత్తి పదకోశం - వ్యవసాయం, 1974,

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాదు

74..కోదండరామి రెడ్డి మరువూరు - 1970, మాండలిక పదకోశం- ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్యఅకాడమి, హైదరాబాదు

75. నరసింహారెడ్డి పి.: ఆముక్త మాల్యద పద ప్రయోగ కోశం, 1984, ఆంధ్రసాహిత్య అకాడమీ, హైదరాబాదు

76. బ్రౌన్ సి.పి.: బ్రౌణ్య తెలుగు - ఇంగ్లీషు నిఘంటువు, 1999, పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

77.రమాపతి అక్కిరాజు: మాండలిక పదకోశం, 1985, తెలుగు అకాడమీ, హైదరాబాదు

78. విజయలక్ష్మి మూలె: తెలుగు జాతీయాల కోశం, 1999, యమ్బి యమ్మార్ పబ్లికేషన్స్, తిరుపతి.

79.విజయలక్ష్మి మూలె: తెలుగు జాతీయాల పర్యాయ కోశం, 2006, యమ్బి యమ్మార్ పబ్లికేషన్స్, తిరుపతి.

80. ప్రాంతీయ మాండలిక పదకోశం: తెలుగు అకాడమీ, 2004, హైదరాబాదు

81. సీతారామాచార్యులు. బ: శబ్దరత్నాకరము, 2007, ఏషియన్ ఎడ్యుకేషనల్ సర్వీస్, చెన్నై, 2007

82. శంకరనారాయణ ఇంగ్లీషు- ఇంగ్లీషు- తెలుగు నిఘంటువు: విక్టరీ పబ్లిషర్స్, 2007

83. శ్రీసూర్యరాయంధ్ర నిఘంటువు: 1988, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాదు

84. శ్రీహరి ఆర్.: నల్గొండజిల్లా మాండలికాలు, 1990, పతంజలి పబ్లికేషన్స్, హైదరాబాదు

ENGLISH BOOKS:

85 Agesthialingom. S & Karunakaran. K : Socio Linguistics and Dialectology, 1980, Annamalai University,

86. Chambers J.K. & Trudgill Peter: Dialectology, 2008, Cambridge University press

87. Francis W.N. : Dialectology An Introduction, 1983, Longman, London and New York

88..Krishna Murthi Bhadriraju: Telugu Verbal Bases, A Comparative and descriptive study, 1961, University of California Press.

89. '' '' : A grammar of Modern Telugu, 1985, Oxford University Press, Delhi

90. Petyt K.M. : The Study of Dialect, 1980, Andre Deutsch Limited, London

91. Reddy G.N.: A Study of Telugu Semantics, 1966, Sri Venkateswara University, Tirupathi

92. Trudgill Peter:Dialects,1994,Routledge London and New York

ENGLISH DICTIONARIES

93. A dictionary of Linguistics and Phonetics: 1985, New York Rev. Ed.

94. Websters dictionary of the English Language: 1987, Lexicon Publications Inc, New york,